Monika Budinaitė

Kanifolijos dulkėse

Monika Budinaitė

Kanifolijos dulkėse

Charibdė
Vilnius

UDK 821.172-31
Bu61

Monika Budinaitė
KANIFOLIJOS DULKĖSE
Romanas

© Monika Budinaitė, 2014
© Charibdė, 2014
© Viršelis, Laura Luišaitytė, 2014

Ši knyga yra grožinės literatūros kūrinys, paremtas autorės išmone, todėl bet kokie sutapimai su gyvenimiškomis situacijomis, panašumai į tikrus įvykius ir asmenis yra grynai atsitiktiniai sutapimai

Visos teisės saugomos. Nė viena šios knygos dalis negali būti publikuojama, laikoma elektroninėse laikmenose ar kitu būdu dauginama be raštiško leidėjo sutikimo

Išleido leidykla „Charibdė“, Vilnius

ISBN 978-9955-739-50-0

Skiriu a. a. tėčiui, kurio optimizmas
leido suprasti, kad gyvybė nėra tokia trapi,
kaip mes dažnai galvojame

Padėka

Labiausiai dėkoju savo artimiesiems, kaip visada mane palaikiusiems. Ypač vyrui, kuris kartu ištvėrė kūrybos sunkumus ir buvo supratingas, tikėjo šia, kaip ir visomis buvusiomis ir turbūt būsimomis, mano knygomis. Savo draugams, vienaip ar kitaip prisidėjusiems prie mano rašymo: už prasiblaškymo valandėlę ar tiesiog buvimą šalia.

Dėkoju Gregui, Ričardui ir Algimantui, mielai atsakiusiems į man rūpimus klausimus, supažindinusiems su man tolimų profesijų specifika ir ypatybėmis. Redaktorei Ritai, neleidusiai nuleisti rankų, taip pat už patarimus, pastabas, kritiką ir pagyrimus.

Išskirtinai noriu padėkoti Laurynui ir Kristinai už galimybę priartėti prie baleto gyvenimo, pamatyti Jūsų kasdienybę ir, kaip mėgstama sakyti, tikrąją Jūsų virtuvę. Ši patirtis, kaip ir visa suteikta informacija, paaiškinta terminologija bei rekomenduota literatūra, suteikė ne tik svorio ir spalvingumo romanui, bet ir atnešė nuostabių vidinių išgyvenimų. Nuo šiol mano širdies dalis išties priklauso baletui.

Taip pat nuoširdžiai dėkoju savo skaitytojams, Jūsų laiškai ir atsiliepimai mane įkvepia labiau už bet ką kita. Jūsų dėka esu priversta tobulėti, mokytis, domėtis ir stengtis nenuvilti.

O tai – didelė prisiimta atsakomybė!

– Kas, ar čia visai nėra rožių? – tarė Gerda ir ėmė ieškoti po visą daržėlį. Ieškojo ieškojo, bet niekur nerado. Neradusi atsisėdo ir pradėjo verkti. Jos gailios ašaros krito toj vietoj, kur buvo nusmegęs rožių krūmas, ir tik ašaros suvilgė žemę, tuoj krūmas išnėrė aukštyn su tokiais pat žiedais, su kokiais nugrimzdo žemyn. Gerda apkabino tą rožių krūmą, bučiavo jo žiedus ir atsiminė tas puikias rožes, kur žydėjo jos namuose, o paskui ir Kajų.

H. K. Andersenas

Žiūrėjau į atpalaiduotas plaštakas. Kaulėtas, išsišovusiais krumpliais ir riešo sąnariais. Melsvos nagų šaknys gelsvos patalynės fone atrodė ryškesnės, beveik violetinės. Tokios pripampusios, lyg saugiai įsisiurbusios erkės, apsunkusios nuo žiedų mūsų kieme būdavo alyvų kekės. Todėl dabar jas prisiminiau.

Kiemas, tada atrodęs milžiniškas, o mums užaugus tapęs juokingai mažas, nutrupėjusiomis sienomis, nelygiu grįstu taku, vedančiu prie Šventosios upės, ir sukrypusiais mediniais sandėliukais, turėjo tik šį papuošalą. Galėjęs tapti ypatingu formomis, faktūromis, ritmu, kontrastais ir spalvų deriniais, kiemo landšafto stilius ilgai buvo neliestas. Gražus tiek, kiek apdovanotas gamtos.

Mūsų motina nenardindavo pirštų į juodžemį. Turėdavo kitų reikalų, todėl alyvų žydėjimo laikas man buvo laukia-

miausias mėnuo. Net raudonuojančios braškių galvutės, prižiūrimos močiutės, aptiktos kur ne kur po lapais, neprilygo pavasariniam šio kvapnaus krūmo žydėjimui.

Atlošusi galvą tyrinėdavau mažyčius žiedelius. Šie, lyg iškarpyti, susegioti buvo tolygiais atstumais, kraštais besiliečiantys su savo broliais ir seserimis. Ir tie karpiniai man rodėsi išvien vienodi. Forma. Spalva. Ir kvapu. Net nuvargus kaklui nepatingėdavau apeiti viso krūmo, prasibraudavau į neobliuotos tvoros pusę, retkarčiais ten įsivarydavau kokį pašiną, kurį paskui vis tiek pincetu teks traukti močiutei, ir stebėdavausi gamtos tobulumu. Kitoje pusėje, kur saulės būdavo mažai, žiedai vis tiek buvo tokie patys.

– Suraskime laimę, – sakydavo man, murzinais pirštais iš delno bandančiai išsikrapštyti rakštį.

Kajus tikėjo, kad radęs penkialapį žiedą ras laimę. Dar tikėjo, kad sugalvotas noras tikrų tikriausiai išsipildys.

Nors ir žinodama, kad laimės samčiu niekas neįpila ir lengva ranka neįbruka kišenėn, galbūt tikėjau ir aš. Įsitikinusi, kad penkialapių žiedų taip lengvai nesurasi, maniau, kad jei tokį rasiu, išties gal nutiks kažkas gero.

Bet nieko gero nenutikdavo. Penkialapių nebūdavo.

Vis tiek leisdavau jam ieškoti. Stebėdama jo atkaklumą dažnai mąstydavau apie sėkmės simbolius gamtoje. Dobilai, šikšnosparniai, krintančios žvaigždės, paparčio žiedai... Kodėl jie buvo taip sunkiai aptinkami arba išvis neegzistuojantys? Paparčio žiedo neradau nei tada, žydint kiemo alyvai, nei dabar, stebėdama mėlynuojančius jo nagus.

Pagalvės, dengusios ne tik jo tikriausiai siaubo iškreiptą veidą, bet ir prakaulius pečius, plokščią krūtinę, kurioje nebuvo likę nė lašo deguonies, dar nebuvau nuėmusi. Lyg kunigas,

pasiruošęs paskutiniam patepimui, stovėjau greta mūsų lovos. Patepti jo nebereikėjo.

Antklodė, dengusi kūną iki krūtinės, buvo plona, tad aiškiai mačiau plokščią pilvą, siaurą ilgą liemenį, kiek praskėstas liesas, anksčiau galėjusias stulbinančiu greičiu atlikti sukinius kojas. Trisdešimt du *grand fouetté* ir iš tamsos lyg bangos lūžtantys plojimai. Tai buvo šlovės akimirkos, kuriomis džiaugiausi ir aš, dabar stovinti ir glostanti jį žvilgsniu.

Tarpukojis, užmigdytas amžiams, lyg menka gyvačiukė, buvo kiek išsišokęs. Jis daugiau nieko negeis. Negyvos galūnės, netekusios lankstumo ir lengvumo, kurį matydavau *barater*, apšilimo ant grindų metu, dabar buvo sunkios. Dar šiltos, nesustingusios, tačiau sunkios, kaip mūsų praeitis. Žvilgsnis, slystantis kojomis, tarsi seniai nevažiuotais apsnigtais bėgiais, sustojo ties pėdomis. Viena iš jų kyšojo atklota. Kaip ir rankų, nagai buvo violetiniai, tad dar kartą prisiminiau alyvas. Ir baletą. Tokios pėdos galėjo būti tik šokėjo. Kordebaleto artisto. Korifėjaus. Ir galiausiai primarijaus. Kajaus pėdos. Ėjusios per jau pasibaigusį gyvenimą tam, kad pamėlusios dabar taip kyšotų.

Įkvėpiau, užuodžiau išmatų kvapą. Tai nenustebino, žinojau, kad prieš pat mirtį, išleisdami gyvastį, dažnai lavonai paleidžia visą žarnų bei šlapimo pūslės turinį. *Pomirtinė defekacija*. Apie tai skaičiau knygose, kai ruošiausi šiai nakčiai.

Knygos nemelavo. Kajus gulėjo šlapioje paskutinės vakarienės išmatų baloje. Dar skaičiau, kad *rigor mortis*, lavono stingimo, stadijoje gali išsilieti sėkla, tačiau tuo įsitikinti nepanorau. Pakako stiprėjančio iš po patalų kylančio dvoko.

Atidariau langą ir plūstelėjo vėsa. Priešais stovintis namas skendėjo tamsoje, tik vos keletas langų skirtingais atspalviais

išdavė kažką naktinėjant. Tai galėjo būtį algebrą besimokantys studentai, nemigos kamuojamos pasenusios našlės arba šviesos nespėję išjungti numirėliai.

Dar kuris laikas taip stovėjau, gal nežinodama, ką daryti, o gal bandydama įžiūrėti nurudusius medžių lapus. Naktis gerai maskavo metų laiką, galėjai apsigauti, kad dabar – vasaros naktis. Virš stogo blizgėjo mėnulis. Ryškus, lygiais kraštais, panašus į iškirptą popieriaus lapą, klijais prilipdytą juodame beribiame danguje. Atrodė, kad stipriau papūtęs vėjas atlups jo kraštus, tada jie suplevėsuos, kol visiškai atkibęs jis kris į nežinią. Gal pragarą, kur dabar buvo mano mintys.

Bet pilnatis nejudėjo, stipriai prilipusi švietė kaip švietusi. Atklojusi miegą, lyg šiltos antklodės kraštą, neramų ir gilų, pripildytą sapnų ir tuščią, ji saugojo visus sapnuojančius. Lunatikams rodė kelią, juokėsi iš vilkolakių. Ir bepročių.

Nuslinkau į virtuvę. Visur, kur mačiau, buvo nukrauta nešvariais indais, o pridžiūvusios maisto liekanos skleidė stiprų rūgėsio kvapą, tačiau vis tiek jis buvo malonesnis už sklindantį stovinčiai prie Kajaus. Ant viryklės paliktas puodas, ties liepsna šniokščiantis putomis, jau buvo išbėgęs. Virtiniai, išplerę ir paskleidę turinį po vandenį, pervirę. Tačiau išalkusi negailėdama prisikroviau jų pilną lėkštę. Atidariusią šaldytuvą, lyg būčiau iš kokio šventojo paveikslo, mane apšvietė ryški šviesa. Be šampano butelio ir mažo pyragaičio jame daugiau nieko nebuvo. Seniai valgiau namuose. Aš apskritai seniai valgiau.

Į dvokiantį kambarį grįžau nešina vakarienės lėkšte, šampano buteliu, kurio vėsą jaučiau per ploną drabužio audinį, ir dviem taurėmis. Viena buvo skirta Kajui. Įsitaisiusi prie netoli lovos stovinčio stalo įsipyliau šniokščiančio gėrimo. Niekuomet nepavykdavo įpilti taip, kad putos nevirstų per viršų.

Ir šį kartą tas pats. Ėmiau ryti virtinius, godžiai ir skubėdama, lyg Kajus kėsintųsi į lėkštę. Tik pilvui nustojus gurgti, užplūdo šiluma ir aš nurimau.

Žvilgtelėjau į tebegulintį lavoną. Stingstantis jau spėjusiose atvėsti išmatose valandą jis jau buvo miręs. Vėso ir kūnas. Dabar jis atrodė mistiškai – nei daiktas, nei žmogus. Pakėliau taurę, tik nežinojau, kokį tostą galėčiau pasakyti. Turbūt šia proga geriau patylėti. Pripyliau taurę Kajui ir pastačiau šalia.

Bijojau, tačiau troškau nuimti pagalvę. Matyti sugleibusį, spalvą keičiantį kūną buvo viena, bet išvysti jo veidą – kas kita. Koks jis po mirties? Baltas? Mėlynas? Primenantis alyvas? O akys? Nugalėta smalsumo nusviedžiau pagalvę. Jis žiūrėjo tiesiai man į akis. Taip, kaip žiūrėdavo prieš pakeldamas scenoje. Tada taip sakydavo, kad esu saugi ir kad iškėlęs laikys tvirtai. Jo veidas nebuvo perkreiptas, niekaip neišdavė, kad išsigandęs, pravėręs burną sustingusiu žvilgsniu tiesiog žvelgė į mane.

Akyse pastebėjau tamsų horizontalų brūkšnį. *Tache noire*. Skaičiau, kad pažodžiui tai reiškia juodą tašką, kai numirus dėl akių išdžiūvimo obuolį perskrosdavo tamsiai raudona dėmė. Ėmė reikštis ir *hipostazė* – Kajaus veidas, išmargintas violetinio ir rausvo atspalvio dėmėmis, priminė vakarėjantį dangų.

Lėtai apsisukau, ir nors širdis buvo nurimusi, apėmė bekraštė neviltis.

Dalis manęs buvo mirusi.

– Su gimtadieniu, broli, – ištariau ir išgėriau iki dugno.

Butelį baigiau greitai, pildama vis naują taurę iš lėto grimzdau į švelnų svaigulį. Kūnas tapo lengvas, lankstus, atrodė, kad vėl galėčiau tapti nuostabia, pėdos keltį sugebančia išlenkti taip, kad susirinkę žiūrovai aiktelėtų iš susižavėjimo, balerina.

Tipenčiau scenoje, o ryškūs prožektoriai šildytų. Vėl būčiau grakšti, liesa, plastiškomis kojomis ir rankomis. Vėl dėvėčiau triko, aptempiantį siaurą, vyro delnų lengvai suimamą liemenį. Rodydama ryškius pečių ir nugaros raumenis lenkčiausi, lyg kažkieno virvelėmis valdoma teatro lėlė. Nuostabi. Elegantiška. Ir svarbiausia – paslaptinga.

Kai baigčiau, stotų tyla. Ir aš sustočiau. Tik *tuttu* sijono kraštai virpėtų. Pirmosioms eilėms atsistojus ploti pagaliau įkvėpčiau, bet dar nejausčiau suveržtų pėdų pirštų. Tą vėliau primintų tepdami atlasą besisunkiantys kraujo lašai. Pagaliau pasigirstų plojimai. Nesiliautų tol, kol jiems paskaustų delnai ir kol aš dingčiau teatro užuolaidų skvernuose.

Bet dabar nesisukau po vėsų kambarį. Plojęs būtų nebent mėnulis arba negyvas brolis. Mano puantai, purvini ir apgailėti, buvo apkrauti nereikalingais namų daiktais. Stengiausi tvardytis, tačiau apsvaiginta šampano pratrūkau. Verkiau įdūrusi akis į brolį ir prašiau jo atleisti. Norėjau dar vieną kartą pasišnekėti, aptarti žvarbėjančias dienas, rudeninę depresiją, pastaruoju metu taip suvaržiusią jį, kad rodės, pavasaris niekuomet neateis. Taip. Jis nesulaukė net kitos dienos.

– Neskambino? – tikriausiai jis dabar paklaustų.

– Ne, – atsakyčiau, kaip visus kartus.

– Kokia šiandien diena? – pasiteirautų.

– Antradienis, – atsakyčiau.

Tada paglostyčiau sulipusius jo plaukus.

Savaitės dienos kažkodėl jam buvo svarbios. Kasdien bent po kartą pasiteiraudavo, kokia šiandien diena. Lyg tai būtų galėję ką nors pakeisti. Gavęs atsakymą kas kartą sureaguodavo vienodai, akimirką pagalvojęs giliai atsidusdavo ir toliau sustingęs žiūrėdavo į lubas.

Į jas spoksodavo kone visada: išaušus jose tyrinėdavo dienos judėjimą, o sutemus, kai kambaryje šviesdavo lempa, stebėdavo jos virpėjimą. Paklydęs vabalas aplink lemputę būdavo geriausias reginys. Tada net pastebėdavau trumpą lūpų krustelėjimą. Tai priminė šypseną.

Suspaudė širdį. Šį vakarą nespėjau pasakyti. Vėlai grįžusi iš bibliotekos, kurioje jau kelinta diena studijavau psichiatrijos teisę, vengiau būti šalia. Prausiausi, ilgai šukavau plaukus. Paskui rinkausi puošnius marškinius, atrėmusi rankas į riebaluotą virtuvinį stalą galvojau apie savo planą ir apie šį vakarą.

Tada atėjo laikas.

Tai padariau greitai, neišgirdusi paskutinių brolio žodžių, nepasakiusi, kad šiandien – antradienis. Jis nesipriešino, gal kiek maskatavo rankomis, bet buvo silpnas mane sustabdyti. Tai darydama save raminau, kad jam nebaisu, ne kartą buvau girdėjusi, kad jam geriau būtų numirti. Per kiek laiko uždūsta žmogus? – dusindama galvojau. Stipriai pagalvę spaudžiau tol, kol konvulsijų tampomas Kajus nurimo.

Buvau soti ir išgėrusi, net pripratusi prie tvaiko, tačiau vis tiek nerimavau. Bijojau. Viskas dabar tik prasidėjo. Taip pat liūdėjau dėl netekties. Tiek metų buvau jo dalis visame kame, bet labiausiai – šokyje. Muzikoje ir tyloje, kai po repeticijų ilsėdavomės. Ir visoje širdį skaudžiai suduodančioje meilėje, jos tuštybėje, net mirtyje dabar buvome kartu.

Nusišluosčiusi prakaito išmuštus smilkinius žvilgtelėjau į laikrodį. Buvo laikas. Išvertusi seno, greitai sulūšiančio stalo stalčius suradau ryškų rašiklį ir ėmiau rašyti.

Dabar tu gersi rudenio naktį
Godžiai, nekantriais gurkšniais

Su saule, baltų smilgų jūros laukais.
Su žiogais ir bitėmis, gersi...

Tu gersi savus sapnus,
Godžiai, nekantriais gurkšniais,
Su neištartais žodžiais ir skaudžiu juoku,
Su šiluma ir atsisveikinimu, gersi...

Išgersi iki paskutinio lašo
Šią rudenio svaigią naktį.
Su žiogų smuikais, su miego saldumu...
Srėbsi upes, jūras, smėlį,
Kol nieko nebeliks...
Net tavęs.

Tai galėjo būti graži trisdešimtojo gimtadienio dovana, todėl akimirką pasigailėjau. Jis šito niekada nebeskaitys. Bet atgailauti nebebuvo kada, suskubau užbaigti tai, ką buvau pradėjusi.

Rinkdama telefono numerį pastebėjau, kaip smarkiai jaudinausi. Virpantys pirštai nuspausdavo vis ne tą mygtuką, tada turėdavau trinti. Bet ir trinti nesisekė. Spustelėjusi kiek per daug, ištrindavau visus skaičius. Tai varė į neviltį. Tai varė į neviltį net labiau už apsišlapinusį brolį. Išgirdau savo aimaną. Iš nusivylimo ir pykčio. Ji nebuvo moteriška, veikiau – laukinio žvėries, bėgančio pavojaus link.

Kvietimo signalas ragelyje greitai liovėsi ir pasigirdo malonus moters balsas.

– Greitoji pagalba, – išbėrė, lyg nežinočiau, kam skambinu.

– Galite atvažiuoti jo pasiimti, – mano balsas nuskambėjo tyliai, lyg būčiau bijojusi pažadinti Kajų.

– Pasiimti – ko? – moters balsas subjuro.

Per budėjimą sulaukdavo įvairių nevykusių pokštų, kai girti paaugliai gviešdavosi jos laiko, dėmesio ar net išgąsčio. Kai koks įskaudintas bailys savanaudiškai išbliaudavo: *nusižudysiu! Žudykis, na ir kas*, – norėdavo atsakyti, nes puikiai žinojo, kad tie, kurie žudosi, daro tai tyliai.

– Mano dvynio kūno. Atrodo, kad jau kuris laikas jis negyvas, – dar kartą žvilgtelėjau į sieninį laikrodį.

Kai adresų formalumai buvo baigti, padėjau ragelį. Širdis nesiliovė pašėlusiai daužytis, buvau panaši į virš ugnies besiblaškantį mašalą. Slankiodama po kambarį ėmiau kurti tai, ko neplanavau, – pabėgimo planą. Atidariau spintą. Pakabos tuščios, visi drabužiai, sugrūsti į lentynas, dūlėjo. Ant kraštų mačiau šviesų dulkių sluoksnį ir savo bei Kajaus pirštų pėdsakus. Jau seniai nieko nekabinau ir nelanksčiau, kaip kadais buvau mokyta močiutės. Stebėjau nuobodžiai besisupančias pakabas ir galvojau, kaip smarkiai pasikeičiau.

Tada nuskubėjau į vonią. Ką pasiimčiau? Prieš akis gulėjo plaukais ir sudžiūvusiomis putomis aplipusios higienos priemonės. Vonia nebuvo panaši į primabalerinos, veikiau – į nevalos. Viskas ištuštinta, seniai nenaudota ir neliesta. Kur dingo levandos? Čiupinėjau gėlėmis išpieštus kremo indus, jie, kaip ir nuskurę puantai, gulėjo praeityje.

Susirinkusi reikalingiausius daiktus dar spėčiau pabėgti. Sėdusi į taksi iki ryto pasiekčiau Rygos oro uostą, o iš ten

jau – kur Dievas duos. Nusipirkusi pirmo lėktuvo bilietą, nusipirkčiau laisvę. Gal net šviesų smėlį ir vaiskią vaiskią jūrą, kokią buvau mačiusi gastroliuodama su trupe. Tada galėčiau ištiesti iššutusias kojas, užsimerkti ir klausytis klykiančių žuvėdrų. Pagaliau pirmą kartą galėčiau viena atšvęsti gimtadienį. Jubiliejus buvo gražus ir ypatingas, tad ir švęsti jį reikėjo ypatingai. Juk trisdešimtmečius žmonės švenčia kaip reikiant, su žmonių būriu ir skaniais gėrimais. Arba gašliai, kaip jau buvau įpratusi. Rūkydama marihuaną ir gaudydama bereikšmius Oskaro bučinius.

Bet šį kartą pakaktų jūros. Lyg sijono padurkais ji šiltai liestų mano pėdas, glostytų kelius, šlaunis, šlapintų tarpukojį, kol galiausiai nupraustų kūną. Tai būtų gera gimtadienio dovana, nes neprisimenu, kada paskutinį kartą ją mačiau.

Turėjusi dvynį nežinojau, kaip švęsti kitaip. Tortas būdavo mūsų. Žvakės, tęžtančios ant marcipanų, skaičiuodavo mūsų metus. Jas užpūtę dalydavomės ir norais. Dvigubi dvidešimt devyneri gimtadieniai. Kaip ir visos dešimt tūkstančių devyni šimtai penkiasdešimt aštuonios dienos. O jei skaičiuosi laiką motinos pilve, kartu buvome visą savo egzistavimą, bet tai mūsų nevaržė. Neįsivaizdavome kitokio gyvenimo. Būti atskirai dažnai mums asocijuodavosi su išvis nebūti. Tad kas dabar nutiks man? Ar ilgai jausiu šią tuštumą?

Taip gulėdamas nei miegantis, nei miręs Kajus buvo netekęs mūsų kaip du vandens lašai panašumo. Dar neseniai mane priminė viskuo: išraiška, kalbėjimo maniera, balsu, o ypač juoku. Juoko neskirdavo net mūsų močiutė. Pasislėpę tolimuose kambario galuose kikendavome ir prašydavome mus atskirti.

– Nesupaisysi jųdviejų, – parėmusi kumščiais strėnas ji šypsodavosi. – Vienodi tie jūsų balseliai, – sakydavo.

Tai mums keldavo dar didesnį džiaugsmą, kol neištvėrę puldavome į močiutės glėbį.

Ką ji pasakytų dabar? Nuo šios minties mano oda pašiurpo.

Laikas nesustodamas ėjo, judėdamos laikrodžio rodyklės paliko jo vis mažiau. Dar keletas akimirkų ir nebegalėsiu trauktis. Jūra, smėlis ir gimtadienis tuoj pat pasibaigs ir tegalėsiu gailėtis to nepadariusi. Buvau tikra, kad Vilniaus gatvėmis jau važiuoja keli automobiliai. Netrukus visi susirinks, tada nustatys mirties apytikslę valandą, apžiūrės ryškėjančias lavondėmes, aptūpę Kajaus kūną visi į jį žiūrės, kilos, spaudinės, matuos temperatūrą, o paskui supakavę į maišą išsiveš.

Bus bent vienas, kuris žiūrės į mane. Pastebės suspaustus kumščius ir nervingai supamą kojį. Iš kietai sučiauptų lūpų, nežinančių ką pasakyti, lauks paaiškinimo. Dar spoksos į akis, į mano žvilgsnį, tyrinėjantį prasidėjusią Kajaus beprasmybę.

Visi jie dabar judėjo mūsų namų link, lyg blusos, ištrauktos iš savų pamiltų kailių, iš šilto miego, iš minkštų, krūtingų moterų glėbių ir drėgnų tarpukojų. Iš pradėtos skaityti knygos prasmės, apie kurią dar galvos net įžengę į nejaukią įvykio vietą. Sūpuodami Kajaus kūną jie nepamirš nebaigto akto, galvos apie suirzusios žmonos kalbas jiems išeinant. Norės greičiau sugrįžti, tad skubės, vis žvilgčios į švintantį svetimą langą.

Jutau atskubančius žybsinčius švyturėlius. Begarsius, tik ryškius. Laikas apsispręsti, tačiau išeiti buvo sunku. Po tiek metų priklausymo negalėjau dabar nusigręžti. Žvelgdama į Kajaus pramerktas blunkančias akis, prisiminiau vaikystės naktis. Žiemos vakarais karščiuojantis ir šlapias jis glausdavosi prie mano šono, o aš nė karto neatstūmusi laukdavau, kol brolis pasveiks.

Iki aštuoniolikos metų dalijęsi net lova, buvome lyg vienas asmuo. Iš vieno proto, dvasios ir vieno kūno. Aš mylėjau tą pamėlusį jo kūną, norėjau jam padėti, prigludus kaip vaikystėje sušildyti.

Lyg beprotybės dar būtų maža, atsiguliau šalia. Per minkštą patalynės sluoksnį jutau kietą ir sunkų savo brolį. Kūnas, nepajudinamas ir pasmerktas išnykti, nereagavo į prisilietimus. Jis nebemylėjo.

Aš buvau čia viena.

Jo kūnas nuramino ir aš aptingau bėgti, tiesiog gulėjau ir negalvojau apie laiką. Svarsčiau, kiek likimų dabar pabėgusi galėčiau pakeisti. Ir tiesą sakant, tai buvo vienintelė priežastis privertusi mane nepasitraukti. Įsikniaubiau į Kajaus petį ir laukiau, negalvojau, ką netrukus turėsiu pasakyti ir kaip viską jiems visiems, greičiau namo norintiems, paaiškinti. Neskaičiavau bausmės metų ir nebijojau kalinės gyvenimo. Tiesiog svajojau, kad viskas kada nors pasibaigs.

– Per visą pasaulį basa... Dėl tavęs... – sušnabždėjau Kajui į paausį.

Bet jis negirdėjo, nes nieko neatsakė. Nepajudėjo. Nedavė jokio ženklo.

Būti kažkieno dalimi turbūt lemia pati prigimtis. Kiekvienas, užsimezgęs šiltoje gimdoje, kur girdėti tik motinos širdis, vos gimęs trokšta tapti kieno nors dalimi. Traukdamas pieną kūdikis siekia motinos dėmesio, kietos krūties. Juodai akis dažantis paauglys nori pritapti. Net besiblaškančios sie-

los, įsikūrusios žemiškuose personažuose, dažnai trokšta save atrasti pasakose. Praeityje, ateityje, kažkur, kur galėtų būti kitokios. Visi svajojame surasti antrąją pusę, nors žinome, kad ji trukdys. Norime vaikų, kad būtų taip, kaip reikia, kad išėję paliktume savo dalį. Nes bijome nelikti. Net vieniši klajūnai, kūnus paguldę vis naujose lovose, o rytais po maudynių valantys prilipusį smėlį nuo skruosto, iš tiesų trokšta tapti kieno nors dalimi. Kad ir vienatvės. Svetimos lovos. Ar sutiktų žmonių, kurie juos pamirš.

Būti dvyniu, nori to ar ne, reiškė būti kito dalimi. Ne motinos, ne tėvo, ne draugų. To, kuris jau plūduriuodamas kartu gimdoje prisiliečia raukšlėtais pirštais. Gimusį kūdikį, kad sukurtų ryšį, glaudžia prie motinos. Ne kartą galvojau, kad jei gimsta dvyniai, tai – beprasmiškas, nereikalingas darbas. Užmezgę ryšį tarpusavy jie motiną priims kitaip; jausdami jos šiltą kūną, maskatuodami rankomis jie vis tiek sieks paliesti tą savo kitą dalį, taip pat siekiančią paliesti.

Galbūt todėl mūsų vaikystės namuose visi gyveno savus gyvenimus. Nesijaudindami dėl kito visi siekėme tenkinti savo gerovę. Motina džiaugėsi našlės užgyventu turtu, jos vyras – svetima lova ir svetima moterimi. Mes – vienas kitu ir knygomis. Tik močiutė, atidavusi savo dienas, stengėsi dėl kitų, troško pripildyti įsisenėjusią čia gyvenančių tarpusavio tuštumą.

Mums motina artima buvo tiek, kiek gali būti artimas svetimas žmogus. Perėmusi mūsų tėčio antikvariato verslą, o paskui jį patikėjusi savo naujajam vyrui, nes pati nieko neišmanė, ji tapo namų puošmena. Retkarčiais drauge su naujuoju vyru važiuodavo į pamirštų kaimų gilumas, supirkinėjo nereikalingus seniams daiktus, tačiau vis dažniau užsigeisdavo suor-

ganizuoti dar vieną vakarėlį, kaip pati mėgo sakyti, svečiams. Klientams, kurie čia važiuodavo, nes reikėjo.

– Reikia plėsti pažintis, – sakydavo, – tai naudinga ir mums, ir verslui.

O iš tiesų norėjo pabėgti nuo vienatvės, pateisinti savo vis gilėjančią girtuoklystę, nes gerti drauge su kuo nors buvo ne tas pats, kas gerti pasislėpus. Tačiau tie svetimi žmonės čia važiuodavo ne linksmintis, o lyg kokių agurkų glėbiais pirkti žvakidžių, arbatinių ar kartais net baldų.

Mūsų motina nebuvo verslininkė, tačiau derybininkė ir suokalbininkė buvo meistriška. Apleistose palėpėse, kurių nelankydavo net vaiduokliai, ieškodavo pamirštų lagaminų, senų skrynių ir prisiminimų prikrautų dėžių.

– Ką ten... – numodavo ranka bedantės senės. – Žiūrėk. Nieko vertingo nėra. Mano jaunamartės daiktai...

O tie daiktai turėjo kainą. Bet susitraukusioms močiutėms lagaminai nebent primindavo jaunystę, kai šviežios ir nekaltos dar buvo netekėjusios. Tarp nevertingų daiktų kartais motina su naujuoju vyru rasdavo tikrų antikvariato perlų: senovinių indų, paveikslų, meno dirbinių ar stalo įrankių, kurie buvo ypač perkami. Prisikrovę dėžes jie palikdavo mojuojančias senoles ir pasižymėję rašikliu jau išvalytą, kaip jie sakydavo, vietą žinojo – čia niekada nebesugrįš.

Siekdami prikelti ir sugrąžinti prarastą laiką, surinktus daiktus šveisdavo, gremždavo užsitraukusį prabėgusių amžių pėdsaką. Kol galiausiai šie atgaudavo buvusį grožį ir taurumą. Būdavo tokių, kurie autentiški ir nevalyti tapdavo vertingesni. Pavyzdžiui, seni, dar anglimi ištepti lygintuvai taip ir likdavo nenuvalyti. Nubraukę storą lyg vilnos drabužį dulkių sluoksnį, palikdavo juos tokius, kokius rasdavo.

Tada darbas atitekdavo motinai: apšviestus saulės, lempų, o labiau suluošintus prieblandoje ji juos fotografuodavo, kol padariusi geriausią prekės kadrą galėdavo paleisti į prekybą.

Ir viskas. Visa antikviariato didi paslaptis. Mojuojančios močiutės. Rankas graužiantys šveitikliai. Ir geriausias kadras. Pasirūpinę kokybiška ir pakenčiama išvaizda nei motina, nei jos naujasis vyras nesigilino į radinių turinį. Jiems nerūpėjo nei kilmė, nei jų istorija. Paruošę prekę laukdavo pirkėjo ir daiktai pasiekdavo tikrų žinovų rankas. Pastarieji jais lyg laimėtais trofėjais pildydavo kolekcijų lentynas arba parduodavo savose antikvariato parduotuvėlėse. Už tikrą kainą, kurios kaimiečiai niekad nesupras.

Įsijautę į verslą laisvomis dienomis motina su naujuoju vyru matydavo tik vienas kitą. Tačiau mes su broliu retai kada ją trukdydavome. Kol galiausiai nykstanti tarpusavio meilė tapo tokia neaprėpiamai tuščia, kad šiuose namuose galėjai suskaičiuoti ne vieną atskirą gyvenimą.

Nors indaujose krištolinės taurės ir senas stalo sidabras priklausė mūsų tėčio šeimai, motina čia viešpatavo, jautėsi visa ko šeimininkė. Kasdien vaikštinėdavo po valdas, apžiūrinėdavo jau senus, bet dar vertingus baldus, lytėdavo storus užuolaidų audinius, kartais stabtelėjusi susimąstydavo, lyg bandytų kažką prisiminti, tačiau neužtrukusi vėl tapdavo šeimininke. Įsipylusi sklidiną taurę vyno užsidarydavo mums nepasiekiamame kambaryje.

Tuose namuose niekas nesikeitė ilgus metus. Net baldų išdėstymas buvo likęs toks, koks buvo nuo pirmosios įkurtuvių dienos, kai dar būdamas vaikas bėgiojo mūsų tėtis. Todėl man nudaužyti baldų kampai ir išblukę kilimai teikė namams jaukumo. Jaučiau tėvą, net kai mačiau vaikštinėjantį patėvį.

Išvykusi į Vilnių dažnai prisimindavau į dvarą panašius namus. Fasadiniai laiptai dar ir dabar galėtų traukti ne vieną fotomenininką, o užėjęs turistas susižavėtų iš pirmo žvilgsnio prabangia, autentiška mene. Joje pagrindinis akcentas buvo mūsų senelio rankomis drožtas veidrodžio rėmas. Su rožių ir vijoklių raižiniais. Neką mažiau svarbūs ten buvo laiptai iškilmingais porankiais, vedančiais į viršų, kitą aukštą.

Pastarajame prabangos beveik nerastų, nes viskas: baldžių gaminti uosio stalai, to paties medžio dažytos kėdės, raižyta eglės medžio skrynia, raudonmedžio spintos, indaujos, komodos ir minkšti suolai, traukti šilkiniu raštuotu damastu, buvo sugrūsti svetainėje, ten, kur beveik kas savaitgalį rinkdavosi svečiai.

Nemaža mansarda su laiptais, kuri, neabejoju, trauktų menininkus, priminė dvaro įėjimą. Motinai tai patiko ir ji dažnai pasimiršdavo nesanti rūmų dama. Norėjusi būti *femme fatale* išties į ją buvo mažai panaši. Jos drabužiai su gašlumo prieskoniu buvo seniai išėję iš mados, ir nors atvykusios viešnios ją girdavo, iš tiesų ji panėšėjo į pasipuošusią kaimietę. Tokių drabužių didmiesčiuose jau seniai niekas nebedėvėjo.

Turėjusi galimybę keliauti ji mažai kur migruodavo. Artimiausias miestas – Ukmergė – būdavo toliausia kelionė su bokštais ir ištaigingomis pilimis. Su aikštėmis, prilygstančiomis Romos aikštėms, ir su itališkais ledais iš spaudos kiosko. Tačiau geriausiai ji jautėsi savo karalystėje – mažame, vos keleto namų Leonpolio kaime.

Mirus mūsų tėčiui, kaimas nuščiuvęs laukė ponios ėjimo. Išsikels? Apleis verslą? Prasigers? Tačiau ilgai laukti nereikėjo, netrukus juodas gedulo suknias ji iškeitė į nuotakos apdarus, ištekėjo už vyro, kuris žiūrėdamas meilės kupinomis

akimis niekada pro jas nepraleisdavo iš Vokietijos atgabento ąžuolinio laikrodžio, kadais dovanoto mūsų tėčio. Jis buvo brangus, kaip brangi buvo jo jaunamartė. Todėl jis stengėsi, buvo nuolankus, geidžiantis, kaip reikalavo žmona, ir gražus. Jis buvo gražus. Kaimo gražiausias vienišius, kaip visi sakydavo. Ne viena kaimo merga į jį žiūrėdavo paleidusi lūpą, tokios čia pat vietoje būtų sutikusios jį paturėti, paskui per visą kaimą girtųsi, kad paviliojo našlės žaisliuką. Tačiau šis buvo protingas ir dar tiek suprato. Nes tai, ką turėjo tviskančioje indaujoje, buvo daug svarbiau už kaimo mergos klyną. Mėgavosi vyresnės, tačiau gražios moters draugija. Tik tas grožis jau buvo pačios sugadintas: ryškiai išsipiešusi veidą ji džiaugdavosi vaizdu veidrodyje, o prieš šventes užsinerdavo netikrų perlų karolius. Jais, neabejoju, visiems išėjus, apvyniodavo naujojo vyro klubus.

Ten, kur pirmojo aukšto blizgesys niekaip nederėjo prie mūsų gyvenimo, patėvio klusnumas buvo dar vienas iš erzinančių dalykų. Kaip ir dirbtiniai vakarėliai su putojančiomis netikro šampano taurėmis ir tų žmonių juoku, kurio mes abu su broliu prieš miegą klausydavome.

Savame pasaulyje ir antrame namo aukšte užsidarę devyniomis spynomis mes gyvenome knygomis. Turbūt tik išmokę skaityti vaikiškas knygas pakeitėme į tas, kurių mūsų motina net rankose tikriausiai nebuvo laikiusi. Ten įsileisdavome nebent tik močiutę, namų sielą, pusryčiams verdančią manų košę, o pietums kviečiančią karštos pupelių ir mėsos kukulaičių sriubos. Prieš miegą, įkišusi nosį į kambarį, akimis ji paglostydavo mūsų skruostus ir tik tada eidavo ilsėtis. Dažnai dar prisėsdavo ir pasakodavo apie Kajų ir Gerdą, apie tikrą draugystę ir pasiaukojimą.

– Ar tu taip eitum dėl manęs? – jai išėjus Kajus paklausdavo.

– Taip, – atsakydavau.

Nes dėl jo būčiau ėjusi bet kur, net į tolėliau stovintį tamsų sandėliuką, tuo metu ši kelionė prilygo tikram pasiaukojimui.

Močiutė buvo namų tarnaitė, auklė ir virėja. Žmogus, mums trokštantis kitokio kelio, vedančio toli nuo šių namų. Toliau nuo kičo, gašlumo, tuštybės, nuo apdulkėjusių raudonmedžio komodų, kurios nieko brangaus nesaugojo. Mums ji linkėjo šviesaus gyvenimo. Dažnai matydavau jos susirūpinusį žvilgsnį, gėdos išmuštus skruostus, kai jos pačios dukra laimę įžvelgė tik vyro bučiniuose, vyno taurėje, svečio komplimente ar rytinės cigaretės dūmuose. Jai buvo skaudu dėl mūsų motinos, tad manimi ir Kajumi, nors trapūs kaulai jau tam netiko, ėmė rūpintis pati. Jos dėka mes išvykome į Vilnių, gavome galimybę siekti to, kuo galėjo didžiuotis bet kurie tėvai.

Todėl tą rytą važiuodama į sostinę šalia miegančio brolio aš galvojau apie ją. Autobuso stikle, suplakusiame suartus laukus ir mano dar vaiko veidą, ieškojau atsakymo, kodėl turėjome išvykti? Kodėl taip mylėjusi ji išlydėjo ir mums pamojo stotyje?

Tik daug vėliau, stovėdama ant scenos, radau atsakymą. Ir nors smarkiai ilgėjausi išplikusių pamiškės plotuose beržynų, esančių netoli namų, ir upės sraunumo, labiausiai ilgėjausi močiutės. Jos pasakų apie Kajų ir Gerdą. Ir šilto stalo po manų košės lėkšte.

Ilgai apie tai galvodavau prieš miegą, kai po pamokų, repeticijų ir po spektaklių tik tiek atsigulusi tegalėdavau: užmerkti akis ir sugrįžti į vaikystę. Būdavo, išeiname visi trys į sodą, pasileidžiame nedidelio kalno šlaitu ir atsiduriame prie upės.

Mes su Kajumi tuoj pat puldavome į vandenį, bijodami bristi giliau, lyg ančiukai sutūpdavome pakrantėje, teliūškuodavome kojomis ir klausydavome močiutės kalbų.

Po ilgo laiko, kai jau nebuvau šalia, o tiksliau, tik dabar, pasiekusi dugną, supratau tikrąją tų kalbų prasmę. Apie miesto gyvenimą, judrų ir mylintį, bet dažnai stumiantį į bedugnę. Apie nedraugiškus žmones ir skaudžiai užgaunančius jų poelgius, apie pasitikėjimą – geriausia tik labai artimam, apie tikslo siekimą, tačiau sveiką ir dorą, kai, be savęs, turi mylėti ir kitus.

Turbūt tai jos žodžiai išugdė aklą pasitikėjimą, kai kito darbai niekada nebūna prasti. Prisidėjo ir motinos meilės spraga: norėję tą tuštumą pripildyti ieškojome šilumos, siekėme tapti kažkam reikalingi. Tik neišmokome pasirinkti kam.

Net po brolio nužudymo naktimis, kai nesimiegodavo, prisimindavau gėles. Ankstyvą rytmetį, leidžiantis rūkui, kai basomis išbėgdavau į įstiklintą mansardą, dar vėsią ir braškančią po nakties. Kai įkvėpdavau nykaus ryto ir kai šlaitas prie upės ir tolimi beržai atrodydavo kaip iš pasakos, kurioje iš rūko atjoja blogasis riteris, aš dažnai močiutės klausdavau:

– O kodėl pas mus nėra gėlių?

Tada močiutė susupdavo mane į megztą skarą ir nusišypsodavo.

– Nes jūs su broliu esate dvi gražiausios namų gėlės... – sakydavo.

Vieną vasarą, kai laukiniai krokai palei taką prie upės jau buvo nužydėję, sugalvojome pasodinti jų daugiau. Namų kiemą, laiptus, mansardą – viską buvome apdrabstę juodžemiu. Močiutei iškasus duobę, aš įtupdydavau augalo daigą, o Kajus pripildavo žemių. Po visos dienos kiemas tapo neišvaizdus,

lyg iškapstytas minų laukas. Pamenu, norėjau verkti, tačiau močiutė buvo teisi: kantrybė apdovanoja. Po trijų savaičių džiaugėmės prie nykiai atrodžiusių laiptų besiskleidžiančių raganių žiedais. Apačioje prie jų šonų glaudėsi balti sukučių kupstai, su kur ne kur smalsiai išlindusiomis purpurinėmis ežiuolės galvutėmis. Tai pagaliau privertė pamiršti dar neseniai žydėjusius krokus. Įtupdyti violetiniai ir balti, standžius žiedus iškišę iš rupaus upės dugno smėlio jie pavasarį kėlė nuotaiką, tad įvasarojus likdavo nyku. Pagaliau kiemas tapo gražus ir ūkanotais rytais, kai rūkas užklojęs pievą už namo atrodydavo vis dar baugus, aš visada šypsodavausi. Gaiviame ore buvo justi ir gėlių kvapas.

– Mama! Pažiūrėk, dar daugiau pražydo, – vieną rytą išdrįsę įeiti į motinos miegamąjį mes su broliu netvėrėme džiaugsmu.

Stovėjome tarpduryje ir laukėme motinos džiugesio. Ši vangiai pakėlusi galvą tik kažką sudejavo, lyg prašė palaukti, lyg žadėjo ateiti, tačiau prasėdėjome gerą valandą kieme, o ji nepasirodė.

Tai buvo gyvas mūsų širdyse pulsuojantis skaudulys. Tiesiog teks priprasti, būčiau tada galvojusi, jei ne vaikiškas tikėjimas ir naivumas.

Kad ir susitaikiusi su motinos šaltumu, dažnai save prisimindavau mažutę, sėdinčią šalia brolio jos kambaryje ant grindų. Stebėdavau jos pasirengimą dienai arba dar vienai bordelio nakčiai. Tada mama atrodydavo graži, atidžiai, lyg gyventi besimokantis jauniklis, žiūrėdavau į suknias, jos juodas blakstienas, žvilgsnį, kai atsukusi akis į savo vaikus ji šyptelėdavo. Šaltai ir abejingai, nes buvo nepasiekiama. Nežinau, kas buvo skaudžiau: jos šaltas žvilgsnis, tai, kad tą rytą ji ne-

pasirodė ar kad niekada taip ir nevalė žvyro iš mūsų kruvinų nubrozdintų kelių.

Ilgėjęsi tik močiutės namus palikome be didelio skausmo, be praradimo, juk vis dar turėjome vienas kitą. Todėl dabar gulinčiai šalia negyvo Kajaus man iš siaubo buvo net koktu. Apėmė panika. Koks gyvenimas bus be jo?

Garsiai raudodama ėmiau šaukti jo vardą, purtyti kūną, glostyti veidą. Prašiau pabusti, bet Kajus tik žiūrėjo tiesiai į akis. Palinkusi ir persisvėrusi per lovos kraštą ėmiau vemti. Tą dariusi buvau šimtus, tūkstančius kartų, todėl iš šalies galėjo pasirodyti, kad tam nereikia pastangų. Išvėmiau suvalgytus virtinius ir šampaną. Skrandžio turinys galinga srove pasklido po grindis. Tada viskas nurimo.

Netrukus pasigirdo brazdesys prie durų. Tada – beldimas.

– Ar tu taip eitum dėl manęs? – išgirdau Kajaus klausimą iš pasakos.

– Taip, – besivalydama maisto likučius nuo lūpų tyliai atsakiau.

Kelionė per pusę pasaulio prasidėjo.

Greitosios pagalbos darbuotojai dar nespėjo deramai apžiūrėti Kajaus kūno, kai pasirodė policijos pareigūnai. Jiems įdomesnė buvau aš. Kai buvo konstatuota trisdešimties metų vyro mirtis, jų akys dar akyliau ėmė mane tyrinėti.

Sunku buvo atlaikyti jų dėmesį, tad sėdėjau nuleidusi akis. Tačiau tai nė kiek netrukdė jų klausytis, rinkau ir dėjausi domėn kiekvieną pasakytą žodį.

– Kas čia įvyko? – vienas iš pareigūnų priėjo.

Neatrodė labai profesionalus. Man policininkas asocijuojasi su atletišku, išvaizdžiu vyru, o ne su konditeriniu kepiniu. Šis buvo apaugęs taukais tikrąja žodžio prasme, atrodė ne tik turintis gerokai per daug svorio, bet ir blizgėjo lyg sviestu išteptas pyragaitis. Tad žvelgdama į iksu išlenktas jo stambias šlaunis, klausimo nesugebėjau priimti rimtai.

– Radau jį miegantį, – truktelėjau pečiais, lyg manęs mokytojas klaustų, kodėl neatlikau namų darbų.

– Kas čia? – dūrė pirštu į mano eilėraštį.

– Eilėraštis, – dar vis atsakinėjau kaip pyragaičiui.

– Matau. Bet kam jis? – storulis keistai pasimuistė. Mačiau jo liulantį pilvą po kone plyštančiais marškiniais.

– Broliui, – atsakiau, lyg tai būtų savaime aišku. Juk ir buvo.

– Kur jūsų brolis? – jis pakėlė antakius, bet jo stambiame veide buvo sunku suprasti, ar tai nuostaba, ar plačiai atmerktos akys.

Tada pagalvojau, kad jis ne tik bjaurus, bet dar ir kvailas. Norėjau paklausti, ar nejuokauja, tačiau nusprendusi geriau nekonfliktuoti atsakiau:

– Mano brolis dvynys, – tai ištariau itin aiškiai, – dabar guli negyvas jums už nugaros.

Jutau didelį malonumą jam vaipantis iš nuostabos. Vos suturėjau šypseną, bet juoktis iš pareigūno turbūt dabar nebūtų gera mintis. Apžiūrėjęs lavoną jis atsisuko, mačiau, kad ieško panašumų, kad graužiasi tikriausiai eilinį kartą susimovęs.

– Dvynys per daug pamėlęs, – man jo pagailo.

Tai supratęs jis daugiau nieko neklausinėjo.

– Čia jūs prieš tai baliavojot? – paklausė antrasis rodydamas į šampano taures.

– Ne. Aš viena.

– Kada? – aiškiai buvo nepatenkintas mano lakoniškais atsakymais.

Tačiau jie negalėjo tikėtis, kad aš, tik ką nužudžiusi savo brolį, leisiuos į išsamius ir draugiškus pokalbius.

– Kai grįžau ir radau jį miegantį, – ištariau garsiau nei tikėjausi. Bijojau pasirodyti atšiauri.

Vyrai susižvalgė. Storulis dar kartą pasimuistė, tikriausiai tai darydavo visada, kai jausdavosi nemaloniai. Kitas žvilgtelėjo į laikrodį. Buvau tikra, kad jautėsi čia per ilgai užsibuvęs.

– Eilėraštį irgi parašėte po to? – antrasis paklausė paskutinį žodį pabrėždamas labai aiškiai. Tada iš karto supranti, kad tas *po to* yra labai svarbus.

– Taip. Tai dovana, – žiūrėjau į eiles.

Jos man patiko, tačiau raštas buvo siaubingas. Šį kartą nepavyko suturėti drebančių rankų.

– Kam? – kamantinėjo.

– Broliui, – suirzau, – juk sakiau. Gimtadienio dovana, – norėjau riktelėti, bet susilaikiau.

Daugiau jie nieko nebeklausė, nusprendę viską palikti tyrėjui, kuris, girdėjau, dabar kalbėjo už durų telefonu.

Nerimavau prieš jam pasirodant, nujaučiau, kad aš, maža baltapūkė žudikė, buvau perduota į daug gudresnes rankas. Jam įėjus pareigūnai lengviau atsiduso, mačiau tai iš pragiedrėjusių jų veidų. Dabar lėtai riedėdami Vilniaus tuščiomis gatvėmis jie pagaliau galės sugrįžti į namus.

Kad tai pagrindinis žmogus, klaidino nebent jo perdėtas tylumas, tačiau jei tiri žmogžudystę, turbūt pirmiausia reikia labai gerai apsižiūrėti. Koja už kojos vaikštinėdamas po mūsų butą jis kalbėjo tik su kolegomis. Tačiau iš to, kaip jie

atsakydavo, nekilo abejonių – tai jis, žmogžudystę tirsiantis pareigūnas.

Po kelių akimirkų pasirodė dar vienas, vedinas gražiu, gerai prižiūrėtu vokiečių aviganiu. Mažame kambaryje šuo atrodė labai didelis. Sekiodama akimis stebėjau keturkojo veiksmus. Tai buvau mačiusi tik filmuose ir galvojau, kad Lietuvoje taip nebūna. Gavęs tik jam ir kinologui suprantamą komandą šuo ėmė šmirinėti po namus, rodėsi, kad tik šiaip bėgioja, ieškodamas vietos nusišlapinti, tačiau buvau tikra, kad jie žinojo, ką daro. Maloniai nustebau, vadinasi, taip būna ne tik Holivudo filmuose. Pribėgęs prie manęs šuo stabtelėjo, ištiesusi delną siekiau paglostyti, pakasyti paausį ir pagirti, koks jis šaunus. Leonpolio šunys nuolankiai to laukdavo kas kartą man priėjus.

– Nelieskite šuns, – gavau šeimininko komandą.

Nusivyliau. Man patiko rimti dresuoti šunys.

Kambaryje buvo daug žmonių: du vis laukiantys progos pasiplauti nevykėliai, tylusis tyrėjas, kinologas su keturkoju iš televizoriaus, laiptinėje rūkantis prokuroras ir dar vienas. Jis rūpinosi lavonu.

Teismo medicinos ekspertas, kaip į jį kreipėsi, buvo panašus į kitatautį, gal žydą ar priešingai – į libanietį. Gėda, bet jų neskyriau. Jam prakalbus su ryškiu akcentu, apsidžiaugiau bent tuo, kad nuo lietuvio jį atskirti man pavyko. Iš visko, ką jis darė, buvo matyti, kad gerai išmanė savo sritį, dirbo užtikrintai ir tiksliai, nesimuistydamas ir nesivaipydamas, kaip mane klausinėjęs pyragaitis. Ekspertas garsiai diktavo Kajaus lavono parametrus. Pamatavęs aplinkos temperatūrą, matavo kūno, spaudydamas pirštiniuotais pirštais kūną, nustatė stingimo stadiją.

– Supravitalinės reakcijos, – lyg mokslinio darbo skyriaus pavadinimą susakė ekspertas.

Rašantysis užsirašė. Toliau pamačiau tai, ko nenorėsiu prisiminti visą man likusį gyvenimą. Kajus judėjo! Atsidaręs lagaminėlį ir išsitraukęs į plaktuką panašų įrankį, ekspertas darė stebuklus.

– Idiomuskulinė raukšlė, – pasakė kitą pavadinimą ir ėmėsi darbo.

Pareigūnas vis rašė.

Ekspertas plaktuku sudavė į Kajaus žasto dvigalvį raumenį, netrukus toje vietoje pasirodė iškilimas.

– Mažiau kaip šešios valandos, – diktavo.

Išsitraukęs adatėlių pavidalo elektrodus, medicinos ekspertas bakstelėjo Kajaus akių kampučiuose. Šis vaizdas buvo taip pat siaubingas.

– Du balai, – tarstelėjo.

Aš jaučiau, kaip iš siaubo pašiurpo mano rankos, Kajaus akys stipriai užsimerkė, atrodė, kad jam skauda. Norėjau sušukti, kad paliktų brolį ramybėje, tačiau susivaldžiau, tikriausiai tai buvo jų darbo dalis. Kai adatėles ištraukė, veidas atslūgo, kol galiausiai atgavo buvusią ramybę.

Ekspertas aptarė kūno padėtį, apžiūrėjo akių vyzdžius, išdžiūvusią burną, galiausiai iš gautų duomenų, lyg išvedęs tik jam suprantamą formulę, apskaičiavo apytikslę mirties valandą. Jei ne gulintis brolis, būtų atrodę kaip fizikos pamoka.

Beveik tiksliai nustatęs mirties valandą, atrodė savimi patenkintas. Jo darbas šiandien buvo atliktas, tad nusimovęs pirštines mostu parodė, kad baigė. Paskui jo lauks skrodimas. Žiūrėjau į abejingą ir šaltą žvilgsnį, neapleido nuojauta, kad būtent tai – mėgstamiausia jo darbo dalis.

Netrukus, lyg sumaišties dar būtų maža, į kambarį įėjo dar du neštuvais nešini žmogeliai. Šie buvo išvargę, panašu, kad nemiegoję visą naktį, vis kėlę ir nešę lavonus. O juos pakelti buvo ne taip jau paprasta ir lengva. Mirusiojo kūnas, kaip ir miegančiojo, tapdavo nelengvas ir sunkiai suimamas.

Tyliai stenėdami žmogeliai perkėlė Kajų ant neštuvų, paguldę į maišą užsegė, o stiprus užtrauktuko garsas nuaidėjo šurmulio pilname kambaryje. Visiem tai buvo ženklas, kad darbas čia baigtas. Maišą užklijavę šviesia, mėnulį man primenančia juosta kažką užrašė ir dardėdami nelygiomis grindimis jį išsivežė.

Kajus dingo. Įdėbusi žvilgsnį į praviras buto duris jo jau ilgėjausi. Ar dar jį pamatysiu? Kiek ilgai nepamiršiu veido? Ar jam dabar šalta? Kada jį skros? Norėjau viso šito išsiklausti, tačiau neišdrįsau, balso stygos lyg po ilgo miego dar tikriausiai buvo prikimusios.

Nors automobilyje buvo šilta, mane krėtė drebulys. Nuo pagirių, alkio, nes viską buvau išvėmusi, ir nuovargio. Priekyje pareigūnai kažką tarpusavyje kalbėjo. Atrodė ramūs, atsipalaidavę, net laimingi. Tai nebuvo jų drama. Jų drama pasibaigė užsegus užtrauktuką. Užsiėmę savais reikalais jie pusbalsiu šnekučiavosi. Jei būčiau įsiklausiusi, tikriausiai būčiau nugirdusi nuobodų pašnekesį apie šį bei tą:

– O tai galiniai varomi?

– Kiek pinigų?

Arba šį bei tą kita tema:

– Gera... Papai – va tokie!

O gal būtų šnekėję apie žmonas, miegančius vaikus ir jų pieninius dantis. Asmeniškai man dantų tema kėlė gerus prisiminimus. Kiekvienam klibančiam dančiui močiutė pa-

rengdavo iškilmingą ceremoniją: aprišusi jį siūlu, ryškiu, dažniausiai raudonu, liepdavo užsimerkti ir dar šiek tiek palaukti. Tačiau pati nieko nelaukdavo, tik truktelėdavo ir dantis lyg sūpynėse imdavo sūpuotis ant siūlo galo. Paskui tą dieną ji kepdavo bulvių plokštainį.

– Nieko nesukramtysi daugiau, bedante, – sakydavo man sėdinčiai virtuvėje ir liežuviu makaluojančiai po žaizdą burnoje.

Su Kajumi buvo tas pats. Tik dantys mums krito ne vienu metu, tad kugelį tekdavo valgyti labai dažnai.

Sugurgė pilvas. Pareigūnai, lyg išgirdę, pasigarsino muziką ir toliau šnekučiavosi apie šį bei tą. Nesiklausiau, tik kartkarčiais į juos žvilgtelėdavau. Tikriausiai dažnai dirbo kartu, buvo supanėšėję, kikeno tuo pačiu metu ir keistai vienodai krapštinėjosi pakaušius.

Miestas buvo tuščias. Penkta valanda ryto – ramiausias paros metas, davęs miegą naktibaldoms ir dar nežadinantis netrukus besikeliančių į darbus. Nesimatė net valkataujančių katinų ir šunų. Kūnais visi jau buvo prisišildę miego guolius, čiužinius, šilkus, sudrėkusius skarmalus, dvokiančius pledus, surėstas pašiūres ar betono lopinį po savimi.

Kur šiąnakt miegosiu? – pagalvojau automobiliui sustojus nematytoje gatvėje. Nykiai atrodantis pastatas, spėjau, ir bus nakvynės vieta. Nudžiugau, pagaliau užmerksiu akis. Atrodė, griūsiu kad ir ant žemės, o jei dar kas pagalvę pames, tikriausiai nugrimsiu į gilų miegą. Bet vos tik įžengusi į areštinės kamerą išsigandau – laukė dar viena sunki naktis.

Pirmiausia pasitiko troškus tvankaus oro gūsis. Toliau – trys poros abejingų akių. Vos dvylikos kvadratinių metrų kameroje buvo trys dviaukščiai gultai, lovomis jų niekaip ne-

pavadinsi. Be patalų ir be pagalvių. Šunims, ir tiems kampe būna padėtas sudilęs skarmalas. Kameroje prie įėjimo, už neaukštos sienelės, stovėjo unitazas ir praustuvė, abu nuo laiko ir šlapimo nurudę tiek, kad net gerai patrynus baltumo neatgautum. Siaubingai dvokė, tad vos įžengus pačios rankos kilo užspausti nosies šnervių.

Sienos rusvos, kai kur nusitrynusios iki betono, buvo tankiai aprašinėtos. Nesimatė tuščios vietos, nes visur, kur akys užmatė, mirguliavo žodžiai, sakiniai, skaičiai ir kažkam kažką reiškę ženklai. Gal tai buvo maldos, gal atgaila, neapykanta, visai kaip mano eilėraštis broliui.

Tolimiausias tuščias gultas tapo šio vakaro namais. Prisėdusi žvalgiausi. Be manęs, čia buvo dar trys moterys. Nemandagios, net man įėjus nė viena nepasisveikino, kiekviena užsiėmusi savais reikalais pasitiko abejingais žvilgsniais. Tikriausiai taip reaguoja auginami narvuose žvėrys: jei tai ne maistas, vadinasi, neverta vargintis.

Ta, panaši į prostitutę, sulenkusi kojas gulėdama energingai suko dažais nudegintų plaukų sruogą. Kai jie susiveldavo tiek, kad juose pirštas užstrigdavo, nustebusi žvilgtelėdavo į kaltūną, pavartydavo akis, tada darbuodavosi pirštais jį šukuodama. Paskui viskas vėl iš pradžių. Ji dėvėjo trumpą sijoną, draperijomis primenantį susiraukšlijusį šarpėjų, o taip gulėdama atidengė pardavinėjamą tarpukojį. Tačiau nė kiek nesigėdijo, juk kiekvienas iš mūsų duodamas savo vizitinę kortelę nepuolame gėdytis ir raudonuoti.

Vyriausia, kokių penkiasdešimties metų, susmukusi ir atsirėmusi į sieną bandė snausti. O gal atvirkščiai – norėdama pabusti, nesėkmingai vadavosi iš miego. Net per atstumą užuodžiau stiprų alkoholio kvapą, buvau tikra, kad net kartkar-

čiais atmerkusi akis ji nieko nematė. Sujudusi kažką pavapėdavo, parodžiusi išpuvusių ar išmuštų dantų kiaurymes, vėl nurimdavo.

Į ją pažvelgusi ne juokais susigėsdavau ir akimirksniu vis iš naujo užsiplieksdavau raudoniu. Moters džinsų klyne skleidėsi ryški kraujo dėmė. Kraštuose pradėjusi krešėti ir džiūti, todėl rusva, centre buvo ryški ir dar drėgna. Išraudusi pakeldavau nuo plėmo akis į moters veidą, norėjau, kad ši atsipeikėtų, pabustų, tada ženklais būčiau galėjusi parodyti tą jos gėdą. Tačiau prasižergusi ir po pažastimi spaudžianti švarką ji tebemiegojo.

Trečioji buvo guviausia. Reaguojanti ir į mane, ir į vis pro kameros grotas praeinančius pareigūnus. Didelis ir pasmukęs žemyn pilvas išdavė greitai ateisiantį gimdymą. Akimirką sunerimau, vaiko priimti nesugebėčiau. Ji atrodė vargingai, apsiskarmalavusi, apsijuosusi ilgu, žemę siekiančiu sijonu, kraštuose priskretusiu molio, apsirišusi bent keliais šalikais, tačiau pasidabinusi masyviais aukso spalvos auskarais. Lyg šimtalapis ji priminė romų moterį, tačiau šviesi, vos rausva kaip paršelio oda ir pilki lietuviški plaukai išdavė tautybę. Ji sėdėjo dairydamasi ir smagiai maskatuodama kojomis, žvelgė tai į prostitutę, tai į mane, tai į įkyriai kapsintį vandens čiaupą. Nesigėdijo net kraujo dėmės, į ją pažvelgusi tyliai sukikendavo.

– Gal padėsi? – netikėtai kreipėsi į mane.

Primindama apie gimdymą, ranka perbraukė pilvą.

– Ką? – nežinojau, ką daugiau pasakyti.

– Padėsi, sakau... Gal turi pinigų? – nors kalbėjo griežtai, veidas atrodė sušvelnėjęs.

Praradusi kalbos dovaną, nes buvo gėda, papurčiau galvą. Prašė nėščia moteris, o aš neturėjau nė cento. Viskas, ką

pasiėmiau, buvo drabužiai, kuriais vilkėjau: pavasarinis, vėjo perpučiamas lietpaltis, seni, įkyraus mėlynumo džinsai ir ties apykakle ir rankogaliais sutepti balti marškiniai. Dar puantai. Bet juos iš manęs paėmė. Džiaugiausi, kad pareigūnai nepastebėjo bent mažučio pakabuko. Apieškoma slėpiau jį burnoje, tačiau dabar buvau pasikabinusi ant kaklo. Sidabrinį, banalų iki skausmo, nes atveriamą, viduje turėjusį saugoti brangaus žmogaus nuotrauką. Bet nuotraukos jame nebuvo, ten laikiau mažutį popierėlį su data.

Nėščioji atrodė išsekusi, tad ilgai nedvejojusi nusiėmiau pakabutį. Išlupusi popieriaus skiautę, staiga tapusią maža šiukšle, padaviau dirbinį moteriai. Be ilgų ceremonijų šią dovaną ji greitai priėmė, apžiūrėjusi šyptelėjo, matyt, sidabrą gerai skyrė. Įsikišusi jį tarp drapanų toliau rami dairėsi po kamerą. Nei ačiū, nei viso gero. Nieko. Lyg tai būtų ir taip savaime suprantama.

Nors marškiniai buvo sutepti, šioje vietoje vis tiek atrodžiau per švari. Nederėjau prie pribraižyto, drėgme ir pelėsiu atsiduodančio gulto, prie šlapimu ištryptų grindų. Buvau per šviesi, iškrintanti iš konteksto, kaip dailininko padaryta klaida – ne vietoje nubrėžtas potepis. Nors pavargusi ir išsigandusi, vis tiek sėdėjau tiesi, nuleidusi pečius, ištempusi kaklą, rankas tvarkingai sudėjusi ant šlaunų. Tai buvo įskiepyta baleto pamokų, turbūt net miegodama kaklą ištempdavau kaip gervė. Tokia laikysena dažnai išduodavo mano profesiją.

– Šokėja? – klausdavo nepažįstami.

Linktelėjus nusišypsodavau. Taip, buvau šokėja. Net ir čia, žiūrėdama į ryškią kraujo dėmę klyne, ja buvau.

Tvankus oras spaudė smilkinius, veidas ir kūnas pasidengė lipniu nešvaros sluoksniu, jutau drėkstančias pažastis, supra-

tau, kad pavargau. Net kietas gultas tapo mielesnis. Atsiguliau, po galva pasikišusi ranką užuodžiau savo prakaitą, tačiau nesijudinau.

Nesėkmingai pabandžiau užmigti, bet įkyrios mintys neleido, skaudėjo net fiziškai. Prisimenu, panašiai jausdavausi po nepasisekusių šuolių: smūgis būdavo netikėtas, dažnai kūnas net nespėdavo pasiruošti saugesniam kritimui, tada – skausmas. Gilus, geliantis iki kaulo vidurio. Sukandusi dantis laukdavau, kol tai pasibaigs. Mėlynės buvo įprastas reiškinys ant mano kūno. Vos išnykus vienoms, atsirasdavo kitų, kai kurios būdavo tokios juodos, kad prieš spektaklį prireikdavo grimo. Paslėpusi jas, paslėpdavau ir juodą balerinos darbą.

Taip ir dabar, gulėjau ir laukiau, kol viskas pasibaigs.

Kameroje pasigirdo šnaresys, nėščioji ruošėsi nakčiai, iš po skarmalų išsitraukusi didelį, į pagalvę panašų ryšulį patogiai įsitaisiusi atsigulė. Anksčiau buvęs pilvu, dabar jis minkštai ir jaukiai laikė jos galvą.

Išsprogdinusi akis laukiau bent kokio pasiteisinimo.

– Ko čia spoksai? – tai pastebėjusi manęs paklausė.

– Tu ne nėščia! – turėjęs nuskambėti piktai sakinys skambėjo graudžiai.

– O kas tau sakė, kad esu? – nustebusi paklausė ir užmerkė akis.

– Atiduok mano pakabutį! – supykusi riktelėjau.

Jokio atsakymo. Ji neatrodė nei kalta, nei susigėdusi, atvirkščiai – pasipiktinusi dėl kvailų klausimų. Buvo aišku, pokalbis baigėsi. Dar tikėjusis bent kokio paaiškinimo kelias minutes sėdėjau į ją spoksodama, tada nusisukusi nuo viso to purvo atsiguliau. Gerklę net degino, sukandusi dantis bandžiau nepravirkti, o delne spaudžiau tik ką papuošale buvusį

popierėlį. Jame buvo data, žyminti dieną, kai tapau primabalerina. Pirmojo mano ir Kajaus vedamo spektaklio data. Sentimentalu, tačiau ji buvo brangesnė už bet kokio namuose palikto žmogaus nuotrauką.

– Nenuostabu, – trupėje tada šnibždėjosi, – kas, jei ne dvyniai?

Ir buvo teisūs, pavydėjo šlovės ir greito išpopuliarėjimo, tačiau buvo teisūs. Šokdami atskirai mes buvome geri, tačiau duetu – tiesiog stebuklas, baletmeisterių atradimas, Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro puošmena. Ne vienas spektaklio plakatas su mūsų nuotrauka traukė būrį žiūrovų. Dažnai ateidavo net tie, kurie baletu nesidomėjo, tik iš smalsumo, kad pamatytų, kuo gi tie dvyniai ypatingi.

Bet šlovė, kaip ir data rankoje, tebuvo praeitis, šiukšlės, kurias rytoj vėjas išpustys. Pagaliau tai supratusi, išmečiau nebereikšmingą popieriaus skutelį.

Kitą rytą purtoma nuovargio, šalčio ir automobilio buvau išvežta. Neklausinėjau nei kas, nei kokiu tikslu mane veža. Nežinojau, ar sugrįšiu, tačiau buvau tikra, kad kameros draugių nė kiek nepasiilgsiu. Deramai dar nepabudusi, niekaip negalėjau prisiminti, ar atsisveikinau, tačiau žinojau, vis tiek mane būtų akimirksniu pamiršusios.

Kalnų parkas buvo vienintelis malonus objektas, kurį pamačiau. Nustebau, kad tokioje gražioje vietoje buvau įkurdinta. Pamenu, ne kartą ten vaikštinėjau. Prieš akis išniro trys kryžiai, į kuriuos žiūrėdavau atsisėdusi ant ką tik nupjautos

žolės. Jos stiebai kibo tada ant mano kojų, sėdmenų, o prigulus pasislėpdavo galvoje. Vėliau juos su šypsena pešiodavau iš plaukų sruogų.

– Jus pakvies, – nematytas vyras mane paliko prie kabineto.

Koridorius, kuriame mane paliko, buvo siauras, įrėmintas žaliomis bjauriomis sienomis ir suklerusiomis kėdėmis. Pastarosios, nepatogios ir girgždančios, neleido laisvai judėti. Kvepėjo senais segtuvais ir popieriais juose, dar – dulkėmis, stipria kava ir šlakeliu alkoholio.

Prieš pokalbį privalėjau susikaupti, tačiau ėmiau blaškytis, širdis daužėsi, bijojau, kad jis tai pastebės. Galvoje sukosi kvaili klausimai. Ko klaus? Ar kankins? Ar naudos melo detektorių? Kaip viską ištversiu?

– Užeikite, – pasigirdo iš už durų.

Kabinetas buvo nedidelis. Čia taip pat kvepėjo kava, popieriais ir dulkėmis. Stalas, apkrautas bylomis, baigtomis ir dar tik pradėtomis, neatrodė apjauktas. Atvirkščiai – viskas tvarkingai sudėta, kaip spėjau, pagal aukų arba kaltinamųjų vardus abėcėlės tvarka.

Kėdėje sėdėjo tas pats slampinėjęs po mūsų namus vyras. Keletą kartų tą naktį pagavau jo žvilgsnį. Gal dėl susitikimo aplinkybių, o gal dėl dvoko kambaryje jo akys tada nebuvo ramios, nei malonios, tačiau dabar jis atrodė geranoriškas. Šį savo bruožą bandė maskuoti kietai sučiauptomis lūpomis, nes nebuvo tikras, ar malonus veidas padeda, ar trukdo.

Šį rytą į darbą jis ėjo galvodamas, nuo ko pradėti. Nužudyti savo dvynį, po to gerti šampaną nebuvo įprastas žmogžudysčių scenarijus. Neabejojo – žmogžudė buvo Gerda. Tyliai ir kažkaip žaviai tą naktį sėdinti netoli ji lyg spektaklį susikaupusi stebėjo pareigūnų darbą. Beveik nekalbėjo, tik retkarčiais pažvelgdavo į jį.

Jis matė, kaip išsiplėtė merginos akys prie Kajaus dirbant medicinos ekspertui, rodėsi, kad gaili mirusiojo.

Nufotografavęs eilėraštį ant sienos, namuose tyrėjas skaitė jį kokius penkis kartus. *Srėbsi upes, jūras, smėlį, kol nieko nebeliks... Net tavęs.* Buvo sunku suprasti – tai meilė, neapykanta, sarkazmas ar beprotybė? Koks buvo šios žmogžudystės motyvas? O ceremonija po to? Turėdamas šunišką nuojautą buvo tikras, kad priežastis, saugiai paslėpta merginos galvoje, bus dar ilgai neišaiškinta.

Jo senas, dvi dešimtis metų nekeistas ir beveik į ranką įaugęs laikrodis rodė aštuonias. Kaip visada ir šį kartą, kai pažvelgė į ciferblatą, akys užkliuvo už įplyšusios apyrankės.

– Vieną dieną tu jį pamesi... – priekaištaudavo žmona.

Tačiau jis neprisirišdavo prie daiktų. Jie tiesiog tarnavo. O jei kada išsipildytų žmonos žodžiai, neabejojo, nejauku būtų tik tol, kol dar įpratęs vis žvilgtelėtų į tuščią riešą. Po to nusipirktų naują ir viską pamirštų.

Į apklausą vėluoti negalėjo, todėl paskubino žingsnį, tačiau neatsisakė užsukti kavos. Ją gerdamas iki darbo pradžios dar turėdavo laiko apmąstymams, dažniausiai būdavusiems ne

apie darbą ir ne apie žmogžudystes, ne apie tyrimą ar naują įtariamąjį. Šie dalykai jam buvo tokie kasdieniški, kad mieliau atlikdavo reabilitaciją savo smegenims. Tai nepavykdavo ir namuose, kai šeimyna suguldavo į lovas. Jis net laisvu metu spręsdavo mįsles, užmintas kitų ir jo paties. Troško tapti pripažintu tyrėju, svajojo būti pats geriausias Lietuvoje. O kartais, gerdamas viskį, net svajodavo, kad apie jį rašytų laikraščiai. Tai būtų geriausias kada gautas atlygis. Už viso gyvenimo triūsą dvokiančiose nusikaltimų vietose. Tačiau svajonės taip ir vilkosi iš paskos, artėjo pensija, tad negavęs, ko troško, ėmė nešiotis pyktį. Kaltino tvarką, įstatymus, tinginius kolegas, kartais net žmoną, atėjusią pasiteirauti, ar jis dar nesirengia į lovą. Kavos gėrimas buvo vienintelis laikas, kai galvodavo apie niekus: orą, matytas futbolo rungtynes ar kaimyno sugedusį automobilio šarnyrą. Apie tai, kad jam, jau seneliui, labiau derėtų važinėti automobiliu, o ne grūstis tarp konspektus rankose spaudžiančių studentų troleibuse.

Iš galvos neišėjo kažkuo primenanti jo dukrą ta mergina. Jam, senstančiam ir į jaunas merginas žiūrinčiam nebe taip kaip jaunystėje, ją primindavo daugelis jos amžiaus moterų. Tačiau šioji liesumu, mažomis pėdomis ir vaikiškai nukramtytais nagais, tą jis nesunkiai atpažino, iš tiesų buvo panaši į jo mergaitę. Apklausti seną prasigėrusį sukčių buvo viena, bet į dukrą panašią jauną merginą – daug sunkiau. Todėl gerdamas rytinę kavą net pripažino, kad nelaukė jų susitikimo, vengė aiškintis, kodėl ir kaip viskas vyko. Nenorėjo išgirsti net jos balso.

Vos įžengus sulaikytajam jis tarsi persijungdavo. Jo laikysena turėjo pritapti, negalėjo sėdėti kaip nieko nepasiekęs, apie pensiją galvojantis pareigūnas. Tad vos tik įėjęs į komisariatą

surimtėjo, ištiesinęs sukumpusią nugarą, išmetęs tuščią kavos puodelį kaip visada rimtu, kimiu burbtelėjimu pasisveikino su kolegomis. Šie sujudo, bereikšmiai plepalai nutilo ir akys tuščiai įsmigo į popierius. Jis buvo tikras, kad jei bent vieno paklaustų, apie ką ten skaito, šis tik kvailai vyptelėtų, galiausiai imtų kasinėtis pakaušį, nes nežinotų, ką atsakyti.

Pakaušio ir kitų kūno dalių krapštymasis, jei tai ne pedikuliozė, reikšdavo tik viena – žmogus meluoja. Jis gerai išmanė šiuos dalykus. Tai buvo darbo specifika, ir jei žmogus neatsakydavo tiesiai ir atvirai, dažnai tai padarydavo jo kūnas.

– Taigi, panele Gerda Martinkute, – pamiršęs kaimyno šarnyrą, pradėjo apklausą.

Išgirdau jį giliai atsidūstant.
– Kas vakar įvyko?

Nesikasiau, nesupau kojų ir nekrapščiau ant pirštų atsilupusios odos. Nekramčiau lūpų, nagų ir nedrebėjau, nerodžiau jokių nerimo ženklų. Mačiau, tai trikdė tyrėją. Prieš save patį jis vėl virto senti pradėjusiu, apie pensiją svajojančiu pareigūnu. Pirmą kartą darbo praktikoje po pirmojo klausimo jis nebeturėjo, ko paklausti.

Stojusioje tyloje bandžiau jį ištyrinėti, stengiausi perprasti taktiką ir nusiteikimą, ir nors galvoje buvo tuščia, visgi pajutau jo silpną vietą. Prieš mane sėdėjo pavargęs vyras, karjeroje patyręs ir sėkmę, tačiau daugiau nusivylimo. Įsižiūrėjau į jo veidą. Tikriausiai tirdamas bylas jis mėgo sutraukti antakius, nes kaktos viduryje buvo įsirėžusi gili raukšlė.

Jis buvo prityręs ir pedantiškas. Iš pradžių – dėl puikios karjeros, paskui – iš įpratimo. Visi daiktai ir stalo niekučiai buvo surikiuoti tiesia linija, būtum galėjęs pagalvoti, kad taip kas rytą rikiuodamas daiktus jis jautėsi laimingas. Tačiau žvilgsnis atrodė nusivylęs. Naktys, praleistos ieškant atsakymų, analizuojant aplinkybes, ir ne visada sėkmingos apklausos iš jo veido buvo ištrynusios gyvybę.

Labiau už viską dabar jis norėjo būti su anūkėmis, visomis trimis užsikorusiomis ant sprando, arba sėdėti, sumetęs kojų ant kojos tolimoje, per gyvenimą užtarnautoje terasoje. Šalyje, kur pusryčiams geriamos šviežios sultys.

Apklausą buvau mačiusi tik filmuose, todėl bijojau, kad

užsimojęs nevožtų taip, kad nukritusi akimirkai netekčiau sąmonės. Tada turėtų ateiti dar vienas rūstus ir negailestingas pareigūnas, pakėlęs mane nuo grindų jis suspaustų ranką iki kaulo, o apatinį žandikaulį sučiuptų taip, kad mano akys ištįstų. O tada jau būtų labai blogai, nes vietoje kalbų jie darbuotųsi kumščiais.

– Papasakosi apie vakar? – nutraukęs mintis jis paklausė.

Atrodė atsipalaidavęs, balsas – švelnus ir raminantis. Jokio smūgio ir teroro.

– Ką konkrečiai norite žinoti? – stengiausi būti mandagi.

– Viską, – kilstelėjo antakius, juk tai savaime suprantama.

– Nuo ryto? – uždaviau dar vieną kvailą klausimą.

Tyrėjas nemėgo ilgų, bereikšmių įžangų, tačiau paslėpęs susierzinimą, linktelėjęs leido man įsivažiuoti.

– Palikau Kajų namuose ir išėjau į biblioteką, – pradėjau.

– Kelinta buvo valanda? – jis paėmė rašiklį.

Tas klausimas ir rašiklis man priminė, ko čia atėjau. Tai buvo ne malonus pokalbis apie praėjusią dieną, tai buvo apklausa dėl žmogžudystės. Ši mintis privertė dar labiau įsitempti, nesąmoningai nugarą ištiesiau tiek, kad ėmė mausti strėnas.

– Na, nežinau. Po pietų, apie ketvirtą valandą, – atsakiau, bet taip ir nesupratau, kuo tai svarbu, juk turėjome kalbėti apie žmogžudystės naktį.

– Kiek laiko ten buvote? – pasiruošė užsirašyti.

– Bibliotekoje buvau gal iki aštuntos, – atsakiau galvodama, kad šiam žmogui patinka valandos. Ar jis paklaus, kiek laiko jį dusinau?

– Ką tiek laiko skaityti? Studijuojate? – suraukė kaktą, pasirodė raukšlė.

– Skaičiau apie baletą.

Apie jį kalbėti man buvo skaudu, tad pajutau, kad sunkiau įkvėpiau.

– Yra dalykų, kurių dar nežinote?

Mačiau, jis pastebėjo, kaip užsigavau. Žinojo, kad išgąsdinti ar įžeisti įtariamąjį reiškė apsunkinti tolesnį darbą, todėl nervingai pasičiupinėjo lūpas, lyg norėtų atsiimti pasakytus žodžius.

– Apie jį skaityti galima visą gyvenimą. Juk jūs kažką irgi skaitote?

Klausimas jį nustebino, tačiau tik abejingai mostelėjo:

– Taip, skaitau, žinoma. Po to grįžote namo? – nenukrypo.

– Taip, – linktelėjau.

– Kas vyko, kai parėjote į namus? – jis spaudinėjo rašiklio galą.

Tas čerškėjimas ėmė erzinti, tačiau pasakyti neišdrįsau.

– Kai grįžau, Kajus miegojo. Nežadinau, tik atsistojusi į jį žiūrėjau. Paskutinėmis dienomis jis buvo labai nusilpęs, – klausiau įkyraus rašiklio spragsėjimo.

Suskambo telefonas, paskubomis spustelėjęs ekrane tyrėjas neatsakė. Nusivyliau. Minutėlė nusiraminti dabar būtų buvusi tikra dovana.

– Tada pasijutau alkana ir nuėjau į virtuvę, – tęsiau liūdnai žiūrėdama į tylų mirgantį jo telefoną. – Ar turiu papasakoti, kaip viriau virtinius? – išsprūdo ir tą pat akimirką pagalvojau, kad nereikėjo šito klausti.

– Ne. Virtiniai nedomina, – pastebėjęs, kad spoksau į telefoną, jį paslėpė švarko kišenėje. – Kiek buvo valandų?

– Nežinau. Viriau. Valgiau. Gal jau buvo dešimta, – mąsčiau, kiek dar jis kartų manęs paklaus apie valandas.

Tyrėjas bakstelėjo pirštu į popierių, lyg turėčiau kažką jame perskaityti.

– Pasak medicinos eksperto, Kajus užduso. Ar jis jums nepasirodė įtartinas?

– Taip. Kokius dvejus metus buvo įtartinas, – neketinau juokauti, bet turbūt būtent taip pasirodė.

Tyrėjas vėl suraukė antakius, dar kartą įsirėžė raukšlė, rodės, kas kartą ji vis gilėjo.

– Kajus buvo ligonis, – surimtėjau.

– Ką turite galvoje?

– Subadytomis venomis, išplonėjusiomis, kraujuojančiomis šnervėmis. O galvoje... – čia privalėjau stabtelėti, – jo galvoje dėjosi baisūs dalykai.

Pokalbis išsijudino.

– Kajus buvo nelaimingas. Norėjo mirti, – pakėliau akis, labai stengiausi neverkti.

Tyrėjas prikandęs lūpą tylėjo, lyg tyčia laikytų pauzę. Žinojo – tyloje tuoj gims atsakymas, daugybę kartų buvo įsitikinęs: jo kantrybė – žudiko laikas su sąžine.

Žvilgsniu nuklydo už lango. Netoli, ant dar neatvėsusios žemės, plakėsi keletas paukščių. Lietuviškų. Pavargusių ir pilkų, kaip saulės šykštintis dangus. Nemėgo rudens, mirties ir rudeninio snaudulio laiko, kai gamta ir gyviai užmiega, o žmogus lieka dirbti, gyventi, pavargti. Galų gale – sušalti. Lyg koks vabalas, rudenį jis svajodavo pabusti tada, kai jau žemė minkšta ir kai miško šapai nebepriplėkę, o pustomi vėjo.

Aš tylėjau, kaip ir jis, stebėjau besiplakančius paukščius, jutau, kad manyje jis rado kažką sunkiai suprantamo. Mačiau tai jo akyse, kai prisimerkęs į mane žiūrėjo. Ir nors atrodžiau

išsigandusi, jis juto mano džiugesį, laimę ir triumfo akimirką. Neabejojau, kad dabar klausė savęs, kodėl?

Norėdamas priminti, kad dar tebėra kambaryje, pasimuistė, kėdės atlošas graudžiai suinkštė, tačiau nieko neįvyko, aš vis dar spoksojau pro langą.

Stebėdamasis mano kantrumu, dabar jis nieku gyvu negalėjo pasiduoti, tad žiūrėdamas į mano veidą prisiminė kadais vaikų į namus parneštą nuvargusį katiną. Jis prisiminė to paklydėlio akis – laukinės, svajojančios išsivaduoti, tačiau abejojančios ir smalsios, lyg norėtų čia pasilikti. Visai kaip įtariamosios, sėdinčios jo kabinete.

– Koks jūsų nemaloniausias vaikystės prisiminimas? – paklausiau atsisukusi.

Mačiau, tai buvo netikėta, ir pasikaseęs pakaušį jis padarė klaidą.

– Nemanau, kad tai būtina tyrimui. Bent jau ne mano atsakymas, – krenkštelėjo, kad balsas skambėtų sodriau.

– Bet mano gal? – paklausiau.

Jis linktelėjo.

– Vieną pavasarį mansardoje, kai ji dar buvo apleista ir nesutvarkyta, tarp sulūžusių kėdžių su broliu radome paukščio lizdą. Mažutį su dviem kiaušinėliais. Šiukšlinoje aplinkoje jis atrodė toks minkštas, toks rūpestingai susuktas, šapeliais ir vilnoniais siūlais apkamšytas, suręstas. Kaip žmogaus namas iš lentų. Atrodė saugus, – trumpam nutilau. – Tos kelios dienos, kol turėjome lizdą, mums su Kajumi buvo labai džiaugsmingos. Kas rytą abu lįsdavome po kėdėmis, nebijojome net bjaurių voratinklių. Palikdavome trupinių paukščiukų mamai, – balsas kimo. – Kol vieną rytą mūsų mama nusprendė, kad mansarda atšilus orams galėtų tapti rūkomuoju, – susigraudinau.

Tyrėjas klausėsi, stebėdamasis jos panašumu į jo mylimas mergaites. Jos taip pat, siekdamos tikslo, patempdavo lūpą.

– Pirma, ką ji išmetė, buvo lizdas. Sviedė per atvirą langą taip, lyg tai būtų kažkas bjauraus. O mes stovėjome už nugaros ir bandėme ją sulaikyti. Kajus net balsu verkė, prašė palaukti, kol paukštukai išsiris. Bet ji burbtelėjo, kad čia jai ligų nereikia. Dar pridūrė, kad nebliautume dėl niekų, ir toliau mėžė rakandus. Tos mansardos mes nemėgome iki šių dienų. Net praėjus daugeliui metų susimąstau, kad parskridusi paukštė turėjo išgyventi tikrą kančią. Netektį. Galbūt ji net nugaišo iš sielvarto? – įrėmiau į jį akis klausdama, lyg tikėdamasi atsakymo.

Šis sumišęs tuščiai žvelgė į popierius ant stalo.

Ką jam reikėjo atsakyti? Buvo įsitikinęs, kad iš praeities atsinešiau daugiau nusivylimo nei laimės. Gal net norėjo guosti, tačiau tai buvo žmogžudystės tyrimas, o ne psichologo konsultacija.

– Sakėte, Kajus norėjo mirti. Kaip tai paaiškintumėte? – sulaikęs gailestį jis sugrąžino buvusį pokalbį.

– Jis buvo narkomanas. Homoseksualas. Esu tikra, kad tai buvo visko pradžia. Jam tapo per sunku gyventi, – graudulys praėjo ir aš lengviau įkvėpiau.

Rolandas kažką pasižymėjo popieriuose.

– Kodėl jis mirė?

Tyrėjo klausimas buvo trumpas ir aiškus, tad buvo laikas prisipažinti.

– Nes aš jį nužudžiau, – išsprūdo taip, lyg girčiausi.

Iš šono galėjau pasirodyti, kad dėl to džiaugiuosi.

Jis nustebo, bet dar labiau sumišo. Prisipažinę padarę žmogžudystę paprastai žmonės neranda savyje tiek orumo,

tada jie patys save teisia, ima savarankiškai save bausti, tampa menkesni nei prieš tai. Tad dažnai po tokių žodžių jis matydavo sulinkusias, nuo grindų akių neatplėšiančias žmogystas. Tačiau dar prieš akimirką raudojusi dėl vaikystės nuoskaudų ši moteris nebuvo panaši į tokią.

– Uždusinau su pagalve, – pridūriau, nes jis tylėjo.

– Jūs prisipažįstate įvykdžiusi žmogžudystę? – paklausė taip pat formaliai, kaip klausė apie valandas.

– Ne, – papurčiau galvą.

– Jūs tik ką prisipažinote.

– Bet tai ne žmogžudystė. Jis norėjo mirti, – paaiškinau ir truktelėjau pečiais, lyg kažko nežinočiau.

Taip daro neklaužados paklausti, kodėl sulaužė žaislą ar skaudžiai sudavė kitam. Tačiau tai nebuvo žaislas, tai – žmogus, dabar gulintis morge, plastikiniame maiše.

– Papasakokite, kaip tą padarėte.

Pajutau, kad prasidėjo tikroji apklausa.

– Jis miegojo, atrodė ramus, nebekamuojamas vidinių kančių nei laukimo, nei tikėjimo. Atrodė, kad nebenori mylėti nei tapti tuo, kuo kadais buvo tapęs. Norėjau, kad jis taip ir liktų. Ramus, gal net laimingas.

– Todėl jį nužudėte?

– Taip, – linktelėjau.

– Ar galite tiksliau įvardinti motyvą? – tyrėjas laikėsi formalumų.

– Norėjau jam padovanoti laisvę.

– Laisvę? – tai buvo niekam nereikalingas klausimas.

Klausti nereikalingų klausimų gali tik kavinėje ramiai besišnekučiuojantys kolegos, bet ne jis, tiriantis žmogžudystę ir sėdintis su įtariamąja.

Aš linktelėjau.

– Kaip eutanazija? Na... kai žmogui atimama...

– Aš žinau, kas tai, – pertraukiau. – Galima teigti ir taip.

– Lietuvoje, deja, tai yra žmogžudystė, – šaltai pasakė ir kažką parašė dokumentuose. – Jūsų brolis buvo to prašęs?

– Ne.

– Spėjote? – pirmą kartą jis šyptelėjo, tačiau tai nebuvo maloni šypsena.

– Jūs turite brolių ar seserų? – paklausiau.

Mačiau, kaip tyrėjas suirzo. Suirzau ir aš.

– Šiandien klausimus užduodu aš, – nuskambėjo griežtai.

– Net jei turite, tai nėra tas pats, kas turėti dvynį.

Brolį jis turėjo, tačiau ne vienas bičiulis buvo artimesnis. Seniau dar klausęs savęs, kur dingo ryšys, dabar nejautė kaltės nepasveikinęs jo net per šventes. Tarp jų tvyrojo konkurencijos praraja dėl visko, dėl smulkmenų ir dėl esminių gyvenimo dalykų. Darbo. Žmonos. Vaikų. O klausimas: *kaip gyveni?* – dažniau skambėdavo iš reikalo. Tai nebuvo nei meilė, nei ryšys. Nieko nebuvo, tik teorija.

– Mes užmigdavome tuo pačiu laiku, o ryte kartu pramerkdavome akis. Ir valgydavome kartu, nes vienodai jautėme alkį. Nuo melodijos abiem pašiurpdavo oda. Tą pačią akimirką, – pasakojau.

Tyrėjas žvilgtelėjo šalimais, lyg kas čia būtų stovėjęs.

– Mes net geidėme tų pačių žmonių, – tęsiau. – Po repeticijų, po premjerų mes kartu puldavome valgyti, po to draugе vemdavome. Tiek pat. Taip pat, – visa tai prisiminti buvo skausminga, todėl vėl ėmiau graudintis. – Mes buvome kaip vienas, tai kaip jūs galite manęs klausti, ar aš spėjau? – ramiai paklausiau. – Aš žinojau. Nes ir pati norėjau mirti. Todėl jį

nužudžiau, – patikinau ir nutilau. – Todėl jam tai padovanojau, nes galėjau tą padaryti. Paprastai. Su pagalve. Užspaudžiau ir tvirtai laikiau. Verkiau, bet nesilioviau. Tikriausiai laikiau per ilgai, buvau sutrikusi, juk ir mirti turėjome kartu. O aš dabar čia... – susiėmiau už galvos. Širdis ėmė daužytis, kaip ką tik čia atėjus. Nesuturėjau raudos. Verkiau, beveik šaukiau, nežiūrėdama jam į akis.

Jis išliko šaltas, tik apsiblaususios akys išdavė, kad nežino, kaip elgtis, kad gaila jos, dukrą primenančios merginos.

– Pakaks. Šiandien pakaks, eikite.

Turbūt atrodžiau apgailėtinai ir niūriai, nežinau, tačiau paklususi ir apsidžiaugusi, kad tai pasibaigė, paskubomis atsistojau.

Tik jai išėjus tyrėjas atslūgo, leido sau ištižti ir suglebti kėdėje.

Kas ji? Beprotė? Žudikė? Suluošintas padaras?

Dar prieš apklausą sužinojo, kad Gerda neseniai buvo pašalinta iš nacionalinės baleto trupės, tačiau kuo dėtas brolis? Neramino ir tai, kad nebandžiusi išsisukinėti ar galiausiai bėgti ji prisipažino įvykdžiusi žmogžudystę. Kad ir kaip stengėsi, nematė jos akyse nei gailesčio, nei to netvirto, baugštaus ir klaidžiojančio žvilgsnio, kurį dažnai turėjo pamišėliai.

Šiaip ar taip, jis jautėsi išsisėmęs, patingėjo net apklausti baleto vadovą, o tai buvo daug prasčiau už tinginystę. Tai buvo tiesiog neprofesionalu. Bet profesionalumas, kaip ir jo karjeros geriausi metai, jau buvo praeitis. Beveik per jėgą save įtikinęs, kad Gerdai ne visi namie, jis nusprendė jos tiesiog atsikratyti. Tegul sprendžia kiti, gėdingai pagalvojo ir giliai atsiduseęs pažvelgė pro langą, paukščiai dar tebesiblaškė po rudenio žolę, ruošėsi žiemai. Jie kartu su žmonėmis liks vargti, pamanė, ir suskubo perskambinti apklausai sutrukdžiusiai žmonai.

Po apklausos buvau pervežta atgal. Žvitriomis akimis ir pajuodusiais nuo tušo paakiais kameroje sėdėjo tik prostitutė. Po nakties garbanos neatrodė tokios puikios, o pakaušyje tarp sulipusių plaukų kur ne kur matėsi dirbtinių sruogų segtukai. Kai įėjau, ji įdėmiai mane tyrinėjo. Pasisukusi į ją patogiai atsiguliau, žvelgiau tiesiai į akis, tarsi būčiau pasiruošusi ilgam, draugiškam pokalbiui. Tačiau tylėjau. Tylėjo ir ji. Pradėti pokalbį turbūt geriau mokėjo kelio pakraštyje su tolimųjų reisų vairuotojais. Kietas gultas, per naktį tapęs prieglobsčiu, dabar ir vėl turėjo tokiu tapti. Buvo šaltas ir nepatogus, spaudė šonus ir klubų kaulus. Mano kojos ir plaštakos, sustirusios ir nelanksčios, styrojo be gyvybės, o pamėlę lūpų kampai išdavė, kad esu ne tik sušalusi, bet ir seniai valgiusi. Atrodė, kad viskas, kas mano viduje, buvo sustoję, o gyslomis tekėjo ne kraujas, o šaltas vanduo iš čiaupo. Kelius pritraukusi prie krūtinės, lyg pilve saugočiau kažką brangaus nuo šios purvinos vietos ir gašlaus kaimynės žvilgsnio, delnais suėmiau kojų pirštus. Lediniai. Kartais taip darydavau vaikystėje, tačiau nepavykus jų sušildyti, galiausiai pakišdavau pėdas po Kajaus šlaunimi.

Apsimečiau, kad miegu, o iš tiesų galvojau apie Šventosios upę. Jos vanduo būdavo švelnus. Per tiek laiko pripratau net prie jos vėsos. Nenutylanti ji, pravėrus langus, girdėdavosi mūsų namuose ir šito smarkiai ilgėjausi čia, Vilniuje. Kartais sėdėdama prie Neries jausdavausi laiminga, dažnai mintyse į ją brisdavau, kaip į Šventąją, ir nuo šių minčių susigraudinda-

vau. Upė niekada nesustoja, sakydavo močiutė, kai sėdėdavome ant kranto, ji amžina. Vanduo tarp dugne kyšančių akmenų taip šniokšdavo, kad sunkiai girdėdavome jos žodžius. Bet taip, dabar žinojau, ji buvo amžina.

Būtent prie upės močiutė pranešė, kad turime išvykti. Tikėjusi sėkme mus įtaisė į Nacionalinę Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklą. Nukarpė aplūžinėjusius nagus, iš panagių išvalė Šventosios smėlį, nuprausė kvepiančiais muilais, pabučiavo ir įsodinusi į autobusą išleido į sostinę.

Žaidimus prie upės pakeitė prancūzų kalbos, fortepijono, klasikinio ir duetinio baleto pamokos. Ilsėdavomės tik sekmadieniais, tačiau ir tą dieną leisdavome balete. Po penkerių metų, kai dar buvome paaugliai, tapome mokyklos pažiba, jau tada visi nebyliai pranašavo mums didžiąją sceną.

Pasinėrėme į šokį. Pabusdavome ir guldavomės apie tai galvodami ir šnekėdami, atitolome nuo namų, vis rečiau į juos sugrįždavome. Apmaudu, tačiau pamiršome vaikystę, nepastebėjome lėtai degraduojančios motinos, senstančios ir pasiligojusios močiutės, rodėsi, kad scenos prožektorių šviesos visa tai paslėpė, apakino ir mes tapome kito gyvenimo dalimi. Pamiršau sodintas raganes, sukučius ir laukinius krokus, pavasariais lydinčius prie upės. Dabar takas tapo vienišas, paguodos ieškantis jį apaugusių dilgėlių šešėliuose. Jei ir pasirodydavome, mindavome juo trumpai, nekeldami dulkių, saugodami tapusias brangenybėmis kojas. Praslinkdavome kaip vaiduokliai, kurie anksčiau ar vėliau išvis nebesugrįš. Beržyno ir rudeninį grybų kvapą pakeitė Nacionalinio operos ir baleto teatro grimerinės kvapai, dabar pudros ir lakai kvepėjo saldžiau. Tai buvo mūsų tuometinio gyvenimo kvapas.

Įkvėpiau. Uodžiau šaltą mano kūnui areštinės dvoką. Sce-

nos šviesų šiluma dingo, pėdos turbūt amžiams sustiro, buvau tikra, kad anksčiau nepriekaištingas mano *pas ballotté* šuolis dabar atrodytų apgailėtinai. Būti čia reiškė būti dugne. Žinojau, kad nebeišsikapstysiu, o prieš akis laukė dar ilgas kelias.

Rytą pabudusi žinojau, kad kažkas turi nutikti. Neskaičiavau laiko, tačiau žinojau, areštinėje jau nemiegosiu, turbūt laukė kalėjimas, tad kaskart kažkam praėjus pro duris įsitempdavau.

Kai kažkur už kameros durų pasigirdo pažįstamas balsas, man tai buvo ženklas – laikas veikti. Prikimusiomis stygomis ėmiau šaukti, rėkiau kiek galėjau, iki dusulio ir gerklės peršt ėjimo. Paskui ėmiau kumščiais daužyti aptrupėjusią kameros sieną. Netrukus pasirodė kraujas, ištepęs sieną ir mano drabužius. Jaučiau skausmą, gilų ir aštrų, primenantį kojų pirštų skausmą. Pasirodė keli pareigūnai, o jų užnugary – tyrėjas. Jis žvilgčiojo tai į mane, tai į kruvinus mano kumščius. Sustingau, visi žvilgsniai atrodė rūstūs ir agresyvūs. Pirmą kartą pajutau, kad galbūt nesu saugi. Vienas iš jų parbloškė mane žemėn. Kaip vyrą, ne kaip gležną baleriną. Pagavau tyrėjo gailų žvilgsnį, tačiau jis nė nepajudėjo. Akimirksniu nurimau, tačiau gilus, greitas kvėpavimas ir tylus inkštimas nesiliovė.

– Perduokite broliui, kad atsiprašau. Meldžiu, – kuo aiškiausiai ištariau žiūrėdama į tyrėją.

Nieko nesakęs jis dingo.

– Jei nenori miegoti su antrankiais, geriau baik cirką, – pakėlęs griežtai paliepė pareigūnas ir numetė mane ant gulto. Rodos, subraškėjo mano klubų kaulai.

– Tu gal durna? – paklausė, tarsi tik ką nuo vykusios dramos pabudusi prostitutė, kai visi išėjo.

Neatsakiau, net nepažvelgiau, buvo koktu vėl pamatyti jos dirbtinių plaukų segtukus.

Visą dieną pragulėjau tylėdama, tyrinėdama kruvinus, jau sukrešėjusius krumplius. Galvojau apie Oskarą. Nekenčiau, tačiau norėjau, kad jis tai pamatytų, norėjau tais kruvinais krumpliais parodyti, ką jis padarė. Įsivaizdavau, kaip jis čia ateina ir stovi įbedęs akis į mane. Norėjau, kad taip nutiktų, tik nežinojau – iš meilės ar iš neapykantos. Šalia girdėjau gumą garsiai žiaumojančią prostitutę. Tik dabar pastebėjau, kad ji čia buvo likusi viena. Kiti gultai jau buvo tušti. Žiūrėdama į tą tuštumą supratau, kad Oskaras niekada nepasirodys.

Vakare įsodinta į automobilį ir per radiją grojant *Hozier: Take me to church*, buvau nuvežta į naujus savo namus. Klausydama žodžių, galvojau, kad norėčiau į bažnyčią, nors negalėjau prisiminti, kada paskutinį kartą ten buvau, turbūt net per Kalėdas nusprendėme, kad tai beprasmiška. Vis dėlto šį kartą mieliau būčiau valandų valandas klūpėjusi ant kieto klaupto.

Ruduo buvo bjauriausias laikas iš visų, o trijų likusių Reda taip pat negalėjo pakęsti. Sandūra, žyminti artėjančią pabaigą, dabar buvo nepakeliama. Asocijavosi ir su kita ją nuolat kamuojančia pabaiga. Jaunystės pabaiga. Todėl mėnesiais, kai tirpdavo sniegas, žemėn krisdavo obelų žiedai, medžių lapai ir kamienai likdavo pliki, Reda jausdavo didžiulę tuštumą. Tapdavo plika kaip vėtros lankstomi medžiai.

Jos vyrui šie paūmėjimai buvo ne naujiena, todėl keičiantis metų laikams stengėsi būti švelnesnis ir dėmesingas. Taip pat žmonai nematant tikrindavo vaistų dėžutę. Tablečių nebeskaičiuodavo, bet iš įpročio pažiūrėdavo pro buteliuko stiklą. Akis, o gal nuojauta tuoj pat pasakydavo, ar vaistai išgerti.

Redai tai buvo tapę ritualu, visai kaip valytis dantis, nors ir juos vis dažniau pamiršdavo išsivalyti. Tyčia, iš tingumo. Tačiau vaistus gėrė atsakingai. Be jų užpuldavo tokia pražūtinga slogi nuotaika, kad dažnai net nelipdavo iš lovos. Tad dvi tabletės, viena – ryte, kita – vakare, buvo vienintelis jos įprotis.

Kai vyro stalčiuje rasdavo cigarečių, kartais rūkydavo. Jis taip pat, matyt, norėjo to įpročio atsikratyti, bet negalėjo. Jausdamas gėdą ir nepatogumą tai darydavo vienas, pasislėpęs, Redai užmigus nuo vakarinės tabletės.

Depresija. Tokia buvo diagnozė, kai prieš pusmetį ją, bandančią nusižudyti, rado vyras. Depresija. Diagnozė jos gyvenimo pusiaukelėje, kai buvo pasiekusi tiek, kiek būdama jauna ir dar pilna ambicijų, nebūtų patikėjusi pasieksianti. Tada, kai kitos moterys pavydžiai aptarinėdavo jos išvaizdą, o gerbėjai

siųsdavo gėlių, jos galvoje palengva ėmė kauptis tamsus, tirštą liūdesį stumiantis debesis.

Daugelį metų nešanti vienos iš didžiausių Lietuvos televizijų vadovavimo naštą jautėsi pavargusi. Dirbo su aikštingomis, daug dėmesio reikalaujančiomis šou pasaulio žvaigždėmis, išgyveno jų krizes, ligas, užgėrimus ir ištvirkavimus. Buvo mačiusi ne vieną talentingą, tačiau šlovės žemėn bloškiamą jauną žmogų, besišypsantį ekranui, tačiau grimerinėje verkiantį. Ne kartą šaltu dušu buvo blaiviusi netrukus tiesioginiame eteryje privalantį pasirodyti žvaigždūną ir daug valandų buvo stovėjusi prie viešbučio numerio, kuriame raudojo dar viena vyro palikta televizijos gražuolė ar gražuolis, durų.

Dirbdama su tais žmonėmis Reda pažinojo kone visus narkotikus ir svaigalus. Iš jų spalvos, kvapo, formos ir vietos, kur buvo slepiami. Žinojo kiekvienos laidos vedėjo silpnybes ir matė daug purvo, egoizmo, netikros ir suvaidintos laimės. Tačiau suklupti pati neturėjo teisės. Turėjo būti ramstis, privalėjo motyvuoti, išlaikyti, sudominti, išsaugoti ir privilioti nelaiminguosius, dažniausiai už savo ego patenkinimą brangiai mokančius talentus. Išblaiviusi turėjo pastatyti juos prieš kamerą ir duoti ženklą *pradedam!*

Mažutė, smulki ir malonaus veido Reda sugebėjo būti griežta, bet teisinga. Laiku girianti ir skaudžiai suduodanti prireikus. Jai vadovaujant būdavo tvarka. Kiekvienas geriau žinojo savo pareigas, ne teises. Kai sukaukšėjus aukštakulniams po studiją pasklidavo jos rytietiško skonio kvepalai, visi darbuotojai nuleisdavo akis.

Nė vienas nebūtų pagalvojęs, kad šiai pasitikėjimą spinduliuojančiai moteriai dažnai sunku įkvėpti ir kad papuošta vėriniais krūtinė spaudžiama nerimo. Reda jį nuslopindavo

darbais. Ryte išbėgusi dėl kitų, tik vėlai vakare įsiklausydavo į save, užsidariusi miegamajame ilgai žiūrėdavo į veidrodį, spoksodama į pavargusį veidą lyg kokią kino juostą sukdavo pasibaigusios dienos įvykius. Kartais planuodavo ateinančio ryto darbus ar paslėpusi vis dar įkyriai vibruojantį telefoną apsimesdavo negirdinti. Būdavo, susimąstydavo apie savo gyvenimą, jo neatsiejamą dalį – vyrą ir besikeičiančius jųdviejų santykius. Bėgant metams jie tapo labiau draugais nei kadaise buvusiais įsimylėjėliais.

Jam išvykus dirbti į kitą miestą, kurį laiką abudu jautė pakylėjimą, tačiau ir šis netrukus išblėso. Savaitgalinės vakarienės prie taurės vyrui sugrįžus retėjo, pokalbiai vienodėjo, kol galiausiai prie stalo, be įrankių tarškėjimo, mažai kas beliko. Paskui susirangę ant sofos prie televizoriaus jie lindėdavo atskiruose gyvenimuose. Kiekvienas buvo kažkiek pasikeitęs, pamiršęs per jųdviejų ilgą gyvenimą kartu išmoktas pamokas. Ji, kaip buvo jau atpratusi, vėl palikdavo neuždarytą dantų pastą, jis vis pamiršdavo užverti vonios spinteles.

Išaušus sekmadieniui, palinkėjęs geros savaitės, jis užverdavo duris ir nukaukšėdavo grindiniu. Iš pradžių Reda dar klausydavo, tačiau paskui tik pasukdavo raktą spynoje ir suskubdavo tvarkytis įneštos netvarkos. Jam grįžus Reda išsimušdavo iš rutinos. Joje jau buvo įpratusi patogiai dirbti, tvarkytis buitį ir ilsėtis. Nereikėjo skubėti, o vėlai sugrįžusiai į namus bijoti pažadinti vyro. Pareiga jam sugrįžus bent tas dvi dienas pabūti žmona, atimdavo ir taip vis trūkstamo laiko. Dirbančiai šou versle kelios prarastos dienos virsdavo įkyria, visą savaitę besitęsiančia darbų lavina, todėl nutilus klasikinei muzikai ir pasibaigus vynui per jųdviejų vakarienę grįžęs vyras neretai vakarus leisdavo vienas. Su pusfabrikačių lėkšte

ant kelių, alaus skardine ir televizoriaus pulteliu žmonos vietoje jis būdavo savuose namuose, tačiau ne savame gyvenime. Galiausiai savaitgalio dienos tapo eilinėmis vienatvės dienomis su rytine kava, su tylinčiu pabudusiu žmogumi pašonėje. Visa tai nei trukdė, nei linksmino, tapo nauju jų gyvenimo etapu. Netrukus ir šimtas kilometrų buvo rimta priežastis nesugrįžti į namus.

Tada vienišais vakarais tyrinėdama savo kūną Reda menko, smego į saldžią vienatvę, apatiją, netoleranciją sau ir aplinkiniams. Emociškai darėsi vis silpnesnė, tapo tuo, kuo tokiame darbe negalėjo tapti – silpna ir pažeidžiama. Jautėsi per anksti susenusi, nereikalinga, kaip jų nudėvėtos kiemo sūpynės, jau daugybę metų paliktos garaže. Nei ji, nei jos vyras taip ir neprisivertė jų išmesti. Kamuojama graužaties dažnai prisimindavo vis rečiau beapsilankantį savo vaiką. Ir pajutusi tą nenumaldomą nerimą ėmė gailėtis seniai atvėsusių jų santykių.

O ko ji galėjo tikėtis? Siekusi karjeros neaukojo dėl jo jaunystės, parėjusi namo kartais naktimis pastovėdavo prie lovos ir tai buvo visas jos dėmesys. Žiūrėdavo į vaikiškus miego atpalaiduotus bruožus, plačius, taisyklingus antakius, ilgas, iš vyro paveldėtas blakstienas, kurios taip nė karto ir nepakilo pažvelgti į ją. Į lūpas, neretai pražiotas ir kartkarčiais sutrukčiojančias, tačiau tylias. Paskui kiek pastovėjusi apsisukdavo, užverdavo duris ir pažadėdavo sau, kad ryt sugrįš anksčiau.

Redai susirgus, sūnui tapo nepakeliamas motinos tuščias ir drėgnas žvilgsnis. Nesugebėjęs prakalbinti, dažnai pasėdėjęs vos pusvalandį, palikdavo ją su liga. Visai kaip ji seniau žadėdavo sugrįžti ir užvėręs duris išnykdavo. Apdujusi nuo vaistų kartais Reda taip ir nesuprasdavo, ar tai buvo realus vaizdas, ar tik suaugusio jos vaiko šešėlis.

Dabar, kai liko viena, o sūnaus kambarys pildėsi kelionių lankstinukų, nereikalingų, tačiau išmesti nespėtų dokumentų ir kitų namų rakandų, užmirštų kaip senos sūpynės garaže, įslinkusi kartais ji žvelgdavo į tuščią, jau daug metų niekieno neliestą lovą. Stovėdama bandydavo atkurti savo dar mažo berniuko prisiminimą, bet labiausiai – prabėgusią, kažkur tarp šių sienų pasislėpusią jaunystę.

Būdavo, prisimindavo turėtus vyrus, trumpus nuotykius, kurių per santuokos metus buvo ne vienas. Tik šie padėjo išsaugoti net dvidešimt aštuonerius metus trukusius santykius. Tada ji grįždavo meili ir pasiilgusi, prasikaltusi stengdavosi išpirkti kaltę meilesniu žodžiu ar gardžia, retai jų namuose kvepiančia vakariene. Tačiau dabar jai nerūpėjo nei vyras, nei meilužiai. Net sūnus. Vienintelė besisukanti mintis buvo liga. Jos depresija.

Vienatvė buvo gera terpė ligai. Be artimųjų akių, ji galėjo vešėti ir savintis Redos mintis. Ji užgožė, skverbėsi į moters jausmų kertes, kol galiausiai neliko meilės gyvenimui, neliko vietos net sau pačiai. Nepaprasto grožio moterį, talentingą ir gerbiamą vadovę, liga pustė kaip smėlį tol, kol kauburys tapo tuščiu, nejaukiai girgždančiu grindiniu.

Reda klausydavo depresijos žingsnių, aidinčių kūne, veide, pasiklydusių jos namuose, palietusių kiekvieną daiktą ir prisiminimą. Ji bijojo senti, matyti įsibėgėjusį gyvenimą, nesustabdomą savo vytimą. Nauja raukšlė virsdavo gilia, randą primenančia žyme sąmonėje, širdyje ir žaibiškai blogėjančioje nuotaikoje. Pirmasis žilas plaukas, paskui sruogos, kuokštai, glembantis kūnas, liesas, dar dailus, tačiau minkštas ir netekęs drėgmės. Skaudindama save jį liesdavo: apvalėjantį pilvą, drimbančią krūtinę, glembančias rankas ir šlaunis. Pasisukusi

apžiūrinėdavo sėdmenis, liemenį ir jame susimetusias odos rieves. Išdrįsusi įjungti ryškesnę šviesą tyrinėdavo nupraustą veidą, į vėžlio panėšėjantį kaklą ir gyslotas, liesas lyg raganos plaštakas.

Atėjus menopauzei senatvė įsibėgėjo, apžiūra kartodavosi kone kas rytą, vakarą, paskui įsiterpdavo ir dienomis. Tai apsėdo, vis rečiau ji išeidavo į darbą, teisindavosi bloga savijauta, sunegalavusiu skrandžiu, peršalimu, galvos skausmu, kol išsekus ligoms paprasčiausiai dingo.

Vis rečiau sugrįždavęs vyras žmonos pasikeitimą pastebėjo, kai jau buvo per vėlu, įsisenėjusi ir sunki depresija jau buvo pasiglemžusi mylėtą moterį. Ji tapo nepažįstama ir niūri. Kartais pagaudavo jos liūdną žvilgsnį, kuris nieko nesistengė pasakyti, tik nuslinkdavo kažkur už jo į niekur, toks tuščias ir svetimas.

Po bandymo nusižudyti jis ją išsivežė.

Nedidelis nuomuojamas kotedžas su vidiniu žolėmis apžėlusiu kiemeliu tapo jų naujais namais. Ėmęsis ją globoti vyras dienomis dirbdavo, o grįžęs beviltiškai stebėdavo netektį. Išvydęs graudulio surakintą žmonos veidą jis graužėsi, kaltino save, aplinkinius, jos sunkų ir atsakingą darbą. Tačiau nieko nedarė, retai apie ją kalbėdavo, dar rečiau imdavo kartu. Tapo patogiau palikti raudančią žmoną namuose, kol Redos kasdienybe tapo namai, lova ir nesitraukianti liga.

Tačiau net ir tada jis ją mylėjo. Savotiškai, kaip gali mylėti po tiekos metų buvimo drauge. Kartais įsistebeilijęs į tuščią žvilgsnį prisimindavo jųdviejų jaunystę. Vylėsi, kad ir ji dar prisimena, tačiau paklausti nė karto neišdrįso. Dar įžiūrėjo jos gražius bruožus, juto buvusią esybę ir veržlumą, bet suprato – tai praeitis.

Kai neteko darbo, Redos mintyse įsirėžė dar viena nesibaigianti tuštuma. Nepakeičiamų nebuvo, jos vietą netrukus užėmė jauna, karjeros laiptais sparčiai užkilusi dama. Gyvenimas sukosi ir skubėjo sava linkme, rodos, laikas sustojo tik jos namuose. Mintis, kad pradingus jai gyvenimas nepradingtų, dar labiau tempė žemyn.

Ji dingo. Dingo iš dienos, nakties ir iš savęs pačios. Kančia tapo valgymas, miegas, trukdė baldai, o namų sienos vis labiau slėgė. Nebekvepėjo mėgstami rytietiški kvapai, kurių ji prisiveždavo iš kelionių. Neskambėjo muzika. Diena tapo visada tokia pati: iš lovos pasikeldavo tik tam, kad pažiūrėtų, kiek dar labiau paseno.

Sunkiausiai tvardėsi rytais, kol vyras dar būdavo neišėjęs, kovodavo su didžiule įtampa. Jo pastangos prakalbinti, kuo nors sudominti siutindavo ir ji imdavo skaičiuoti minutes. Tuo metu ramsčiu tapdavo laikrodžio rodyklės. Tyloje stebėdama jų judėjimą Reda sėdėdavo prie stalo. Toks buvo vyro prašymas, lyg tai galėtų kaip nors apgauti, kad viskas šiuose namuose yra gerai. Tačiau taip pasodinta ji tik laukdavo, kada baigęs gerti kavą jis dings.

Priešais lėkštėje visada gulėdavo vyro paruošti pusryčiai, dar arbata, mažutis indelis su cukrumi ir tuščia, kalkėmis nusėta gėlių vaza. Toliau – pamestas ant paties stalo krašto gulėdavo laikraštis. Naujas, to ryto, vyro atneštas jai, tarsi ji būtų domėjusis žiniomis. Nepaliestas, kaip ir pusryčiai, jis dažnai vėliau atsidurdavo šiukšlių dėžėje.

– Atnešiau laikraštį, – sakydavo jis.

Ji linktelėdavo.

– Nevalgysi? – paklausdavo.

Ji patraukdavo pečiais.

– Šiandien graži diena, – sakydavo net jei būdavo atvirkščiai, – gali išeiti vėliau į terasą.

Ji linktelėdavo.

– Gerk arbatą, – paragindavo.

Ji akis nuleisdavo į puodelį.

Atsiduseš ir jau kramtydamas paskutinį kąsnį visada paklausdavo:

– Ar vaistus išgėrei?

Ji linktelėdavo.

Tada jis pakildavo, laikrodis rodydavo aštuonias dvidešimt penkias. Priartėjęs ir nepaisydamas žmonos susigūžimo jis pabučiuodavo ir be žodžių dingdavo koridoriuje. Po penkių minučių švelniai trinktelėjęs durimis išeidavo. Tik išgirdusi rakto trakštelėjimą spynoje ji iškvėpdavo sulaikytą orą, įsmeigdavo akis į pusryčių lėkštę ir pravirkdavo. Kartais tyliai, bijodama pakelti aplink tupinčius demonus, kartais balsu, pasikūkčiodama, negailėdama savęs ir namų tylos, juos visus apstojusius norėdama išbaidyti.

Taip būdavo kas rytą.

Jis klausdavo. Ji tylėdavo.

Jis išeidavo.

Ji likdavo verkti.

Apsiašarojusi ir dar nespėjusi išmesti pusryčių tą rytą, rodos, vienodą kaip visi, Reda išgirdo durų skambutį. Pirma kilusi mintis – vyras, tačiau jis niekada taip nesielgdavo ir net pamiršęs skėtį, užkluptas lietaus nesugrįždavo. Galbūt bijo-

damas rasti tai, ką paliko, arba lietumi siekdamas nuplauti širdgėlą, jis neatsigręždamas eidavo tolyn.

Tačiau raktas spynoje nepasisuko.

Nenusišluosčiusi šlapių skruostų, lėtai, kliūdama už baldų kampų Reda nuėjo prie durų. Nieko nebuvo, per akutę matė tik tuščią gatvę, namą apsupusius medžius, tolumoje stovinčius kaimynų automobilius ir vėjo genamą šiukšlę. Nieko neįprasto.

Kai atidarė duris, šviežias oras užgniaužė gerklę, nuo grynumo suskaudo nosies šnerves. Kiek laiko nebuvo pravėrusi net lango? Visais plaučiais įkvėpė. Nuo ryškios šviesos akys akimirksniu prisimerkė, buvo raudonos ir drėgnos nuo ašarų.

Prie kojų gulėjo vokas.

Ji žvelgė tai į savo baltas pėdas, tai į dar baltesnį, be pašto ženklų ir adreso, laišką. Jis prilygo nepažįstamam lankytojui. Dar kartą apsidairiusi Reda neskubėjo jo pakelti. Bėganti šiukšlė buvo dingusi, tebestovėjo ramūs kaimynų automobiliai. Dar kartą žvilgtelėjo žemėn, vokas tebebuvo čia.

Ant jo tušinuku buvo išraitytas trumpas užrašas. Vardas.

Ten buvo užrašytas jos vardas.

Kalėjime spėjau pabūti vos kelias savaites. Psichiatrinė teismo ekspertizė teismo nutarimu, kaip tą rytą man pranešė, buvo skirta greitai. Ar tai buvo elgesio padariniai, ar tyrėjo nuovargis ir noras darbus primesti kitiems, težinojo tik jis. Tačiau man nerūpėjo.

Dvi savaitės ten buvo sunkiau pakeliamos net už brolio dusinimą. Naktimis čia sapnuodavau, kad miegu ant betono, galvą prispaudusi prie Nacionalinio operos ir baleto teatro tarnybinio įėjimo laiptų. Seniau jais mindavau kas rytą. Per naktį žmonių pamirštas ir apleistas teatro pastatas pusę dešimtos ryto pabusdavo. Laiptai be atilsio buvo minami vandeniu nešinų solistų, korifėjų, kordebaleto artistų, repetitorių ir valytojų. Pradėję darbo dieną ant jų stabtelėję kai kurie pasišnekučiuodavo, kai kas už kampo surūkydavo gėdingą, šiame pasaulyje slėpti privalomą cigatetę, kiti baigdavo ilgus, visą rytą besitęsiančius meilės skambučius.

Tada pabusdavau. Taip ir neužėjusi vidun.

Sapnas taip paveikdavo, kad visą dieną nepakildavau iš lovos. Užsimerkusi pragulėdavau valandų valandas, tikėdamasi dar kartą užmigti. Šį kartą svajodama praverti teatro duris. Paskui įėjusi vidun pakilti laiptais, kuriais lipdama galėčiau matyti apytuštę Vilniaus gatvę, tada pasukti koridoriumi ir atsidurti merginų persirengimo kambaryje. Netvarkingame, apkrautame puodeliais, tuščiomis lėkštėmis, batais, drabužiais ir senais žurnalais. Įlindusi į triko pasukčiau didžiosios salės link, ten pereičiau juodomis, šviesiai dulkėmis išmindžioto-

mis grindimis. Tarp tamsių medžio sienų persimetusi keliais žodžiais su kolegomis po pirmųjų akordų nutilčiau, nuleisčiau pečius, ištempčiau kaklą ir pasiruoščiau pamokai. Tada būčiau panaši į lengvai lankstomą, liauną jauno medžio kamieną. Arba į smilgą, supamą vėjo. Mes visi ten būdavome veikiau jomis nei žmonėmis.

Prasidėjus pamokai nenorėčiau pabusti, pakilusi mano siela sklandytų virš miegančio kūno, kol nusprendusi netrukdyti pasiliktų sapne. Tačiau sapnas vis baigdavosi, man dar sėdint ant laiptų maudžiančiais šonais ir nuspaustomis ausimis.

Tada pramerkusi akis žiūrėdavau į savąjį dugną, aptrupėjusią kalėjimo sieną ir kas kartą naują įkeldintą kaimynę. Per keletą savaičių jos keitėsi net kelis kartus. Bet nė viena taip ir netapo artimesnė už vos kelis kartus žvilgsniu užkabintą žmogystą. Nesibičiuliavau ir beveik nešnekėjau. Turbūt buvau užtektinai prisibendravusi per porą areštinėje praleistų parų.

– Kas tu esi? – vieną vakarą ten pasiteiravo prostitutė.

Kas aš esu?

Kalinė.

Dvynė.

Žudikė.

Moteris.

Menkysta.

Mūza.

– Aš – primabalerina, – atsakiau.

Garsus gerklinis juokas priviliojo net netoli stoviniavusį prižiūrėtoją, šis, rankas sunėręs ant krūtinės, smalsiai grįžtelėjo per petį vidun.

– Aš – balerina, – nesupratusi juoko patikslinau.

– Oi!.. – prostitutė atrodė itin pralinksmėjusi. – Visos čia mes primabalerinos, saulute... – prunkštaudama pridūrė.

Daugiau nepratarėme viena kitai nė žodžio. O kartkarčiais susitikus žvilgsniams kiekviena nusukdavome akis. Netrukus kaimynė dingo. Išėjo iš už grotų ir nebegrįžo. Tikriausiai, kaip buvo pratusi, patraukė į kokią greitkelio pašonę ir pravažiuojantiems automobiliams kilnodavo sijono padurkus.

Tad daugiau nesileidau į kalbas, net pakalbinta kaimynių likdavau tyli, įklimpusi į prisiminimus apie Oskarą, buvusį gyvenimą ir Kajų. Apie jį galvojau kasdien, mintyse vis dar prausiau ligotą, nusilpusį jo kūną, karpiau nagus, šukomis braukydavau riebaluotus, kai kur susimazgiusius plaukus. Tokius pat baltus ir plonyčius, nukirptus sulig pečiais, kaip mano pačios.

– Kokie baltapūkiai! – sakydavo žmonės.

O per biologijos pamoką, kai mokėmės apie albinosus, klasės draugų akys kliūdavo už mūsų suolo. Buvome vienodai šviesūs, mėlynomis vaiskiomis akimis, tokio paties ūgio ir sudėjimo. Tik kai pradėjome bręsti, ėmė ryškėti skirtumai: Kajaus pečiai paplatėjo, o aš tapau moteriškesnė. Bet net tuomet nedaug kuo skyrėmės: liesumu Kajus priminė mane, o aš berniokiška figūra – jį. Moteriškomis manieromis jis dažnai klaidindavo aplinkinius, labiau priminė seserį, ne brolį. Lėlės ir jų drabužėliai, papuošalai ir pinami gėlių vainikai, arbatėlių gėrimai ir kasų pynimai prie upės buvo tiek mano, tiek mano dvynio mėgstamiausi žaidimai. Toks liko iki pat mirties, iškentęs ne vieną klasės draugų patyčią, neatlaikytą praeivio žvilgsnį ir dviprasmišką gimtojo kaimelio gyventojų šypsnį.

– Seniai buvo aišku... – šnabždėdavosi miestelėnai mums grįžus per Kalėdas.

Nuo narkotikų, į kuriuos įniko iš meilės, Kajus greitai sunyko. Ir pati dažnai jo negalėdavau atpažinti. Išsekęs kūnas, pajuodę paakiai ir liesos, gyslotos rankos dažnai rodydavosi svetimo, man nepažįstamo žmogaus.

Greitai Kajus tapo sunkiai judančiu, agonijos ir dozės troškimo kamuojamu mėsgaliu. Šiomis dienomis jį tik tokį tegalėjau prisiminti: kaulėtą, pajuodusį, tuščiu žvilgsniu klausiantį, ar niekas šiandien neskambino. Neskambino. Jam niekas tomis dienomis nebeskambindavo. Kartais, būdavo, sapnuose dar regėdavau jį baleto pamokose, šviesų, grakštų, blizgantį nuo prakaito ir pasitikintį savimi, tačiau visa tai dingdavo vos pabusdavau.

Į Uteną buvau išsiųsta netrukus po nutarties priėmimo. Savotiškai net gailėjau šios vietos, žinojau, kad pasiilgsiu grotuoto lango. Pro jį matydavau gyvenimo kraštą, nedidelį jo gabalėlį, su kasdien vienodai stovinčiu medžiu, išdaužyta gatve, laikančia pėdų ir automobilių svorį, tolėliau stovinčiais pastatais – žmonių namais, kurių languose stebėdavau jaukią šviestuvų šviesą. Jos užgesdavo, tai vėl įsižiebdavo, lyg norėdamos pranešti, kad jie gyvena. Ir nors kameroje šviesa taip pat švietė, visgi tomis dienomis jaučiausi lyg numirusi.

Išgirdusi nutartį nenustebau, teismo medicinos ekspertizė buvo tai, ko laukiau. Susikaupusi ir tyli tada sėdėjau ant lovos. Raižinius ant sienos buvau išmokusi atmintinai, tad tik tuščiai žvelgiau į duris. Jose atvykęs apklausti pasirodė tyrėjas.

– Panele Martinkute, – kreipinys maišėsi su rakinamų durų

garsu, – eime su manimi, – tai pasakęs žengtelėjo atgal, tarsi duotų komandą išeiti.

Sėdėjome šaltame kabinete. Keli rašomieji stalai buvo tušti, tik lentynose buvo prikrauta segtuvų, tačiau ir šie, apdulkėję ir nejudinami, atrodė vieniši. Tas pats popieriaus ir kavos kvapas, rodos, likęs iš senų laikų, kai čia zujo darbuotojai. Tai priminė mėgstamus Vilniaus kavinių krėslus. Juose kartais sėdėdavau po repeticijų, ištiesusi perštinčias pėdas gerdavau karštą kavą su liesu pienu. Kavinių kvapas man čia buvo toks ilgus. Maltos pupelės. Dūmai, besiveržiantys iš rūkančiųjų burnų tiesiai į kavinės vidų. Būčiau atidavusi viską, jei būčiau galėjusi ten sugrįžti. Tačiau dabar įdėmiai žvelgiau į tyrėjo švarko sagas. Laukiau, kol jis prabils, tačiau jis tylėjo.

– Ar kas atsitiko? – neištvėrusi paklausiau.

Buvo matyti, kad klausimas tapo maža, tik jam vienam suprantama pergale.

– Šiandien būsi pervežta į Utenos psichiatrijos ligoninę. Ekspertizei, kaip žinai, – pasakė.

Linktelėjau kartkarčiais žvilgsnį nuleidžianti į jo švarko sagas. Viena iš jų buvo prisiūta kitos spalvos siūlu. Šeimininkės reikalas pasirūpinti vyro garderobu, būtų pasakiusi močiutė. Šyptelėjau.

– Neatrodai nusiminusi, – pasakė tai pastebėjęs.

– O kaip aš atrodau? – surimtėjau, bet išties džiaugiausi.

– Nenusiminusi, – patikslino.

– Laiminga?

– Ne, – suirzo. Mačiau, kad jau gailėjosi čia atvykęs.

– Ar tokių buvo šiame kabinete? – apsidairiau tarsi klausčiau ne jo, bet sienų.

– Ką turite galvoje? – vos tvardėsi manęs neišvaręs.

– Ar daug buvo uždusinusių savo dvynius? – pati nesupratau savo įžūlumo.

Tyrėjas pasikasė smakrą, tada ėmė kilnoti atsineštus dokumentus. Turėjo kažkur padėti savo rankas, kasytis juk – silpnumo bruožas.

– Čia yra buvę visko, – tarstelėjo išsitraukęs vieną iš krūvos, rūpestingai jį pasidėjo priešais save.

Žinojau, kad taip elgiasi tik suglumęs žmogus. Atsakyti į netikėtą klausimą krapštinėjantis nerodė didelio pasitikėjimo.

– Galite eiti, – netikėtai jis pasakė.

Be žodžių paklusau, pasukusi durų link mąsčiau, nesupratau šio susitikimo tikslo. Atsisveikinimas? Nežinoma taktika? Provokacija? Mandagumas? Šiaip ar taip, džiaugiausi. Nemėgusi atsisveikinimų jaučiausi lengvai išsisukusi, tačiau tarpduryje stabtelėjau, kažkas privertė pasisukti atgal.

– Jei ekspertizė nepasitvirtins, galiu sugrįžti...

Pakėlęs akis nuo dokumento, kurio, buvau tikra, neskaitė, pasvarstęs atsakė:

– Gal. Tik nežinau, ar dėl to tau bus geriau.

Jis tebeatrodė pavargęs, gal dabar net labiau nei pirmą kartą. Tebegalvojantis apie atostogas su žmona. Nors buvau pasiruošusi eiti pro duris, stoviniavau, lūpose laikiau besikaupiantį sakinį, tik dar nežinojau, ką pasakyti.

– Aš išeinu į pensiją, o kas užims mano vietą, niekas nežino, – lyg būtų privalėjęs, paaiškino.

Kaip paskutinė įtariamoji jam, gana sentimentaliam, turbūt tapau svarbi. Neapleido nuojauta, kad iš akių jis išskaitė kažką daugiau, o kai žiūrėdavo į mano nukramtytus nagus, ne kartą jutau to vyro pasitikėjimą. Dabar buvo akimirka, kai galėjau, o galbūt net privalėjau pasakyti kažką gero.

– Manau, kad buvote geras tyrėjas, – pravėriau duris, – ir nusipelnėte išeiti.

Mačiau, kaip jis įsitempė, turbūt žodžiai išlaisvino, palietė stygą, kurios niekas dar nebuvo palietęs, tačiau jis oriai liko sėdėti tyloje. Niekada nebuvo susimąstęs, kad paskutinė tiriamoji sakys paguodos žodžius. Tačiau tai nesukėlė nei pykčio, nei pažeminimo, atvirkščiai – pajutęs palengvėjimą, giliai įkvėpė.

Išeis, užvers kabineto nepateptas, todėl girgždančias duris ir tai bus pabaiga. Grįžęs į savo darbo vietą, kurioje, rodos, sėdėjo visą gyvenimą, galės pakuotis daiktus, į dėžes krauti nereikalingą šlamštą, kurio niekada daugiau nebeprireiks, tačiau išmesti gailės. Neramias naktis, kaltinamuosius ir pareiškėjus, pyktį, abejones, triumfo akimirkas ir dulkėtus nuotraukų rėmus paslėps namų spintose, antresolėse ir perkrautose knygų lentynose. Gal susops širdį ir kitą rytą pabudęs jis pajus tuštumą, tačiau ilgai jos netvers, užsakys kelionę į Pietus, o gal į Vakarus. Tai neturės reikšmės, nes visos kryptys bus naujos. Taip sugrįš į šeimą, į namus, kurių ilgai neturėjo, tiksliau, šie neturėjo jo. Prisijaukins buitį, pakeis neveikiančias lemputes, sutaisys varvančius vandens čiaupus, gal net perdažys sienas, pamiršęs bylas, taps nauju žmogumi.

– Rami, – nutraukusi jo mintis dar kartą atsisukau tarpduryje. – Klausėte, kaip aš jaučiuosi. Aš rami.

Išėjau. Stabtelėjusi apžiūrėjau varganą, nuo areštinės beveik nesiskiriantį, koridorių. Be langų, dieną naktį vienodą, apšviestą įkyriai zvimbiančių lempų, neilgą, lydintį į kameras ir iš jų.

Liko visai nedaug ir išvažiuosiu. Lovą užims kita nusivylusi žmogysta. Naktimis gal sapnuos paliktus mano sapnus ir pir-

mą kartą pamatys baletą. Mane ir Kajų, spindinčius kostiumus, girdės aplodismentus ir garsiai kapsinčius prakaito lašus. Jaus skausmą kojose ir pečiuose, prie pirštų prilipusį puantų kruviną atlasą ir kartais – nepažįstamojo žvilgsnį iš tamsos. Tai taps gražiausiais kada sapnuotais sapnais, kol besikartodami vėl ir vėl galiausiai jie virs košmaru.

Kalėjimą palikau popiet. Nors saulėtas, tačiau oras buvo jau žiemiškas, rodės, kad keletas savaičių virto mėnesiais ar net metais. Neilgame nuo durų iki automobilio kelyje spėjau kelissyk giliai įkvėpti. Po kameroje tvyrojusių pelėsių ir dulkių, sunkiai pakeliama vėsa sukėlė malonų čiaudulį. Toks užpuola įėjus į seniai valytus namus.

Nusišypsojau ir atsipalaidavusi įsitaisiau man skirtoje sėdynėje. Jei įsėdęs žinai, kad galėsi sugrįžti, kelias laukia ne trumpas, tačiau prabėgantis akimirksniu, jei turi bent menkiausią galimybę ten, kur važiuoji, likti amžinai. Todėl gerte gėriau kiekvieną seniai matyto miesto gatvę. Vilnių pamilau nuo pirmųjų dienų. Ar mažo miestelio kontrastas, ar Vilniaus dvasia vertė laisvą minutę leisti jo gatvėse. Tai buvo mano venecijos, mažomis lyg iš stiklo pūstomis gatvėmis, mano barselonos ir grojantys fontanai, skersgatviai ir jų tamsiausiuose kampuose įsitaisę valkatos, tai buvo mano florencijos su Bruneleskio kupolais, pizos ir svyrantys jų bokštai, benamiai šunys ir mano vėjas. Visur vienodas, vienodai keliantis tų visų miestų dulkes.

Įkalinta automobilyje nesijaučiau kaip kalinė, veikiau – dar

viena nuo šalčio susitraukusi praeivė. Tik miesto pakraštyje, kai pastatai liko užnugary, ir norėdama dar kartą į juos pažvelgti, turėjau persisukti, susimąsčiau, kad galiu viso to ir nebepamatyti.

Stebėjau nervingai spurdančias savo rankas, sausas ir sužvarbusias, lyg būčiau tik ką parėjusi iš ilgų vaikštynių. Be vieno aiškaus tikslo, kurį slėpiau, daugiau nieko neturėjau. Bet jaučiau, norėjau tikėti, kad net dabar esu ne viena. Šviesiu veidu man vis nusišypsodavo Kajus. O Dievas... Jį jaučiau šalia. Davęs kelią kartą, tikėjau, duos ir antrąjį.

Tautvydas jau kuris laikas tylus ir susikaupęs žiūrėjo į kompiuterį. Pusvalandį bandė rašyti, dėliojo sakinius, tačiau deramai nežinojo, ką nori pasakyti. Šįkart, kaip visais buvusiais, viskas atrodė beprasmiška. Nors buvo jau nemažai padaręs, vis dėlto atrodė, kad išsisėmė. Todėl ir jautėsi beviltiškai, daug kartų galvojo, kad disertacijai sukaupta medžiaga – netinkama, tačiau šiandien buvo tuo beveik tikras.

Rūkyti susierzinusiam ar ištikus nesėkmei buvo meistriškas smegenų apgaudinėjimas, juo naudojosi dauguma rūkalių, tikinčių, kad bet kada gali sustoti. Tai buvo dar vienas gėdingas įrodymas, kad jie – silpni, nesugebantys pripažinti priklausomybės, o paguodos ir išeities ieškantys dūmuose. Tai buvo silpnybė, į dar didesnį nusivylimą klampinanti silpnybė.

Atidaręs stalčių išsitraukė apdriskusį, čia gulėjusį ilgą laiką cigarečių pakelį. Kartkarčiais, pasijutęs nieko vertas, jį išsitraukdavo. Buvo likusios vos kelios cigaretės ir tai buvo ženklas, kad jau laikas kažką keisti. Prisidegė. Kabinete dūmai nejudėdami stingo prieš veidą, tačiau jis naiviai tikėjo, kad atidarys langą ir šie išsivėdins. Rūkyti ligoninėje nebuvo pratęs, tačiau gailestis sau šį kartą buvo stipresnis už bet kokias taisykles. Turbūt apimtas tokios nevilties užsirūkytų net vizituodamas ligonius.

Suskambus telefonui pasijuto lyg pričiuptas paauglys. Instinktyviai apsidairė.

– Labas, Tautvydai. Šimtas metų, – išgirdo vyrišką balsą.

– Laba diena, – oficialiai pasisveikino.

Cigaretė vis dar smilko tarp pirštų.

– Kaip tu ten laikaisi? – klausė, Tautvydui pasirodė, pažįstamas balsas.

Žodis *ten* jam nuskambėjo kažkaip keistai. Išvykęs iš sostinės ilgą laiką savotiškai kompleksavo, net gautos geros pareigos nepadėjo. Kad ir vadovas, dažniau jautėsi provincialas, tad tik išvykęs karštligiškai ėmėsi disertacijos, turėjusios tapti pripažinimu.

– Sveikas! – pagaliau atpažino buvusį kolegą.

Negalėjo prisiminti, kada paskutinį kartą jie taip šnekėjosi. Kadais buvo visai neblogi bičiuliai, kolegos, turėję ne vieną bendrą bylą, ne kartą sėdėję prie bendro stalo, o sutikę kits kitą gatvėje niekada neatsisakydavę nueiti drauge pietų.

– Kaip tavo disertacija? Ar jau baigei?

Slapta vylęsis, kad kolega šito nepaklaus, Tautvydas paskubomis, tikėdamasis nusiraminimo arba dar vienos tylos akimirkos, įtraukė paskutinį dūmą.

– Ne, dar ne. Vis laiko mažai, – kuo nerūpestingiau atsakė ir čia pat gėdingai užsikosėjo.

– Klausyk, skambinu ne dėl to, – ėmėsi reikalų, – bet čia kaip pažiūrėsi. Gerda Martinkutė. Ją šiandien atveža pas tave. Siunčiau apklausų protokolus, visą reikalingą medžiagą.

– Taip taip. Susipažinau, – parinko tinkamą žodį.

Dokumentų buvo neperskaitęs, padėti ant stalo jie taip ir liko nustumti dar vieno disertacijai skirto šanso. Tačiau dabar neįprastas skambutis privertė juos prisitraukti arčiau. Stebino ne tai, kad pacientė iš Vilniaus jau buvo pakeliui, labiausiai neramino, kad apie tai buvo pranešta asmeniškai.

Cigaretės nuorūka jau degino pirštus, tad Tautvydas įmetė ją į priešais stovintį pustuštį vandens butelį.

– Galvoju, kad ji gali būti naudinga disertacijai. Jei jau nebaigei... – toliau draugiškai kalbėjo.

Jei jau nebaigei, – nuskambėjo kažkaip priekaištingai, tad Tautvydas suirzo, tačiau pasistengė išlikti malonus.

– Tikrai? – paklausė pralinksmėjęs.

– Taip, – patikino.

– Turi abejonių? – atvėręs kabineto langą Tautvydas juokingai ėmė mosikuoti rankomis.

Lyg būtų galėjęs be pėdsako išvaryti pasklidusius dūmus.

– Turėjau, bet, jei atvirai, viską perduodu tau, – kaip senam draugui prisipažino, – aš nusprendžiau išeiti. Laikas pensijai. Blemba, trys anūkai, pats laikas, – juokavo.

– Gerda Martinkutė, sakei? – praklausęs apie anūkus užsirašė, lyg į ligoninę kasdien atvežtų dešimtis naujų pacientų.

– Viskas byloje. Ji savo dvynį su pagalve uždusino, – gana abejingai pridūrė.

Ovacijų nesitikėjo nė vienas. Šiame darbe nebuvo nieko stebėtino. Ligoninėje Tautvydas beveik kas rytą sveikindavosi su vaikžudėm, savo kūdikius be skrupulų užkasusiomis tiesiog kieme, šalia jau pumpurus kraunančių bijūnų. Arba sudeginusiomis namų židinyje, prie kurio kas vakarą žiūrėdavo į spragsinčią liepsną.

– Perdėtas emocingumas, elgesio teatrališkumas. Kalbu apie žmogžudystės vakarą. Gal skaitei... – kalbėjo tyrėjas. – Apklausos metu buvo gana dramatiška.

– Gerai, ačiū, – įsižiebusi viltis smarkiai sujaudino.

– Kažką ta mergina turi netikro... – baigiamuoju tonu pridūrė. – Bet tai jau tavo kompetencija.

Ragelyje pasigirdo juokas ir Tautvydas prisiminė jų susitikimus per pietus. Pamiršę bylas jie dažnai šnekučiuodavosi,

lyg prie bokalo susitikę seni pažįstami. Tas juokas buvo iš tų susitikimų.

– Tai tiek. Laikykis, – pasigirdo.

Dėl paskutinio žodžio Tautvydas turbūt ir pats susigėdęs netrukus padėjo ragelį.

Jis susierzino dar kartą.

Isteroidinio tipo asmenybė, – prirašė prie jau parašyto merginos vardo. *Įtariama simuliavimu.* To niekaip nebūtų pamiršęs, tačiau viską mėgo žymėti juodu ant balto. Išsitraukė dar tik ką stalčiuje paslėptą šūsnį popierių. *Isteroidinių individų ekspertiniai ypatumai.* Nors disertacijoje turėjo tirti ekspertizės ypatumus, jį kur kas labiau žavėjo konkretūs apsimetinėjimo pavyzdžiai. Būtent apie tai užsiminė netikėtas skambutis. Tautvydas ore pajuto tvyrančią viltį.

Meistriškai apsimetinėti galėjo ne tik stropiai pasirengę, bet svarbiausia – gerai mokantys valdyti aktorinius gebėjimus. Būtent šitai dažnam, net iki smulkmenų išstudijavusiam imituojamos ligos simptomus, pakišdavo koją. Tada ekspertizė būdavo baigta ir jie sugrįždavo į jau išsižadėtas cypes.

Gerda Martinkutė buvo solistė. *Baleto solistė.* Taip juodu ant balto, kaip Tautvydas mėgo, buvo parašyta atsiųstuose dokumentuose. Tai ir buvo tas svarbus faktas, dėl kurio jo rankos ėmė neženkliai drebėti. Pirmą kartą pagaliau turės reikalų su artiste, su aktore, pasak kolegos, isterinio asmenybės tipo žmogysta.

Su tokiomis būdavo nepaprastai įdomu kalbėtis. Jos, menkai valdančios emocijas, svyruojančios nuo pakilumo iki nevilties, dažnai tapdavo kažkuo kitu. Savo egocentriškus pasakojimus, fantazijas ir melą pasakodavo su tokiu įtaigumu

ir užsidegimu, kad būdavo sunku užčiuopti melo giją. Tokie individai dažnai rodydavosi ypatingesni net už jį patį, neretai koketuodami naudodavosi fiziniu patrauklumu, išskirtinumu ir manė sugebantys puikiai manipuliuoti eksperto jausmais. Tačiau Tautvydas gerai žinojo tokių asmenybių silpnąsias vietas. Turintys paviršutiniškas, dažnai pačių susikurtas emocijas jie būdavo itin įtaigūs, lengvai pasiduodantys kito įtakai ir spaudimui.

Jis jaudinosi, ėmę drėkti delnai išdavė, kad privalo tuoj pat nusiraminti. Nuo Vilniaus iki Utenos kelias nebuvo ilgas, tad nujautė, kad naujoji pacientė pasirodys netrukus. Giliai įkvėpęs ėmėsi analizuoti gautus dokumentus, atrodė užsidegęs, dar kartą pamilęs darbą ir pamiršęs rūpesčius namuose. Pastaruoju metu jie itin slėgė jo krūtinę.

Tačiau dabar laukė naujas tyrimas, pažintis su egocentriška pamišėle, kuri pagalve uždusino savo brolį dvynį. Paskui, kaip perskaitė, gėrė šampaną prie jo lavono. Tai nebuvo jį šokiruojantis faktas, tačiau reikėjo pripažinti – nebuvo ir toks dažnas.

Tautvydas ėmė sklaidyti popierius, rado nuotraukų. Įvykio vieta atrodė nyki, silpnos rausvos šviesos, kurią skleisti galėjo tik vos dvidešimties vatų lemputė palubėj, nepakeitė net fotokameros blykstė. Spalvos buvo nykios, kaip ir jausmas žiūrinčio į jas. Apleistas, aptrupėjęs butas, senas, apsilaupęs ir po savimi tamsią sutrūnijusią medieną slepiantis pravertas langas. Išklerusi lova, sunkiai belaikanti kūną ir dailia rašysena surašyti žodžiai virš jos.

Dabar tu gersi rudenio naktį
Godžiai, nekantriais gurkšniais

Su saule, baltų smilgų jūros laukais.
Su žiogais ir bitėmis, gersi...

Tu gersi savus sapnus,
Godžiai, nekantriais gurkšniais,
Su neištartais žodžiais ir skaudžiu juoku,
Su šiluma ir atsisveikinimu, gersi...

Išgersi iki paskutinio lašo
Šią rudenio svaigią naktį.
Su žiogų smuikais, su miego saldumu...
Srėbsi upes, jūras, smėlį,
Kol nieko nebeliks...
Net tavęs.

Tautvydui pašiurpo oda, nuvilnijo rankomis, kilo aukštyn, apglėbė pečius, sprandą, tada ėmė leistis nugara žemyn. Tai nutikdavo ne itin dažnai. Beveik niekada. Ciniškas ir nejautrus jis retai reaguodavo į, pasak jo, niekam žmogui nereikalingą meninę raišką. Muzika, spalvos, judesys, eilės, tai jo nė kiek nedomino. Net aktorių meistriškumą jis vertindavo specialybės aspektu. Jų įtaigumas buvo vienintelės rūšies: sugebėtų jį apgauti ar ne. Todėl dabar, žiūrėdamas į pasišiaušusius rankos plaukus, jis nesuprato, ar tai nutiko dėl žodžių skambesio, jų reikšmės, ar dėl eilėraščio aplinkybių. Šiaip ar taip, pripažino – eilės buvo neblogos.

Laikrodžio rodyklė, pasistūmusi vos keliomis minutėmis, buvo beveik sustojusi. Įsmeigęs akis jis laukė slaugytojos, pasibeldusi kaip visada netikėčiausiu metu ji praneš:

– Daktare, atvyko naujas ligonis.

– Duok minutę, – jis visada paprašydavo užverti duris.

Tada minutėlę pasėdėdavo, ne todėl, kad neturėtų laiko, bet kad slaugytoja maloniu balsu praneštų:

– Daktaras ateis netrukus.

Tai sukeldavo įspūdį, būtiną tolesniam tyrimui ir gydymui. Dar jo nespėję pamatyti pacientai savotiškai imdavo laikytis pagarbos.

Tačiau šį kartą sėdėti ir laukti jis nebegalėjo. Chalato skvernai jam skubant plevėsavo. Tamsūs ir tušti koridoriai tik galuose atspindėjo nuo langų krintančią šviesą. Kai kur ją užstodavo vazoninės gėlės, augančios čia per amžių amžius. Nors Utenoje dirbo dar tik keletą metų, juto, kad jos čia buvo įsisenėjusios, užaugusios nuo daigo, nusvirusios nuo slogaus oro, kieno nors mechaniškai ir sistemingai laistomos, tačiau niekaip kitaip neprižiūrimos. Bet jos vešėjo, atradusios kampus, palanges, stebėjo čia, psichiatrijos ligoninėje, vykstantį gyvenimą. Dažnai matydavo net tai, ko nematė akylos stebėtojų ir daktarų akys, ypač jei ligoniai čia prieidavo. Buku žvilgsniu įsistebeilydavo pro langą, į kitapus bėgantį gyvenimą, tada galėdavo juos tyrinėti iš arti, jų vyzdžiuose įžiūrėti tikrovę.

Suimtųjų asmenų skyriuje buvo justi rami, tačiau visuomet gili įtampa. Personalas ir pacientai susigyvenę ir išmokę ligoninės taisyklių, vis tiek nešiojosi akyse atsispindintį nerimą. Bijojo vieni kitų ir beprotybės.

Tuščias, aidintis nuo ritmingų daktaro žingsnių koridorius kur ne kur prieblandoje lyg neįtikėtiną pasididžiavimą demonstravo sukabinėtus paveikslų kontūrus. Ėjęs čia daugybę kartų Tautvydas tų piešinių nė karto nebuvo apžiūrėjęs, nebuvo sustojęs pasigrožėti vaizdais, turėjusiais nuraminti bepro-

čių mintis. Į juos nežiūrėjo niekas, net ligoniai praslinkdavo akis įsmeigę nebent tik į priešais atsiveriantį vaizdą už lango.

Slaugytojų kambarys koridoriaus viduryje, visuomet atvertomis durimis, jam artėjant jau mėtė plepalų nuotrupas. Žodžiai skrido pro šalį, maišėsi su batų kaukšėjimu į švarias, kasdien mazgojamas grindis, tai trukdė suvokti pokalbį.

– Sveikos, – pasisveikinimas garsiai nuaidėjo koridoriumi.

Slaugytojos iš netikėtumo, tarsi tik ką būtų jį apkalbėjusios, keistai susigūžė. Viena, jaunesnė ir gražesnė, net nuraudo.

– Laba diena, daktare, – vyresnioji buvo drąsesnė.

Jaunesnioji ėmė kuistis po stalčių, buvo matyti, kad pati gerai nežino, ko ieško.

– Iš Vilniaus atveža pacientę. Kuri palata paruošta? – Tautvydas pasiteiravo. Stengėsi atrodyti įprastai.

– Dvidešimt pirma, – vyresnioji atsakė ir neženkliai suraukė antakius.

Jos veide tai buvo taip įprasta, kad niekas nebūtų nė pastebėjęs.

– Dvivietė?

– Taip, – ši išpūtė akis, o kakta susitraukė dar stipriau.

– Ne. Paruoškite dvidešimt devintąją, – sakinį pabaigė jau beeinantis atgal. – Ir palikite jai atsivežtus daiktus! – šūktelėjo išėjęs.

Slaugytojos susižvalgė. Jaunesnioji, dar labiau išraudusi, žvilgtelėjo į pričiuptą popieriaus lapą. Nereikalinga sąskaita. Tačiau ji gelbėjo iš nepatogios padėties. Truktelėjusi pečiais ir vyptelėjusi vyresnioji žaibiškai nuskubėjo vykdyti daktaro paliepimo.

Paprastai daktarai nenurodydavo, kokia palata bus skiriama ligoniui. Nebent jie būdavo itin pavojingi, agresyvūs ar su

daktarais buvo siejami ypatingais giminystės ryšiais. Tačiau net ir tada dažniausiai palikdavo tai slaugytojoms.

Dažnai ligoniai migruodavo. Per paūmėjimus gulėdavo vieni, o pagerėjus sveikatai suporuoti gyvendavo po kelis ar dar daugiau. Ir nors naujam pacientui vienvietė palata būdavo naudinga kaip galimybė kurį laiką pabūti vienam, apsiprasti, ištyrinėti aplinką, ji pasitaikydavo nedaugeliui.

Paskirtojoje palatoje retai kas gulėdavo, tiesą pasakius, vyresnioji dar niekada ten nebuvo slaugiusi jokio ligonio, tad ilgai raktinėje ieškojusi rakto jau buvo pradėjusi niršti, kai už akies pagaliau užkliuvo reikiamas numeris.

Trakštelėjus spynai ir atsivėrus durims ji dar kartą suraukė nosį. Ilgai nevėdinta patalpa pasitiko troškiu gūsiu. Per darbo praktiką čia buvo užsukusi vos kartą, kai netekusi kantrybės uždarė vieną siautėjančią ligonę. Tai darė nelegaliai, grynai iš įniršio, tad viskam nurimus paskubomis, dorai nė neapsidairiusi, užrakino palatą vėl.

Tai buvo turbūt jaukiausia skyriaus palata. Kai tik pravėrė duris, prieš šviesą pakilo dulkių kamuoliai, jie lėtai judėjo langa fone. Dulkės buvo šviesios ir spindinčios saulėje, jei būtų turėjusi laiko turbūt minutėlę dar būtų pasigrožėjusi, prisiminusi kylančių dulkių kamuolius iš vaikystės, kai įbėgusi į daržinę pakeldavo jas nuo šieno. Pro pastato retai sukaltas lentas kritusi šviesa jas taip pat ryškiai apšviesdavo ir ji netekusi žado sulaukdavo, kol šokis pasibaigs. Tačiau vaikystė jau buvo pasibaigusi, tėvų sodyba parduota, o daržinė su dulkėmis turbūt seniai nugriauta.

Kai atvėrė langą, šokį pasiglemžė grynas oras. Iš ten veržte veržėsi sodas: senas, neveikiantis fontanas, panašesnis į architektūrinę liekaną, o ne į sodo puošmeną, grįstas takas, vieto-

mis įplyšęs, su žolės kuokšteliais ir skruzdžių takais. Prie jo kas dvidešimt metrų buvo sustatyti suolai, neseniai nudažyti bjauria žalia spalva ir pridarę daugybę rūpesčių. Vyresnioji dar kartą suraukė nosį, gal kaktą. O gal viską vienu metu. Buvo sunku suprasti, nes susiraukusi ir nelaiminga buvo tiesiog prisijaukinusi šią miną. Kvailas ūkvedys. Nudažyti suolus ir neperspėjus paleisti bepročius? Taip pasielgti gali tik visiškas bukaprotis. Tądien už tai turėjo kone visos savaitės darbo.

Atradę limpančius suolus kvailiai ryškia pumpurų spalva išsitepė drabužius, veidus, susilipino plaukus, kai kurie išsiterliojo net dantis. Išsišiepę ir kriokiantys tą kartą jie visi tiesiog pamišo, krapštydami, glostydami ir ragaudami dvokiančią žalumą jie išties pasilinksmino. Tačiau vakare nuo acetono kvapo, kuriuo sesutės trynė jų kūnus ir liežuvius, lyg apdujusios musės susuktais skrandžiais juoktis nebenorėjo nė vienas iš jų. Gal tik išskyrus Dmitrijų, dar ir dabar, praėjus ne vienam mėnesiui, negalintį pamiršti suolų. Smarkiai kratydama antklodę ji kaip tik žvelgė į jo figūrą tolumoje. Nors oras buvo šaltas, jis kasdien ateidavo patikrinti, ar dažai tikrai jau išdžiūvę.

Apėjęs suolus iš visų pusių trumpam prisėdo, kaip visada ant to paties, artimiausio nuo durų, suolo. Kaip visada įsmeigė akis į tvorą ar kažkur už jos ir nurimęs sėdėjo. Tai tęsdavosi neilgai, kol sušalęs sugrįždavo pranešti likusiems liūdnos žinios.

– Dmitrijau! Eik į vidų, po galais! – paklojusi lovą ji šūktelėjo pro langą.

Vyras apačioje energingai pamojo.

Kada jis pamirš tuos suolus? Jei būtų galėjusi, už tokius darbus net ir dabar ūkvedžiui į skrandį supiltų dažų ir acetono likučius, gulinčius jo sandėlyje.

Palata pagaliau buvo paruošta, troškus oras, atskiestas sodo kvapais, laukė naujo gyventojo. Griežtai sukaukšėjusi padais ji pasisuko išėjimo link. Pačiame kambario gale sienoje tamsavo nedidelis stiklo lopas. Įterptas į balzganos rusvos spalvos sieną atrodė čia visai netinkamas, darkantis jaukią palatos ramybę. Tamsus stiklas gerai atspindėjo atvaizdą, ji puikiai matė ryškią savo melsvu chalatu apvilktą figūrą. Nepastebėjusi gilių veido raukšlių ir ataugusių žilų plaukų, atrodė sau atjaunėjusi, tad pasitaisiusi ir taip tvarkingus, į standų kuodą susuktus plaukus patenkinta išėjo.

Patenkinta buvo retai. *Vyresnioji* tiko ne tik prie jos suraukto veido, bet ir prie būdo. Griežta, šalta, visada atsakanti aštriu ir pagiežingu tonu. Ir visada taip, lyg būtum nepaprastai ją sutrukdęs, nesvarbu, ar klaustum apie anūkus namuose, ar apie po nakties nekeistą apdergtą ligonio paklodę.

Apie jos negailestingumą sklandė gandai. Guvesni ligoniai šnabždėdavosi jai praėjus pro šalį, o atvykus naujam gyventojui būtinai papasakodavo vieną kitą istoriją, apie surištas rankas ir šaltą vandenį. Kiek čia buvo tiesos, jie ir patys negalėjo atsakyti, tačiau jos baisumui užteko ir tono, ir piktų, giliai persmelkiančių akių.

– Dmitrijus pusnuogis lauke! – vos spėjusi išeiti ji suspigo.

Tai buvo komanda, kurią, buvo tikra, tuoj pat kažkas įvykdys.

– Atvyko nauja pacientė, – ją pasitiko nuolat raustanti jaunoji slaugytoja ir ši, nesitikėjusi jokio atsakymo, paklusniai patraukė išėjimo link. Lauke buvo išties šalta, o Dmitrijus vilkėjo tik fraku.

Dviejų aukštų pastatas nebuvo panašus į filmuose matytus bepročių namus. Nei paslaptingų langinių, nei sienas aplipusių vijoklių. Tarpdury nelaukė vyrai baltais drabužiais, kaip įsivaizduodavau: paslaptingi, po rankovėmis slepiantys raumeningas rankas, stebintys žingsnius, pasiruošę bet kurią minutę pulti. Tačiau širdis vis tiek daužėsi taip smarkiai, kad ėmė tvinkčioti kakle. Įsmeigusi akis pro apdulkėjusį stiklą spoksojau į naują buveinę, priminusią man veikiau mokyklą.

Išlipusią iš automobilio neperspėjęs pasitiko stiprus vėjo gūsis. Susvirduliavau ir dar stipriau prie savęs prispaudžiau kalėjime grąžintų daiktų ryšulį. Jame brangiausi buvo puantai. Saugodama juos ir save susigūžiau, liauną kaklą lyg vėžlys į kiautą įtraukiau į plono lietpalčio apykaklę. Iš šalies atrodė, kad tuoj parkrisiu. Plaukus gūsiai kedeno taip smarkiai, kad šie galais nemaloniai talžė akis, skruostus ir praviras mano lūpas. Lyg laukdama padrąsinimo atsisukau į konvojuojantį policininką, šis nė nepažvelgęs bandė sugaudyti besiplaikstančius savo švarko skvernus.

Margi ir sunkūs kaip akmenys skubėjo debesys, atrodė, tuoj pat visu sunkumu kris žemėn, priplos mane, skvernus sugavusį palydovą, vėjo sūpuojamą automobilį ir neseniai nugrėbtą žolę. Nukris ir ant mano naujų namų ir nebeliks kur eiti.

– Paskubėk! – burbtelėjo kitas policininkas ir, kaip priklauso, kalinę suėmęs už žastikaulio, truktelėjo į priekį.

Dangus nespėjo nukristi ir pravėrę duris mes įžengėme į šiltą pastatą.

Pasitiko tyla, jokių klykiančių ligonių ar šaukiančių slaugių.

– Prašau čia, – neaišku iš kur atsiradusi slaugytoja pamojo koridoriumi tolyn.

Konvojuojantis, matyt, turėjęs sutvarkyti formalumus, slinko iš paskos.

Slaugytoja pasirodė maloni, dailiu apvalainu veidu priminė karo lauko slaugytoją, mylinčią ilgai nedavusį jokios žinios kareivį. Eidama galvojau, kokią aktorę ji man galėjo priminti. Atrodė rami iš liūdesio, ilgesingu, skvarbiu žvilgsniu.

– Daktaras ateis netrukus, – palydėjusi iki palatos ji pasakė ir dingo su mano konvojumi.

– Viso gero, – jau įėjusi vidun jam tarstelėjau.

Vėl tvinkčiojo kakle, pabalęs veidas paraudo, o virš lūpų kaupėsi smulkūs prakaito lašai, jaudinausi per daug. Daugiau, nei turėjau. Ir vis spaudžiau puantus čežančiame maiše.

Atsisėdusi ant lovos krašto apsidairiau. Palata buvo erdvi, tokioje kameroje sutalpintų keturias ar dar daugiau dviaukščių lovų. Čia jų buvo viena. Kairiu šonu pristumta prie sienos, dešiniu – prie nedidelės liūdnai tuščios spintelės. Toliau – langas, be užuolaidų, tarp stiklų nuo gatvės pridengtas horizantaliomis žaliuzėmis. Prie kitos sienos stovėjo nedidelė spinta, šalia – vieniša kėdė. Pripratusi buitį dalytis su broliu pasijautau nejaukiai, spinta buvo per didelė, o spintelė prie lovos – nereikalinga. Akis badė tuščios sienos ir blizgantis linoleumas. Vertinti grindų dangą buvo savotiška balerinos liga, vos įžengusi į patalpą nuleisdavau akis: per slidu, per grublėta, per kieta, per minkšta, įvertindavau ir tik tada pasitikdavau visa kita: namų kvapą, šviesą, šilumą ar vėsą.

Kelios minutės praėjo, tačiau daktaras nesirodė, žingsnių taip pat nebuvo girdėti, tad ėmiau drąsiau tyrinėti užnugaryje

likusią palatos dalį. Prisimerkusi apžiūrinėjau keistą veidrodį, kuris užkliuvo vos tik įėjau, jame mačiau atsispindintį langą, tik žaliuzės čia priminė grotas. Akimirksniu supratau, tai – stiklas, dar vienas langas, už kurio buvo tamsu.

Pasigirdo beldimas. Krūptelėjusi nusukau akis.

– Laba diena, panele Gerda.

Vyriškas balsas buvo sodresnis, nei tikėjausi.

Tada žingsniai. Jie sustojo prie pat manęs.

– Nepavargote kelionėje? – paklausė rūpestingai, ramiai. Taip, kaip turėtų klausti daktaras. – Daktaras Tautvydas, – prisistatė.

Buvau tikra, jis pasisveikinimui atkišo ranką, tačiau nejudėjau, jutau artumą, kūno šilumą ir iš koridoriaus atneštą oro gūsį. Turbūt ir aklieji taip pajunta kažką šalia stovint.

Daktaras prisistūmė kėdę ir atsisėdo priešais mane.

– Nekalbate... – ištarė taip, lyg iš tiesų būtų sakęs: *ir ką gi man su tavimi daryti?*

Dabar tylėjau iš sutrikimo, visa ši situacija tapo nepatogiai nemandagi.

– Mums vis tiek teks susipažinti, – perskaitė mintis ir dar kartą ištiesė ranką. Aš apkabinau atsineštą maišą.

– Nebijok, daiktus gali pasilikti, – daktaras maloniai patikino.

Vyriškas delnas buvo didelis, ilgais plonais pirštais ir tvarkingais nagais. Iš po baltos rankovės lindo kasdienių drabužių kraštas, priminęs, kad užvėręs ligoninės duris jis tampa gatve einančiu žmogumi. Tautvydas laukė atsako.

Ranka pasirodė kaip jauno vyro, tad akimirką pabūgau, kad tai ne tas žmogus. Tada pagaliau pažvelgiau jam į akis. Vyras maloniai šypsojosi, pasirodė vyresnis, nei buvau spėjusi pagal-

voti žiūrėdama į plaštaką. Griežti, ryškūs antakiai, tiesi, plati nosis ir didelė burna. Šviesi oda, gal papilkėjusi nuo amžiaus, ir šviesūs, labai pražilę plaukai. Akys ramios, rimtos, žvelgiančios iš po jau pakritusių vokų.

Panašiai žiūrėdavo Oskaras: suraukęs kaktą, lyg iš padilbų, kažkoks visada susikaupęs, rimtas, net rūstus, lyg turėtų priežastį pykti.

Ir pirmąją mūsų susitikimo dieną jo žvilgsnis buvo toks pats. Ir visas paskesnes dienas, vakarus, naktis. Negalėjau tiksliai prisiminti, tačiau neabejojau, kad toks buvo ir paskutinis.

Tą rytą, kai jis atėjo, buvo sunku sušilti, plonas triko audinys turbūt neslėpė mano pašiurpusios odos. Nepadėjo net storas vilnonis apavas, kurį avėdavome prieš kiekvieną repeticiją. Šildyti pėdas buvo labai svarbu, pradėti šokti atvėsusiomis kojomis buvo tolygu pradėti skambinti fortepijonu sustingusiais nuo šalčio pirštais. Apskritai balete kojos buvo tarsi brangaus porceliano dirbinys. Tai lėmė, kad mes su broliu niekada neturėjome dviračių, neužsiėmėme jokiu ekstremaliu sportu, net namuose, atlikdami pačius paprasčiausius buities darbus, turėjome save saugoti. Tarkime, perstumti baldus mums buvo praktiškai neįgyvendinamas darbas, galėjęs kainuoti ne tik nesušoktą spektaklį, bet ir visą karjerą.

Prasidėjus pamokai dar buvo susirinkusi ne visa trupė. Repetitoriui davus ženklą pradėti apšilimą, su pirmaisiais pianino garsais, kaip įprasta, ėmė rinktis vėluojantys. Besivarstančios durys kaipmat išblaškė susikaupimą, tačiau salė

atgijo, pabirę grupelėmis šokėjai stojo į vietas, ištiesė nugaras ir pasitempė. Turbūt taip po stiprios liūties nudžiūvus sunkiai drėgmei stiebiasi pievų gėlės.

Tamsiame didžiosios salės fone šokėjų siluetai buvo šviesūs, liauni, įvilkti į pūko baltumo odą, plastiški, tylūs ir tarsi besvoriai, tačiau raumeningi ir tvirti. Mostai, pritūpimai ir visas judėjimas priminė paukščių plasnojimą, meilės šokį ar kokį kitą paslaptingą, tik jiems vieniems suprantamą ritualą. Veidai – ramūs, net abejingi, lyg nieko negebantys mąstyti. Tačiau paprastai būdavo atvirkščiai, kiekvieno galvoje tuo metu sukdavosi mintys. Nepasisekę šuoliai, nauji vaidmenys, baltas ir juodas pavydas, meilė ar sotūs močiutės patiekalai.

Įsibėgėjus pamokai apšilimą keitė šuoliai. Atėjusiam pasižiūrėti tai būtų buvusi geriausia dalis, kur atsiskleisdavo kiekvieno meistriškumas, pusiausvyra ir lengvi bei tylūs, gerą techniką rodantys nusileidimai.

Mes su Kajumi visada stovėdavome šalia vienas kito, kaip priklausė solistams – pačiame salės centre. Tad įėjusiųjų akys krypdavo į mus – mažučius, nepaprastai panašius du kūnus.

Kada tiksliai jis įėjo, nemačiau, tačiau kai pastebėjau, nematytas žmogus jau buvo patogiai įsitaisęs salės gale. Į repeticijas pašaliniai paprastai neateidavo. Būdavo kartkarčiais užsukdavo teatro vadovas ar kitas darbuotojas, tačiau tai nesukeldavo nei nuostabos, nei įtampos. Pastarąjį kartą stebinčios nepažįstamojo akys vertė pasitempti.

Galvą atlošęs į kėdės atramą, užmetęs koją ant kojos Oskaras, rodos, šios įtampos nejautė, buvo apsnūdęs, lėtai besimarkstantis, lyg žadėtų netrukus užsnūsti. Taip, beveik nesujudėjęs, išbuvo visą pamoką. Netgi neatvertė rankose laikomo, visiems į akis kritusio bloknoto.

Buvo tokių, kurie po pamokos laukė kažką nutiksiant: nepažįstamasis duos vaidmenį, o gal praneš esąs naujas repetitorius ar trupės narys, tačiau jis nieko nepasakė ir po keleto minučių jo kėdė liko tuščia. Kajus, kaip ir aš, žiūrėjo tiesiai į ją. Jokio sakinio, nė žodžio.

Pavargęs jaunimas patraukė durų link, buvo tokių, kurie stovėdami dar šnekučiavosi ar dūsaudami valėsi tekantį prakaitą. Netrukus viskas nutilo, salė išsitempė, tuščia tapo milžiniška ir sava, jauki. Todėl su Kajumi dažnai čia dar pasilikdavome, repetuodavome spektaklių pasirodymus, tobulindavome techniką, o kartais tiesiog ilsėdavomės. Tempdavome ir masažuodavome raumenis, atrėmę nugaras į vėsią sieną kartais kalbėdavomės. Apie baletą, muziką, kostiumus, kartais apie žaizdotus mano kojų pirštus.

Juos buvau tiek nutrynusi ir sutraumavusi, kad jau seniai vengiau vaikščioti basa. Atsisėsdavau salės kamputyje ir lėtai atveržiau puantų atlasą. Atvyniodavau drėgną ir šiltą čiurną, tada jausdama lengviau cirkuliuojantį kraują, nuplėšusi tvarstį žiūrėdavau į kruvinus ir kreivus savo pirštus. Vis dėlto tai nė karto neprivertė sustoti ar stengtis mažiau. Net kai kiekvienas pirštų galų prisilietimas prie grindų man šokančiai primindavo, kad skaudės dar smarkiau, nesilioviau stiebtis.

– Nebijokite, – daktaro balsas sugrąžino į palatą.

Nieko nepasakiusi įrėmiau akis į jo veidą, žvelgiau kažkur giliai, plačiai atmerkusi akis, jose paslėpusi sukaupusį sielvartą, turbūt priverčiau jį pasijusti kaltu.

Tada daktaras suskubo išeiti.

– Pailsėkite, – atsistojo. – Rytoj turėsite su manimi pasišnekėti.

Uždaręs duris paliko mane dar ilgai rymoti prie lango.

Netrukus pamačiau daktarą, einantį apšviestu ligoninės kiemu. Skubantį, palinkusį į priekį, žiūrintį tiesiai prieš save. Atrakinęs vartelius jis dingo tamsoje.

Tautvydas namo neskubėjo, sulėtinęs žingsnį tiesiog vaikštinėjo. Kažkur suburzgė automobilis. Sulojo šuo. Trinktelėjo durys. Pasigirsdavo jį lenkiančių praeivių žingsniai. Nulydėjęs akimis jis žiūrėjo į tolstančias jų figūras.

Sunkiai suvokė savo būseną. Mergina pasirodė kažkuo ypatinga, nepratarusi nė žodžio, kažką jam pasakė, kažką, ką dabar jis bandė suprasti, tačiau miesto garsai neleido susikaupti. Buvo pavargęs, nuo ryto nevalgęs, tad prisidegęs cigaretę suprato, kad nesinorėjo net rūkyti. Pakeliui į namus, jau kai buvo apsukęs kelis nemažus ratus, nusipirko perdrėkusį, suglebusį sumuštinį. Prisėdęs ant suolo pavakarieniauti dideliais kąsniais dorojo guminę, per sūriais prieskoniais sūdytą vištieną.

Iš čia buvo matyti jo namai, tad kas kartą atkandęs naują gabalą, kilstelėdavo akis į tamsą už langų. Namuose jo niekas nelaukė. Prarijęs paskutinį kąsnį nurimo, buvo išbadėjęs, tad dabar atlošė pečius, atsipalaidavo, lyg sėdėtų kažkur Italijoje, Gardos ežerui supant lūkuriuojančias trupinio antis. Ten buvo seniai, gal prieš dešimt metų, tačiau kelionės vaizdai išliko tokie pat ryškūs.

Kiek pasėdėjęs patraukė į namus, kur su visais drabužiais krito į patalus. Negalėdamas užmigti ilgai analizavo pirmąjį susitikimą su naująja paciente, bandė surasti atsakymą, kas iš tiesų ji buvo.

Aš taip pat nemiegojau, tamsoje žiūrėjau į šviesą už langų ir vos užmerkdavau akis, tuoj pat prisimindavau Oskarą. Stengdamasi vyti mintis, galvojau apie susitikimą su Tautvydu, bet ir tai nepadėjo, rodos, viskas, ką buvau patyrusi, atsekė man iš paskos. Čia buvo ir Kajus, neįstengęs manęs palikti. Ir jis žiūrėjo į šviesą už langų.

Bet po kalėjime praleistų bemiegių naktų, greitai pamiršau čia susirinkusius, pagaliau lioviausi blaškytis ir nugrimzdau į miegą. Bespalvį, lengvą ir pagaliau net be sapnų.

Ryte mane pasitiko nauja diena ligoninėje. Vaizdas buvo toks netikėtas, kad deramai dar nepabudusi nespėjau net išsigąsti. Jaučiausi sunki, lyg visą naktį bepročiai į kūną būtų krovę akmenų. Neįstengdama pajudinti nė vienos kūno dalies tiesiog žiūrėjau. Mano daiktai, iškrauti ir dailiai surikiuoti, gulėjo ant grindų. Spinta ir stalčiai – atidaryti. Apatiniai tvarkingai išskleisti puikavosi ant stalo. Besimarkstydama bandžiau suvokti, ar tai ne sapnas, spoksojau į man nepažįstamą žmogų, jis atidžiai apžiūrinėjo kiekvieną radinį. Kilnojo mano daiktus, lyg tik ką juos būtų gavęs dovanų. Kai paėmė puantą, mano kūnas atgijo, buvau pasiruošusi paklausti, ką, po velnių, jis čia daro.

Nepažįstamasis čiupinėjo kiekvieną mano batelio siūlę, per visą ilgį ištempė juostas, lyg būtų tikėjęsis kažką surasti, į vidų sukišo pirštus. Jo veidas buvo atpalaiduotas, lūpos pravertos, lyg paralyžiuotos, atrodė, kad per barzdą tuoj ims tekėti seilės.

Tylėjau. Gal dėl to, kad nežinojau, ką pasakyti, bet labiausiai turbūt todėl, kad bijojau. Būti uždarytai kameroje buvo viena, o gulėti čia, psichiatrijos ligoninėje, kur mano daiktus purtė akivaizdžiai pamišęs žmogus, buvo kur kas baugiau.

Staiga žmogėno akys šovė tiesiai į mane. Įsitempiau, o jis akimirksniu pasikeitė, lyg kas būtų perjungęs veiksmų programą, ėmė muistytis, keistai grąžė pečius, kraipė galvą, kėlė tai vieną, tai kitą ranką, juokingai ėmė švytuoti koja. Lyg ką tik prakutęs gandras: ilgomis plonomis kojomis, laibu kaklu ir gyslotomis, atidengtomis rankomis vietoje sparnų.

Man visa tai pasirodė visai nejuokinga.

– Kur slėpei jį? – paklausė normaliu, gal net per daug normaliu balsu. Jis nederėjo nei prie jo veido, nei prie veiksmų.

Klausimas buvo tikslus ir, rodos, įprastas, lyg vakar būtume apsikeitę kažkokiais daiktais.

– Ką slėpiau? – paklausiau nustebusi. Žodžiai nuskambėjo džeržgiamai, lyg balso stygos būtų sukepusios ir išdžiūvusios.

– Pultą! – riktelėjo.

Mačiau jo akyse kylantį nepasitenkinimą, tad išsigandusi perkratinėjau atmintį, apie kokį pultą jis galėjo manęs klausinėti.

– Kokį? – nesugalvojusi daugiau nieko originalesnio paklausiau ir lėtai, bijodama dar labiau jį suerzinti, atsisėdau.

Vilkėjau vakarykščiais drabužiais. Dabar jie atrodė suglamžyti ir netvarkingi, todėl rankomis ėmiau lyginti klostes. Iš šalies galbūt atrodė, kad jaučiuosi nesmagiai dėl netvarkingos išvaizdos, lyg nepažįstamasis man būtų pasirodęs žavus, tačiau toli gražu taip nebuvo. Iš nuostabos ir sutrikimo neturėjau, kur jų padėti. Nepažįstamasis atrodė atstumiančiai, plačiomis, gyvūną primenančiomis akimis, pageltusiais, retais

dantimis ir trūkčiojančiais veido raumenimis. Rodėsi, kad jei kiek arčiau palinkčiau, ir jo kvapas primintų gyvūną.

– Kokį kokį! – dar garsiau sušuko. – Šitą! – Iškėlė puantu apautą ranką.

Žvilgtelėjau į duris. Ar kas išgirstų, jei imčiau rėkti? Dar kartą pažvelgiau į jį. Panašu, kad dabar turėjau būtinai kažką jam atsakyti.

– Tokio pulto dar nebuvau matęs! Taip ir maniau, kad tai tu, – bakstelėjo į mane pirštu.

Nesupratau, apie ką jis kalba, tačiau aiškiai mačiau, kad būsiu kažką jam padariusi.

Žvilgčiodamas tai į mane, tai į, kaip buvo įsitikinęs, pultą, jis laukė atsakymo į klausimą, kurio neuždavė.

– Ne. Čia mano puantas, – nusprendusi, kad privalau išlikti rami, jam šyptelėjau.

– Kas? – suraukė kaktą.

Nė kiek nenustebau dėl jo nesupratimo. Šį žodį žinojo toli gražu ne visi sveikieji, ką jau kalbėti apie jį.

– Čia kurios valstybės darbeliai? Rusai? M? Sakyk. Rusai?! – jis nervingai apsidairė.

– Amerikooooonai! – kalbėjo toliau su savimi. – Taip? Taip taip... – sau pritarė.

Jutau, kaip drėksta mano delnai, bandžiau šypsotis, tačiau tai buvo taip pat beviltiška, kaip šypsotis pasiklydus miške.

– Apie ką tu kalbi? Tai mano šokių batelis! – neva drąsiai pasakiau.

O akys vis dažniau krypo durų link. Kodėl visi savo nosis kiša tik tada, kai mažiausiai tikiesi ir nori? Durys buvo uždarytos, už jų – nė garso, niekas nesiruošė manęs gelbėti.

Atsistojusi norėjau kaip reikiant vožtelti šiam mano apa-

tines kelnaites iškapsčiusiam kvailiui. Jei būčiau žinojusi, kad mane išgirs, būtent taip ir būčiau padariusi.

– Kaip tu tai darai? – susinervinęs jis grybštelėjo sau kaklą, krūtinę, tada pilvą, kol galiausiai rankos sustojo ties tarpukoju.

– Ką darau?! Po velnių, ko iš manęs nori? – stengiausi nešaukti, tačiau slapta tikėjausi, kad mane kažkas išgirs.

– Lieti mano kiaušus! – sušuko. – Išjunk tą daiktą! – inirtingai darbavosi ranka po kelnėmis.

Ėmęs garsiai kvatoti dabar ne juokais mane išgąsdino.

Masturbacija, kad ir kaip nejaukiai tai skambėtų, – normalus, visuose socialiniuose sluoksniuose propaguojamas reikalas. Ji nekenkia sveikatai ir padeda, kai lytinis potraukis yra stipresnis už galimybes. Žinojau, kad psichikos ligoniai linkę į padidintą seksualumą, tiksliau – turi mažiau savikontrolės. Panašiai turbūt būna su mielomis beždžionėlėmis zoologijos sode – netikėčiausiu momentu, vaikams apspitus narvą. Buvau tam pasirengusi, tačiau nesitikėjau, kad visa tai nutiks vos spėsiu čia nubusti.

Viduramžiais, kai žmogaus anatomija dar buvo mažai ištyrinėta ir kai žmogų dar gąsdino jo paties kūnas, masturbacija buvo laikoma iškrypimu, gėdingu dalyku, sukeliančiu tiek fizinių, tiek dvasinių sveikatos problemų. Spoksodama į susikūprinusį, ranka save tenkinantį žmogėną, beveik tuo patikėjau. Devynioliktojo amžiaus pabaigoje buvo manyta, kad savęs tenkinimas veda pamišimo link. Žvilgtelėjusi į kitoje jo rankoje laikomą pultą-puantą, beveik patikėjau ir tuo.

– Koks tavo vardas? – išgirdau savo balsą klausiant.

Nukreipti mintis turbūt buvo geresnė idėja, nei išsigąsti. Sulėtėjus jo rankos judesiams, pajutau mažytę pergalę.

– Kąpenkišimtai, – ramiai pasakė jis.

Mandagiai linktelėjau, lyg Kąpenkišimtai būtų madingas, lietuviškas, mamų pamėgtas vardas.

– Jie ruošia ataką, supranti? – jis tęsė.

Ranka pagaliau liovėsi.

Apsidairęs ir palinkęs arčiau, baksnodamas sau krūtinėn tyliai pridūrė:

– Naudoja mane, supranti? Jie turi pultą... Tu. Tu turi. Ir valdai... – kilstelėjo puantą. – Ir ruošiate ataką, – pasikasė krūtinę.

Dar kartą mandagiai linktelėjau, lyg šis malonus ponas, gražiu lietuvišku vardu, man maloniai kalbėtų apie orą.

Kliedesiai – klaidingi, tikrovės neatitinkantys įsitikinimai. Jie užvaldo ligonio mintis ir elgseną, bet svarbiausia, kad pats jis to nežino, nesupranta ir yra tam visiškai nekritiškas. Todėl, kaip buvau skaičiusi, jį perkalbėti ar įtikinti – beviltiškas sumanymas. Bet koks bandymas keltų susierzinimą ir svarbiausia – nepasitikėjimą. Tad geriau buvo pritarti, kad šį vargšą žmogų savo batu valdau kaip lėlę ar robotą. Ir ne tik jį, jo kūną, bet ir viską, kas jį supo. Pasak tokių ligonių, mintys, garsai, jausmai, emocijos, net fiziniai potyriai buvo valdomi kažkieno kito. Šiam sutrikimui būdingi buvo ir menami skausmai, nemalonūs prisilietimai ar kiti įvairūs čiupinėjimai. O Dieve!

– Aš viską ir sugalvojau! – jis šūktelėjo pamiršęs, kad kažko baiminasi. – Tai aš sukūriau visus tuos laivus, teleskopus, supranti?

Kilstelėjau antakius. Pajutusi, kad situacija ir kalbos nėra jau tokios baisios, ėmiau kone džiūgauti. Viskas, ką buvau skaičiusi, dabar vyko prieš mano akis. Jis – didybės manijos

apimtas fantazuotojas. Aš – pultu kasanti jo, laivų ir teleskopų išradėjo, kiaušus. Norėjau nusijuokti, bet susilaikiusi vos šyptelėjau.

Toliau pasakodamas apie slaptą bendrą operaciją, pavadinimu *Ataka,* Kąpenkišimtai energingai purtė ir kilnojo mano batelį. Klausiau linksėdama ir pritardama ir jau buvau praradusi viltį, kad visa tai greitai pasibaigs, kai tarpduryje pasirodė slaugytoja. Iš jos žvilgsnio mačiau, kad laiško iš kareivio dar nesulaukė. Nustebusi ji vos neišmetė padėklo su pusryčiais.

– Robertai! Ar tu visai išprotėjai?! – suriko.

Tai buvo kvailas klausimas. Tyliai prunkštelėjau.

– Ką čia darai? – ėmė rinkti išdarkytus mano daiktus, lyg ji pati juos būtų iškrausčiusi.

Šalia padėtas padėklas garavo, pakvipo maistu ir aš pagaliau pasijutau jaukiai.

– Ji turi tą pultą... – jų abiejų akys sužiuro į mane.

Slaugytoja, lyg sakytų kažką panašaus į: *ir kada pagaliau tai liausis?* – palingavo galva.

Kąpenkišimtai, kaip tik ką sužinojau, turintis išties gražų vardą, tupinėjo iš džiugesio, lyg būtų atradęs lobių skrynią, atrodė ramus ir gerai nusiteikęs. O tai išdavė gerus ir draugiškus santykius su šia slaugytoja.

– Robi, džiaukis, kad atėjau aš. Būtų tau kliuvę...

Iš veido išraiškos panėšėjo, kad jis susigėdo.

– Eik iš čia. Greitai! – slaugytoja tyliai, tačiau griežtai paliepė ir švelniai paėmusi už rankos jį išsivedė.

– Pusryčiai, – tarstelėjo man beveik dingusi už durų.

Viskas nurimo, ant stalo kilo tik karšti košės garai. Šviesioje grūdų baloje, pačiame viduryje, lyg žaizda skendo uogienės dėmė. Gal vyšnios, o gal kitokios uogos priminė areštinėje

matytą pasibjaurėtiną vaizdą. Sukilo šleikštulys. Pusryčiai kvepėjo, tačiau vaizdas netraukė.

Apskritai valgymas per tiek metų buvo tapęs savotiška kova: akys nori, o protas priešinasi, kūną verčia pastumti lėkštę. Baleto pasaulyje valgymas ir maistas buvo tarsi koks tabu, vieša paslaptis, kurią visi nesąmoningai vis prisimindavo.

Po premjeros tiek valgysiu! – Užuodžiu pyragaitį, matei tą sumuštinį? – Ko dabar norėtum valgyti? – Aš ne alkanas. Tokių ir daug kitų panašių frazių galėjai išgirsti iš kiekvieno balerūno lūpų. Kasdien, ištisus metus ir ištisą gyvenimą. Net pasibaigus jų karjerai valgymo įpročiai likdavo.

Baleto trupė turbūt buvo ta vieta, kurioje vaisingo amžiaus moterys beveik nesirgdavo mėnesinėmis. Dėl nuolatinio bado dažna negalėdavo turėti ir vaikų. Tačiau jei balerina būdavo aukštai pakilusi, tai nesudarydavo rūpesčių – juk vaikai būtų viską sužlugdę. Taip pat daugeliui iš jų buvo įsigalėjusios dvi nepatogios ligos. Apie jas nebuvo kalbama, tačiau atskirti, kas kuo serga, galėjai ir be kalbų.

Anoreksikės ir bulimikės, mažai kuo besiskiriančios išvaizda, turėjo vieną skiriamąjį bruožą. Pirmųjų niekada nebūtum matęs valgančių, būdavo tokių, kurios ribodavo net vandenį, o tos kitos po pamokų ir repeticijų dažnai pratrūkdavo. Dar nespėjusios išeiti moterų rūbinėje šveisdavo visą atsineštą maistą. Vienu metu kimšdavo sausainius ir bulvių traškučius, į save sukraudavo neįtikėtiną kiekį maisto, kurį tuoj pat, sukėlusios vėmimą, pašalindavo teatro tualete. Pastarosios, dažnai kamuojamos siaubingos baimės sustorėti, dar imdavosi šalutinių priemonių: laisvinamųjų, šlapimą varančiųjų ir liekninamųjų tablečių. Kai kurios balerinos žarnyną ištuštindavo dar orginaliau – klizmomis.

Ir visos jos turėjo vieną bendrą bruožą – niekada nesijautė lieknos. Jų suvokimu, nebuvo gražios tiek, kiek turėjo būti, veidrodyje matydavo dar tuos kelis papildomus kilogramus. Ir turbūt nė viena nesuvokdavo, kad atrodo baisiai.

Kartą viena mokytoja Čiurlionio gimnazijoje, susirūpinusi kai kurių merginų fiziniu silpnumu, prieš pamoką garsiai perskaitė istoriją iš 1245 metais gimusios Vengrijos princesės Margaritos gyvenimo. Ilgus metus Margaritai buvo diegiama, kad kada nors ji taps vienuole, tačiau tėvui persigalvojus buvo pradėtos nuodugnios jaunojo paieškos. Vyro buvo ieškoma kaip sosto įpėdinio, o į jaunosios Margaritos norus nebuvo atsižvelgta. Princesė, nesusižavėjusi nė vienu iš jai siūlomų jaunikių, panoro tapti bjauri, kad kiekvienas, atėjęs jos pažiūrėti, neįstengtų pasiaukoti net dėl sosto. Ji ėmė badauti ir dirbti iki išsekimo.

– Kol sulaukusi dvidešimt šešerių mirė, – garsiai užbaigė mokytoja.

Tačiau klasėje stojusi tyla sakė, kad tai – ne apie mus. Tokia buvo ta nauda iš princesės. Ir gyvenimas toliau tekėjo sava vaga. Nepadėjo net vienos balerinos drama, pastaroji išsekino save tiek, kad nualpusi per spektaklį į teatrą taip ir nebegrįžo.

Deja, ir aš, iš prigimties turėdama liekną figūrą, dažnai prisišveitusi į gerklę susikišdavau pirštus. Arba dienų dienas nieko nevalgydavau. Nors ir pasilepindavau kartkarčiais skanesniu patiekalu, košės nebuvau valgiusi nuo vaikystės. Močiutės manai su susimetusiais guzais tapo nepamirštamu, o alkio dienomis – dievišku prisiminimu.

– Dar pasvilink, – sutūpę prie jos kojų čia pat, prie viryklės, prašydavome.

Tokia ji būdavo gardesnė, su dūmo ir kartėlio prieskoniu,

todėl desertui pasilikę puodo gramdymą, pakaitomis tarkuodavome dugną tol, kol šis tapdavo švarus ir blizgantis.

Mums išvykus liko tik tušti puodų dugnai, cinamono ir pieno kvapas. Alkis tapo kasdienybe; kalorijų skaičiavimas, maisto pakuočių analizė buvo neatsiejama valgymo dalis. Prieš kąsdami būtinai paskaitydavome ir nuspręsdavome, kiek kąsti galima. Būtina buvo sužinoti, kiek reikės fiziškai atidirbti už paragautą gardėsį, o kartais net už paprasto obuolio skiltį.

Balete kiekvienas sverdavosi kartą per savaitę. Tai buvo ilgiausias terminas, nes paprastai visi tai darydavo kasdien. Būdavo, net kelis kartus – prieš ir po pamokos, prieš ir po spektaklių. Ryte ir vakare, prieš ir po valgio. Net išgerta stiklinė vandens ne vieną palydėdavo ant svarstyklių.

Tarp badavimų iš parduotuvės parsitempę maišus maisto Kajus ir aš džiaugdavomės kaip vaikai. Čežindavome traškučių, saldainių ir kepinių pakuotėmis, barstydami trupinius sau ant krūtinių vienas kitą ramindavome ir guosdavome. Palaikydavome ir įsibauginę kimšdavome kuo daugiau, greitai ir godžiai, kad nespėtume persigalvoti. Čiulpdavome išteptus pirštus ir vėl švarius juos kišdavome į riebalais ir sirupais išsitepusias pakuotes. Vos pajutę sotumą, netrukus pajusdavome paniką ir viskas: džiaugsmas, užsilikęs druskos skonis ir trupiniai, tapdavo baisiausia, kone nepataisoma klaida. Tada palūžę imdavome raudoti, trokšdami iš pilvų išplėšti sukrautą turinį, blaškydavomės po kambarį tol, kol lyg kokio apsinuodijimo apimti sutūpdavome abu tualete. Paskui išvargę ir susigėdę suguldavome, prisiekdavome daugiau niekuomet nepratrūkti, tačiau pilvuose pajutę alkį paslapčia vėl laukdavome tokių dienų.

Košė ataušo ir užsitraukė plona pieno ir vandens plėvele. Tikslo badauti nebebuvo, puantai, ilgai nemūvėti ir išniekinti bepročio, dabar gulėjo ant grindų. Tad dideliais kąsniais, kabindama giliau likusią košės kaitrą šaukštu, burnon ėmiau grūsti per barzdą drimbančius, krintančius ant drabužių ir grindų grūdus. Net kai ėmė pykinti, nesustojau, kimšau kiek įstengiau, o negalėdama praryti, šaukštu viską pagrūsdavau giliau. Vaizdas tikriausiai buvo siaubingas ir apgailėtinas.

Dabar buvau niekas. Nei brolį uždusinusi dvynė, nei psichikos ligonė, nei kalinė, tik košę su abejotinu pasimėgavimu kemšanti merga. Tykšdama lipniais lašais iš pražiotos burnos pasigirdo rauda. Springau, rijau ir vėl springau, kol sugrūdau viską, kas buvo atnešta. Verkiau gailėdama savo grakštumo, verkiau, nes nebuvau balerina.

Įėjęs daktaras taip išgąsdino, kad išmečiau lėkštę ir ji pažiro iki pat jo kojų. Nustebęs Tautvydas žiūrėjo į maistu aplipusį mano smakrą. Aš – į šukes ir daktaro bukanosius batus. Pakėlusi akis vos susilaikiau čiurkšle nepaleidusi dar nesuviršKintos košės.

Į mane Oskaro žvilgsniu žiūrėjo daktaras.

– Labas rytas, Gerda, – priėjęs iš chalato kišenės išsitraukė nosinę. – Buvai alkana? – rūpestingai pavalė smakrą.

Susigėdusi delnais ėmiau braukyti išteptą palaidinę.

– Nesijaudink, viskas bus sutvarkyta, – jis nuramino.

Atsisėdęs priešais nežiūrėjo nei į apdrabstytas grindis, nei į pažirusias šukes. Sėdėjo taip, lyg būtų radęs mane besišukuojančią. Tai privertė pasijusti dar prasčiau, galop pajutau kaistančius savo skruostus.

Net ir po to nejaukaus įvykio su pažirusia lėkšte Tautvydui šį rytą pasirodžiau ramesnė, pailsėjusi ir, kaip jau matė,

pavalgiusi. Pagaliau atrodžiau atgavusi sveiką kūno spalvą.

– Slaugytoja supažindins su ligoninės taisyklėmis. Būtinai išeik bent trumpam į lauką, – jis žvilgtelėjo pro langą.

Diena, atrodė, bus geresnė už vakarykštę, lengvesni debesys nežadėjo kristi, tad ir palatoje buvo daugiau šviesos.

– Nekalbėsi? – paklausė, kai nieko neatsakiau.

Lyg varganas gyvūnas, uždarytas garde, atsargiai jį apžiūrinėjau. Ir šį kartą nieko neatsakiau, tačiau mačiau, kad mano tiriamą žvilgsnį jis įvertino.

– Nuo rytojaus pradėsime kalbėtis, – tarstelėjo ir pajudėjo durų link. – Bendrausime daug.

Ir dingo. Paliko vos praviras duris, tad girdėjau tolstančius žingsnius.

Po pietų, kai palata buvo tvarkoma, pasinaudojau proga iškišti nosį. Buvo nejauku, tačiau labiau už Kąpenkišimtai niekas nebūtų nustebinęs. Patraukiau tiesiai į bendrą laisvalaikio kambarį.

Iš pirmo žvilgsnio viskas atrodė ramu. Nedidelė penketo žmonių grupelė buvo įnikusi kas sau. Minkštasuolyje sėdinti moteris pajuodusiais paakiais pasirodė net simpatiška, per elegantiška šiai vietai. Užmetusi koją ant kojos, galvą kiek pakreipusi dešinėn, lyg pozuotų fotokamerai, ji skaitė žurnalą.

Pilvotas ir apsiseilėjęs pusamžis vyras čia tiko labiau. Jis atidžiai, lyg bandytų kažką nesuvokiamo suprasti, spoksojo į televizorių. Iš ten kalbėjo gerai visų žinoma Lietuvos estrados žvaigždė. Nebuvo ji juokinga, tačiau taškydamasis seilėmis jis kartkarčiais garsiai nusijuokdavo. Dama su žurnalu tada kilstelėdavo antakį, bet nepakėlusi akių toliau skaitė.

Dar keletas sėdėjo prie lango. Šie tyliai šnekučiavosi ir man kilo noras pasiklausyti, ką gi du bepročiai gali šnekėtis?

Pokalbiui trukdė estrados žvaigždė iš ekrano. Netrukus kalbantieji nutilo ir ėmėsi keisto ritualo: vienas iš jų atsistojęs pasilenkė ir pabandė rankomis pasiekti grindis, tada atsitiesęs įmantriai, lyg sakytų: *o štai ir aš!* – įsirėmė rankomis į klubus, išmetęs koją į priekį kelias akimirkas pastovėjo ir ramiausiai vėl atsisėdo. Buvo akivaizdu, kad ligonis turi rimtų motorikos sutrikimų. Turiu pripažinti, kad tie sutrikimai jo manieringumo nė kiek nesugadino, atvirkščiai – jis atrodė lyg aktorius iš istorinio kino filmo. Netrukus jo draugelis atsistojęs tiksliai atkartojo tik ką matytus judesius.

Ir sutapk taip... vos išlaikiau juoką. Du draugai – keistus judesius kartojantis ligonis bičiuliavosi su echopraksu. Jie buvo vienas kitam reikalingi ir nereikėjo jokių pasiaukojančios draugystės įrodymų.

Atlikę ritualą jiedu toliau šnekėjosi.

Baugiausia man pasirodė moteris prie sienos. Ji su kažkuo viena kalbėjosi, supykusi, lyg ginčydamasi rodytų nepritarimą, purtė galvą. Tam kažkam, matyt, nepritarus smarkiai mostelėdavo, lyg duodama skambų antausį. Tačiau jokio skambesio nebuvo. Žengtelėjusi žingsnį į šoną, pasibjaurėtinai imdavo save uostinėti. Rankas, pažastis, plaukus, pasilenkusi siekė užuosti apatinę kūno dalį.

Šizofrenijai būdingas elgesys. Tai buvo ženklas – geriau jos vengti. Spėjau pasidžiaugti, kad nuodugniai apie visa tai skaičiau. Haliucinacijos, užvaldžiusios ne tik regą, klausą, uoslę, bet turbūt ir visą sveiką protą, galėjo lengvai nukrypti prieš mane pačią, o to man visai nereikėjo.

Nepastebėta saugiai įvertinau situaciją, tačiau įeiti neskubėjau. Nors sąmoningiausia pasirodė gražioji dama su žurnalu, žinojau, kad ir iš jos galima tikėtis beveik visko.

Lyg pajutusi į ją nukreiptas akis, dama atsisuko. Keistai išsišiepusi atkuto.

– Naujokė? – paklausė žurnalą pamėtėjusi toliau nuo savęs. Atrodė normali.

Neatsakiau, tik pritardama linktelėjau, tačiau visi kambaryje dabar spoksojo tiesiai į mane.

– Sėsk, – nuo senos sofos keldama dulkes, paplekšnojo šalia. – Užsiimkite savo reikalais! – lyg vaikytų muses ji visiems pamojo žurnalu.

Nustebino nepriekaištingas paklusnumas. Visiems nusisukus, reikšmingai įsistebeilijau į moterį. Turbūt turėsiu reikalų su lydere. Ji, lyg tai būtų išgirdusi, plačiai nusišypsojo, būtent tada ir išvydau jos veide tą kažką, ką jie visi turėjo – pamišimą ir neramią sielą atspindinčias akis. Nemandagiai spoksojau. Graži, tik pavargusi, juodais paakiais ir papilkėjusia oda. Taip atrodo moterys, ilgus metus planuojančios mesti rūkyti, tačiau net ankstyvas senėjimas jų nesustabdo. Jos plaukai buvo iškedenti ir gausiai supurkšti laku, viršugalvis priminė paukščio lizdą, tetrūko išblukusio džinsinio švarkelio ir kaipmat būčiau užtraukusi kokį devintojo dešimtmečio hitą. Be to, ji dar buvo tikra plepė, nepasidomėjusi mano istorija, ėmė kloti savąją, kaip pasirodė iš pirmo žvilgsnio, normalią ir įprastą dažnam žemės gyventojui. Vedęs vyras. Abipusė meilė. Pažadai. Pradžioje – gražūs, paskui – tušti. Laiškai. Vienatvė. Ir ištisas laukimas.

– Ar jis myli? – smalsavau, lyg sėdėtume kur nors parke, viena kitą pažinodamos ištisus metus.

Ji truktelėjo pečiais. Akys akimirksniu sudrėko.

– Jis viską neigia, – tūžmingai tarstelėjusi nunarino galvą.

– Ką viską?

– Sako, kad manęs net nepažįsta! Vadina mane bjauriais žodžiais. Pamišėle, beprote... – sulig kiekvienu žodžiu jos balsas blėso. – Teisme sakė, kad jį aš persekioju!

– Už ką tave teisė? – tyliai paklausiau, tačiau pagalvojau, kad nenoriu viso to žinoti. Ji buvo maloni ir švelni. Gal net tinkama man į drauges.

– Aš jo žmoną apipyliau benzinu. Padegiau. Aš ją padegiau, – tarstelėjo.

Ji tai pasakojo, lyg pasakotų apie nenusisekusį egzaminą ar nepavykusią išvyką prie ežero. Su kartėliu, liūdesiu, tačiau abejingai. Betrūko, kad gūžtelėjusi pečiais pridurtų, kad *tiek jau to.*

Man buvo nejauku žiūrėti į jos virpančias rankas ir be gailesčio kandžiojamas lūpas.

Meilės kliedesiai, dažniau apsėdantys moteris. Vargšelės ilgainiui įtiki, kad jas yra pamilęs mažai pažįstamas ar apskritai svetimas žmogus. Jos taip smarkiai myli, kad mina kelią prie jų darbų, namų, lūkuriuoja lietuje ir vėtrose. Ieško būdų pasišnekėti, susitikti, pasimylėti, siunčia laiškus su meilės prisipažinimais, bet blogiausia – įžvelgia atsaką. Mato siunčiamus jų ženklus, net rastas apsipirkimo čekis jos kelyje gali būti netikėtas slaptas meilės prisipažinimas.

– O kaip susipažinote? – paklausiau, lyg vis dar sėdėtume parke.

Buvo negražu tardyti nesveiką žmogų, tačiau nieku gyvu neatsispyriau smalsumui.

– Romantiškai, – nudžiugo. – Jis gyveno tame pačiame name. Jau kuris laikas jį stebėjau, kol vieną dieną netyčia kieme automobiliais susidūrėme kaktomuša! – šypsojosi, lyg kalbėtų apie svarbiausią gyvenimo dieną.

– Ir nuo to viskas prasidėjo... – tarsi sau burbtelėjau.

– Taip. Tada mes įsimylėjome.

Žvelgiau į ją nutilusią su kartėliu ir gailesčiu. Ką reiškė taip mylėti? Va šitaip va, sėdėti psichiatrijos ligoninėje ir ilgėtis žmogaus, kurio praktiškai nebuvo. Apėmė keistas jausmas, lyg visa tai būčiau pati neseniai patyrusi.

O Oskaras, kas buvo jis? Ar jis iš tiesų egzistavo?

– O tu? – pertraukė mintis, – ką nors myli?

– Taip, – atsakiau ilgesingai žiūrėdama, lyg ji ir būtų mano meilės objektas.

Buvau nepratusi apie jį šnekėtis, apie mūsų santykius žinojome tik aš ir Kajus. Net jei kas ir matė mūsų romaną, nieko neklausinėjo, nesigilino, lyg nieko nebūtų buvę. Dabar sėdėdama čia, prieš šią pamišusią moterį pilku veidu, galvojau, kad patikėčiau, jog jo išvis nebuvo.

– Jis turbūt nežino, kad jį myliu, – prisipažinau.

– Turi jam parašyti! – ji išpūtė akis.

Paniurusi pažvelgiau taip, lyg būčiau pasiruošusi kažką aiškinti nieko nesuprantančiam vaikui. Norėjau pasakyti, kad jei tik galėčiau, parašyčiau milijonus laiškų, tūkstančius eilėraščių, pasakų ir knygų. Jei tik tai galėtų kažką pakeisti. Bet aiškinti buvo neverta. Panorau baigti pokalbį.

– Aš jau eisiu, – atsistojau.

– Ateisiu tavęs aplankyti, – ji šyptelėjo.

Visai nenorėjau, kad mano palata taptų bepročių susirinkimų vieta, tad nieko neatsakiau.

– O ką myli ji? – paklausiau, žvilgsniui dar kartą užkliuvus už paklaikusiai besiblaškančios šizofrenikės.

– Kieme jos darže iškasė trijų kūdikių lavonėlius, – pakėlusi akis nuo žurnalo tarstelėjo.

Dar kartą įsistebeilijau į vaikžudę. Gal dėl tik ką sužinoto fakto, o gal taip buvo iš tiesų, tačiau jos akyse mačiau tą atšiaurų vaikžudės abejingumą. Man pasidarė šalta ir aš patryniau savo delnus, lyg šildyčiausi prieš ugnį. Buvo sunku jos neteisti, nors puikiai žinojau, kad taip pasielgti galėjo priversti sunki liga.

Pogimdyminė depresija – dažniausia pogimdyminė komplikacija. Net pusė gimdžiusiųjų patiria tam tikrų depresijos simptomų. Jie praeina arba jaukdami moterų sąmonę veša toliau, atima sveiką protą, sukelia sunkesnių ligų. Net tobulos mamytės, garsiai besigiriančios, kad viskas dabar įgavo prasmę, saulėtuose salonuose sūpuodamos kūdikius retkarčiais saulės nemato, o vyrams užvėrus duris šluostosi ašaras. Ir jei miego trūkumas, apetito stoka, irzlumas ir nuolatinės verksmo bangos nesibaigia laiku, įvyksta tragedija, pasibaigianti čia, ligoninėje.

Vaikžudžių moterų skyriuje buvo apstu, paslėpusios kaltę po beprotybe kai kurios apie vaikus išvis neužsimindavo, slankiodavo koridoriais tamsios kaip nyki rudens diena, kai į tą nykumą nesinori net nosies iškišti. Kitos – dramatiškai išgyvendavo, klaidžiodamos po ligoninę ieškodavo jau negyvų vaikų, sūpuodavo prakaitu ir medvilne kvepiančias savo pagalves, vadindamos jas vardais, kuriuos kažkada pačios buvo išrinkusios. Ir vienos, ir kitos kentėjo. Ir vienos, ir kitos buvo motinos, nužudžiusios savo vaikus.

– Tada ji nemyli nieko, – pasakiau žiūrėdama į tos žudikės rankas ir išėjau.

Likusią dienos dalį praleidau palatoje, galvojau, kiek daug dar nežinau apie čia gyvenusių žmonių likimus, nužudymus ir apie jų žiaurumą. Supratau, kad net mielai atrodantis žmo-

gelis čia galėjo būti monstras, savo artimus žudantis padaras. Dar kartą patryniau sušalusius delnus. Pažvelgiau per langą, nors kiemas su jame knibždančiais žmonėmis atrodė jaukiai, vaizdas nebuvo tas, kurio gali tikėtis sutvarkytame miesto parke, kur gulinėja besiglamonėjantys įsimylėjėliai, pasislėpę nuo mokytojų ir tėvų rūko moksleiviai, o motinos tupinėja aplink siautėjančius vaikus. Čia nebuvo vaikų, nei cigarečių, o įsimylėjimas irgi buvo kitoks – gyvuliškų instinktų proveržius greitai sutramdydavo ligoninės darbuotojai. Ir tiek iš tos meilės čia...

Sparčiai besipildantis kiemas priminė spektaklį, kai likus kelioms minutėms iki scenos uždangos pakėlimo mes visi užsiimdavome kas kuo. Pagrindiniai solistai ir korifėjai dažniausiai ruošdavo kūną: plačiai prasižergę rankomis siekdavo kojų galų, plasnodami sukdavo rankas ar be garso sparčiai šuoliuodavo. Kai kas rūpindavosi kitais reikalais ir paskutinę minutę siūdavo ne laiku praplyšusį kostiumą, kiti tiesiog rymodavo žiopsodami į ryškiai šviečiantį prožektorių.

Negirdėjau balsų, tačiau aiškiai mačiau juos kalbant. Vieni su kitais ar atskirai – po vieną, įsmeigę akis į niekur priešais save. Pabirę po žolę ir grįstus takelius jie gyveno gyvenimus, vaidino jiems skirtas roles: kai kurie laimingi trepseno aplinkui, plasnojo kaip paukščiai, nesėkmingai bandydami išskristi. Kiti lėtai vaikštinėjo, lyg būtų ką svarbaus pametę. Nusėdę suoliukus treti žvelgė kažkur už tvoros. Susimąsčiau, kad jei dabar išgirsčiau visų jų mintis, turbūt tuoj pat išprotėčiau. Nors vaizdas už lango rodėsi jaukus ir ramus, buvau tikra, kad nė vienoje vietoje nerasčiau tiek sumišimo.

Man taip sėdint ir stebint bepročius, suskambo muzika. Buvau tikra, kad melodija kažkur jau girdėta. Įsiklausiau, rodos, net nustojau kvėpuoti. Fortepijono garsas čia man buvo nesuvokiamas, prilygstantis pokštui dalykas. Šopenas. Galėjau prisiekti, kad dabar girdėjau Šopeną.

Fantazija?

Prisiminimas?

Kiek palūkėjusi jau aiškiai girdėjau noktiurno natas. Melancholiškas ir gailus kūrinys meistriškų pirštų buvo skambinamas visai čia pat. Užsimerkiau, rodos, net oro ėmė trūkti. Kaip buvau pasiilgusi to natų skambesio! Muzika, o ypač ta, kuri primindavo baletą, keldavo sunkiai suvaldomą norą šokti. Net ir dabar, sudribusi ant ligoninės palangės, aš troškau šokti. Mintyse skaičiavau žingsnelius. Viens du trys... Viens du trys... ir pakylu į orą. Atrodė, kad sėdžiu didžiojoje repeticijų salėje, kur pirmą kartą išvydau Oskarą, kur jis pasirodė ir antrą, ir trečiąsyk, kur visus kartus sėdėjo mus stebėdamas.

Prisiminiau, kaip sustingusi likau stovėti ant pirštų galų jam įėjus. Su Kajumi tąkart repetavome vieni, tačiau Oskaro tai nė kiek neglumino. Įsitaisęs kėdėje atlošė galvą ir kaip pirmąjį kartą įsistebeilijo į mus.

– Labas, – pasisveikino Kajus.

Pamenu, Oskaras linktelėjo ir nuleidęs akis kažką pakeverzojo savo bloknote.

– Tau čia leido kas ateiti? – dar kartą pabandė Kajus.

Oskaras dar vis tylėdamas linktelėjo.

Ruošėmės spektaklio pramjerai, todėl gaišti būtų buvusi per didelė prabanga, tačiau pradėję repetuoti nesusikaupėme,

Oskaro akys trukdė, lyg papiltas vanduo ant grindų. Neištvėrusi tada išjungiau muziką.

– Jei jau nemokamai žiūri spektaklio numerius, gal prisistatysi? – šoviau.

Oskaras sujudo, atrodė, kad mano klausimas pakėlė nuotaiką, ir jis net nusišypsojo.

– Su tavimi kalbu. Ką čia darai? – buvau nemandagi.

Jis nusijuokė juoku, kuris paskui šimtus kartų užgniaužtdavo man kvapą. Neatsakė ir šį kartą, atrodė pasitikintis ir besimėgaujantis mano maištu.

Kajus žvalgėsi tai į mane, tai į gerai nusiteikusį nepažįstamąjį.

– Trukdau? – pasigirdo po minutėlės.

Prikimęs balsas nuskambėjo kažkaip teatrališkai, dirbtinai, kaip ilgai repetuotas tekstas.

– Būtų smagu žinoti, ką ten atsisėdęs darai. Nes mes čia dirbame! – stovėjau salės viduryje sunėrusi ant krūtinės rankas. Galvojau apie jo gražų balsą.

Oskarui patiko ši maža mano drama. Pats, nesivaikęs mandagumo ir nesistengęs niekam įtikti, ginčus po savo išsišokimų dažnai baigdavo apsistumdymais, muštynėmis ar audringu seksu. Intelektualus neišprusėlis, tylus mušeika, mandagus chamas, tokie buvo geriausi jį apibūdinantys epitetai.

Iš pirmo žvilgsnio atrodęs pasitikintis ir viskam abejingas išties buvo kitoks. Vyriškas grubumas, kai šaudavo mažai pažįstamam žmogui viską, ką galvoja, iš tiesų tebuvo kompleksus slepiantis puolimas. Rūstumas, žavėjęs ne vieną moterį, tebuvo nuolat kovose besiblaškančios sielos atspindys. Laisvė, kurios nesugebėjo niekas pažaboti, slėpė vienatvę. Prie savęs traukęs aplinkinius tebuvo bendravimo luošys, turėjęs daugy-

bę draugų neturėjo nė vieno. Vos pajutęs, kad kažkam tampa svarbus, pabūgęs atstumdavo. Atsitraukęs į savo sielos buveinę storomis sienomis, jis savęs bijojo. Savęs tikrojo, vienišo, nesiryžtančio savimi dalytis. Jis buvo sau. Nes būti kitam nemokėjo. Visus šiuos trūkumus maskavo didžiuliu optimizmu, garsiu kalbėjimu ir juoku ne vietoje ir ne laiku, gyveno laisvą, nerūpestingą gyvenimą, nes kitaip gyventi nesugebėjo. Turėjęs randų sieloje buvo nepriekaištingos išvaizdos. Žavesio negadino nei girtuoklysčių išvarginta oda, nei per anksti pasirodžiusios raukšlės, nei sodrus, neišsisklaidantis sekso, cigarečių ir vyno kvapas.

– Aš – Oskaras. Tapau, – ramiai atsakė.

Nepakėlęs akių leido suprasti, kad daugiau nekalbės ir nepriims klausimų. Nebeturėdami, ką atsakyti, tada dar kartą pradėjome repeticiją, tačiau netrukus, mums nespėjus net įpusėti, jis pakilo ir visai kaip pirmąjį kartą be žodžių dingo.

Nieku gyvu nebūčiau pripažinusi, tačiau jam išėjus pajutau tuštumą.

Kitą dieną Oskaras nepasirodė, neatėjo ir dar kitą, ir dar kitą dieną. Visą savaitę jo kėdė buvo tuščia, o mano smalsumas vis augo. Laukė ir Kajus, nes vos tik supratęs, kad Oskaras nebeateis, subjurdavo.

Iki spektaklio premjeros buvo likusios dvi dienos, tad repeticijose jau buvo justi įtampa. Šokėjai vis dažniau kalbėdavo apie veršienos maltinukus su grietinėlės padažu, tačiau rūbinėse ir poilsio kambariuose nebuvo jokio, net mažiausio maisto trupinio. Pamėlę paakiai išdavė pablogėjusį miegą, kai išpiltas prakaito pabundi nukritęs ant scenos. Taip nutikdavo dažnai, kai sapne užkliuvęs už ne vietoje padėtos dekoracijos patiri didžiausią nesėkmės kartėlį ir dar ilgai negalėdamas

įkvėpti ramini save, kad visa tai – tik sapnas. Tačiau kartais tai nutikdavo ne tik sapne ir čia taisyklė: *jei apie tai galvosiu ir tikėsiuos, tai nenutiks*, negaliodavo. Pasitaikydavo naujokų klaidų, neapdairių nusileidimų ar iš tiesų ne vietoje atsidūrusių dekoracijų, ir muziką užgoždavo sutartinis žiūrovų nuostabos šūksnis. Jo parkritęs šokėjas taip niekada ir nepamirš.

Likus kelioms dienoms iki spektaklio vykdavo sudėtingi, nebylūs žaidimai. Atsarginiai šokėjai, jei pakirstų liga ar trauma, turėję pakeisti solistus, jausdami kaltę net prieš save, tyliai šito tikėdavosi. Ir tik sėkmingai pasibaigus spektakliui ir solistams į rūbinę sugrįžus su gėlėmis, jie tylomis graužda-vosi dėl šių savo norų. Kaltės kankinami smarkiau apkabin-davo kolegą ir sveikindavo su sėkminga premjeros pabaiga, tada kartu su švenčiančiais gerai prisiliuobdavo, prisirydavo ir laukdavo kitų naujų spektaklių – kito šanso.

Pamenu, netikėtai ir tyliai, kaip ir visus kartus, Oskaras pasirodė bene svarbiausioje repeticijoje. Šokome paskutinę sceną, tad buvome pavargę ir kiaurai šlapi. Palaukęs, kol visi išsibėgios, Oskaras pirmą kartą pakilo nuo kėdės, tuo metu ant grindų tempiau išvargusius kojų raumenis.

– Kokia puiki nugara... – pritūpęs perbraukė man per stu-burą.

Tai buvo taip netikėta, kad akimirksniu užsiplieskiau rau-doniu. Atsistojusi piktai dėbtelėjau į jo apsiblaususias akis, nuo jų, rodos, apsiblausiau pati. Jis buvo girtas, trenkė alkoho-liu ir dūmais, tačiau iš taip arti buvo dar gražesnis.

– Susipažinkime... – atsigręžė į Kajų ir akimis sugrįžo prie manęs.

Tai reiškė: *kokie jūsų vardai?* – tačiau Oskaras niekuomet neklausdavo, nesuteikdavo galimybės ar pasirinkimo neatsa-

kyti. Jo *susipažinkime* nuskambėjo įsakmiai, įtikinamai, todėl nė neabejodami, nieko nelaukę mes patikėjome, kad privalome susipažinti. Tai buvo Oskaro stiprioji pusė. Dažnai išsisukdavęs nuo jam nemalonių klausimų, jis pats priversdavo atsakyti į bet kokį klausimą.

– Kajus, – brolis keistai vaipėsi.

– Aš – Gerda, – atkišau ranką, tik Oskaras jos nepaspaudė. Jis prapliupo juokais.

– Kajus ir Gerda?! Kas čia jums? Ledo karalystė? – kvatojo.

Žiūrėjau į jo didelę burną, netobulus, bet gražius dantis, į tamsią ertmę jam prasižiojus, kur gulėjo švelniai rausvas liežuvis. Klausiau juoko ir tyliai sau pripažinau, kad visa tai gražiausias vaizdas. Jis juokėsi iš mūsų, o aš stovėjau ir juo žavėjausi. Buvau pavargusi ginčytis.

– Gali vadinti, kaip patogu, – metusi reikšmingą žvilgsnį Kajui pasukau durų link.

– Ei... Nesišiaušk! – dar spėjau išgirsti, bet užsivėrusios durys neleido jam pabaigti.

Netrukus atsekė ir Kajus.

– Beprotis, – varčiau akis, kai mudu rengėmės.

– Nebenoriu jo matyti, – kalbėjau eidama į namus.

Tačiau akimis klajojau po Vilniaus šaligatvius, o tamsoje šviečiantis cigaretės žiburėlis nudegindavo iki pačių pirštų galų. Viskas, ką mes su Kajumi kalbėjome, buvo netiesa. Mes laukėme ir šis laukimas apkartino ne tik dienos rutiną, tačiau ir sėkmingą premjerą ir triukšmingą jos šventimą ant paties teatro stogo, kur pabėgę nuo smalsių akių iš baleto šokėjų visi virtome lėbaujančia triukšminga kompanija.

Tokios akimirkos esti ypatingos: treniruočių drabužiai pakeičiami į kažką puošnaus, o prakaito kvapas virsta gėlių,

prieskonių, vaisių, vyno ir viskio kvapu. Tokiomis akimirkomis visi iki vieno galėtų sušukę atsakyti į pagrindinius smalsaujančiųjų klausimus, kad taip, aš mėgstu išgerti, mėgstu pavalgyti, šoku ne tik balete, bet ir naktiniuose Vilniaus klubuose. Kad taip, aš kartais vaikštau ne tik ant pirštų, ir kad balerinos nebūtinai būna lengvos. Tokiomis akimirkomis išsiduotų, kad svajoja važinėtis dviračiu ir slidinėti Alpėse su draugais, nors jie jau seniai nustojo kviesti. Kad keptos bulvės visada skaniau už agurko griežinėlį ir kad vis dar nemetė rūkyti. Bet visi iki vieno prisipažintų, kad čia, ant teatro stogo, kai pagaliau virstame žiūrovais, galinčiais stebėti miestą, tas vargo skonis tampa saldus kaip išlauktas torto gabalėlis. Ir kad rūbinėse pamerktos gėlės – tokios gaiviai kvepiančios! Turbūt ten nebuvo nė vieno, nesididžiuojančio buvimu čia ir būtent tuo, kuo buvo.

Mėgau žmonių iš nuostabos keliamus antakius.

– Balerina? – jie išpūsdavo akis, lyg būčiau pasakiusi, kad esu serijinė žudikė.

Jie kažkodėl būtinai akimis šaudavo tiesiai į mano kojų pirštus. Šie buvo siaubingi, kreivi, nusėti nuospaudomis ir mėlynomis dėmėmis. Tikri balerinos pirštai.

Terminas *ballerina* pradėtas vartoti devynioliktojo amžiaus antroje pusėje Italijoje, bet šiuo vardu tada dar buvo vadinamos tik pačios geriausios. Rusijoje taip vadintos tik pagrindinės imperatoriškojo teatro šokėjos ir tik dvidešimtajame amžiuje šis vardas imtas taikyti visoms baleto artistėms. Todėl teoriškai istoriniu aspektu kiekviena trupės mergina galėjo jaustis svarbiausia. Bet tik teoriškai, nes realybė buvo kitokia.

– Primabalerina, – jei išdrįsdavau, juos pataisydavau.

O tai mūsų terminologijoje daug ką keitė, *primaballerina*

reiškė aukščiausios kvalifikacijos šokėją, atliekančią pagrindinius vaidmenis spektakliuose. Tai reiškė, kad ir gėlės dažniausiai būdavo skirtos jai.

Anksčiau jų primerkti būdavo pilni mūsų namai. Ilgėjausi gėlių. Kardelių ir herberų, rožių ir kitų, atneštų susižavėjusių žmonių. Sugrįžau į palatą apžiūrėjusi visus kiemo kampus, patvorius ir tuščius vazonus prie įėjimo. Pavargusią žolę puošė nebent tik gelsvi ir raudoni medžių lapai. Ir muzika nebeskambėjo. Pasigailėjau, kad pražiopsojau galbūt geriausias ligoninėje praleistas minutes.

Kas čia galėjo skambinti Šopeną?

Mintimis nuklydau prie fortepijono, mačiau sėdintį devynioliktojo amžiaus kaulėtais pirštais, ilga ir kumpa, kaip paties Frederiko, nosimi jaunuolį. Buvau pasiruošusi eiti jo ieškoti, kai melodija pasigirdo dar kartą, tačiau nebaigta liovėsi viduryje kūrinio. Tai pasikartojo dar kelis kartus: įpusėjęs kūrinys nutildavo ir viskas prasidėdavo iš pradžių. Mano, balerinos, išlavinta klausa girdėjo, kad tai nėra nemokšos bandymai skambinti – iki melodija nutildavo, ji skambėjo tobulai, lyg skambinama būtų tikro virtuozo pirštais.

Vakare, atėjus karo lauko slaugytojai, išdrįsau paklausti.

– A... Taip taip, tai mūsų genijus Dmitrijus, – padėjo atneštą arbatą. – Inteligentiškas gyventojas. Muzikantas, – pridūrė.

Man rūpėjo, kodėl taip puikiai grojantis muzikantas nebaigė melodijos, tačiau slaugytoja skubėjo. Buvo vakaras, norėjo namo, tad susilaikiau ir patylėjau.

Likusį vakarą praleidau lovoje, Šopenas priminė ne tik jau palaidotą Kajų, bet ir visas šlovės minutes. Taip pat Oskarą, jį – sėdintį tarp žiūrovų, ir nuščiuvusią salę prieš atveriant scenos užuolaidas. Ten slėpėsi mūsų baleto pasaulis.

Erdvė buvo tamsi, tik šviesūs daiktai dar kiek teikė jaukumo. Užuolaidos būdavo užtrauktos kiaurą parą, todėl kambarys beveik nesiskyrė nei ryte, nei nakties viduryje.

Reda nesėkmingai bandė sužadinti savo smalsumą orui už lango, pasigirdusiam triukšmui gatvėje, šaldytuvo burzgimui virtuvėje, pilnėjančiai šlapimo pūslei ar ją slegiančioms miegamojo sienoms, tačiau tai buvo beprasmiška. Nebuvo noro atplėšti net gulintį šalia voką. Išgalėjo tik gulėti tuščiomis akimis.

Netyčiomis užkliudytas laiškas dar kartą ją suerzino. Kas galėjo jį parašyti jai? Net sąskaitos buvo perrašytos vyrui. Susirašinėjimo draugų neturėjo, o romantiškų laiškų nebuvo gavusi turbūt nuo mokyklos laikų. Pasukusi veidą į voką ji galvojo, kas ją, susenusią ir vaistų palaikomą menkystą, galėjo prisiminti?

Nudraskiusi voko šoną ištraukė popieriaus lapą, įjungusi naktinę lempą smarkiai sumerkė akis. Suirzo, nusprendė vos perskaičius jį išmesti ir pamiršti. Rašyta buvo ranka, dailia, kiek per daug į dešinę pasvirusia rašysena. Tai nustebino, šiais laikais rašyti ranka buvo net neberomantiška.

Mieloji, Reda, – iš lapo kreipėsi. Net pats faktas, kad skaito kažkieno jai skirtą laišką mažai dabar jaudino. Susirgus depresija domino viena vienintelė tema – liga. Visi sergantieji penėjo ir puoselėjo savo depresiją. Turbūt taip nutinka ir su kitomis ligomis, juk sergantis vėžiu žmogus nekalbėtų apie naujai atsikrausčiusį žavingą kaimyną. Tokiems ligoniams

dažnai neįdomu net didžiausios šeimos naujienos: giminių nėštumai, santuokos, skyrybos, net mirtys. Niekas neprilygsta depresijai, vienam vieninteliam jų dėmesį patraukiančiam dalykui. Ir jei laiške būtų rašoma: *Sveika, aš tavo depresija*, – tai būtų geriausias kada gautas laiškas.

Jūs manęs nepažįstate, tačiau gyvenime šalia turime vieną bendrą draugą – Depresiją.

Iš nuostabos Reda atsisėdo. Gal dėl tik ką kilusių minčių, o gal dėl to, kad tam tikra prasme apsidžiaugė.

Taip skambiai ją vadinu, nes tikriausiai ji tapo artimesnė už mylimuosius. Už draugus, žmoną, net už vaikus. Ką jau kalbėti apie utėlėtą Brisių, kuris visiems išėjus taip ir liko gulėti prie mano šlepetėmis apautų kojų. Bet man ir jis nerūpi.

Kartais, kai ryte atsikeliu ir pažiūriu į savo rankas, ištyrinėju kūną ir kai prieš veidrodį matau savo veidą, manau, kad ji man svarbesnė net už save patį. Būna,nuo jos pavargstu ir imu mąstyti apie gyvenimą prieš tai, kai jos dar nepažinojau. Tačiau prisipažįstu – aš nebemoku ir tikriausiai nebenoriu be jos gyventi.

Bijau.

Mieloji (gal nesupyksite už kreipinį), tikriausiai Jūs jaučiatės taip pat. Galbūt dėl to Jums ir rašau. Juk mano žmona visą amžių mane vadino egoistu, kol pats ėmiau ir patikėjau tuo. Tačiau dabar manau, kad pasilikti šį ligos sukeltą liūdesį būtų per daug savanaudiška. Gal net ir man.

Geriu vaistus. Kiekvieną dieną juos geriu, net Jums rašau, nes esu išgėręs dvi tabletes. Jei ne tos baltos ir purpurinės kapsulės, stringančios gerklėje (velniai rautų jas), tikriausiai būčiau jau

soduose, lavos raudoniu nutviekstuose karščio. Juk savižudžiai į Rojų nepatenka.

Bet kas žino?

Netekau visko: vaikų, žmonos, darbo, draugai aplenkia mano namus, bet aš jų ir nelaukiu, ir džiaugiuosi, kad galiu tūnoti vienas su greta tupinčia Depresija. Šalia mūsų dar tupi Brisius. Per tiek metų jis išmoko nebeloti, gatvės praeivius pajutęs net per užuolaidas anksčiau iš karto man tai pranešdavo, kol galiausiai suprato, kad man nereikia žinoti, vis tiek durų niekam neatidarau.

Ar kada bandėte ją apžiūrėti? Depresiją? Pagauti žvilgsnį? Susipažinti, kokia ji Jūsų? Ištyrinėti, kada būna aktyvi, o kada – užsnūdusi? Pabandykite, su ja įdomu bendrauti. Sakau iš patirties, nes sergu jau daug metų. Kiek? Pasakyčiau, bet jau lioviausi skaičiuoti, nežinau, kiek žiemų prabėgo, nes jau seniai nebekasu kieme sniego, net tako nenušluoju. Nebereikia, apsingtas ir nenušluotas jis erzino nebent tik mano žmoną, o ji jau gyvena su kitu. Nenuostabu, bet man ir šitai nerūpi.

Negaliu pasakyti, kiek praėjo ir vasarų. Mano vaikai pasamdė sodininką, besirūpinantį žole. Jis keistas, net karštą dieną neateina atsipūsti ir atsigaivinti vandens stikline. Bijo, mat aš jį gąsdinu, kaip ir visus kaimynų vaikus, ateinančius manęs paerzinti. Retkarčiais girdžiu tų niekšelių balsus, bet svarbiausia, kad Brisius išmoko neloti.

Turiu baigti laišką. Mano vaistai labai migdo.

Dovanokite, neprisistačiau. Galite mane vadinti Draugu.

Iki.

P. S. Jei malonėsite, paprašysiu apie šią mūsų draugystę niekam nepasakoti, juk gražiausi pasaulio dalykai (jei dar tokių likę) yra uždrausti, neišaiškinti, nepatirti, o kartais net neegzistuojan-

tys. Nepagalvojote? Tai tiesa. Prisiminkite žvaigždes. Mes matome tai, kas jau neegzistuoja šimtus tūkstančių metų. Žvaigždžių nėra, o mes vis į jas žiūrime, skaičiuojame atsigulę ant lieptų ir galvojame, kad tai stebuklas. Stebuklų nebūna, visada yra paaiškinimas. Mokslas žlugdo nuostabą ir netikėtumą. Tegul ji (mūsų draugystė) lieka tokia kaip žvaigždės. Vadinasi, neegzistuojanti.

Reda įsispoksojo į sieną priešais save: kybantis paveikslas buvo gerokai pakrypęs, tai trukdė susikaupti ir ji turėjo pasistengti, kad suvoktų, kas ką tik nutiko. Galvojo apie laiško turinį ir turbūt išprotėjusį jo autorių. Ciniškas egoistas, kalbantis apie savo vargšą šunį. Koks buvo šio laiško tikslas? Papasakoti apie prarastą šeimą? Ji taip pat buvo praktiškai jos netekusi. Tikriausiai dar prieš ligą.

Stebuklų nebūna, visada yra paaiškinimas. Mokslas žlugdo nuostabą ir netikėtumą. Tegul ji (mūsų draugystė) lieka tokia kaip žvaigždės. Vadinasi, neegzistuojanti.

Ji dar kartą perskaitė paskutinius laiško žodžius. Siūlymas pasirodė geras, tegul draugystė liks neegzistuojanti. Tyliame kambaryje pasigirdo plėšomo popieriaus garsas. Laiško skiautes ji paslėpė komodos stalčiuje tarp nėriniuotų, seniai dėvėtų apatinių.

Tada kiek pastovėjusi pataisė virš komodos kabėjusį paveikslą ir pasimiršusi sugrįžo į savo tik jai priklausantį nevilties pasaulį. Užsnūdo ir tik vyrui įėjus į kambarį pramerkė akis. Pramiegojusi buvo visą dieną.

– Pažadinau? – jis atsisėdo ant lovos krašto.

Žvelgė kaip visada kaltai, lyg tai jis būtų ligos kaltininkas.

Reda linktelėjo, graudulys smogė į gerklę, tačiau tai nestebino. Viskas, net šiltas ir kaltas jo žvilgsnis varydavo į neviltį. Sergančią depresija ją persekiojo nuolatinis gerklės perštėjimas dėl kambario sienų spalvos, antklodės ant kojų, tylos namuose ar triukšmo už langų. Kai jis tapdavo nebepakeliamas, ateidavo laikas tabletėms.

Ignoruodama vyro žvilgsnį Reda ištiesė ranką stalelio link, ten gulėjo vaistų pakuotės.

– Atnešiu vandens, – jis pakilo.

Per tiek laiko ji buvo įgudusi jas ryti ir be vandens, tačiau tai buvo gera proga pademonstruoti, kad jam rūpi, o gal pasišalinti dėl nejaukios situacijos. Jis dažnai nežinodavo, kaip elgtis jai pravirkus, kartais likdavo nuošaly arba – daug rečiau – bandydavo ją nuraminti.

Stovėdamas virtuvėje stebėjo stiklinės kraštu kylantį vandenį. Jei ji pradėdavo verkti, jis visada pajusdavo tuštumą, trumpam pasiskolindavo jos liūdesį ir ilgėdavosi pokalbių, linksmų žmonos istorijų, bet labiausiai – kai susirangiusi šalia ji klausdavo patarimo. Apie darbus, naujus batelius ar savaitgalio planą. Ilgėjosi ir akių. Gyvo balso. Šilto kūno. Savo žmogaus.

Kai sugrįžo, tabletę Reda jau buvo nurijusi, pasisukusi į langą gulėjo tyli ir pagaliau nurimusi. Veidas – sukritęs, ryškiais skeleto bruožais, net smilkiniuose buvo matyti įdubimai. Per drabužius jis matė menką jos nugarą, išdrįsęs paliesti, delnu juto visus ten susirikiavusius kaulus. Bijojo atstūmimo, tačiau žmona nereagavo, rodos, nė nejuto.

Supratęs, kad nieko daugiau ji nebepasakys, atsistojo, akis įsmeigęs į siurrealistinės pusnuogės moters išlenktą nugarą ant sienos, žiūrėjo į atsikišusį riebų jos klubą ir begėdiškai ky-

šantį rausvą spenelį. Paveikslas, kybojęs neliestas kone metus, dabar buvo tiesus. Ne kartą prieš lipdamas iš lovos galvojo jį pataisyti, tačiau keli papildomi žingsniai kasryt pasirodydavo per dideli. Ilgai užsibuvęs viename kambaryje su serganču depresija pagaliau pajunti, kad ir pats imi smegti. Ir tik išėjęs iš miegamojo jis lengviau atsidusdavo.

– Kas tai padarė? – jis paklausė žiūrėdamas į paveikslo rėmus.

– Ką? – pasigirdo žmonos mieguistas balsas.

– Paveikslas. Kas jį pataisė? Tu? – kalbėjo su žmonos nugara.

– Aš, – ji linktelėjo ir įkniaubė veidą į patalus, taip davė ženklą išeiti.

Nieko nebesakęs jis nusileido laiptais. Tai buvo smulkmena, tačiau – milžiniškas pasikeitimas. Kodėl jai, nesivalančiai net dantų, galėjo rūpėti pakrypęs, metų metus nejudintas paveikslas? Jeigu būtų galėjęs, būtų žmoną pasisodinęs ir tiksliai, iki menkiausių detalių išklausinėjęs, kodėl ji taip pasielgė, tačiau nedrįso, kaip ir nedrįso nieko, ką privalėjo daryti dėl jos sunkios, žudančios ligos.

Leidęs Gerdai apsiprasti Tautvydas turėjo tikslą, jį pateikė tyrėjas, suformulavęs aiškius ir konkrečius klausimus. Pagrindinis buvo šis: ar žudydama ji suvokė savo veiksmus? Norėdamas tai išsiaiškinti, o svarbiausia – medžiagą panaudoti rašomai disertacijai, pradėjo nerimauti. Praėjo kelios dienos, o ji taip ir nepratarė nė žodžio. Iš patirties žinojo, kad tai laikina, tačiau nekantravo pradėti. Slaugytoja buvo pasakojusi, kad Gerda valgo, miega ir net bendrauja su kitais pacientais, tad nusprendęs, kad adaptacijos periodas pajudėjęs ir nebėra tikslo ilgiau laukti, jis pasižadėjo žūtbūt ją prakalbinti.

Kiekvieną kartą prieš atidarydamas Gerdos palatos duris Tautvydas imdavo nerimauti, stabtelėdavo, lyg norėdamas paklausyti, kas vyksta už jų, o gal šitaip norėjo bent kiek nurimti. Dažnai ją rasdavo sėdinčią, atsukusią jam nugarą ir spoksančią į kiemą. Kas kartą jį išvydusi aštriai sureaguodavo, lūpos vos pastebimai suvirpėdavo, kietai susičiaupdavo, lyg būtų pasiruošusios dar vienai tylos dienai, tačiau akys bendravo, mesdavosi tai žemėn, tai į langą, tai į jo batus. Apžiūrėjusios rankas, sustodavo prie jo veido.

Šį kartą jam pasirodžius rankose ji laikė baleto batelius. Užklupta iš netikėtumo juos kilstelėjo prie krūtinės.

– Laikas prabilti, – Tautvydas šyptelėjo.

Iš patirties žinojo, kad su sunkiau pasiduodančiais ligoniais geriausia pradėti kalbėti apie juos dominančius dalykus, tad puantai jos rankose buvo gera proga.

– Ar tai baleto bateliai? – daktaras paklausė žiūrėdamas į mano apkabintus batus.

– *Pointes.* Puantai, – atsakiau jam.

Prancuziška tartis tikriausiai čia retai kada skambėdavo, todėl Tautvydo akyse pastebėjau nuoširdų susidomėjimą.

Padaviau jam savo brangenybes.

Balete buvęs vos kelis kartus jis savotiškai net džiaugėsi galimybe apie tai pakalbėti.

– *Pointe* reiškia smaigalys, – paliečiau batelių galus. – Ant jų balerinos stovi, – atgijau. Kaip gera buvo apie tai su kuo nors vėl kalbėti.

Galas buvo kietas, lyg viduje lietas gipsu. Tautvydas pabarbeno jį pirštų galais.

– Ar sunku? – jis prisėdo ant kėdės.

– Kai tą darai nuo šešerių, nelabai, – šyptelėjau.

– Kiekvienam savo turbūt. Man tai atrodo kaip stebuklas, – jis gana garsiai nusijuokė.

– Parodyčiau, – žvilgtelėjau į grindis. – Bet čia slidu.

Grindis jau buvau išbandžiusi. Pavojinga būtų atlikti bet kokį sudėtingesnį sukinį ar juo labiau šuolį. Tačiau parodyti *jeté entrelacé* jam būčiau be galo norėjusi. Tautvydas nežinodamas nė ką pasakyti tik kvailai žiūrėjo į grindis.

– Jei turėčiau kanifolijos, būtų paprasčiau, – paglosčiau puanto galą. – Tikriausiai nėra nė vieno baleto teatro grindų, ant kurių nebūtų jos likučių, – pridūriau.

– Jeigu nori, kad jos atneščiau, turi man paaiškinti, – dak-

taras šyptelėjo. – Nebent turiu važiuoti tyrinėti teatro grindų?

– Tai spygliuočių medžių sakų milteliai. Balerinos jais trina puantų galus, kad neslystų. Ir kad taip greit nenusidėvėtų, – paaiškinau ir prisiminiau, kaip tą patį aiškinau Oskarui.

Tada jis pakomentavo, kad ta kanifolija jam primena ne ką kitą, o kokaino miltelius.

– Atrodo, kad tu daug šokai, – Tautvydas palietė įplyšusį batelio galą.

Balerinoms paprastai būna sunku atsisveikinti su senais puantais. Nudriskę, purvini, bet patogūs jie tarnaudavo ilgą laiką, kai kurie buvo nešantys sėkmę. Tarsi koks talismanas, be kurio bijai žengti žingsnį, ypač jei esi ant scenos. Todėl puantai teatre būdavo labai saugomi ir prižiūrimi, o nusidėvėję ir netinkami – naudojami ypatingomis progomis. Pavyzdžiui, per naujo spektaklio atrankas ar premjeras.

– Būtinai atnešiu... tų miltelių, – jis padėjo puantus. – Turime pacientų, – daktaras toliau kalbėjo, – kurie, nepamiršę savo gebėjimų, juos lavina ir čia.

– Vakar girdėjau fortepijoną, – prisipažinau.

Jis linktelėjo.

– Kiek žinau, balete taip pat privalomos fortepijono pamokos? – suabejojo, bet paklausė.

– Taip, bet šoku aš geriau, – džiaugiausi išties įdomiu mūsų pokalbiu.

– Papasakok apie baletą, – Tautvydas turbūt pastebėjo mano gerėjančią nuotaiką.

– Vadinasi, turiu papasakoti savo gyvenimą, – atsakiau. Balse išgirdau nesuvaidintą dramatišką gaidą.

– Mes laiko turime, – įsitaisė patogiau, lyg ruoštųsi istorijai nuo mano gimimo.

Teismo medicinos ekspertizė kartais užsitęsdavo ištisus mėnesius. Juk tyrinėti žmogaus sąmonę yra tas pats, kaip tyrinėti įvykio vietą. Kalbėtis su žmogžudžiu beveik panašu, kaip surinkti įkalčius: atspaudus, įrankius, ginklus, paliktus raštelius ar kitus įrašus. Panašu kaip apžiūrėti kraujo dėmes ant kilimo ir šalia kūno, tik daug sudėtingiau, juk įsibrauti į žmogaus vidų nebuvo tas pats, kaip pravėrus duris žengti į įvykio vietą.

Jam, kaip psichiatrui, buvo svarbios visos smulkmenos, menkiausias, net vaikystėje patirtas įvykis. Po nereikšmingo pokalbio apie kanifolijos dulkes ir šokių batelius Tautvydas jautė palengvėjimą. Jau buvo tikras, kad svarbiausia dalis atlikta. Pacientė prakalbo ir, rodės, jis gana lengvai laimėjo pasitikėjimą.

Dramatiška, jautri, uždara, linkusi į melancholiją, Tautvydas po mano pasakojimų turbūt rašysis. Mačiau, kaip klausydamas galvojo ne apie baletą, mintyse dėliojo detales, spėliojo, kas visgi privertė mane taip pasielgti. Padėjęs raštelį tikriausiai giliai atsidus, nes buvau tikra, taip ir nebus suradęs mano paslėpto tikrojo *aš*.

Daktarui išėjus ėmiau ruoštis pietums, nors apetitas po pokalbio buvo dingęs, vis tiek galvojau apie maistą. Čia atvykusi dažnai apie jį galvodavau, tai buvo virtę nauju džiaugsmu, bent kiek slopinančiu tuštumo jausmą. Iki šiol valgiusi palatoje nusprendžiau pagaliau nebesislėpti. Stovėdama prieš tamsųjį langą susišukavau plaukus, jie nebuvo susivėlę, tačiau tai dariau tyčia, lyg erzinčiau tamsą už jo. Kartais atsistojusi įtemptai į jį žiūrėdavau tiek, kad imdavo raibuliuoti akyse. Vaikystėje taip žaisdavau su broliu, akių karas su paslaptin-

gu stiklu nebuvo mėgstamiausias laiko leidimas, tačiau dėl to tapo man mažiau baugus.

Lyg į klasę įžengęs naujokas, pamatęs draugą iš kiemo smėlio dėžės, valgykloje sutikusi jau matytus veidus, pasijutau ramiau. Mačiau su pietumis kalbantį Kąpenkišimtai, iš televizoriaus besijuokiantį vyrą, dabar jis vėl juokėsi. Girdėjau skaidrų vaiduoklį mylinčios moters balsą. Pasukusi į toliausią patalpos kampą iš čia kaip ant delno galėjau matyti visus stalus. Ligoniai mėgo valgymo laiką, tarškinamų indų ir čepsėjimo garsai visiems kėlė nuotaiką, atrodė, kad net rūsčiausi ligoniai valgydami pralinksmėdavo.

Tačiau aš sėdėjau paniurusi, seni įpročiai nesitraukė, bijodama priaugti svorio, pastūmiau nebaigtą valgyti patiekalą. Pastebėjau į save vis dažniau smengančias bepročių akis, todėl norėjau greičiau dingti. Žingsniuodama prie pat stalų stebėjau pasibjaurėtiną spektaklį: vieni iš jų valgė be rankų, burna, tiesiai iš lėkščių, kiti žaidė maigydami žuvies maltinį, smaginosi tol, kol pribėgusios slaugutės juos sudrausmindavo. Maistas krito ant grindų ir lipo prie jų veidų. Mane ėmė pykinti.

– Parašei jam? – dar nespėjusią pasprukti mane kažkas sučiupo už riešo.

Man šypsojosi dama su žurnalu. Net čia, prie stalo, jį buvo pasidėjusi greta.

– Be reikalo... – iš akių suprato atsakymą. – O aš parašiau. Laukiu atsakymo, – linksmai sučiauškėjo.

– Kuo tu vardu? – paklausiau. Tai buvo turbūt vienintelis kultūringas žmogus valgykloje.

– Jolanta, – atkišo moterišką rankutę. – Jam patiko mano vardas, – pridūrė. – Kaip romantiška... Sakė, kad graikų kil-

mės. Vardas, turiu galvoje. O žinai, kokia reikšmė? – neužsičiaupė: – Žibutė!

Galbūt turėjau pagirti jos vardą, tačiau daugiau kalbėtis nebenorėjau.

– Jis dovanojo man žibučių... – toliau tauškė nereikalaudama klausyti.

– Pavargau, eisiu, – nevykusiai pasiteisinau ir sprukau lauk.

Koridoriai buvo tušti, slaugytojos naudojosi proga. Užuodžiau kavą, saldainius ir varškės spurgas. Pusalkanės uoslė jau daug metų buvo kaip šuns, net numestas šokolado popierėlis būdavo lengvai atrandamas. Girdėjosi jų plepalai. Kasdieniški, visai ne apie vaistus ir slaugą, o apie batus, vyrus ir meilužius, apsilaupiusį manikiūrą ir laukiančią ilgą žiemą.

Nusprendusi paklaidžioti tuščiais koridoriais ėjau neskubėdama, šmirinėjau nematytais kampais, apžiūrinėjau paveikslus: beformiai horizontai, išplaukę vaizdai, kiekvieno vaizduotėje budinantys skirtingus pavidalus, tokius kaip ligoninės gyventojai, regintys tai, ką iš tiesų jų pasąmonė nori regėti.

Pasukusi už kampo išvydau stiklines praviras duris. Nė gyvos dvasios, tylu kaip naktį. Apsidairiusi įžengiau vidun, salė buvo šviesi, plačiais langais, nedidukė. Scena, užtraukta mėlynomis užuolaidomis, skaudžiai priminė buvusius antruosius namus. Grindys nutrintos, kur ne kur rodančios senus, daug kartų teptus dažų sluoksnius. Palietusi jas ranka įvertinau – ir čia būtų slidu. Priešais primityvią ligonių šventėms skirtą sceną lyg pavargusi kariauna rikiavosi kėdės, sukrypusios kaip ir šios vietos gyventojai. Gražiausiai čia atrodė fortepijonas, spindesiu ir dydžiu išjuokiantis salės varganumą.

Priėjusi spustelėjau klavišą, galėjau atlikti ne vieną žino-

mą kūrinį, tačiau suskambusi nata skaudžiai palietė širdį. Tad įsmeigiau akis į sceną ir leidau sau sėdėti tyloje, gailėjausi čia užsukusi, gailėjausi savęs, žiūrinčios į tuščias salės kėdes.

Po paskutinio skambučio žiūrovams susėdus, gyvenimas už užsklandos pasikeisdavo: buvęs šurmulys nutildavo, girdėdavosi nebent tik technikų viena kita mesta pastaba. Užkulisiuose išsirikiavę pagal išėjimo tvarką, lyg gandrai laibomis galūnėmis straksėdami, kad neatvėstų, per paskutines minutes šokėjai kaupdavosi nelengvam darbui.

Labiausiai jaudindavosi pirmieji, į sceną ėję šimtus kartų, jie vis tiek bijojo. Nežinomybės, netikėtumo, to, kas laukė už atsiveriančių užuolaidų. Bijoti pradėjau nuo tos dienos, kai pirmą kartą pamačiau ten sėdintį Oskarą. Nežinojau, kad jis ateina į spektaklius. Nuo tada prieš pasirodymą imdavo kone tris kartus smarkesnis jaudulys. Kas kartą vildavausi, kad jis sėdės, tačiau vos tik pamačiusi tuoj pat imdavau apgailestauti, susijaudinimas pirmiausia pasiekdavo pulsą, tada skruostus, o kojos imdavo pavojingai linkti.

Mūsų žvilgsniai buvo susitikę ne kartą, gal dėl to, kad jis pasirūpindavo vieta pirmosiose eilėse, arba tiesiog kažkas traukte traukė. Oskaras žiūrėdavo tiesiai į mane, be skrupulų, įsmeigęs akis nesijaudindavo, kad gali trikdyti. Jam nerūpėjo, galėjau ne kartą išrėžti, kad, *po velnių, man trukdai*, ir jis būtų tik žaviai nusišypsojęs.

Po paskutinio susitikimo, kai supykusi išėjau, buvo praėjęs mėnuo. Repeticijose nesirodė, o spektakliuose jo nepastebėjau, tad tą kartą, išvydusi stoviniuojantį prie parterio durų, sureagavau audringai. Turėjusi atlikti šokio žingsnius keletą akimirkų tiesiog stovėjau. O viskam pasibaigus padariau tai, ko blaiviu protu anksčiau nieku gyvu nebūčiau padariusi.

Nenusivaliusi grimo ir net nenusivilkusi sceninio kostiumo išbėgau į lauką. Atsipeikėjau tik tada, kai jau stovėjau prie paradinio teatro įėjimo. Jei tada mane tokią su sceniniais drabužiais būtų pamatęs teatro vadovas, turbūt viskas būtų pasibaigę liūdnai.

Pirmieji pabirę žiūrovai jau leidosi laiptais, garsiai šnekučiuodamiesi, matyt, dalijosi spektaklio įspūdžiais. Pastabesnieji netruko pamatyti stovinčią baleriną. Pasikumščiavę alkūnėmis visi sužiuro į mane. Negali nė pykti, vaizdas turėjo būti įdomus: prieš juos stovėjo balerina. Tiesiai prieš paradinius laiptus, lyg lauktų dar neįteiktų gėlių. Iš po tamsaus lietpalčio kyšojo švytintis sijono kraštas, baltos kaip sniegas pėdkelnės ir puantai. Jei ne lietpaltis, kaip šviestuvas būčiau švytėjusi iš tamsos.

Pasijutusi nepatogiai atsitraukiau, prisėdusi medžių šešėliuose, iš kur galėjau matyti būriais plūstančius žiūrovus, laukiau. Vakaras buvo šiltas, tačiau sėdėjau susigūžusi, įsisupusi į pasiskolintą lietpaltį atrodžiau taip, lyg slėpčiausi nuo vėjo.

Pažįstama figūra privertė pašokti. Ką dabar daryti? Plaukiantis su minia Oskaras neatrodė nei skubantis, nei leidžiantis vakarą veltui. Užsirūkė ir jo profilis staiga paskendo dūmuose, tada pagalvojau, kad jau pamiršau, koks jis gražus. Tarp tamsių figūrų atrodė išsiskiriantis eisena ir pasitikėjimu. Aš jį tiesiog tokį mačiau. Tą vakarą. Ir visą mums likusį neilgą laiką.

Ištrūkęs iš minios Oskaras ėmė tolti, dar pamačiau, kaip neskubėdamas išsitraukė ausinuką ir susikišęs rankas į kišenes nužingsniavo gatve. Kirto Vilniaus gatvę ir pasuko Gedimino prospekto link. Man kilo kvaila mintis jį sekti, tačiau kone basos mano pėdos jau ėmė vėsti ir Oskarui dingus iš akiračio, ačiū Dievui, nurimau.

Taip ir būčiau grįžusi niekieno nepastebėta, gal tik tų kelių smalsių žiūrovų, tačiau tarpduryje, kai nebeturėjau jokio pasiteisinimo, sutikau išeinantį savo mokytoją. Įsmeigęs akis į mano pėdas jis neatrodė patenkintas.

– Ką tu čia darai?

Minutėlę kvailai šypsodamasi tylėjau, nesugalvojau nieko protingo.

– Tu išprotėjai? Juk čia pilna žmonių! – vis dar laukė atsakymo.

– Aš... Aš tik... – vis dar neturėjau ką pasakyti.

– Kur tu buvai? – paklausė tiesiai šviesiai.

Turėjau tuoj pat kažką sugalvoti.

– Aš rūkiau, – kaltai nuleidau akis ir apgailestavau dėl nevykusio savo atsakymo.

Vis dėlto jis buvo padoresnis už tikrąjį. Po spektaklio išpulti ir atsistoti prie paradinio išėjimo... Mokytojas turbūt nepatikėjęs būtų prapliupęs juokais.

– Tu? – atrodė nusivylęs.

– Taip, – linktelėjau.

Kaitau iš gėdos ir svajojau greičiau sprukti vidun. Baleto šokėjų rūkymas buvo absoliučiai netoleruojamas. Kaip ir kiekviename sporte, sąmoningai daryti tai, kas kenkia ištvermei ir gerai savijautai, buvo nelogiškas, kvailas ir turbūt niekaip nepateisinamas elgesys. Mėgę retkarčiais paragauti vyno, baleto artistai retai užsirūkydavo, užkietėjusių rūkalių buvo nedaug ir jie gėdingai slėpė šį įprotį už teatro sienų.

Daugiau nieko neklausęs mokytojas leido eiti. Mintyse atskaitęs ilgą moralą, nusprendė geriau patylėti, tikėjosi, kad šitai turi rimtą priežastį ir susilaikęs nelindo į jauno žmogaus peripetijas.

O juk buvau geriausia trupės šokėja, nė karto nenuvylusi ir miesto nesugadinta gėlelė iš provincijos. Geras molis nudrėbti ką nors tikrai įspūdinga. Man buvo žadama didi ateitis, didesnė už Lietuvos nacionalinės baleto trupės. Mokytojas žinojo ir buvo susitaikęs, kad galiausiai vieną dieną mudu su Kajumi neišvengiamai išvyksime, džiaugėsi mūsų laiku čia.

– Turėjau trumpam išeiti, – pasiteisinau pradėjusiam nerimauti Kajui.

Atrodžiusi liūdna tikriausiai sukėliau jo smalsumą, tačiau jis daugiau nieko manęs nepaklausė. Likusį vakarą buvau tyli meluodama sau, kad tas apsirūkęs kvailys man nerūpi, bet iš tiesų slapta svajojau jį pamatyti dar kartą. Bent kartą.

Ir kai jau lioviausi puoštis eidama į repeticijas, ir susitaikiau, kad Oskaro daugiau nepamatysiu, jis pasirodė. Esu tikra, kad pastarasis mūsų susitikimas buvo lemiamas.

– Labas, – teištariau tą kartą. Nors prieš tai buvau apgalvojusi šimtus sakinių, kuriuos norėjau jam pasakyti.

Širdis, rodėsi, tuoj sprogs. Repetuodama galvojau, kaip jam galėčiau dabar atrodyti ir kad turėčiau išdrįsti jį pakviesti kavos. Kajus, rodos, jautė mano sumišimą, kilnodamas buvo suglebęs, neatsargiai ir netvirtai iškėlęs, netrukus neišlaikęs nuleisdavo mane pirma laiko.

Puikiai žinojau, kad Oskaras žavėjo ne tik mane, tačiau savo jausmus Kajus buvo pripratęs slėpti. Viešai žavėtis moterimis tik tam, kad kažkam įtiktų, buvo per silpnas, kaip ir per silpnas žavėtis vyrais. Nors užaugęs, galima sakyti, sostinėje, buvo kur kas santūresnis už bet kurį homoseksualą. Kaimo auklėjimo konservatyvumo neišmušė net akivaizdžiai jo pakraipą toleruojanti aplinka ir jokia palanki situacija. Tada jis tik nuleisdavo akis ir šyptelėjęs išsisukdavo. Vietose, kur būtų

galėjęs atsiskleisti, jis nesilankė. Klubai, naktiniai barai ir vakarėliai mūsų gyvenime buvo retenybė, o jei neskaičiuotume švenčių su trupe, jų išvis nebūtų.

Nusistovėjęs požiūris, kad jau kur kur, bet balete visi gėjai, buvo iš dalies neteisingas. Jų kur kas daugiau buvo didžiųjų pasaulio miestų trupėse, o Lietuvos balerūnai po spektaklių grįždavo į šeimas, skambindavo mylimosioms ir kartais susižavėdavo kolegėmis iš teatro. Sakyti, kad jų čia nebuvo, taip pat būtų buvę neteisinga, tačiau dažniausiai jie būdavo kitataučiai, šokantys Lietuvoje. Kajui kišo koją jo užsislėpimas, todėl net kasdien repetuojantys drauge homoseksualai taip ir nežinojo, gėjus jis ar ne.

O aš žinojau tikrai. Tačiau jei apie tai užsimindavau, tema būdavo keičiama. Todėl manęs nė kiek nestebino Kajaus virpančios rankos, kai išvysdavome Oskarą.

– Sustokite! – Oskaras sušuko mums šokant.

Muzika nesiliovė, todėl tolesnis veiksmas salėje panėšėjo į sustabdytą spektaklį. Priėjęs akimis jis lietė kiekvieną mūsų kūnų centimetrą, apėjo ratu, lyg apžiūrinėtų žavinčią skulptūrą. Prie manęs stovėjo taip arti, kad galėjau jį užuosti. Kvepalai. Tabakas. Vynas.

– Tobula poza, – priėjo prie Kajaus. Prikimęs balsas situaciją darė dar intymesnę. – Ar ji turi pavadinimą? – paklausė.

– *À la seconde*, – atsakė Kajus.

– *À la seconde*, – nepriekaištingai Oskaras pakartojo.

– Prancūziškai, – pridūriau.

– *Je sais*, – atsakė Oskaras. – Norėčiau jus nutapyti.

Abu su Kajumi pritariamai linktelėjome.

– Šį savaitgalį darau šventę, ateikite, susipažinsime.

Taip prasidėjo pažintis, pakeitusi gyvenimus, pražudžiusi

Kajų ir mane atvedusi čia, prie fortepijono klavišų Utenos psichiatrijos ligoninėje.

Juos netyčia dabar dar kartą spustelėjau.

Šalia stovėjo žmogus. Pasijutusi nejaukiai, nes nebuvau tikra, kad esu ne viena, išraudau.

Nedidukas, siaurų pečių, figūra primenantis paauglį į mane spoksojo jaunas vyras. Galėjome būti vienmečiai. Jis stovėjo kažkaip užtikrintai, klubu parėmęs fortepijono dešinįjį kraštą, o rankas sunėręs ant krūtinės, lyg sakytų: *Na ką, pričiupau?*

Pasijutusi kalta, kvailai šyptelėjau.

– Jūs skambinate, panele? – paklausė.

Staiga jo savininkiškumas dingo, atrodė, kad tuoj ims juokauti. Papurčiusi galvą atsistojau, o jis tuoj pat užėmė mano vietą.

– Aš – Dmitrijus, – prisistatė žiūrėdamas į klavišus.

– Gerda, – taip pat į juos žiūrėjau. – Galiu pasiklausyti? – paklausiau.

Jis buvo geranoriškas ir mandagus, tad pasiūlė pasilikti.

Jaunuolis iš praeities, galvojau žiūrėdama į jo rimtas akis. Rafinuotas, vidury dienos vilkintis fraku, pasirišęs varlytę po kaklu ir mandagiai į mane besikreipiantis *jūs, panele*. Nepriekaištinga laikysena ir beveik stebuklui prilygstantis pirštų miklumas. Jis nederėjo su nė vienu buvusiu aplink.

Spoksodama į jo plaštakas galvojau, kad tokios rankos nieku gyvu netiktų šaltkalviui, staliui ar tolimųjų reisų vairuotojui. Tiesą pasakius, netiktų bet kuriam kitam. Pasiskolintos jos rėkte rėktų, kad šeimininkas ne tas. Panašiai būdavo po grimerinėje praleistos valandos – žiūri į veidrodį, bet savęs nematai. Nosis ta pati, bet kitokia, lūpos tavo, bet neatpažįstamos, o akys... Pažįstami būdavo nebent tik jų vyzdžiai.

Nors žiūrovams praktiškai neegzistuojanti, grimerinė baletui ir teatrui apskritai buvo labai svarbi. Įprastiems personažams įkūnyti balerinos ir balerūnai grimuodavosi patys. Tokia jau ta taupumo kaina. Juk kiekviena grimerės valanda teatrui kainuodavo nemažus pinigus. Tačiau nepatogumų tai nekeldavo, įgudę šokėjų pirštai vos per keletą minučių nusipiešdavo veidus.

Grimerės reikšdavosi, jei šokėjas turėdavo tapti senu, bjauriu, augalu arba gyvūnu, kuo mažiau panašiu į save patį. Tada ir prasidėdavo grimerės menas, deja, ir baigdavosi čia pat, kai visi apspitę veidrodžius servetėlėmis valydavomės tą meną.

Balerinų veidai, kaip ir kojų pirštai, buvo taip pat traumuoti: pagrindai, pudros, skaistalai, šėšėliai, klijai, blizgalai, lakai, po to ilgas ir įkyrus trynimas chemikaluose išmirkytomis servetėlėmis. Oda, kaip ir kūnas, kaip kojų pirštai po spektaklių maratonų, švelniai tariant, pavargdavo – sausėdavo arba atvirkščiai, netekusi savisaugos pusiausvyros siaubingai riebaluodavosi ir tapdavo spuoguota. Todėl geriausiai visi jautėmės be grimo, kitaip tariant – būdami savimi. Kaip ir šis muzikantas su jam priklausančiomis plaštakomis, kaip ir šaltkalvis su nudaužytais, bet savais pirštais.

Skambinančio jau pirma skambėjusį Šopeno noktiurną Dmitrijaus veidas buvo kupinas palaimos, nusiraminimo, atrodė, kad jis gyvena toje muzikoje. Bet staiga muzika liovėsi, jo akys, tik ką klaidžiojusios paskui pirštus, dabar žiūrėjo tiesiai į fortepijono dangtį, buvo panašu, kad jis kažko išsigando.

– Kodėl sustojai? – paklausiau apsidžiaugusi, kad pagaliau tai sužinosiu.

Jis sėdėjo užsimerkęs, lyg slėptų kažką svarbaus, ką ilgus metus norėjo išsakyti. Tada man papasakojo, kad jau seniai

negali baigti skambinti nė vieno kūrinio. Kaskart kai įpusėja, pasirodo galybė, tūkstančiai mažučių žmogeliukų. Susėdę ant fortepijono jie trukdo ir spokso išpūtę akeles, kaip pats pasakė. Prieš kurį laiką po tokių žodžių būčiau pratrūkusi juoktis, maži žmogeliukai man nepasirodė besantys rimta, klastinga liga, tačiau jo žvilgsnis buvo toks prislėgtas, kad bijojau ne laiku net šyptelėti.

– Turbūt tikitės iš manęs to, ko nesugebėjau... – jis tęsė.

– Ko nesugebėjai? – paklausiau.

– Sukurti dieviškosios sonatos fortepijonui, – vėl spoksojo į klavišus.

– Tu – nuostabus muzikantas! – prieštaraudama patikinau.

Tada pagalvojau, kad jam, atvykusiam iš praeities, turbūt kreipinys *tu* pasirodė nemandagus.

– Sonatą galite sukurti, viskas dar prieš akis, – surimtėjau ir pasitaisiau.

– Seniau buvau didis muzikantas, – iškėlė smakrą. – Tačiau dabar jie kalba baisius dalykus, – toliau pasakojo. – Sako, kad esu nevykęs, o mano koncertų salės tuščios...

Jis man papasakojo apie koncertus didžiosiose Europos sostinėse, apie pilnas sales žiūrovų, atėjusių jo pasiklausyti. Mano nuostabai prisipažino sukūręs net septynis kūrinius. Būdamas vos trisdešimties. Tuo mane visiškai pribloškė, negalėjau patikėti, kad tokie žmonės gali susirgti, negalėjau patikėti, kad viskas dabar buvo taip beviltiškai graudu. Žvelgdama į jį galvojau apie save, kad buvome labai panašūs.

Pasikuitęs vidinėje švarko kišenėje Dmitrijus ištraukė sulamdytą laikraščio skiautę.

– Čia rašo apie mane, – padavė man, lyg būčiau viskuo abejojusi.

Ekstravagantiškasis fortepijono genijus D. Astachovas nesėkmingai bandė nusižudyti.

Liūdnai į jį pažvelgiau, straipsnyje nuodugniai buvo rašoma apie Maskvoje, viešbučio kambaryje, rastą vaistų prigėrusį genijų. Po to buvo išvardyti jo tarptautiniai, pasauliniai pasiekimai, aprašytas atkaklus būdas, perdėtas pasitikėjimas savimi ir skyrybos su ilgamete drauge. Labiausiai sukrėtė Dmitrijaus nuotrauka: iškilmingai pasitempęs, stovintis prie fortepijono, apkabinęs šūsnį gėlių, spinduliuojantis gyvenimu. Gyvenantis savo svajonėje. Jaunas, dar sukursiantis dieviškąją sonatą fortepijonui.

Žiūrėjau į spindintį tuščią fortepijono dangtį. Kokia stipri ir nesutramdoma žmogaus vaizduotė, koks neįmenamas jo protas, kokie negailestingi ligos padariniai. Ir pati liga, kaip ji niekšiškai juokiasi iš mūsų: tu jos nejauti, nes joje gyveni, tau neskauda, tačiau galiausiai tampi luošiu.

Panorau stipriai suspausti jo ranką, tačiau jutau, kad jam, buvusiam genijui, dabar užuojautos nereikia. Kad ir koks liūdnas ir menkas, akis nukreipęs į persekiojančius demonus jis dabar atrodė.

Oskaro vakarėliui ruošiausi tris dienas, lyg būčiau planavusi išsirengti, nusipirkau net naujus apatinius. Kelissyk sugrįžau į vonią apžiūrėti, ar jie tinkamai gula ant mano mažų, berniukiškų krūtų.

Tai, kad Oskaras gyveno Užupyje, manęs nė kiek nestebi-

no, jau seniai šią vietą buvau pamilusi dėl ypatingos savijautos, patiriamos, kai tik čia įžengdavau. Rodėsi, kad tai išgyvena visi, kuriuos čia sutikdavau.

Kartais, kai turėdavome laisvo laiko, su Kajumi traukdavome į Senamiesčio širdį. Nors tikrasis mūsų gyvenimo epicentras buvo Nacionalinio operos ir baleto teatro apylinkės – Kudirkos aikštė, Vilniaus gatvė ir Gedimino prospektas, labiau man patiko Senamiestis, ypatinga nuolat gyvenimu pulsuojanti Rotušės aikštė, Pilies gatvė ir Katedra su gražuole varpine ir, žinoma, Užupis. Į šias vietas traukdavome kiekvieną laisvą valandėlę, prisėsdavome ant Rotušės aikštės fontano prieš vėją, kur bordiūro paviršius būdavo sausas, ir grožėdavomės miesto šurmuliu. Mums, atvykusiems iš kaimo, net tuščia sostinės užkampio gatvė buvo tikras didmiestis. Tad juokingi ir sukrypę gimtojo kaimo namukai ilgainiui ėmė atrodyti menki ir aptriušę. Jei nuvykdavome ten kelioms dienoms, išsiilgę sugrįždavome į Vilnių. Sėdėdami ant fontano krašto džiaugdavomės čia pakliuvę, lyg žaisdami kažkokį žaidimą, turistai ir atostogaujančios mamos su vaikais susėsdavo ratu. Visi kas sau – pasikėlę drabužius degino baltą odą, skanavo pirštais bėgančius ledus, kartais siekdavo fontano dugno.

Čia gailėdavau savęs, kad negaliu išsimauti iš batų, nuogos pėdos padoriai atrodydavo nebent tik teatro rūbinėje, bet ne Vilniaus širdyje, prie gražiausio man sostinės fontano. Kiek pasėdėję patraukdavome Savičiaus gatve, pasukę Bokšto gatvėn pasirinkdavome saulėtą pusę ir leisdavomės kalnu žemyn. Visada žavėdavausi ten stovinčiais apleistais pastatais, paskui atsiverdavo mylimas vaizdas: Maironio gatvės sankryža, Užupio tiltas su žalvarinėmis spynomis ir toliau besidriekianti

Užupio respublika. Kartais čia stabtelėdavome, žiūrėdavome į tolyn nutekantį upės vandenį ir turbūt abu prisimindavome upę iš vaikystės. Toks pats, kad ir kur – mieste ar kaime – tekėtų, buvo sraunus upės vanduo. Kartais ten stovėdama patyrinėdavau Skaisčiausios Dievo motinos cerkvę, vieną iš seniausių krikščioniškųjų šventovių Vilniuje, žiūrėdavau į smailiaarkius gotikinius jos langus, ir jei būdavau gerai nusiteikusi, pasvajodavau apie šios cerkvės senuosius laikus.

Tada būtinai nupėdindavome prie angelo – atgimimo simbolio. Žalvarinė, auksu ir sidabru traukta skulptūra sergėjo atbundantį Užupio rajoną, čia besitrainiojančius bohemiečius ir, žinoma, rajono centrinę aikštę. Kad ir iškeltas į aštuonių metrų aukštį, Atgimimo angelas vis tiek traukė praeivių akis ir šie, pakėlę galvas, dažnai sulėtindavo žingsnį.

Būtent čia, svarbiausioje Užupio vietoje, pasukus į dešinę gyveno mūsų naujasis draugas. Oskaro laisvas gyvenimas tiko šiai vietai, bet labiau turbūt ši vieta tiko jo gyvenimui. Apsuptas lėbavimų ir neskubančių į namus svajoklių Oskaras lengvai galėjo pateisinti savo girtuoklystes. Daug kartų čia prisėdę nenutuokėme, kad būtent čia, šioje vietoje, po kelerių metų mudu murdysimės šaltame purve.

Tą kartą nestoviniavome, spektaklis baigėsi valanda vėliau, nei buvome kviesti Oskaro. Pasukusius į skersgatvį pasitiko lūšnynai, per visą gatvę Užupis slėpė juos uždengęs restauruotais, šviežiai dažytais pastatais. Einantis tvarkinga gatve vos pasukęs pamatydavai dar senąjį rajoną: apleisti, šlapimu trenkiantys griuvėsiai, kačių iššmirinėti sandėliukai, neuždengti šuliniai ir apmaukšlinti, apleisti vietinių vaikai.

Tokiuose kiemeliuose jau buvo vienas kitas sutvarkytas kampas, kuris toje nykynėje atrodydavo visai ne vietoje. Tie-

siog dirbtinai nudažytos sienos, pakeistos durys, jaukus stalelis su dviem kėdėmis ir ryškiaspalvė gėlė, lyg tai galėtų apgauti, kad sėdi kitur, kur daug gražiau. Vis dėlto realybė buvo tokia – jei norėjai džiaugtis savo išpurtytu kampeliu, turėjai sėdėti lūšnyne. Nes atsisėdęs ant jaukios savo kėdės žvelgdavai į liūdnas lūšnas. Tiek iš to jaukumo kūrimo. Tačiau tuo Užupis ir buvo žavus, kaip gražus vaisius lėkštėje, prapjovęs pamatai, kad jis jau sukiužęs, bet dar saldus.

Apėję balotas duobes netrukus pamatėme vieną tokį jaukų kampą. Triukšmingų žmonių saujelė būriavosi lemputėmis mirgančiame prieangyje. Jaudinausi ne mažiau už tylintį Kajų, mintis, kad greitai jį pamatysiu, suko pilvą, tačiau tarp rūkančiųjų Oskaro nebuvo.

Įėjusius vidun pakeitęs Oskarą, lyg koks šeimininkas, pasitiko didžiulis, siekiantis lubas veidrodis, po spektaklio nenusivaliusi grimo jame sau išties patikau. Kampe stovėjo kabykla, apkrauta striukėmis ir lietpalčiais, atrodė netvarkingai, lyg skarmalų kalnas, todėl jaukioje aplinkoje atrodė kaip svetimkūnis.

Koridoriaus gale grojo muzika.

Falling short again, I'm falling short again.
*The ranges set so high. And I could never climb. Falling**, –

dainavo. Priartėjome prie muzikos, bet pasitiko durų užuolaida. Spalvingi ir tankūs karoliukai mums įėjus sužvangėjo. Mažai kas atsisuko, atrodė, kad nepažįstami žmonės čia buvo įprastas reikalas. Nežinodami, kur pasidėti, abu patraukėme

* Australų grupė *Vancouver Sleep Clinic*.

stalo link: gėrimai, taurės, šiaudeliai, ledukai, iš maisto buvę tik citrinos griežinėliai, turbūt skirti taip pat gėrimams.

Pas mus kaime, jei jaunimėlis linksmindavosi, būdavo atvirkščiai – degtinės butelius užgoždavo maisto lėkštės. Jose prikrauta būdavo visko, nuo kotletų iki keptų bulvių, o sūrio galėjai atsipjauti peiliu.

– Vaišinkitės. Raudonas, baltas... – plonu balsu sucypė iš kažkur išdygusi mergina.

Prie pelės balso visai nederėjo jos įspūdingos, pusę kūno dengiančios tatuiruotės. Maloniai pasišypsojusi ir įsipylusi vyno ji dingo tarp žmonių.

Kajus paėmė taures.

– Ryt pamoka, – suabejojusi priminiau.

– Po vieną, – įpylė.

Oskaro nesimatė. Įsitaisę patogiame, visą erdvę atveriančiame kambario kampe ėmėme paskubomis gerti vyną. Iš jaudulio ir nejaukumo. O aš ramiai galėjau apžiūrėti Oskaro namus: virtuvė, valgomasis, svetainė ir net miegamasis buvo vienoje erdvėje. Jas skyrė simboliški, menamas sienas atstojantys daiktai: šviestuvai, minimalistinės, beveik tuščios lentynos ar į aukštą krūvą sudėtos knygos. Čia buvo gražu, abejojau, ar apskritai buvau mačiusi gražesnius namus. Dar mąsčiau, kad mirčiau iš gėdos, jei Oskarą reikėtų vestis į Leonpolio kaimo vakarėlį. Ten net labiausiai pasiturinčios šeimos gražiausių namų kampų nebuvo taip sutvarkiusios, o Oskaro knygų sieną kaipmat būtų sušlavę į lentynas.

Namai buvo tamsūs, juodos grindys pripėduotos, prineštos rajono purvo, tai man priminė teatro scenos grindis. Svetainėje stovėjo šviesūs krėslai ir kelios ryškiaspalvės sofos, pritemdytoje šviesoje negalėjau įvardyti jų spalvų. Žemas stalelis

prie mūsų buvo nukrautas taurėmis ir pridrabstytas pelenų, tarp jų mėtėsi miniatiūriniai miltelių maišeliai.

Svečiai, atsipalaidavę, kartkarčiais sušukdami ar garsiai nusijuokę, toliau šnekučiavosi. Iš pažiūros arogantiškas angliakalbis ožio barzdele su užsidegimu kalbėjo apie režisuojamą naują spektaklį. Turbūt jei ne baletas, tos jo kalbos prilygtų stebuklui, tačiau apie spektaklius ir režisūrą sukosi visas mūsų gyvenimas. Šalia sėdinti mergina popieriaus baltumo plaukais pritariamai vis linktelėdavo. Paskui sužinojau, kad ji dailininkė, savo namuose įsirengusi nuostabią, nerealią, kaip pati sakė, tapybos studiją. Jos drabužiuose dar buvo likę dažų dėmių ir tai darė ją žavingą.

Ilgaplaukis gražuolis, apsuptas dviejų ilgakojų brunečių, buvo architektas. Arba bent jau turėjo būti, visos jo kalbos pasibaigdavo pastatų, interjero ir eksterjero aptarimais. Brunetėms tiko viskas, kad ir apie ką jis užsimintų, ir jos nuolat įkyrokai kikeno.

Knygų lentynų fone stovėjo rašytoja, nenutildama pasakojanti naujos knygos siužetą. Pričiuptas vargšas žmogus kantriai klausėsi, bet akimis šaudė, kur jam čia dabar pabėgus. Rankoje lyg brangų pirkinį ji laikė naujausią romaną. Norėdama įžiūrėti jo viršelį primerkiau akis, tačiau knyga, keliaujanti iš rankų į rankas, taip ir liko man nežinoma.

Vynas atpalaidavo ir mes kaipmat pasijutome drąsiau, pagaliau išdrįsau pavaikštinėti. Nusprendusi, kad viena stovinti prie knygų neatrodysiu apgailėtinai, patraukiau prie lentynų. Už išrikiuotų raudonu audiniu trauktų kėdžių, sušiurenusi juodas užuolaidas, pralindau palei aukštus giliomis palangėmis langus, pro užuolaidų kraštus švietė gatvelė.

Margaspalvė knygų siena tarnavo kaip koks ryškus tapetas.

Knygų buvo galybė, praktiškai nuo grindų iki lubų. Viktoras Hugo, Marselis Prustas, Markizas de Sadas (ties šiuo nustebusi pastovėjau kiek ilgėliau), Antuanas de Sent Egziuperi, Stendalis, akivaizdu – Oskaras žavėjosi prancūzų literatūra.

– Sveika, – priėjo rašytoja. – Nesimatėme anksčiau... – turbūt norėjo susipažinti.

– Gerda, – tepasakiau.

– Pažįsti Oskarą? – paklausė pati nemandagiai neprisistačiusi.

Linktelėjau. Klausimas buvo kvailas, eiti į svečius nepažįstant šeimininko? Kas tai, Džėjaus Getsbio vakarėlis? Tačiau paskui supratau, kad būtent toks ir buvo Oskaras arba bent jau siekė toks būti. Paslaptingas, šaltas, slepiantis savo veidą po kaukėmis. Dosnus, savo bendravimo ir vienatvės skyles kaišantis visų šių žmonių, atėjusių veltui pasilinksminti ir pagerti, godumu.

– Tu čia su broliu? – rašytoja klausinėjo.

– Taip. Ten mano dvynys Kajus, – parodžiau pirštu į tolėliau draugiją radusį brolį.

– O! – suspigo. – Mano naujos knygos herojai – dvyniai. Dabar analizuoju dvynių psichologiją, – įsijautė.

Į tai sureagavau skeptiškai, analizuoti dvynių psichologiją galėjo turbūt tik pats turintis dvynį. Norėjau paklausti, apie ką jos knyga ir ar ji bent brolių seserų turi, tačiau nenorėjusi tapti jos vakaro auka tik šyptelėjau. Stojo nejauki tyla.

Ji buvo graži, natūraliai graži. Didelės šviesios akys, tiesi nosis, taisyklingos putlokos lūpos ir švytintys plačioje šypsenoje dantys. Tokios moterys makiažu dažnai savo grožį net sugadina, tačiau ji atrodė lyg ką tik išlipusi iš vonios. Šviežia, be jokių kvepalų ir kosmetikos, plaukus sukėlusi į kuodžiuką

vis taisėsi sprunkančias sruogas. Plačiuose vyriškuose marškiniuose, krintančiuose nuo vieno peties, atrodė labai liesa, kojos, aptemptos odinėmis kelnėmis, kyšojo lyg pagaliukai.

Įdėmiai ją apžiūrėjusi pagalvojau, kad tokia galėtų būti Oskaro mergina ar bent jau meilužė. Ne tik dėl grožio čia ji jautėsi lyg namuose, prireikus iš indaujos traukė vis naujas taures ir savavališkai reguliavo muziką.

– Ar jūs su broliu visur kartu? – paklausė stebėdama Kajų.

Jis vėl pylėsi vyno į taurę. Nenorėjau tapti rašytojos eksperimento dalimi, todėl nukreipiau temą.

– Kur Oskaras? – paklausiau.

Mergina truktelėjo pečiais, bet pažvelgė plytų sienoje pasislėpusių durų pusėn, buvo akivaizdu, kad tai buvo vieta, kurioje ji dabar mielai norėtų atsidurti.

Durys atsivėrė dar po pusvalandžio. Pirmoji išėjo suvelta šviesiaplaukė, vilkinti tikros mažos juodos suknelės pavyzdžiu. Ji buvo girta, kliuvo už baldų, o tada pradėdavo kikenti. Paskui pasirodė Oskaras, mandagiai, kaip jam buvo nebūdinga, palydėjęs merginą iki minkštasuolio, patraukė gėrimų link. Pagavau rašytojos žvilgsnį. Kažkokį kartų.

Oskaras žiūrėjo į pilamą vyną, akys nurimusios ir apsiblaususios, jos nė karto į mane nepažiūrėjo. Dantyse buvo įsikandęs cigaretę, o pelenai, brūkštelėję per baltus marškinėlius, krito ant purvo pritryptų grindų.

– Atėjote, – sudaužė taurėmis galop mus pamatęs.

Ir vos po kelių minučių dingo minioje. Nuliūdusi stebėjau jo draugus. Vakarėlis įsibėgėjo, skimbčiojo taurės, be garso krito cigarečių pelenai, drabužiai vis greičiau drėko nuo prakaito ir nuo gėrimų dėmių. Dar – nuo jaudulio. Juokas ir kalbos vis garsėjo, o grindys tapo lipnios, net blizgios.

Architektas, pasilipęs ant šviesaus krėslo, nesėkmingai skaitė eiles, brunetėms patiko ir jos vis dar įkyriai kikeno. Man norėjosi užsikimšti ausis. Kažkas ieškojo vis ne tos dainos ir tik pradėjęs groti kūrinys pasibaigdavo. Oskaras daug rūkė ir gėrė, kartais juokėsi iš svečių, o kartais tarsi kažkur pasitraukdavo, nutildavo ir pamiršęs aplinkinius dėbsodavo į vieną tašką. Tada sukdavo naują suktinę, kurią tuoj pat visi surūkydavo.

Rašytoja sukosi aplink, tarp jų buvo matyti kažkokia kibirkštis, buvo lyg atskirai, tačiau abu nepaleidžiantys vienas kito iš akiračio. Tai man nepatiko, kaip ir tai, kad eidama laukan ji savo batus traukdavo iš Oskaro palovio.

Visų nuotaika sutartinai keitėsi, grotuvo kankintojas pagaliau rado muziką ir vakarėlis nusimetė drabužius. Meilė ir intymumas augo. Sau. Jai. Jam. Šalia sėdinčiam ar toli išvykusiam. Pasikeitė net merginų judesiai, buvusios žvitrios ir nuotaikingos staiga pavargo, sukritusios ant šviesių Oskaro baldų leidosi globojamos. Architektas glostė tai vieną, tai kitą brunetę, joms, žinoma, tai labai patiko. Dailininkės balti plaukai išsitaršė, o lūpų kontūrai išplaukė, ji sėdėjo viena, įnikusi į telefoną kažką rašė, turbūt liejo ilgesį, nes verkė. Rašytoja rado prieglobstį ožiabarzdžio režisieriaus draugijoje. Jie kalbėjo apie filmus, parduotas knygas, o reikšmingi žvilgsniai ir besipinantys liežuviai sakė, kad kažkas bus.

Visi buvę elegantiški staiga susmuko, supluko ir susitaršė, kaip ir jų visų mintys. Šalia Oskaro sėdėjo ta pati girta mergina, ji nedėvėjo kelnaičių ir Oskaro rankos vis slydo jos šlaunimi. Bijodama, kad nesusivaldysiu, suvokiau – laikas išeiti. Atsisveikinimai niekam nerūpėjo, tad iš seksu kvepiančių namų mes išėjome tylėdami. Nekaltais kūnais, tačiau tamsio-

mis mintimis iš šviesos tamsoje atrodėme kaip angelai, ištrūkę iš demono namų.

Atsargiai, neskubėdami, kad nepargriūtume, ėjome tuo pačiu keliu, bet nei upės, nei fontano nė vienas nepastebėjome, mintimis dar buvome ten, nešėmės viską, ką gavome iš to neįprasto mums vakaro: vyną, džiūstančias lūpas, jaudulį ir keistą intymumą. Galvojome apie gražius daiktus ir žmones, kurie dabar turbūt dar liejo drabužius vynu, apie Oskarą ir jo draugužes, apie rašytojos kartėlį ir pamestas blondinės kelnaites, apie daug ką, bet tik ne apie sunkų rytą.

– Kajau, tu esi turėjęs moterį? – kai jau visai priartėjome prie namų, po ilgos tylos paklausiau.

– Ne.

Atsakymas buvo netikėtas tik tuo, kad buvo ištartas. Paprastai Kajus niekada apie tai nešnekėdavo, tačiau ši akimirka mums, einantiems šviestuvais apšviestu miestu, buvo turbūt jauki. Intymi, artima ir broliška.

– O vyrą? – paklausiau paprastai, lyg būčiau klaususi apie rytojaus pusryčius.

Kajus nesutriko ir nesuirzo, kaip buvo įpratęs, tik šyptelėjęs meiliai nusuko akis. Į niekur, į ten, kur gatve nusidriekė žibintai. Jis tylėjo, nes atsakymą ir taip žinojome. Pirma slapta Kajaus meilė įsižiebė dar menų gimnazijoje. Ne kartą buvau mačiusi jų žvilgsnius per klasikinio baleto pamokas. Tai šiek tiek skaudino, tačiau nė karto jo neišdrįsau pasmerkti. Net po to nejaukaus šventinio vakaro, kai paprašyta brolio, mat gyvenome viename kambaryje, turėjau išsmukusi pro laukujes bendrabučio duris slampinėti gatvėmis iki ryto.

Pasileidusi Sluškų gatve tada pasukau centro link, pasiekusi Nerį prisėdau ant jau atvėsusio betoninio kranto. Vandeny-

je atsispindėjo visa Olimpiečių gatvė. Neteisiau brolio, tačiau laikyti tą paslaptį buvo nelengva, spaudė sunkus nusivylimas ir baimė, kad mano mylimas Kajus iš tiesų yra nelaimingas.

Ankstyvos vasaros mėnesio vakarą vandens ir vakaro duetas darė atšiaurų, tad nusprendusi, kad šilčiau bus eiti, pasukau Baltojo tilto link. Buvo vėlu, tačiau jį priėjusi kitame krante mačiau naktinėjančius žmones, grupelėmis ir po du nusėdę žolėtą šlaitą jie linksmai šūkavo, kiti sėdėjo tylomis. Išvirtę ant rasojančios žolės vaikė vabzdžius ir visi iki vieno matė tą patį – virš pastatų pakibusį mėnulį.

Tų linksmų ir įsimylėjusių žmonių akivaizdoje greitai pasijautau vieniša, tad pasukau prospekto link, pakėlusi akis į dangų spėliojau, senas ar jaunas tas kybantis mėnulis, tačiau nebuvo žmogaus, kuris galėtų man tai pasakyti. Mintys buvo atšiaurios kaip drėgna naktis. Ėmus švisti ir atšalus nebepakeliamai, sugrįžau į namus. Kajus miegojo, minutėlę pastovėjusi greta jo lovos nusprendžiau niekada nieko neklausti apie šią naktį.

– O tu? – Kajaus klausimas mane sugrąžino. – Ar tu vyrą turėjusi?

Aš tik šyptelėjau, gal dėl to, kad atsakymą taip pat abu žinojome, o gal – kad kažkas užstrigęs gerklėje man neleido atsakyti.

Eidama Kalvarijų gatve žiūrėjau į kyšančius Šv. Arkangelo Rapolo bažnyčios bokštus, galvojau apie savo nekaltybę ir Oskaro dūmais kvepiančius namus. Apie ten ištryptą vyną, apie sunkias užuolaidas, slepiančias nuo gatvės, ir tą girtą moterį, meiliai besiglaudžiančią prie jo.

Kažkas pabeldė į duris. Nespėjau pramerkti akių, kai Tautvydas įėjo.

– Ilgai miegi, – nusišypsojo kiek susinepatoginęs, kad rado mane dar lovoje.

Sapnas, per naktį kalinęs Oskaro namuose, dar buvo čia.

– Štai, – daktaras padėjo mažą dėželę prie lovos.

Jis atnešė kanifolijos.

– Gerai, kad atėjote, – neslėpdama džiugesio išlipau.

Vilkėjau naktiniais, jie aptempė plokščią pilvą, krūtinę ir kaulėtą mano nugarą. Mačiau, kaip jis nusuko akis.

– Padėsite man perstumti baldus, – vilkausi chalatą. – Kad galėčiau šiame kampe treniruotis, – pabeldžiau į spintos duris.

Jis žiūrėjo į mano iš po chalato kyšančias plonytes blauzdas.

– Gal aš pakviesiu ūkvedį? – Tautvydas suabejojo.

– Aš nesu tokia silpna! – suraukiau antakius, bet nebuvau pikta.

Drauge perstūmėme baldą į kitą palatos pusę. Atsidūrę prie pat tamsiojo lango, abu pasijutome nejaukiai.

– Jūs mane stebite? – paklausiau žiūrėdama į juodą stiklą.

Tautvydas iš netikėtumo net kostelėjo.

– Ne. Patalpa už jo užrakinta, o rakto nėra, – atsakė paskubomis, lyg jau būtų apie tai pagalvojęs.

Linktelėjau, stengiausi išlikti neutrali, kad jis nesuprastų, ar patikėjau jo žodžiais. Norėdamas pakeisti temą jis pažvelgė į tuščią vietą, kur stovėjo spinta.

– Reikia išvalyti... – žiūrėjo į didžiulius dulkių kamuolius.

– Apie ką kalbėsime šiandien? – nekreipiau dėmesio į jo tuščias kalbas.

– Apie Kajų, – jam atsakius keistai įsitempiau, buvau tikra, kad jis tai pastebėjo. – Sakei, jis norėjo mirti. Kodėl taip galvoji? – paklausė be įžanginių kalbų.

Atsidusau, norėjau pasakyti, kad drauge su juo mirti norėjau ir aš. Mano – balerinos – karjeros žlugimas buvo nepakeliamas. Turėjau jam papasakoti apie tai, kaip daug kartų liepsnojau iš gėdos, kai nepajėgiau būti geriausia, kai kolektyvo akys krypdavo mūsų pusėn ir kai nuščiuvę žiūrėdavo į mus vėl suklydusius. Kai repetitorius apgailestaudamas linguodavo galva, tarsi klaustų, kas gi atsitiko, tačiau tylėdavo, nes ir taip jau žinojo: kitas pagrindinis vaidmuo bus skirtas ne man.

– Kajus negalėjo gyventi dėl meilės žmogui. Nuo paauglystės šį jausmą slopino, todėl gyveno dėl meilės šokiui, – spoksojau kažkur pro daktaro viršugalvį. – Tą vakarą, kai tai padariau, jis neturėjo nė vieno.

– Ar, be baleto, jis dar ką nors mylėjo? – nelaukiau šio klausimo.

– Mes abu mylėjome tą patį vyrą. Aš atvirai, jis slapčia, – jutau, kad tuoj išrausiu.

– Tai turėjo būti skaudu, – pasakęs nutilo ir kaltai nuleido akis. – O tas žmogus...

Tautvydas nežinojo, kaip paklausti, todėl man prakalbus, mačiau, apsidžiaugė.

– Jis nemylėjo, jei to norėjote paklausti, nei manęs, nei Kajaus. Kartais galvoju, kad jis apskritai nieko nemylėjo, turbūt net savęs, – buvau atvira.

– Ar su Kajumi pykotės dėl šių jausmų?

– Mes apie tai nešnekėjome. Viskas buvo gana aišku, – ėmiau sukinėti chalato diržą. Tikėjausi, jis supras, kad man skaudu, ir liausis.

Su Kajumi daug ko galėjome vienas kitam nepasakoti, viską jautėme be kalbų. Turbūt tai buvo vadinamoji dvynių telepatija: vienam įsiskaudus galvą, kitas netrukus paklausdavo, ar viskas gerai, o sušalus antrasis netikėtai pasiūlydavo megztinį.

– Ar jis kada kalbėjo apie tai, kad nori mirti? – nesiliovė klausinėjęs.

Į tai atsakiau pašaipiu šypsniu, mačiau, kad tai jį privertė susigėsti.

– Sakiau, viskas ir taip buvo gana aišku, – griežtokai atsakiau. – Mes abu visko netekome, suprantate?

– Tu taip pat norėjai mirti? – taikliai šovė Tautvydas.

– Taip, kartais ir dabar norėčiau, kai pagalvoju, kuo tapau, bet man mirti negalima.

Tautvydas nesuprato mano kalbų.

– O jam mirti buvo galima? – klustelėjo, bet tą pat akimirką pasigailėjo.

Su ligoniais privalėjo kalbėti atsargiai, neužgaudamas jų jausmų ir ypač – nesmerkti. Net mažiausias savos nuomonės parodymas, ir ypač jei ji priešiška, galėjo akimirksniu viską sugadinti.

Atidžiai žiūrėjau į jo veidą, galbūt pasirodė, kad tyrinėju jį, tačiau iš tiesų galvojau, ką dabar man atsakyti.

– Aš nebijau mirti, – tai buvo persunkta pykčiu.

Griežtas tonas parodė, dėl ko daktaras buvo neseniai sunerimęs, mačiau jo įtemptą, gyslotą kaklą, atrodė, kad jis graužiasi mane įskaudinęs. Atsistojusi nuslinkau prie savo menko daiktų krepšio, nusimetusi šlepetes, lyg palatoje būčiau buvusi viena, ėmiau raišiotis puantus. Lėtai ir smarkiai aplink čiurną veržiau kaspinus.

– Dabar norėčiau pasitreniruoti, – giedromis akimis pažvelgiau į daktarą.

Tačiau iš tikrųjų norėjau pasakyti, kad jis eitų velniop. Jis pakilo išeiti ir beveik kaktomuša tarpduryje susitiko slaugutę.

– Pas panelę lankytojas, į palatą sakė neis. Laukia koridoriuje, – ji atidžiai apžiūrinėjo mano puantais apautas kojas, chalato besiplaikstančius skvernus, nutįsusį, beveik žemę siekiantį jo diržą ir plonytį, beveik perregimą miego drabužį.

Tautvydas prasibrovęs pro slaugės ramstomas duris, dingo. Mačiau, kad slaugė pajuto susikaupusį nejaukumą, bet ilgai netrukusi išėjo ir ji.

Be Kajaus, kuris net ir labai norėdamas to padaryti negalėjo, manęs niekas nebūtų čia lankęs, tačiau akivaizdžiai kažkas manęs laukė. *Pas panelę lankytojas*, – tik ką pranešė ir tai man nuskambėjo kaip nejuokingas pokštas. Apėmė negera nuojauta, jei tai močiutė, geriau dabar, taip ir neišėjusi, čia numirčiau. Lengviau turbūt atlaikyčiau dusinamo Kajaus žvilgsnį, bet ne jos klausimą *kodėl?*

Prie lango laukė motina, apie ją nebuvau nė pagalvojusi. Sulinkusi ir įsmeigusi bejausmes akis į grotas, man priėjus ji neatsisuko, tikriausiai laukė pasiaiškinimo ar atgailos, gal net tikėjosi apkabinimo, kad galėtų mane tuoj pat atstumti. Tačiau aš, nieko nepasakiusi ir nepuolusi motinai į glėbį, tyrinėjau jos veidą. Kada paskutinį kartą buvome susitikusios? Pasenęs jis priminė, kad seniai. Atrodė suvargusi, papilkėjusi, kaip žmonių minama kelio skalda. Turbūt taip turi atrodyti gedinti motina, pagalvojau, tačiau gerai žinojau, kad ji daug rūkė ir gėrė, o naktimis daug mylėdavosi.

Gal supratusi, kad aš neprabilsiu, o gal tiesiog neištvėrusi, motina atsuko akis:

– Ką sau galvojai? – paklausė.

Atrodė pagiežinga, dar pilkesnė.

– Galvojau... – atšoviau, jutau augantį įniršį.

Norėjau paklausti, ką pati galvojo visus mūsų vaikystės metus, tačiau susilaikiau.

– Kodėl taip pasielgei? – dar kartą pareikalavo pasiaiškinimo.

Ji žiūrėjo į mano liesas rankas ir žvitrias, iš įniršio spindinčias akis. Buvau tikra, kad ir ji bandė prisiminti, kada paskutinį kartą mes matėmės, tačiau neabejoju, kad taip ir neprisiminė.

– Ar aš tave tam auginau? – motinos klausimas nubėgo per tuščią koridorių.

Paskui jį pasileido juokas. Tikras, nuoširdus, įžeidžiantis ir skaudus mano juokas. Motina suspaudė nuo cigarečių raukšlėtas lūpas, turbūt norėjo sulaikyti ten besikaupiančius žodžius, o gal kaip reikiant man vožti.

– Tu manęs neauginai, – sušnibždėjau prie pat jos ausies.

Nesulaukusi, ką atsakys, nuskubėjau koridoriais. Kūnas virpėti liovėsi tik po geros valandos, kai supratau, kad motina čia daugiau niekada nebesugrįš.

Per savaitę Reda laišką pamiršo. Gyveno įprasta rutina. Lova, nejaukūs pusryčiai su vyru, tabletės ir vėl lova. Niekas nepasikeitė, tik jos senatvė, kai kas kartą save apžiūrinėdavo, rodėsi vis grėsmingesnė.

Tą rytą, netrukus, kai liko viena, pasigirdo durų skambutis. Įsitaisiusi ant sofos ji net nesujudėjo, tebegulėjo žiūrėdama į lubas. Prisiversti atidaryti duris tapo dienos žygdarbiu. Jei tai laiškanešys, tikriausiai ir šį kartą jau buvo spėjęs pasislėpti. Skubėti nebuvo kur, tad kiek pagulėjusi galiausiai dūsaudama atsistojo.

Vokas gulėjo kaip ir tąkart prie pat durų, dailia rašysena išraitytu Redos vardu. Prisėdusi ant vėsaus krėslo, nerangiais, kaip ir visas jos kūnas, pirštais atplėšė laišką.

Mieloji,
šį rytą atvėriau buveinės, kurioje tūnau ištisas paras, užuolaidas. Pamačiau nuostabų vaizdą! Sodininkas įsigudrino ateiti net nepranešęs, jis grėbė lapus. Šie, sušlapę ir liūčių priploti prie žolės, sunkiai pasidavė jo grėbliui, tačiau galiausiai išlaisvinti ir pašiaušti su vėju sprukdavo į šalį. Iš po jo kojų šuorais pasileisdavo per visą kiemą. Tai mane nustebino. Kaip vaiką. Manau, kad tik jų nuostaba dar yra nuoširdi.

Paskui pagalvojau, kad kiemo darbai, o ypač su tais sušlapusiais lapais, primena mūsų ligą. Mes ją grėbiame, bandome sulaikyti, sušluoti į tvarkingą kiemo kampe krūvą. Bet ji tik sprunka, plinta, sprūsta, saujomis pabyra mūsų kieme, veržiasi į namus,

kyla laiptais, kol galiausiai mus pasiekia lovose. Ir tai tampa gražu, net sava. Tai tampa mūsų dalimi. Ar Jums taip neatrodo?

Tačiau labiausiai žavėjausi ne lapais ir ne išlaisvinančiais grėbliais. Tą kartą suvokiau, kad galvoju apie Jus, tikriausiai gulinčią ir ašaras tramdančią tamsiame kambaryje, o gal net verkiančią, kaip dažnai mums pasitaiko. Net mačiau šlapius Jūsų smilkinius. Ar ne taip?

Tikiuosi, kad esu teisus ir kad Jūs bent kiek nusistebėjote, nes, kaip jau sakiau, stebėtis geba tik vaikai. Mes, užaugėliai, jau nesižavime stipriame vėjyje sustingusiomis žuvėdromis. Juk nesistebime, tiesa? O vaikas, tai pamatęs, turbūt iš nuostabos net suriktų.

Bijau pasirodyti nemandagus, tačiau po ilgo laiko vakar įsijungiau kompiuterį. Buvau Jus matęs, tačiau panorau pamatyti dar. Visi tie straipsniai, televiziniai projektai... nieko neskaičiau, nes žiūrėjau į Jus. Dovanokite, bet negalėjau nutylėti, Jūs graži moteris, ypač nuotraukose, kuriose juokiatės. Išdrįsiu pasakyti, kad šis faktas man apsunkina rašymą, imu jaudintis ir mano rankos dreba, o tai dar labiau vargina.

Čia ir baigiu.

Jūsų Draugas

P. S. Tą dieną, kai sodininkas vargo su neklusniais lapais, išleidau Brisių laukan. Jis bėgiojo aplink nepažįstamojo kojas, pritūpęs gaudė besiritančius lapus, atrodė kaip jaunystėje. Tada pagalvojau, kad sodininkas, o ne aš, jam kelia didesnį džiaugsmą.

Jie visai nesidžiaugia mūsų liga, artimieji, turiu galvoje. Žmonos, vyrai, vaikai ir, pasirodo, – net šunys.

Paslėpusi laišką chalato kišenėje Reda atsistojo, sulinkusi, it jaustų stiprius pilvo skausmus, nuslinko prie medinėmis ža-

liuzėmis uždengto lango. Pakėlė jas viršun ir smarkiai prisimerkė, rudeniškai apniukusi diena po ilgų valandų tamsos buvo skaudžiai ryški. Regis, saulė, kybanti virš namo stogo, tik ir laukė, kada galės suduoti. Plačiau atsimerkus akių kampuose susikaupė ašaros, atrodė, kad ji tuoj verks.

Kiemas tuščias, apmirusiomis rudeninėmis spalvomis rodėsi nejaukus. Žolė pilka, praretėjusi it senio pakaušis, kiek virpėjo. Lapų nebuvo. Ir negalėjo būti, jų kieme nebuvo medžių, jie visi, susispietę į jaukius būrelius, buvo toliau, už tvoros, kur siauri ir neilgi grįsti takai vietiniams priminė parką. Ten dažnai suolus nutūpdavo besibučiuojantys paaugliai.

Medžiai buvo pliki, tad Reda spėjo, kad po jais tikriausiai dabar suverstos lapų krūvos, tačiau tvora buvo per aukšta ir akimirką net susimąstė, kad norėtų nueiti pažiūrėti, tačiau tik nuleido akis į išplikusius, be žolės juodžemio plotus. Galvojo apie nepažįstamą *Draugą*, ypač apie jo žodžius, kad ji – graži. Ko jam reikia? Kaip ji, kasdien vis labiau panėšėjanti į mumiją, galėjo būti kažkam patraukli? Tad dabar ji jautėsi nustebinta, visai kaip tas vaikas, kuris šūkteltų pamatęs prieš vėją sustingusią žuvėdrą.

Sugrįžęs vyras rado ją gulinčią svetainėje, įsmeigusi akis pro atviras užuolaidas Reda spoksojo į kur ne kur kyšantį juodžemį ir iš po tvoros atklydusius kelis medžio lapus. Tai buvo jam neįprastas vaizdas ir mažumėlę pasijuto nejaukiai. Viskas, kas vykdavo kitaip, keldavo nerimą, stebėdamas ligą, jis stengėsi išgirsti tai, kas dedasi žmonos galvoje. O menkiausias ašaros pėdsakas paraudusiame jos veide vis priminė, kad ji nepasveiks.

– Labas, – garsiai pasisveikino, tarsi norėtų pažadinti, o gal patikrinti, ar ji dar gyva.

Reda kilstelėjo galvą.

– Atvėrei žaliuzes? – paklausė žiūrėdamas į ir taip akivaizdų faktą.

Ji neatsakė, įsižiūrėjusi į bėgiojančius lapus taip pragulėjo iki tamsos. Neva žiūrėdamas televizorių Tautvydas nerimo, įkyriai žvilgčiojo į plačiai atmerktas jos akis. Vakarą praleido šalia mąstydamas apie pastarųjų dienų įvykius. Akivaizdžiai juto žmonos pasikeitimą, besitraukiantį abejingumą, net jos akys buvo guvesnės, vis dažniau žvelgiančios į jį.

Tačiau labiausiai nustebino ateinantis rytas, kai pastūmusi, kaip buvo pratęs, pusryčių lėkštę, Reda jo paklausė:

– Kur yra mano kompiuteris?

Minutėlę jis žvelgė tylėdamas, lyg būtų jo klaususi apie medžioklinį šautuvą, o ne apie kompiuterį. Nesukramtytas kąsnis burnoje taip ir liko nenurytas tol, kol dingęs darbo kambaryje jis atsikvošėjo.

Ji nesišukavo plaukų ir per dienas gulėjo lovoje, neatsakydavo jam klausiant ir verkdama apžiūrinėdavo save veidrodyje. Ne kartą buvo slapčia į tai žiūrėjęs. Nelietusi pusryčių juos išmesdavo ir nesivalė dantų, pižamą keitė nebent tik jam išprašius, o mylėjosi jie prieš dvejus metus. Viskas, kas ją bent kiek domindavo, tai – stalčiuje rastos cigaretės ir naujos agomelatino pakuotės.

Tad kam jai reikėjo kompiuterio?

Taip ir neišdrįsęs paklausti, jis apie tai galvojo visą dieną.

Iki pamokos buvo likę pusantros valandos, tačiau anksčiau pabudusi ėmiau graužtis ir nerimauti, vaikštinėdama iš kampo į kampą vis žvilgčiojau tai į laikrodį, tai į kaimynystėje stovintį namą, lyg laukčiau kažkokios svarbios žinios ar ženklo. Nežinau, nieko nelaukiau, tačiau tas jausmas dusino. Abu su Kajumi, neva pamiršę Oskaro namus, bandėme toliau gyventi, tačiau, kad ir kur ėjome, kad ir ką darėme, viskas priminė jį.

Tomis dienomis, lyg būčiau apsėsta, matydavau jį gatvėje, pravažiuojančiuose automobiliuose, kavinių languose, net parduotuvių vitrinose. Kartais atrodė, kad jis ir repeticijose kažkur šalia.

Tą vakarą išėjome neatsisveikinę, palikę jį su ta bjauria merga. Žadėjęs mus nutapyti kiekviename iš mūsų pasėjo svajonę, romantišką viziją, tą intymią akimirką, kai piešiantis Oskaras vis pakeltų apsiblaususias akis.

Jis nesirodė jau keturias dienas ir tai slėgė krūtinę.

– Gal eikime anksčiau? – lyg skaitydamas mintis, o gal pastebėjęs mano nerimą, tą rytą pasiūlė Kajus.

Apsidžiaugiau, kad pagaliau nebereikės žvilgčioti į namo kaimynystėje tuščius langus. Išėjome, diena buvo saulėta, tad prisėdome Vilniaus gatvėje atsigerti kavos. Abu sutartinai tylėjome, įbedę žvilgsnius žiūrėjome į cinamoną ant savų puodelių kraštų. Kartais pakeldavau akis, nieko nebuvo gražiau už tuščias rytines Vilniaus gatves. Rodos, be zujančių žmonių, matydavai tai, ko niekad nebuvai pastebėjęs: sienų spalvas, lyg

tik šį rytą atsiradusius gatvės stulpus ir seną, akmenimis grįstą gatvę. Rodos, išlindę žmonės visa tai pasiimdavo. Baigusi gerti, giliai atsidusau. Gatvė pildėsi žmonių.

Artėdami prie nacionalinio teatro jau iš toli pastebėjome ant tarnybinių laiptų sėdintį Oskarą, slinkome lėtai, nors norėjau pasileisti bėgte tarp stovinčių automobilių, sušukti, kad jis neišeitų, pamoti ranka, kad: *štai, mes jau čia*, – tačiau išlikau šalta.

Oskaras, kaip visuomet išsitaršęs ir kaip visuomet lyg ką tik išlipęs iš lovos, tačiau nepaprastai gražus, sėdėjo veidą pasukęs į saulę. Akys užmerktos, lūpos ramios. Jis net nerūkė, rodos, mėgavosi šilta vėlyvo rudens diena. Kai artėjome, galvojau, ką pasakyčiau šalia sėdėdama. Tikriausiai nieko. Palietusi jo ranką pasukčiau veidą į saulę ir tyliai sėdėčiau.

– Labas, – jis atsistojo mums prisiartinus.

– Labas, – garsiai duetu pasisveikinome. Turbūt kaip ir Kajus norėjau būti pirmoji, ištarusi šį žodį.

– Ateikite pas mane po pamokos, – tarstelėjo ir nesulaukęs atsakymo, nes tikriausiai ir taip jį žinojo, nužingsniavo.

Mačiau, kaip prisidegė cigaretę ir kaip išpūtęs sodrų dūmą tyliai kostelėjo. Tada perbraukė ranka vėjo draikomus plaukus ir pasuko už kampo. Dar stovėjau ten link žiūrėdama, jo nematydama, galvodama apie tą akimirką, kai nuo piešinio į mane pakels savo akis.

Nespėję deramai atvėsti po pamokos išskubėjome į Užupį. Nepamenu, kaip ėjome, kelias, rodos, prabėgo akimirksniu ir netrukus mes jau buvome ten.

Oskaro namai buvo tylūs, nešvarios grindys jau buvo išvalytos, o užuolaidos šį kartą nieko neslėpė nuo gatvės. Nedelsęs Oskaras dingo už kaip magnetas aną vakarą ne vieną moterį

traukusių durų. Jaučiausi gerai, buvau laiminga, žinojau, kad greitai ten atsidursiu.

– Turiu vyno, – šūktelėjo pro atviras duris ir pasigirdo kamščio pokštelėjimas.

Dienos šviesoje pasirodė šių namų prabanga: tvarkingai surikiuoti baldai, blizgantys, švarūs stalai ir dideli langai. Skendėjęs cigarečių ir suktinių dūmuose dabar tai buvo rafinuotas, skoningai įrengtas butas. Įėjęs niekaip nebūtum pagalvojęs, kad jame gyvena vienišas vyras. Čia buvo ir gėlių, ir storais raštuotais audiniais apvilktų pagalvių, ir įvairiaspalvių nudegusių žvakių.

Tik paskui išgirdusi, kad Oskaras yra iš turtingos talentingų žmonių šeimos, nustojau savęs klausinėti, kiek be paliovos vyną geriantis dailininkas gali uždirbti. Kokybė buvo Oskaro gyvenimas. Galėdamas sau daug ką leisti, jis viską priėmė kaip savaime suprantamą dalyką, nesivaikė prabangių automobilių, nes mėgo vaikščioti, nepirko brangių laikrodžių, nes laikas jo nedomino. Iki pietų prasivartęs lovoje galėjo nuspręsti, kad ši diena nėra gera, ir taip likti joje iki kito ar dar kito ryto. Jei apimdavo nuobodulys, pasikviesdavo moterį ir ši atskubėdavo jo guosti. Linksmindavo bučiuodama ir glamonėdama, kol jis ją pamylėdavo, arba išgėręs vyno užmigdavo šalia.

Jis net sau nepripažino, kad dažnai tos guodėjos buvo ne jo, o vienatvės pakviestos. Būdavo dienų, kai norėdavo jausti šalia gyvą jo lovą šildantį padarą. Tylūs namai, ypač po paryčiais pasibaigusio vakarėlio, Oskarui tapdavo nemieli. Likęs vienas ilgėdavosi bent šiugždančių patalų, tačiau moteriai atėjus kaipmat imdavo apgailestauti ir vėl svajodavo apie vienatvę ir niekieno netrukdomą pusgirčio miegą. Šiame rate taip sukosi

daug metų, gal net visą gyvenimą: bijojo likti vienas, tačiau būti greta ko nors bijojo dar labiau.

O žmonės prie jo šliejosi, čia ateidavo savęs ieškantis arba save jau praradęs jaunimas. Būriais trypė namus ir nesibaigiančią, nemiegančią jaunystę. Ne vienas Senamiesčio gyventojas svajojo patekti į Užupyje pasislėpusį kitokį pasaulį, jaudinantį ir laisvą Oskaro gyvenimą su brangiais gėrimais, netikėtais pokalbiais ir ore sklandančia intymumo aura.

Žengusi už paslaptingų durų iš naujo juo susižavėjau, pamiršau tas geidžiančias moteris ant Oskaro kelių ir abejingas, nieko nežadantis jo žvilgsnis staiga tapo nepaprastai svarbus. Studijos aplinkoje jis atrodė ypatingai: šaltas ir susikaupęs, nekreipiantis dėmesio į nuvarvėjusius dažus, išbirusias pieštuko drožles ir šviesoje besisukančias sudžiūvusių dažų dulkes.

– Vyno? – paklausė taip, tarsi privaloma būtų išgerti. – Čia aš tapau, – pylė į taures.

Tada neskubėdamas ruošėsi darbui, surinko pakampėse išmėtytus pieštukus, valė iš drumzlino skysčio ištrauktus teptukus. Tai priminė mūsų pasirengimą šokiui, kai mintyse rikiuoji svarbiausius dalykus: ištempti kaklą, pečius nuleisti, alkūnes ir riešus atpalaiduoti.

Studija, erdvi, plačiais dešinėje išsirikiavusiais langais, tik įėjusius pasitiko atviromis lentynomis. Jose buvo gausu įvairenybių, knygų, iš kelionių parvežtų riešutmedžio skulptūrų, krūva sulipusių ir dar naujų teptukų. Prikišta ritinių eskizų, virsiančių piešiniais ant drobės arba taip ir liksiančių čia dulkėti. Siena prieš langą buvo tuščia, gulėjo tik pamestas platus čiužinys. Patalai buvo aplipę geismu ir svetimų moterų plaukais. Šviesiais ir tamsiais, ilgais ir banguotais arba visai

trumpais. Tai buvo vieta, kurioje jis mylėjosi, ir vieta, kurioje mylėjo jį.

Tikriausiai ten ne kartą gulėjo moterys, dabar mus stebinčios iš sienas ramstančių paveikslų. Nuogos, berniokiškos, mažomis ar sultingomis krūtimis. Nedrąsiai susigūžusios ar begėdiškai save visą rodančios.

Norėdama nurimti, godžiai rijau vyną, bijodama sugauti Oskaro žvilgsnį, spoksojau į sukrautas knygas. Daugiausia buvo apie tapybos techniką ir įvairiausių dailininkų paveikslų reprodukcijų albumai. Ganydama akis per knygų nugarėles galvojau, koks jis turėtų būti apsiskaitęs ir kad išprusimas netiko prie jo netvarkingai išsitaršiusių plaukų.

– Ši turėtų tau patikti, – nepajutau jo stovinčio greta.

Man į rankas įbruko knygą.

– Edgaras Dega, – kažkaip iškilmingai pradėjo. – Prancūzų menininkas, tapytojas, skulptorius, grafikas, – vardino mano rankose versdamas puslapius. – Štai, – surado.

Balerinos. Daug balerinų. Šokančios ir besišnekučiuojančios, per pamokas ir spektaklius, po vieną ir grupėmis. Judančios, gyvos, šiltos, švelnios ir sustingusios tuose paveiksluose.

– Pažvelk, kaip švyti jų kūnai. Matai? Baltos tarsi vaiduokliai, – pasakė jis.

Paveiksle vaizduojamos šokėjos stovėjo scenoje, bet aš daugiau žiūrėjau į švytinčias Oskaro akis.

– Bet gyvos. Matai judesį? Repeticija scenoje, – pasakojo.

Linksėdama žiūrėjau į neskustą judančią jo barzdą, šviesoje mačiau auksinių plaukų.

– Aš noriu nutapyti baleto paveikslų ciklą, – surimtėjo.

– Nori tapti Lietuvos Dega? – nusijuokė Kajus, netikėtai priminęs, kad jis dar čia.

Oskaras neatsakė, prisidegęs cigaretę sugrįžo į vietą, kur jo laukė paruošta drobė.

– Pradedam, – išgėrė taurės likutį.

– Ką mums daryti? – paklausiau lyg išsigandęs vaikas.

– Persirenkite baleto drabužiais, – paliepė.

Akimirką palaukusi ir supratusi, kad jis niekur neišeis, žiūrėdama į paskubomis besirengiantį brolį, bandžiau sugauti nertinio sagas. Pajutęs augantį susikaustymą Oskaras parūpino dar vyno, pripylė taures ir leido mums kaip reikiant apšilti.

– Mums šokti? – prakutau kone vienu ypu išgėrusi visą vyną.

– Ne, darykite tai, ką darote pamokos pradžioje, – Oskaras įjungė klasikinę muziką.

– *Préparation*, pasirengimas, – paaiškinau.

Muzika nebuvo tinkama, tačiau buvo lengviau taip nei tyloje.

Ėmėme apšilinėti.

– *Plié, demi-plié, grand plié, battement, battement tendu simple*, – tūpčiodama vardijau, norėdama paaiškinti, ką darome, tačiau dar labiau – kad jis girdėtų mano gerą prancūzišką tartį.

Oskaras keistai tylėjo.

Toliau viskas vyko lyg migloje, kai suvoki, kad esi, kad egzistuoji, viską matai, tačiau vaizdas liejasi. Spengiančioje tyloje girdi natas, tačiau jos slopsta, pakimba kažkur nutolusios ir telieka tik jausmas, kad jos skambėjo. Kad skamba. Bet jų negirdi.

Stovėjęs prie drobės Oskaras priėjo, šiltais delnais slydo mūsų kūnais. Kajaus pečiais, nugara, krūtine, man net užėmė kvapą. Laukė mano eilė. Bijojau, kaip vaikas bijojau nesuklupti, tačiau užvis labiau šito laukiau.

Jo dažais ištepti pirštai palietė man kaklą, suėmė rankomis taip, lyg ruoštųsi dusinti. Nežiūrėjo į akis, klaidžiojo kūnu, suėmęs pečius užsimerkė, atrodė, kad nori pajusti kaulus, sausgysles, sąnarius, išgirsti kraujo tekėjimą, šiltą jo kelią gyslomis. Delnu pajusti odos kvėpavimą ir orą siurbiančias poras. Ėmė leistis žemyn raktikauliais, suveržta krūtine, liemeniu. Čia stabtelėjęs bandė jį suimti rankomis, lyg norėtų įsitikinti, koks jis trapus ir gležnas. Slydo dubeniu, klubais. Atsiklaupė. Apglėbęs plaštakomis šildė mano blauzdas. Susvirduliavau, galva, besisukanti nuo vyno, ėmė suktis iš jaudulio. Suskaudus kažkur papilvėje, stipriai iškvėpiau, giliai, lyg savyje būčiau turėjusi per daug deguonies.

Tą pajutęs, Oskaras atsistojo, įsistebeilijo į mano veidą, ties lūpomis tyrinėjo linijas, kauburius ir siaurą, tamsų plyšį joms prasivėrus. Spalva buvo blyški, tačiau gyva, visai kaip balerinos Dega paveiksle. Žiūrėdamas į mane jis mąstė, kaip maišys spalvas šioms lūpoms išgauti. Bus sudėtinga: nurimusios, blyškios, bet gyvos, trokštančios bučinio.

– Šiandien baigėme, – apsisuko.

Tada lyg gedėdami tyloje apsirengėme.

– Savaitgalį balius, – prisidegė cigaretę mus lydėdamas. – Tema teatras, jums bus lengva, – šyptelėjo.

Visą kelią galvojau, kuo pasipuošti, ir apie Oskaro akis, žiūrinčias į mano lūpas. Buvau tikra, tada norėjo jas bučiuoti.

Žiūrėti pro palatos langą man tapo neatsiejama popietės dalimi. Kieme būriavosi ligoniai, geras oras juos visada vilio-

davo laukan. Keturios sienos, ant kurių nekybojo nei jaukūs paveikslai, nei sentimentalios fotografijos, buvo pradėjusios slėgti, tada vis dažniau prisimindavau kameroje praleistas dienas.

Man ėmė stigti veiklos, iki pietų gulinėjanti ir pasivaikščiojanti nebent iki dušo, tualeto ar valgyklos jutau fizinio krūvio badą, nepadėjo net treniruotės, kurias darydavau atlaisvintame kampe. Kūnas tapo minkštas, glebus, kad ir liesas, tačiau nebe toks atletiškas, pakito viskas, nebeturėjau to, kuo neseniai didžiavausi – pusiausvyros, vikrumo, lankstumo, bet svarbiausia – vidinės energijos ir polėkio.

Priėjusi prie juodojo lango nusimečiau naktinukus, tą dažnai ėmiau daryti, gal iš nuobodulio, o gal dėl to, kad tamsa už jo kažkaip mane traukė. Likusi vienomis kelnaitėmis ilgai save tyrinėjau: krūtys, mažos, stangrios, rodos, tik raumuo, jokio moteriško sultingumo, jokio svorio – balerinų svajonė. Perbraukiau per jas delnais, net ir tokias kas kartą stipriai veržiau, vyniodavau tvarsčiu tol, kol imdavo trūkti oro. Tai buvo mūsų visų galvos skausmas, turėti didelę krūtinę reiškė turėti didelį minusą. Moteriški iškilumai čia buvo grakštumą atimantis dalykas. Ir veržk neveržus, spausk nespaudus, krūtinga balerina vis tiek nevirsdavo plunksnele.

Žiūrėdama į pūpsančius spenelius galvojau apie kambarį už lango, lyg norėdama kažkam pamoti, paliečiau stiklą delnu, braukdama juo žemyn palikau drėgną, nuo mano šilumos aprasojusią žymę.

Kitapus stovėjo Tautvydas, čia jis niekaip negalėjo būti matomas, tačiau ne juokais išsigando. Drėgna jo naujosios ligonės delno žymė tarsi sakė: aš tave matau. Jaučiu. Žinau. Girdžiu. Jis instinktyviai žengtelėjo atgal.

Palata buvo ilgai nenaudojama, skirta ypatingiems, seniau ligoninėje vykdytiems eksperimentams. Apie juos net legendos jau buvo išblėsusios, tačiau šį rytą, eidamas pas jaunąją baleriną, jis užsispyrė surasti šio kambario raktus. Juos suradęs panoro patikrinti, ar jie dar tinkami, bet iš tiesų norėjo pamatyti ją.

Išvydęs pusnuogę, beveik jam į akis žiūrinčią moterį, taip ir nepajėgė išeiti. Balta krūtinė, viršūnėse pasibaigianti tamsiais speneliais, ilgos rankos, lieknas, įrėmintas šonkauliais ir išsišovusiais dubens kaulais, liemuo. Ir žvilgsnis. Kažkoks neįprastas, geidžiantis ar ilgesingas, prikaustantis, nes jam dar nematytas.

Nuo ligoninės maisto Gerda buvo priaugusi svorio. Ir anksčiau matęs ją kaip vaiką dabar žiūrėjo į moterį. Tie kilogramai šiek tiek sušvelnino kyšančius kaulus, liko dailūs kontūrai ir tik tiesi, eiliniam žmogui nebūdinga laikysena išdavė, kad ji nepaprasta.

Bijodamas pajudėti, lyg jo menkiausią krustelėjimą galėtų kažkas išgirsti, jis galvojo apie save ir apie šią baltą jos krūtinę. Ką sau galvojo tai darydamas? Ką galvojo ji, delną prispaudusi prie juos skiriančio stiklo?

Tik Gerdai apsirengus Tautvydas atsitokėjo, ant kaktos

blizgėjo prakaito lašai, o jai išėjus pajuto didelį norą vytis. Pagalvojęs, kad būtinai ją turi surasti, kiek palaukęs ir nusiraminęs išėjo jos dairytis. Ligonių pats niekada neieškodavo, net prireikus paprašydavo juos surasti slaugytojų, tad nenorėdamas sukelti įtarimo dėl visa ko paklausė pirmos pasitaikiusios slaugytojos, ar nematė Martinkutės.

Sėdėjau ant neseniai perdažyto suolo, nors spalva nepatiko, ryški žalia ligoninės kiemui teikė gyvumo. Horizonte mačiau artėjantį daktarą, jutau, kad stengiasi atrodyti kuo nerūpestingesnis, klausėsi dūzgiančio miesto, kažkur nuaidinčio šūksnio, lojančio šuns ir savo pakulnių dundesio į grindinį. Visa tai girdėjau ir aš.

Prieš mane stovėjo Robertas, kaip visada besimuistantis ir plasnojantis. Jau keletą minučių nesėkmingai sukau šalin akis, tačiau jis vis pagaudavo mano žvilgsnį, o tada jo šokis pamišdavo. Tai mažumėlę ėmė erzinti ir tikėjausi, kad daktaras prieis pasikalbėti.

– Kąpenkišimtai galvoja, kad jį valdau, – prabilau jam priėjus, lyg Roberto čia nė nebūtų.

– Ši valdo mano laivą, – Robertas pasakė. Tik nežinia, kam skirta tai buvo.

– Ar jis neplaukia pavėjui? – Tautvydas jo paklausė.

Robertas kiek sukluso, bandė suprasti klausimą.

– Plaukia... Sakau, kad plaukia, – atodė sumišęs.

– Tai plauk vidun. Sušalsi, – Tautvydas mostelėjo į pastatą.

Robertas paklusniai pasišalino. Pakeliui kalbino kitus, jo nė kiek nevengiančius ligonius.

– Galima? – prieš sėsdamas greta Tautvydas atsiklausė.

Saulė spigino tiesiai į mus, tad sėdėti, nors ir vėsu, buvo malonu.

– Gerai juos visus pažįstate? – žiūrėjau į vos vieną kitą dar likusį lapą ant medžių. Dar keli vėjo gūsiai ir jie nukris.

– Suvokti, kas dedasi jų galvose yra sunkiau, nei visi mano. Kartais galvoju, kad nėra mokslo, galinčio padėti tai išsiaiškinti, – Tautvydas, kelius parėmęs alkūnėmis, atrodė ne kaip daktaras, veikiau kaip manęs aplankyti atėjęs bičiulis.

– Žinote, kas mane baugina? – atviravau.

Nežiūrėdamas į mane jis papurtė galvą.

– Kartais taip pat jaučiuosi kažkieno valdoma, – pasukau veidą į tolumoje besiblaškantį Robertą.

Tautvydas šyptelėjo, lyg būčiau pasakiusi pokštą.

– Taip, kaip jį?

Daktaras dar nejuto grėsmės, atrodė ramus ir patenkintas, tačiau žinojau, kad tuoj nuskambėjęs klausimas jį sutrikdys.

– Atrodo, kad būčiau kažkieno stebima, – atsisukau ir įrėmiau klausiamą žvilgsnį tiesiai į jį.

Buvau teisi. Mačiau, kaip neženkliai paraudo jo skruostai, o veido raumenys kiek suvirpėjo, turbūt visai kaip jo širdis, tačiau jis nieko neatsakė.

– Apie ką šiandien kalbėsime? – paklausiau, lyg prieš tai buvęs klausimas būtų išsprūdęs per klaidą.

– O apie ką norėtum? – dar vis palinkęs prie kelių žiūrėjo priešais save. Dabar ir jis spoksojo į tuos kelis virpančius lapus viršūnėse.

– Apie baletą, – atsakiau. Tai nuskambėjo kažkaip slogiai, tarsi būčiau kalbėjusi apie artimą, kurio pasiilgau.

Man tai buvo neišsemiama tema. Kalbėję ištisas dienas turbūt dar nė pusės nebuvome iškalbėję. Svarbiausia, kad žmogus, kuris su manimi šnekučiuodavosi apie baletą, neišvengiamai man tapdavo artimas. Nebūtinai draugas ar mylimasis, tačiau artimas žmogus. Su tokiu ir po daugelio metų galėčiau vėl apie tai kalbėtis.

– Pakalbam, – jis pritariamai linktelėjo.

Nusukę žvilgsnius kas sau abu galvojome, nuo ko pradėti, tačiau ta tyla nebuvo nejauki, kai desperatiškai ieškai žodžio. Man buvo gera prie jo tylėti, gal kalti buvo tie keli kybantys lapai, apie kuriuos tada galvojau, o gal daktaro atpalaiduotos plaštakos, į kurias kartkarčiais vis pažiūrėdavau. Jos dažnai atskleisdavo jo savijautą: jei imdavo jaudintis, suspausdavo kumščius ir išsiduodavo. Ir net ramios akys manęs niekaip kitaip neįtikindavo.

– Kaip tapusi geriausia balerina, tapai... – užstrigo ieškodamas žodžio.

– Padugne? – mano veidas tikriausiai apniuko. Žinojau, kad radau tinkamą savo pačios apibūdinimą.

– Kaip viską praradote? – sušvelnino.

Žiūrėjau į jo saulėje blizgančius batus. Pastebėjau, kad į juos žvilgtelėdavau visad, kai pasijausdavau susigėdusi ar užgauta.

Paaukoti karjerą dėl meilės gal buvo romantiška, tačiau ją prarasti ir tapti padugne dėl žmogaus, kuriam nerūpėjo, buvo mažų mažiausiai apgailėtina.

– Pragėrėme. Prašėlome. Paprastai, – truktelėjau pečiais, lyg man tai nerūpėtų. – Visai neromantiškai.

– Įsimylėjome, – kiek patylėjusi tęsiau.

Buvau tikra, kad būtent apie meilę jis dabar galvojo. Gal prisiminė savąją, tačiau atrodė nusiminęs.

– Meilė neturėtų žlugdyti, – jis pažvelgė į mano rankas, lyg būtų žinojęs mano pačios triuką.

– Bet meilė neprivalo ir kurti. Ir nieko puoselėti. Bent jau ne tokia, – stengiausi kalbėti švelniai, lėtai, lyg manęs tai visai nejaudintų, tačiau girdėjau savo greitėjantį širdies plakimą.

– Ką turi galvoje? – jis atsuko veidą.

– Menas buvo jo nuotaka ir jis ją auginosi, tačiau visus aplinkinius tai žlugdė. Jis nemylėjo nė vieno žmogaus, – kalbėdama regėjau Oskarą. Rūstų, koks jis dažnai su manimi būdavo.

Tautvydas tylėjo, gal nusivylęs, kad šiam pokalbiui trūksta konkretumo, tačiau mačiau – žavėjosi pokalbiais su manimi. Tai buvo kitokios kalbos, prie jų nebuvo pratęs. Čia dėl darbo su ligoniais, ypač su sunkiais, kurie be kelių įkyrių minčių ir apsėdimų daugiau nieko nepasakydavo, Tautvydas per tiek metų turbūt buvo tapęs savotišku bendravimo skurdžiumi.

Vos tik čia atvykusi įsitikinau, kad sergantieji psichinėmis ligomis praranda ne tik sveiką protą, bet ir nebesugeba rišliai, išsamiai kalbėti. Net kadais buvęs geras oratorius, čia patekęs, galėjo netekti iškalbos gebėjimo ir tapti trimečio lūpomis kalbančiu suaugėliu.

Viską keitė sutrikęs jų mąstymas. Būtent jis keitė kalbą. Ligoniai, kurių mąstymas buvo pagreitėjęs, kalbėdavo greitai, lyg žirnius berdami žodžius. Tokių nepertrauksi ir nieko doro neišklausi. Jei atvirkščiai, ligonio mąstymas sulėtėjęs, jis atsakinėdavo vangiai, klausiamas ilgai galvodavo, o kalba būdavo skurdi, vos vieno kito žodžio. Su tokiu pokalbis dažnai panėšėdavo į monologą. Labiausiai mane stebindavo tie, kurių mąstymas tapdavo smulkmeniškas ir perdėtai detalus. Šie taip pat buvo siaubingi pašnekovai, nes įsikabinę į pirmąjį klausimą, dažnai į antrąjį taip ir neatsakydavo. Leisdavosi į analizes, prisimindavo vis naujas nereikalingas smulkmenas ir aplinkybes.

Tai buvo beviltiška. Ir jokio pokalbio tai neprimindavo, todėl pašnekesiai su manimi Tautvydui, jaučiau, darėsi vis svarbesni, reikalingi jam pačiam.

– Būdami prie jo pamažu smegome žemyn, – toliau kalbėjau. – Greitai pajutome, kad sunku treniruotis, kad greitai pavargstame. Ritomės kartu su visomis ten besirenkančiomis menkystomis, – nutilau, lyg norėdama suvaldyti augančią neapykantą.

Tada jis paklausė apie vakarėlius.

– Tai nenumaldomai traukė. Labiau ir labiau. Matėmės kasdien, dalyvavome beveik kiekviename jo rengiamame vakarėlyje. Galvojome, kad tapome jo gyvenimo dalimi, bet turbūt visi besilankantys tuose vakarėliuose taip galvojo. Vargšai... – nužvelgiau ligonius, lyg būčiau kalbėjusi apie juos. – Kai nualpau spektaklio metu, bandžiau viską baigti, bet kvailumas buvo stipresnis, – tai nuskambėjo piktai. – Kritusi primabalerina, – neslėpiau sarkazmo.

Mačiau, kad Tautvydas pastebėjo mano sudrebančius pečius.

– Kodėl nesiliovei? Juk viską supratai, – tai buvo kvailas klausimas.

Jei būčiau įstengusi, niekuomet nebūčiau ten likusi. Jis buvo teisus, viską aš supratau. Mačiau pilkėjantį savo veidą ir niūrėjančias dienas. Nebemačiau saulės, nebent ji apšviesdavo Oskaro veidą. Negirdėjau muzikos, nebent ji grodavo jo namuose. Nesijaučiau balerina, nebent nusimetusi drabužius stovėjau priešais jam tapant. Visa tai galvą susuko taip, jog atsipeikėjau tik tada, kai jau nebegalėjau viso to susigrąžinti.

– Kajus buvo visiškai įklimpęs. Pradėjo leistis heroiną. Tai buvo nebegrįžtama, aš tiesiog negalėjau palikti jo vieno, o ten sugrįžusi vis pasilikdavau, – stabtelėjau, lyg stengčiausi kažką prisiminti, o iš tiesų labai jaudinausi, – galiausiai ten apsigyvenome.

Nusijuokiau, bet tai nebuvo juokas, veikiau apmaudas, nes buvau kvaila. Buvau savimi nusivylęs, viską praradęs žmogus.

– Likau jam kaip daiktas, dar vienas mažas nereikšmingas daiktas, – kalbėjau. – Mes visi tebuvome vargšai. Patikėję juo, patikėję jo meile menui.

Tautvydas klausėsi mano pasakojimo apie Oskarą. Apie paveikslų priedangą slėpti jo iškrypusioms mintims, tuščiam gyvenimui. Apie jo kuriamą apgaulę ir butaforinį gyvenimą. Apie tuos žmones, kuriuos sutikau ir kurie ten rodėsi, nes buvo pametę save. Apie tai, kad turbūt kiekvienas tikėjomės rasti stebuklą, tačiau stebuklų juk nebūna, kalbėjau ir kalbėjau. Mums virš galvų tuo metu praskrido čirškiantis paukščių pulkelis, nebuvau tikra, tačiau turbūt tai buvo iš šiaurinių kraštų atskridę svirbeliai ir aš susimąsčiau, kad tik tai nebent gali būti stebuklas. Apskritai paukščių migracija mane žavėjo. Dar vaikystėje stebėdavau rikiuotes danguje, kai susikaupę jie palikdavo Lietuvą, o kiti, palikę atšiauresnius kraštus, žiemai pasirinkdavo mūsų padanges.

Daktaras vengė klausimų, tik linksėjo, lyg viskam pritardamas. Dar jam pasakojau apie pasiektas aukštumas balete, apie vargą, kurį ilgai kentėme, kad visa tai turėtume, ir apie tai, kaip greitai tapome viso to šešėliai.

– Likome tik jo paveiksluose, – baigiau.

Nebenorėjau daugiau šnekėtis. Visa tai įskaudino iš naujo.

Mačiau, kad Tautvydas ieškojo paguodos žodžių ir kad jo krumpliai nuo įtampos buvo pabalę, tačiau nieko nesugalvojęs tepaklausė:

– Kuo jis vardu?

Pažvelgiau į jį tylėdama. Tai nieko nepakeis, tada pagalvojau, tačiau norėjau pasakyti, kad šis vardas man gražiausias

ir kad jei išgirstu jį kieno nors tariamą, man suspurda širdis. Tada pamelavau.

– Gytis, – atsakiau, – jo vardas Gytis. O dabar galiu eiti? – atsistojau.

Tačiau dar laukiau leidimo, lyg būčiau jo taip išmokyta ar to reikalautų taisyklės. Tačiau taisyklių nebuvo, tad nieko jam neatsakiusi nuėjau. Spėjau dar pamatyti jo nusivylimą ir buvau tikra, kad mane akimis lydi iki pat durų. Sugrįžusi į palatą dar mačiau jį pro langą. Sėdėjo sukumpęs, galvą nunarinęs kažkur žemai, lyg prie tik ką užkasto žmogaus. Svarsčiau, apie ką žmogus taip sėdėdamas gali galvoti? Žinojau, kad jis jaučia mane, gal net įsivaizduoja stovinčią čia, užnugary, prie palatos lango.

Tautvydas juto deginantį žvilgsnį, galvojo apie rytą, kai ją pusnuogę glostė akimis. Dar kuris laikas taip sėdėjęs pasižadėjo daugiau ten nesirodyti, paslėpti gretimo kambario raktą, o gal net jį išmesti. Atsisukęs norėjo pamoti, atsiprašyti ir pažadėti, kad tai nepasikartos, tačiau taip ir liko sėdėti nusisukęs.

Sugrįžęs į kabinetą ilgai rašė, braukė ir pradėdavo iš pradžių. Mintimis sugrįžo prie jos pasakojimo, matė apsvaigusią ir geidžiančią žmogaus, kurio dabar savotiškai nekentė.

Kažkas beldė į palatos duris, nesiliovė ir kai šūktelėjau užeiti. Lyg kopčiau laiptais dūsaudama išsiropščiau iš lovos. Tuoj pat pagalvojau, kad esu ne tik praradusi formą, bet dar ir tapusi tingine. Palatoje buvo tamsu, todėl pravėrusi duris smarkiai prisimerkiau. Tarpduryje stovėjo Jolanta, žvilgčiodama į tamsą už nugaros kaltai šyptelėjo. Nupraustu veidu, su pižama ir supintais lyg mergaitės plaukais atrodė daug jaunesnė, net pilkas kaip granitas veidas atrodė šviesesnis.

Ji laikė laišką.

– Ar negalėtum perduoti mano mylimajam? Jie nesiunčia laiškų. Negaunu atsakymų. Visą amžinybę, – vokas delnuose labai virpėjo.

Tame prašviesėjusiame veide mačiau tikrą sielvartą.

– Parašiau jam, kad jie nesiunčia mano laiškų. Ir kad galvoju apie jį, – lyg privalėtų, papasakojo laiško turinį.

– Gerai, Žibute, aš būtinai tą padarysiu, – pasakiau labai pavargusi.

Neslėpiau to. Gyvendama čia pastebėjau, kad ligoniai sunkiai skiria nuotaikas. Turbūt net jei būčiau užtrenkusi duris, ji pabelstų dar kartą ir dar kartą, o kai jas vėl atverčiau, taip pat kaip iš pradžių – nusišypsotų. Tarp jų gyvenau lyg kokiame nuolat atsukamame filme.

– Tu gera, – mane apkabino.

Tai buvo nuoširdu, nesuvaidinta, kaip buvau patyrusi areštinėje. Išviliojusi pakabutį nėščioji net neišraudo. Tikėjusieji pabaisomis ir kalbantieji su neegzistuojančiais draugais žmo-

nės buvo kitokie. Laisvi, nesugebantys apgauti, nemokantys slėpti nei liūdesio, nei džiaugsmo, nei skausmo, kokį dabar mačiau Žibutės akyse.

Jai išėjus prisiverčiau laiško neskaityti, kad ir išgalvota, tačiau ta meilė jos širdyje buvo tikra, kaip ir žodžiai laiške. Suplėšiau jį į skutelius ir pakišau giliai po šiukšlėmis.

Miego nebenorėjau, grįžusi į lovą tiesiog sėdėjau tamsoje. Netrukus pasigirdo šimtus kartų niekaip nepasibaigianti melodija. Dmitrijus buvo tas, su kuriuo dabar mielai norėjau pasišnekėti.

Palinkęs prie fortepijono ir kietai suspaudęs lūpas jis žiūrėjo priešais save. Atpažinau šį žvilgsnį.

– O tu nekreipk dėmesio, – prisiartinusi patariau.

Mane išvydęs jis šyptelėjo. Visa tai taip čia nederėjo: per balti dantys, per taisyklingi veido bruožai, per tiesi nugara ir glotnus, idealiai jo pečius apglėbiantis frakas.

– Aš irgi bijau, – atsisėdusi ant scenos mataravau kojomis. – Kai išeinu į sceną galvoje ima suktis daug baimių. Nenukristi, nesusimauti, nepamiršti žingsnių. O žiūrovai... Jie, kaip tavo maži žmogučiai, taip pat juokiasi ir apkalba, aptarinėja. Ne visada būna gerai nusiteikę, – kaip vaikui aiškinau.

Jis papurtė galvą.

– Tegul jie džiaugiasi muzika. Parodyk jiems, kad esi talentingas, – nenusileidau.

Dmitrijus įsižiūrėjo į klavišus ir ištiesė jau ir taip tiesią nugarą. Dabar atrodė ramus, priminė man Dmitrijų iš nuotraukų, kurias man buvo rodęs.

– Surenkime šventę, – pastebėjusi, kad jis tampa sukalbamesnis, pasiūliau. – Tu skambinsi, o aš šoksiu.

Dabar galvoju, kad tai buvo beprotiškas pasiūlymas. Didžiulė atsakomybė tiek man, tiek jam. Su ligoniu surengti šventę ligoniams buvo, švelniai tariant, beprotystė, tačiau nuoširdžiai norėjau padėti.

– Repetuosime ir dirbsime, – apžiūrinėdama salės grindis ėmiau vaikštinėti.

Išsigandęs, nors galbūt deramai nesuvokęs, kam ryžtasi, jis linktelėjo. Taip gimė dar viena šių namų sutartis, pažadas, projektas, planas, kurio turbūt nereikėjo imtis, tačiau kuris abiem buvo svarbus. Kad ir bepročiams, tačiau šokti žiūrovams jau seniai ilgėjausi.

Netruko pasklisti gandas, kad naujokė ir Dmitrijus ruošia šventę. Tai sukėlė ligonių smalsumą ir jie kartais užsukdavo pasižiūrėti, kaip mes repetuojame. Sėdėdavo sulinkę ir pavargę, tačiau veiduose dažnokai pastebėdavau nebylų džiugesį ir nusiraminimą.

Bent trumpam ten susitikdavome kasdien. Daugiausiai šnekėdavomės. Prisėdusi ant scenos krašto stengiausi padėti prisijaukinti tai, ko jis bijojo. Netrukus atsinešiau savo puantus, jie, kaip Dmitrijaus baimės, man taip pat badė akis. Viena buvo juos avėti palatoje, visai kas kitą scenoje.

Būdavo dienų, kai tarpduryje pasirodydavo Tautvydas, tais kartais aš ypač susijaudindavau. Stovėdavo sunėręs rankas, kol pagavęs mano žvilgsnį dingdavo. Jutau grėsmę tame jo stovėjime ir rūsčiame veide. Ilgainiui pradėjau galvoti, kad kišu nosį ten, kur nereikia, bet pusiaukelėje nuvilti Dmitrijų būtų buvę nedovanotina.

Sugrįžusi į palatą nurimdavau, tamsus stiklas jos gale mane tikino, kad viskas gerai. Beveik kas kartą, kai daktaras ten stovėdavo, aš jaučiau, net mačiau jį stovintį. Prie pat stiklo, giliai

kvėpuojantį ir suspaudusį kumščius. Kartais – išsigandusį dėl mano atsukto žvilgsnio. Tais vakarais šokdavau įsivaizduodama, kad šoku scenoje, o mano akys ir kūnas turbūt degdavo iš palaimos. Paskui atsigulusi ilgai galvodavau, kad jam sunku tai tverti, spėliodavau, kiek ilgai jis taip save kankins.

Tautvydas žinojo – jis pavyduliavo. Turėjęs šią pažeidžiamą moterį vienas pats dabar vis dažniau ją rasdavo su bepročiais. Dmitrijus – išvaizdus jos metų vaikėzas, kad ir ligonis, tačiau tobulai skambinantis fortepijonu. Tačiau labiausiai Tautvydą erzino desperatiškas Gerdos noras jam padėti.

Pastaruoju metu psichiatro mintys vertė abejoti savo paties protu, užvaldytas Gerdos, laukdavo susitikimų, prisigalvojęs nebūtų reikalų sukiodavosi netoli. Išgirdęs melodiją vis žadėdavo sau, kad žvilgtels paskutinį kartą, tačiau sugrįždavo vėl ir vėl, o išvydęs ją besijuokiančią ar guodžiančią tą jauną vyrą, nesusivaldęs sprukdavo šalin. Baisiausia buvo tai, kad nepaisydamas sau duotų pažadų neišmetė rakto nuo slaptos palatos. Kartais valandų valandas ten jos laukdavo, o sulaukęs prarasdavo laiko nuovoką. Nepaisydamas ligoninės darbuotojų, ne kartą jo pasigedusių, ir pamiršęs mediko pareigą, peržengęs ribas grožėdavosi jos kūnu. Ypač, kai ji šokdavo. Tada tyrinėdavo kiekvieną Gerdos baltos odos lopinėlį, stebėdamas ją ne kartą turėjo giliai įkvėpti ir susilaikyti pas ją nenuėjęs.

Čia nematomas jis jausdavosi vyru, pamiršęs pečius slegiantį baltą chalatą gėrėjosi jauna moterimi, svajojo ją turėti ir pirštais gerti jaunystę. Kartais atsitokėjęs ir nusivylęs išskubėdavo vaikščioti gatvėmis, tada klausdavo savęs, ar ji jį jaučia, ar žvilgsniai, kuriuos ne kartą buvo pagavęs, galėjo būti sutapimas. Spėliojo, kodėl ji tą daro, kodėl išsirengusi kas vakarą viena šoka. Nuo šių minčių ir beprasmiškų ilgų vaikštynių taip pavargdavo, kad į namus pareidavo vos gyvas.

Aš dar gyvenau praeitimi, kasdien prisimindavau Oskarą ir jo namus. Kartais, rodos, užuosdavau tų namų ir jo paties kvapą, jį užuosdavau visada, kai palinkęs siekdavo mane bučiuoti.

Viskas prasidėjo greitai, įsižiebus fantazijoms po pirmojo jo prisilietimo. Tai nesiliovė, kas kartą buvo vis sunkiau atsispirti, kas kartą stovėdama šalia norėdavau liesti jo pečius. Jau eidama į antrąjį vakarėlį tvirtai žinojau – Oskaras vyras, kuriam galėčiau padovanoti save. Save atiduoti kaip daiktą, puošmeną, kad tik jis būtų šalia.

Jo namai tą kartą tapo teatro scena, kiekvienas čia įkūnijo tai, kuo giliai širdyje norėjo tapti: moterys galėjo dėtis kekšėmis, leistis liečiamos ir liesti pačios, ar atvirkščiai – pažaboti įgimtą gašlumą ir apsimesti nekaltomis, meilę oneginams kenčiančiomis tatjanomis. Vyrai – Venecijos pirkliais, fantomais, mistiniais dangaus ir pragaro herojais.

– Nuspėjama, – žiūrėdamas į mane kraipė tada galvą Kajus, pats apsirengęs Spragtuku.

Tapusi baleto simboliu Odeta tik ironiškai šyptelėjau, buvau tikra dėl pasirinkimo, tikėjau, kad Oskaras galėtų pamilti gulbę.

Įėjusi į dar vėsius, nespėjusius pridvisti Oskaro namus, nušviečiau svetainę. Nesitikėjusi tokių ovacijų net susigūžiau, visi kambaryje atsisuko, tai įvertinusi kaip gerą ženklą, pademonstravau *passé par terre*. O kai tik atsistojau ant pirštų galų, pasigirdo susižavėjimo šūksniai ir plojimai. Spėję apgirsti keli

juokdariai mintyse jau kišo rankas po standžiu mano *tuttu. Bravo!*

Beliko pamatyti Oskarą, tačiau jis kaip visada buvo dingęs.

Buto sienas puošė veidrodžiai, aukštose žvakidėse degė daugybė žvakių. Atėjęs čia pirmąjį kartą galėjai pasiklysti. Namai tapo erdvūs, mistiški, lyg būtum patekęs į patį pragarą. Įvairūs herojai maišėsi su mano pačios atvaizdais. Lubos, nukabinėtos lietaus girliandomis, tapo tokios žemos, kad pasistiebęs aukštesnis žmogus galva galėjo liesti sodrų raudoną lietų.

Pagaliau jis pasirodė. Pranokęs pats save.

– Oskarai! – kažkas sušuko. – Ar jau baigei su Ieva? – kažkas garsiai nusižvengė.

Jis ėjo vedinas nuoga moterimi. Atpažinau tą pačią nevilkinčią kelnaičių merginą. Ievos originalumo ir drąsos, deja, nepralenkiau net aš. Ties tarpukoju prisiklijavusi pageltusį medžio lapą krūtinę buvo uždengusi storais ilgais dirbtiniais plaukais, nutįsusiais nuo ryškiaspalvio peruko. Ir nors suskaudo paširdžius, į ją tik žvilgtelėjau, akys krypo į Oskarą, be abejonės, įkūnijantį patį save. Odinėmis kelnėmis, nuogus pečius ir rankas buvo apsiraišiojęs raudonais odiniais diržais, akys juodos ir lyg murzinomis ašaromis nutįsusios per skruostus tapo dar piktesnės. Juodi šešėliai aplink jas nelabai leido pamatyti, į kur nukreiptas jo žvilgsnis. Ištaršyti, raudonai nupurkšti plaukai priminė liepsną, o ryškios, lyg krauju išteptos lūpos darė jį panašų į mistinę būtybę.

Jis buvo nei vyras, nei moteris, nei žmogus. Tą vakarą jis buvo blogis.

– Gulbė... – paėmęs už rankos, lyg norėtų apžiūrėti, mane apsuko.

Ievai tai nepatiko, tačiau akivaizdžiai prie to pripratusi apvaliais klubais ji nulingavo gėrimo.

– Pažiūrėkite, ką turime! – Oskaras atkreipė visų jau ir taip prie jo prikaustytą dėmesį. – Primarijus ir primabalerina! Tikras spektaklis!

Mačiau, kad jis gerokai apsvaigęs. Svečiams plojant, palikdamas raudoną žymę, įsisiurbė man į kaklą. Pašiurpau, turbūt taip jaučiasi gulbės, kurias medžioja.

Šį kartą vakarėlyje jaučiausi gerai, pažinojau namus, po kuriuos išdidžiai ir drąsiai vaikštinėjau. Kajus, radęs išvaizdų homoseksualą, davė man ramybę ir aš nevaržoma galėjau stebėti vykstantį spektaklį.

Tą kartą viskas buvo kitaip, svečiai, prisigėrę neįprastai greitai, lyg ligoniai slankiojo pakampėmis. Net muzika, persmelkta dejonių ir nevilties, dvelkė mirtimi.

– Patinka muzika? – lyg perskaitęs mintis paklausė Oskaras.

Stovėjau tada prie lango ir siurbiau ne pirmą kokteilį. Jis apkabino per liemenį, o aš dar kartą sudrebėjau.

– Eikš, kai ką tau parodysiu, – per žmonių spūstį ėmė vesti studijos link.

Atsidūrę tuščiame, tik Oskarui priklausančiame kambaryje abu, lyg palikta už durų muzika, nutilome. Akimirką reikšmingai į mane pažiūrėjęs, lyg klaustų: *tai kas dabar bus?* – lipniomis lūpomis apžiojo kone pusę mano veido. Liežuviu slinko žemyn kaklo link, kur jau buvo palikęs raudonų dažų žymę. Jaučiau, kaip smarkiai nudiegė pilvą.

– Tavo žvilgsnis. Jis kitoks, – lyg gavęs ženklą jis ėmė draskyti mano drabužį.

Nerangiais drebančiais pirštais plėšė kostiumo siūles. Lyg

muzikos garsai pabiro karoliukai, o baltos plunksnos be garso sklandė aplink mus.

Nuleidusi akis žiūrėjau, kaip spindi pažirę balti kamuolėliai, kažkas, badydamasis pirštus, juos siuvo naktimis. Tai buvo brangiausias teatro kostiumas.

Oskaras nesiliovė bučiuoti.

– Gulbe, mano gulbe, – tarp bučinių šnabždėjo ir tai buvo gražiausia kada girdėta daina. Pakėlęs ant rankų nusinešė mane ant čiužinio. Drebėjau. Siaubingai drebėjau, jutau, kad jis nesiliaus. Užmerkusi akis bandžiau nurimti ir mėgautis ilgai svajotomis minutėmis.

– Oskarai? – įėjusi Ieva žiūrėjo į nuogą mano krūtinę.

Jei būčiau galėjusi, būčiau žvėries balsu ją kaipmat išgąsdinusi arba pripuolusi ir savomis rankomis išgrūdusi lauk.

– Dink! – Oskaras pasiuto. Tai buvo įsakmiau už bet kokį mano sužvėrėjusį šūksnį.

Jai išėjus Oskaras įsižiūrėjo į naktį už lango, atrodė, kad viskas buvo sugadinta.

– Palik mane vieną, – bandydamas tai ištarti kuo švelniau jis net nepažvelgė į akis.

Rinkdama drabužio draiskanas laikiau ašaras, basomis pėdomis jutau prie padų limpančias švelnias plunksnas ir šaltus karoliukus, ir visa siela nekenčiau tos merginos. Turbūt visai kaip ji manęs.

Išėjusi iš studijos radau vos kelis dar gyvus vakarotojus. Tuščiame sofos kampe susirangiusi žvalgiausi aplink, jaučiausi girta, o ant kūno dar degė bučiniai. Tamsoje tarp veidrodžių, žvakių ir raudono lietaus atrodžiau dar labiau išblyškusi. Balta kaip pienas, kaip baltas drugys, atklydęs ir įkalintas ten, kur neturėjo būti.

Laukiau. Laukiau jo pasirodančio ir už rankos mane ten vėl nusivesiančio. Laukiau pikto, laukinio, grubaus. Bet jis nepasirodė. Plačiomis akimis ilgai stebėjau palubėj virpančius blizgučius. Nemiegojau ir tada, kai jie liovėsi judėti. Ir tik prašvitus užmerkiau akis.

Sėdėdama prie kompiuterio Reda žiūrėjo į save dar sveiką. Tai buvo sauja druskos ant ne vienerius metus žiojėjančios žaizdos, todėl jos veidas atrodė apniukęs ir liūdnas. Šalia išskleistas gulėjo pastarasis nepažįstamojo laiškas. Akivaizdu, jis rašė galvodamas apie moterį kompiuteryje. Reda dar kartą perskaitė paskutinius laiško žodžius.

Jie visai nesidžiaugia mūsų liga, artimieji, turiu galvoje. Žmonos, vyrai, vaikai ir, pasirodo, – net šunys.

Taip. Ji jautėsi apgailėtina, buvo tikrų tikriausia egoistė, susirgusi galvojo tik apie raukšles, pilvą ir vystančius savo kelius. Artimieji tarsi išnyko, jos pasaulyje jie nustojo egzistuoti. Apie vyrą galvodavo tik tiek, kiek užimdavo laiko jam išeiti į darbą.

Kai atsikėlė gyventi kartu, jie nė karto drauge nevakarieniavo, nepietavo, net pusryčiai – tai tik per jėgą surengtas spektaklis. Nuo pat pirmos dienos ji nebuvo atvėrusi nė vienos virtuvės spintelės, šaldytuvo ir tik pastumdavo vyro patiektą lėkštę.

Nepažįstamasis buvo teisus, ji galvojo tik apie save ir galiausiai tapo viskuo: šeima, draugu, vyru. Jai nerūpėjo net vaikas. Tik ji ir prabėgusi jaunystė.

Pasiraususi stalčiuose ištraukė nuotraukų dėžę. Ji – gelsva suknute, glotni oda, stangrios blauzdos, veidas jaunas, primenantis vaiko. Jis – jai mojuojantis. Ji – prisimerkusi nuo saulės.

Jis – skaitantis laikraštį kažkur ant jūros kranto. Visa tai buvo taip seniai ir taip svetima, kad negalėjo patikėti, jog tai kažkada nutiko jai.

Kai pasigirdo durų skambutis, apimta įniršio Reda svaidė nuotraukas po kambarį. Bėgdama kliudė vazą ir ši garsiai pažiro ant grindų, tačiau ir šįkart nespėjusi laiku jų atverti rado tik po kojomis gulintį voką. Jokio žmogaus, nė jokio ženklo ir jokio paaiškinimo.

Niršo. Niršo dėl visko: dėl nuotraukų, sudužusios vazos ir dar kartą pražiopsoto slapto laiškanešio. Galbūt dėl to nepanorusi laiško skaityti išmetė. Tada kiaurą dieną kaip įprasta gulėjo. Vakare klausėsi parėjusio vyro, jo tarškinamų indų, vandens kunkuliavimo virdulyje, šlamančių renkamų nuotraukų ir tylos. Vyro tylos. Net gulėdama antrame aukšte juto jo žvilgsnį, liūdną ir pavargusį.

Netrukus pasirodęs vyras, kaip buvo spėjusi pagalvoti, pavargęs griuvo šalia ir užmigo. Jautė skaudžią net jo miegančio vienatvę. Nepažįstamasis buvo teisus, niekas nesidžiaugia šia liga. Neduodama sau ramybės spėliojo, kiek laiko liko, kol vyras ją paliks, mąstė, kad vieną dieną jis ims ir nebepareis, negrius pavargęs šalia ir ji tūnos čia viena. Laikrodis rodė pusę keturių. Pats sunkiausias laikas, jei neužmiegi, kūnas pavargęs ir sušilęs nuo vartymosi, galva sunki nuo suvokimo, kad netrukus išauš. Visa tai atneša dar vieną beviltišką dieną.

Ji pakilo iš lovos, vėsiomis grindimis perėjo namus iki virtuvės, pasiraususi šiukšlių dėžėje išsitraukė voką. Nusprendusi, kad šviesos geriau nejungti, atvėrė šaldytuvą, įsižiebė jauki šviesa.

Mieloji,
pasidalysiu tuo, ką vakar supratau ir kas man palengvino gyvenimą.

Supratau, kad viskas, kas brangu, turi būti vertinama labiau. Kad ir mano Brisius. Kol buvo jaunas, grauždavo baldus, grindų apvadus, viską, kas pakliūdavo po nosimi. Kartą duryse pragraužė kumščio dydžio skylę! Ir kam? Tam, kad išlietų jaunystę. Dabar jis guli ramus, nesidomintis net jam pamestu kaulu. Nebeturi išvaistytos durims energijos. Ir dabar jis man net brangesnis, žino, kada keliuosi, tada ir jis pakilęs iš guolio lyžteli mano žemėn nuleistą pėdą. Žino, kada bus maitinamas, tada laukia prie dubens. Žino, kad nepakenčiu jo lojimo. Jis tapo daug naudingesnis sendamas.

Iš tiesų viskas, kas brandu: gėrimai, baldai, vazos, puošmenos – viskas verta daugiau. Galbūt įvertinti laiko ir mes tampame patikimesni? Ar ne taip? Tada nudžiugau ir pagaliau susitaikiau su savo blogėjančiu regėjimu. Tai ne kas kita, o ženklas, kad kadaise daug skaičiau.

Pagalvokite, palyginkite gyvenimą jaunystėje ir dabar. Besikeičiantis kūnas tampa gražesnis, jis saugo paslaptis, malonumus, parodo tau, senam kriošenai, visą jau nueitą kelią. Apgamai – prabėgusias atostogas ant smėlio. Pageltę dantys – surūkytas cigaretes, išgertą juodą kavą. O jei dar gėrei kažkur Italijoje... Randai – ištvertas ligas ir traumas, nuo kurių išgijai. Raukšlės – juoką, užkrėtusį tave arba šalia stovintį mylimą žmogų. Arba – vasaros kelią į priemiestį, kai vairuodamas primerkei akis. Moterims nukarę pilvai ir krūtys primena vaikus, pirmą rytinį jų spurdesį, kai tik nubundi, ir pieno lašą ant jų skruosto. Nuospaudos – kelius, kuriuos nuėjai, ir vaistines, kuriose sustojęs pirkai pleistrą.

Žinot, norėčiau Jus sutikti, pasidžiaugčiau kiekviena raukšlele. Juk tai ženklas, kad turėjote dėl ko juoktis. Atsiprašau už galbūt per didelę drąsą, tačiau manau, kad tokia moteris kaip Jūs, sulaukusi brandos, išties pražysta. Ar ne taip? Sodrus balsas, išpasakojęs daugybę istorijų, žili plaukai, pabalę dėl praeityje patirtų rūpesčių. Tokiu metu belieka tik meilė. Viskam, užaugusiems vaikams, žmogui šalia, bet ypač sau. Už tai, ką jau padarei.

Mažas apgamėlis prie Jūsų lūpos... Kada jis atsirado? Tai gražiausia Jūsų kūno vieta. Žaviausia, kad niekas jos nebepakeis ir neatims. Džiaukitės, turite tai, kas nepakeičiama. Save, savo grožį, apgamą. Šypsokitės, gilinkite raukšles, kurias norėčiau suskaičiuoti.

Sodininkas nebeateina, lapai sugrėbti, saugiai tūno užrišti juoduose maišuose kiemo kampuose. Iki pirmojo sniego jis nepasirodys, o tai mane liūdina. Bet dar labiau tai liūdina Brisių.

Šią naktį pabudau nuo kvailos minties: vieną dieną norėčiau drauge su Jumis atrišti tuos sodininko sukrautus maišus ir išbarstyti lapus po kiemą. Suteiktume džiaugsmo mano nelaimingam aviganiui. Dar juokingiau, kad apie tai galvojau iki paryčių, kol nuėjęs į sandėliuką patikrinau, kiek grėblių turiu. Jų yra du.

Begrėbdamas lapus žiūrėčiau į Jūsų lūpos apgamėlį. Būtų nuostabu, jei galėčiau apžiūrėti visus. Surašęs pasaulio paplūdimius, nusivežčiau Jus į laukinį, dar niekieno nelankytą. Ar ne nuostabu? Mano mintys juokingos.

Dovanokite už šį kvailumą, gal nuo vaistų man haliucinacijos?

Iki.

Jūsų Draugas

P. S. Tai – pirmas laiškas Jums, kai nekalbėjau apie Depresiją, o tai – jau geras ženklas.

Redos širdis neįprastai spurdėjo, to nebuvo ilgus metus, nebent per pykčio ir ašarų priepuolius ji jausdavo turinti širdį. Tačiau ir šie pastaruoju metu buvo praradę karštį, užsiplieksdavo tylomis ir tik ašaros išduodavo sielvartą. Dabar ji blaškėsi po virtuvę ir negalėjo nurimti, vis iš naujo skaitė laišką. Būti gražiai, patikti kažkam dabar prilygo stebuklui, juk net pati savęs neapkentė.

Emocijos prasiveržė alkiu ir ji atsikando po ranka gulėjusio obuolio, pajutusi jo saldumą kando dar ir dar, tada susirado duonos ir spoksodama per langą ėmė kimšti. Vaizdas už jo atvėrė nuostabų reginį: juodas dangus, apšviestas mėnulio, ir šalia pilki, spindintys kamuoliniai debesys. Atidarė langą. Spengianti tyla. Ji visada reiškė rudenį: jokių žiogų ir paukščiai kažkur sulindę, net žiemą bent jau sniegas gurgždėdavo.

Debesuotame danguje ieškodama žvaigždžių Reda galvojo apie laiškus. Iki depresijos turėjusi gerbėjų jų buvo gavusi ne vieną, tačiau niekuomet nebuvo gavusi laiškų nuo sergančio depresija žmogaus, tą patį, ką ir ji, išgyvenančio žmogaus. Nė nepažinojusi staiga pajuto jam prieraišumą.

Byrant duonos trupiniams galvojo, koks šio rašymo tikslas. Rašyti be atgalinio adreso taip savanaudiška ir nemandagu, tačiau labai romantiška. Tai priminė ją pačią iš praeities, kai dar kvepėjo rytietiškais prieskoniais ir arbatmedžiu. Galiausiai pripažino, kad laukia jau kito nepažįstamojo laiško. Galvojo, ką pati jam parašytų.

– Reda? – tarpduryje stovėjo apsimiegojęs jos vyras.

Žiūrėjo tai į ją, tai į rankoje laikomą storą riekę duonos.

– Išalkai? – priėjo.

Iš dubens pasiėmęs obuolį garsiai atsikando.

– Taip, – atsakė pilna burna Reda.

– Gal išvirti makaronų? – jis džiūgavo matydamas ją valgančią.

Reda matė ašaras jo akyse.

– Jau pavalgiau, – duonos buvo beveik nebelikę.

– Šiandien žiūrėjai nuotraukas? – švelniai, lyg norėdamas, kad pagaliau žmona išsipasakotų, palietė jos ranką.

– Galiu paklausti? – ji leido jam liesti. – Ar aš tau graži?

Žmonos klausimas buvo toks netikėtas, kad čiupęs Redą į glėbį ilgai ir stipriai spaudė jos kaulėtus pečius.

– Žinoma. Žinoma, tu graži, – kartojo.

Prispaudusi skruostą Reda girdėjo tankų ir jaudinantį vyro širdies dundesį. Tokį, koks esti, kai ištinka kai kas labai svarbaus, kai nusivili ar supyksti, arba apkabinus mylimą, brangų žmogų. Dar – kai įsimyli.

Reda jautėsi sumišusi, prie vyro nesiglaudė amžius, o meilės laiškų neskaitė dar ilgiau. Už langų nušvito, nuplaukę debesys vėl parodė pliką mėnulį. Pakėlusi galvą ji žvilgtelėjo aukštyn. Ten buvo žvaigždžių.

—Gerda! Pabusk! – kažkas purtė. – Kelkis gi!

Šalia stovėjo Kajus. Siaubingai užtinęs, išdžiūvusiomis ir suskeldėjusiomis lūpomis kažką man sakė, bet balsas nutolo ir Kajus dingo.

Alsuodama lyg po ilgo bėgimo dairiausi po tuščią palatą, mintyse klajojau dar ten, iš kur tik ką buvau pabudusi. Prisiminiau rytą, kai po vakarėlio Kajus mane purtė ir paklaikusiomis akimis žiūrėjo į sugadintą Odetos kostiumą. Pamenu, ilgai dairiausi nesuprantanti, kas nutiko. Gulėjau Oskaro svetainėje ir jaučiausi dar girta, aplink buvo primėtyta blizgančių popierėlių, žėrinčių įvairiausiomis spalvomis, ir tuščių besiritinėjančių butelių. Žmonių nebebuvo. Nusivilkę kostiumus dabar, dar negalvodami apie vakarykštes nuodėmes, visi miegojo.

– Repeticija! – suriko Kajus man tebegulinčiai.

Padvelkė bjaurus pagirių dvokas, mane kaipmat supykino. Pripuolusi prie virtuvės čiaupo ėmiau siurbti vandenį. Šaltą, vėsinantį burną ir vidurius. Tik numalšinusi troškulį tyliai nutipenau į studiją, kur tikėjausi rasti miegantį Oskarą.

Pilki, glotnūs patalai atidengė jo kūną: plaukuotos kojos, didelės pėdos, ranka, atmesta virš miegančio veido, sustingusio, bet gyvo. Lūpos – rausvos, išteptos iki smakro, kur matėsi šviesi, senokai skusta barzda. Tvardžiausi nepalietusi to šilto kūno, norėjau nubraukti plaukų sruogą nuo akių, tačiau taip ir likau iš toli žiūrėti. Tarpduryje pasirodęs Kajus akimis jau ragino eiti.

Taksi automobilyje sėdėjau apsigobusi Kajaus megztiniu, Odetos kostiumas buvo visiškai sugadintas, o man pasijudinus vis byrėjo žibantys žvynai. Jų pilna buvo ir ant automobilio sėdynės. Mačiau, kaip gailiai Kajus į juos žiūrėjo, tikriausiai spėliodamas, kas vakar man nutiko. *Nieko*, norėjau atsisukusi pasakyti, bet kratantis automobilis buvo taip užsupęs, kad sėdėjau netardama nė žodžio.

Repeticija, į kurią gerokai vėlavome, buvo svarbi. Vakare – spektaklis, tad susirinko beveik visi mokytojai, salėje sklandė nedidelė įtampa. Mes, šokę pagrindinius vaidmenis, turėjome gerai tą rytą pasirodyti, tačiau nesisekė, pylė prakaitas, o galva svaigo po kiekvieno sukinio. Širdis vangiai mušė, atrodė, kad dar žingsnis ir ji sustos.

– Kas čia buvo? – sustabdęs muziką paklausė repetitorius.

Laukdamas atsakymo prisiartino.

– Neišsimiegojome, – Kajus bandė atsitraukti.

– Jūs girti? – iš nuostabos išsprogdino akis.

– Ne, – suskubau atsakyti, kad Kajus ko nors neleptelėtų. – Vakarojome vakar ilgai.

– Jūs dar girti! – sušuko taip, kad jei pirmąjį kartą kas nors neišgirdo, tai dabar, buvau tikra, išgirdo visi.

Trupė nuščiuvo, sužiurę į mus laukė, kas nutiks. Tikriausiai ne vienas džiaugėsi ir tikėjosi mums didelės bausmės. Aš stovėjau taip pat žado netekusi ir kaltai žvelgiau į mokytojo raumeningas šlaunis.

Jis buvo geras žmogus, tačiau atidavęs gyvenimą scenai to paties reikalavo ir iš kitų. Iš mūsų sparčiai tobulėjančios poros reikalavo daug: kantrybės, ištvermės, tikslumo ir atsidavimo, žadėjusio padanges.

Jis tikėjo: ši pora pripažinimo būtų susilaukusi bet kuria-

me pasaulio teatre. Vien tai, kad buvo poroje šokantys dvyniai, jau buvo egzotika. Todėl stengėsi mus saugoti ir, pasak jo paties, reikalavo tiek, kiek buvo žmoniška reikalauti, tačiau gyvenime labiau atsidavęs teatrui, buvęs vienišius ir mylintis nebent tik sceną su žmonėmis bendravo mažai, todėl žmoniškumo ribas suvokė savaip.

Aš jį mylėjau, tačiau ne kartą buvau nurijusi karčią šio žmogaus mestą repliką.

– Kas čia? – pamenu, vos tik pradėjusios šokti trupėje jis manęs paklausė.

Pirštais sugnybė mano dar paauglišką papilvę. Baisiausia, kad mane, naujokę, šitaip lietė beveik visų septyniasdešimties trupės narių akivaizdoje. Lyg maigyti lašinius nebūtų tikęs kitas laikas. Tačiau turbūt jis žinojo, ką daro.

– Oda, – gūžtelėjau tada išraudusi.

– Tikrai? – kilstelėjo antakius.

Jaučiausi tokia pažeminta, kad vos laikiau ašaras. Negana tokio, kad ir nepikto, išsijuokimo, jis padarė dar siaubingesnį dalyką – pasikvietęs išblyškusią, beveik mirtino lieknumo baleriną, sudavė paskutinį smūgį.

– Štai čia yra oda, – pasakė pakėlęs merginos palaidinę. – O tavo, mieloji, – lašiniai.

Turėjau atsakyti, ne tam, kad ginčiausi, o kad nepravirkčiau.

– Aš turiu susirgti, – prisipažinau.

Tą pasakiusi pažvelgiau į šalia išsirikiavusius šokėjus, tarp jų buvo krūva balerūnų. Prisipažinti apie mėnesines kartais bijodavau net močiutei.

– Per mažai dirbi, – abejingai atsakė, lyg tik ką būčiau pasipasakojusi apie skaudančią galvą ar vakar išrautą dantį. – Nagi, ko stovim? Pradedam!

Ta diena taip ir liko neišdildoma ir verčianti kaskart, kai ją prisimindavau, smarkiai išrausti. Sumažinusi ir taip menką maisto porciją ėmiau daugiau treniruotis, prieš pamoką rytais bėgiodavau, risnodama palei Nerį mažai galvodavau apie nuovargį. Stebėdama apsnūdusias antis paupy prisimindavau tos mirtinai nusibadavusios mergaitės pilvą. Kartais priartėjusi prie tiltų pakeldavau akis į skubančius žmones, spėliodavau, kur jie nestabtelėdami pasigrožėti vaizdu taip skuba. Praradusi nuovoką nubėgdavau daugybę kilometrų.

Su mokytoju po šio įvykio sutariau gerai. Lyg nieko nebūtų įvykę. Gal dėl to, kad pati siaubingai bijojau, o gal tiesiog tapau pirmąja trupės balerina. Nurimau ir pripratau prie mokytojo išsišokimų, pastarieji vis dažniau skaudindavo ne mane.

Todėl tą kartą prieš jį stovėdama pagiringa jaučiausi šimtus kartų blogiau nei tą viešų mėnesinių dieną.

– Eikite miegoti, – pažiūrėjęs į laikrodį jis paliepė.

Nedrįsę ginčytis tyliai išėjome.

Užmigti negalėjome, Kajus vis vartėsi ir kartkarčiais pakeldavo galvą pasižiūrėti į mane. Aš taip pat nemiegojau, žiūrėjau į ant kėdės pakabintą sudraskytą gulbės kostiumą.

Tą vakarą spektaklis virto didžiausiu kada patirtu išbandymu, nuovargis ir baimė buvo begaliniai, atrodė, kad visi pirmose eilėse girdi besidaužančią širdį ir mato išdžiūvusias, rausvas akis, galbūt net užuodžia pagirių dvoką. Paskui, stovėdama aplodismentų jūroje, tyliai sau prisiekiau viską pabaigti, daugiau nesugrįžti į Oskaro namus, o jam atėjus daugiau niekada nepagauti to visa drebinančio žvilgsnio.

Ne kartą bandęs mus surasti galiausiai Oskaras dingo ir aš su kartėliu ir nusivylimu jau buvau pradėjusi tikėti, kad pagaliau atėjo pabaiga. Ilgėjausi, galvojau ir kenčiau tikrą pra-

radimo skausmą. Ne kartą norėjau pas jį nueiti ir be žodžių apkabinus taip pastovėti, tačiau prisiminimai slopo ir aš kas rytą jausdavausi geriau, kai vieną ankstyvo pavasario dieną, žliaugiant šiltam lietui, jis sugrįžo.

Tą popietę tiško pravažiuojančių automobilių keliamos balų bangos ir eiti palei gatvę darėsi nejauku. Pamiršęs skėtį kartkarčiais prabėgdavo kiaurai permirkęs žmogus, tačiau mes su Kajumi nesustojome net tada, kai atrodė, kad lašai ne krinta žemėn, bet kyla aukštyn iš jos. Praeidami matėme pastogėse stoviniuojančius žmones. Pamenu, užkliuvo jaunuolių pora, jie sėdėjo ant laiptų, skėčiu pridengę kojas kas kartą pabūgdavo iš po automobilio ratų tėkšiančios bangos, bet jei banga nekliudydavo, vienas paskui kitą linksmai nusijuokdavo. Po to kas kartą įsisiurbdavo vienas kitam į lūpas.

Tai liūdino. Nors jie atrodė laimingi, liūdino vis tiek. Aš ilgėjausi, jutau tikrą ilgesį, kai, rodos, net kvėpuoti tampa skaudu.

Kiaurai permirkę po repeticijos skubėjome į namus. Dangus buvo toks pilkas, kad pabaigos nebuvo matyti. Besijuokdami iš prisemtų batų bridome per vandeniu užlietas gatves. Drėgmė sunkėsi į susuktus į kuodą mano plaukus, tekėjo kakta, kol ant blakstienų pakibę lašai nukrisdavo žemėn.

Kajus juokėsi, atbulomis besitraukdamas tolyn kalbėjo apie maudynes lietuje ir apie mėtų arbatą, kurios išvirs grįžęs.

Tamsiame medžio šešėlyje mus stebėjo Oskaras. Kai priartėjome, čiupo mane už rankos.

– Dingot? – iškošė lūpomis taškydamas lietų.

Sustingusi tikriausiai atrodžiau išsigandusi.

– Nebeieškok mūsų, – išdrįsau pasakyti, bet tai mane skaudino labiau nei jį.

– Ką reiškia – nebeieškok?! Aš dar nebaigiau! – jis šaukė.

– Tą ir reiškia, – žengtelėjęs artyn Kajus užstojo mane.

– Nebeateisime pozuoti, – bandžiau paaiškinti.

Skaudžiai suėmęs riešą Oskaras mane timptelėjo savęs link, paskui berdamas žodžius nesusitvardęs ėmė mane purtyti.

– Galvoji, kad gali taip imti ir pabėgti? – jo veidas buvo vos per sprindį. – Ateisite ir užbaigsite, ką pradėjote, – akimis klausė, ar mes viską aiškiai supratome.

Žiūrėjau į jo šlapias lūpas, norėjau ištrūkti ir neleisti jam spausti mano rankos. Pykau, kad jis taip ilgai neieškojo, norėjau išpasakoti, kaip ilgai to laukiau, tačiau tik žvelgiau tuščiomis akimis.

– Ką sau galvoji, asile, tu?! – į atlapus Oskarui puolė Kajus.

Buvo daug žemesnis, tačiau tiek metų treniravęsis – stiprus. Pastūmęs lengvai jį nusviedė žemėn. Lyg iš žarijų pašokęs Oskaras smogė atgal, pataikė tiesiai į smakrą, tad netekęs sąmonės Kajus suklupo, išsitieseęs ant šlapio betono atrodė lyg miręs. Sustingusi stebėjau lašus, besidaužančius į ramų Kajaus veidą.

– Supratai? – piktai, bet kiek švelniau Oskaras manęs paklausė.

Tvirtai laikė besimuistančią ir spurdančią rankose. Prieš nueidamas, suspaudęs mano veidą tarp delnų, pabučiavo. Pajutau, kaip atslūgo raumenys ir lioviausi priešintis, lietus bučinį darė slidų, švarų ir šviežią. Ir nors nebuvęs nei švelnus, nei romantiškas, jis buvo tyras, skaidrus kaip šaligatvio įdubose po mūsų kojomis susitelkęs vanduo.

– Aš lauksiu, – sušnibždėjo dar vis suspaudęs veidą. – Nes kitaip atvilksiu jėga.

Nepaisydamas balų paskubomis dingo už pastato.

Staiga susivokusi, kad Kajus dar neatsipeikėjo, puoliau jį purtyti, lyg maža gyvačiukė iš nosies tekėjo kraujas, tačiau lietus jį vis plovė. Atsipeikėjęs Kajus tą dieną tapo siaubinga našta. Liesdamas patinusią nosį reikalavo dėmesio, paguodos, užuojautos, bet labiausiai – neapykantos Oskarui. Provokavo piktas kalbas, menkino jį ir laukė to paties iš manęs.

Aš tik tyliai šmirinėjau aplink ir taikiai linkčiodama retkarčiais jam pritardavau, tačiau iš tiesų galvojau apie Oskaro delnus ir slidžias lūpas.

Tik kai atsigulėme miegoti Kajus apsiramino, išvargintas įspūdžių ir pažeminimo greitai užmigo. Nejudėdama net tris valandas grūmiausi su palaužti bandančiu miegu, apžiūrėjusi buvau kiekvieną aptriušusio kambario kampą, nusilaupiusias sienas, kurias vis ketinom perdažyti, ir Kajaus atpalaiduotas rankas.

Pasigirdus brolio tyliam knarktelėjimui atsisėdau.

– Kajau... – tyliai šūktelėjau.

Birbė tik senas šaldytuvas virtuvėje.

– Kajau...

Pasigirdo balsai kieme.

– Miegi?

Niekas neatsakė, tolumoje suburzgė automobilis.

Tylomis besirengdama vis žvilgčiojau į Kajų, jaučiau kaltę, vos susilaikiau negrįžus į lovą. Pasišviesdama telefonu vonioje nusiprausiau veidą, išsivaliau dantis, išleidau į kuodą susuktus plaukus. Dabar jie krito bangomis. Kaukšėdama į jau bedžiūvantį grindinį svarsčiau, kokia naktis manęs laukia, žinojau viena – nei žvakių, nei gėlių, kaip kadais svajojau, nebus. Įkvėpusi drėgmės, giliai iškvėpiau nusivylimą.

– Kvailė... – sau tyliai kartojau, bet ėjau vis sparčiau.

Pasiekusi Užupio tiltą pradėjau nerimauti. Ar jis laukia, kaip žadėjo? O gal rasiu jį su mergina? Baugu, kad iš jo galėjau tikėtis visko. Kai beveik pasiekiau jo namus, kelią pastojo išvirtusi mergina, užnugaryje palikusi baro šurmulį kluptelėjo tiesiai man prieš nosį. Veidas matytas, suglumau lyg pričiupta.

Galop prisiminiau. Rašytoja, sutikta pas Oskarą, linksmai man šypsojosi.

– Mes buvome susitikusios, pameni? – ji manęs paklausė.

Linktelėjau pritardama.

– Taip taip, pas Oskarą. Kur trauki? – klausinėjo.

– Pas draugę, – nepatogu buvo meluoti, tačiau jaučiau, kad tiesos geriau nesakyti.

– O... Aš... – neklausta pradėjo, – paskutiniai prisėdimai su knyga... Tiek daug darbo... O laiko mažai... – kalbėjo.

Bandžiau klausytis, tačiau mintys krypo į jau netolimą skersgatvį, vedantį į Oskaro namus. Šis susitikimas buvo visiškai nereikalingas.

– Tai kur gyvena tavo draugė? – rašytoja spoksojo, lyg šito klaustų jau antrą kartą.

– Čia pat, – šyptelėjau.

Mums atsisveikinus paėjau toliau, nei reikia. Tik įsitikinusi, kad saugu, sugrįžau prie Oskaro namų. Nesibeldusi pravėriau duris, pažįstamas kvapas akimirksniu plykstelėjo į širdį ir smilkinius. Tyla, kokią buvau palikusi tą rytą.

Pasukau į studiją. Pro durų plyšį veržėsi šviesa ir Oskaro balsas, žinojau, kad tai beprotiška, tačiau sustojau pasiklausyti.

– Kaip ji? – pauzė. – Kokia išeitis? – pauzė. – Taip, suprantama, – nutilo. Jis kalbėjo telefonu. – Žinoma, suprantama, – pauzė. – Pasistengsiu. Taip, labai gaila, – pauzė. – Taip, žinau, ir tu nesitikėjai, – vėl nutilo, šį kartą tylėjo ilgėliau.

Prisišliejusi prie durų staktos, klausydama svetimo pokalbio jaučiausi siaubingai, tačiau smalsumas buvo per didelis. Supratusi, kad pokalbis tuoj pasibaigs ir Oskaras galbūt mane čia užtiks, išraudau, bet nesitraukiau.

– Gerai. Paskambinsiu būtinai. Laikykis.

Oskaras baigė. Palaukusi kelias akimirkas, nedrąsiai pasibeldžiau, jis stovėjo pakumpęs ir niūrus. Veidas išblyškęs kaip vaiduoklio, o akys – liūdnos, tik mane pamačiusios jos pragiedrėjo. Nieko nelaukęs ir neklausinėjęs priėjo, panardinęs pirštus giliai į mano plaukus, švelniai suėmė juos sauja. Ir ilgai, be žodžių, žiūrėjo tiesiai į akis, tyrinėjo peršviečiamus vokus, spalvą, tada lūpas, smakrą, skruostus. Apžiūrėjo visą veidą, lyg būtų to ilgėjęsis.

– Pozuosi nuoga? – neatitraukė akių.

Linktelėjusi ėmiau segiotis puspalčio sagas. Oskaras padėjo, o gal trukdė, manieji pynėsi tarpusavy ir su jo drebančiais pirštais.

– Kajus nežino... – bandžiau pasidalyti pabėgimu, tačiau jo lūpos nutildė.

Dailininko akimis jis gėrėjosi nusirenginėjančia mūza. Pozuodama nejutau susikaustymo, nei gėdos, atvirkščiai – turbūt tai buvo romantiškiau už žvakes ir žiedlapius: jo žvilgsnis, veriantis ir glamonėjantis, vis stabtelėdavo ties atskiromis kūno dalimis, tada įsitempdavau ir vėl nurimdavau jam nusisukus.

Sklandė jauki tyla. Joje, žinojau, vienas kito geidėme.

Nebaigęs piešinio Oskaras priėjo, šaltais dažais tepė mano krūtinę, pilvą, kaklą. Glostė veidą ir plaukus, kol tapau gyvu, alsuojančiu kūriniu. Jaučiau lipnų, šiltą jo kūną, kvapą ir švelnią odą. Bandžiau įsiminti kiekvieną prisilietimą, dabar skirtą tik man. Ir graužiausi, kad visa tai pasibaigs.

Visą naktį mylėjomės, patalus ir sienas tepdami dažais. Drėgnais veidais gėrėme vienas kito prakaitą, nuvargę ir mieguisti trumpam nurimdavome, tačiau kartojome tai vėl ir vėl.

Tai buvo nuostabiausia mano išgyventa naktis. O paskui – rytas.

– Kodėl jį nužudei? – vieno pokalbio metu manęs Tautvydas paklausė.

– Nes jis jau buvo miręs, daktare, – sėdėjau nejaukiai susigūžusi.

Šį kartą pokalbis vyko pas daktarą kabinete. Jis buvo malonus, pasiūlė arbatos, ši atšalusi stovėjo priešais mane. Puodelis buvo margas, miško vaizdai jau apsitrynę, tačiau vis tiek gražūs.

– Taip, jis sirgo, bet jam dar buvo galima padėti, – Tautvydas ėmė raustis stalčiuje.

– O jei ir būtų pasveikęs? Matote, daktare, jis buvo iš tų, kurie kenčia dėl savo geismo. Augęs kaime, būdamas gėjus jis nesijautė nei madingas, nei normalus. Ne kartą mačiau jo pasibjaurėjimo savimi žvilgsnį. Jis buvo nelaimingas.

Tautvydui ištraukus krūvą popieriaus lapų ant žemės dusliai dunkstelėjo giliai slėptas cigarečių pakelis.

– Rūkote? – nutraukiau nejaukią tylą.

– Kartais... – mačiau, kad susigėdo.

Nusijuokiau.

– Mūsų kolektyve taip pat buvo rūkančių kartais. Manau,

tai pats didžiausias savęs kankinimas, kai išlaukta cigaretė sudievinama, – kažkodėl kalbėjau kandžiai, pašaipiai, pati negalėjau suprasti kodėl. – Kam dievinti ir laukti progos? Labiau mėgstu tikrus rūkalius, jie rūkymo tiesiog nekenčia, o tada iš nevilties rūko dar daugiau.

Tautvydas jautė augančią pagiežą, būtų parūkęs, tačiau ji buvo teisi. Išlaukta cigaretė nebūna nei geresnė, nei gardi.

Pačiupusi pakelį, išsitraukiau cigaretę.

– Maniau, nerūkai, – Tautvydas pridegė, tačiau slapta nerimavo, kad leidžia pacientei rūkyti ir dar kabinete.

– Kartais, – atsakiau su šypsniu.

Daug tylėjome. Nesupratau šiandienos susitikimo esmės, traukdama dūmą žiūrėjau į mišką ant arbatos puodelio.

– Mėgstate gamtą? – paklausiau.

– Taip, kadaise medžiojau, – žiūrėjo į mano išpūstus dūmus.

– Sakote, mėgstate gamtą, bet žudote? – primerkiau akis.

– Ne žudome, o medžiojame. O tie, kas medžioja, gamtą myli, – kalbėjo. – Klysta tie, kurie mano, kad mes žudome, medžioklė tai – ritualas. Jei ne mes, gamta prisivirtų košės.

Stebėtina, kaip atsakingai ir švelniai jis apie tai kalbėjo.

– Mes rūpinamės gyvūnais, juos maitiname. Visą žiemą maitiname... Nemedžiojame patelių su jaunikliais... Daug taisyklių, daug tabu, – užsisvajojęs žvelgė pro langą, atrodė, kad viskas jam kelia ilgesį.

– Nežudyti patelės su jaunikliu? Taisyklės? Turbūt tai tik žmoniškumas. Maitinti, o paskui nušauti?

Tautvydas tylėjo, akyse atsispindėjo priešiškumas. Šiuo klausimu turėjęs tvirtą nuomonę buvo neperkalbamas.

– Priimti karvės jauniklį, išvargusiam gyvuliui duoti šviežio

vandens. Paskui matyti, kaip ji išlaižo savo jauniklio paslėpsnius ir pakloti didesnę švaraus šieno kupetą, o tada atiduoti tą švarų, motinos išlaižytą veršiuką skerdienai... – trumpam susimąstė ir pridūrė: – Taip. Šitai yra nežmoniška.

Nesitikėjusi nieko panašaus nurijau kartėlį.

– Savo tvartuose užauginti gyvulį, maitinti, kartkarčiais paglostyti jo šlapią nosį, įgyti pasitikėjimą, po to paskersti yra išdavystė, – vis dar klaidžiojo akimis kažkur už lango. – Sumedžioti žvėrį jo namuose yra garbinga, jie žūsta laisvi. Medžiotojas nesulaužo draugystės.

– Nebuvau apie tai susimąsčiusi, – susigėdusi nusileidau.

– Smagu, kad padariau bent ką gero, – jis nusišypsojo. – Pietų metas, gali eiti, – tarstelėjo pažvelgęs į laikrodį.

– Rytoj šventė, ateisite? – pasinaudojau gera nuotaika.

– Žinoma, – atsakė man išeinančiai.

Prisidegęs cigaretę Tautvydas stebėjo skalsų, virš galvos besikaupiantį dūmą. Tokios pat tirštos buvo ir jo mintys. Pripažino, visiškai pametė galvą dėl šios jaunos moters. Lūpomis smarkiai spausdamas cigaretę svajojo išrūkyti pamišimą ir tuos beprotiškus jausmus, tačiau pakilę dūmai tirštėjo, ramiai ir be garso, kaip jausmai jo širdyje, ir dar ilgai sklandė kabinete.

❀

– Mėlynieji ar baltieji? – Dmitrijus stovėjo prie fortepijono.

Atsinešęs visus marškinius atrodė susijaudinęs, veikiau panašus į išgąsdintą jaunikį, besirenkantį drabužį vestuvėms. Neramino ir tai, kad pabaigti kūrinį buvo pavykę vos vieną

kartą. Tada nuo prakaito blizgančia kakta prigludęs paliko šlapią dėmę ant mano palaidinės. Apkabinęs stovėjo tiek, kad rodėsi, būčiau atnešusi geriausią kada girdėtą žinią.

– Baltieji, – pasigirdo Žibutės balsas mums už nugarų.

Ji spinduliavo žvitrumu, tiesiog trykšte tryško džiugesiu, turbūt taip galėtų atrodyti žmogus be problemų ir rūpesčių. Dmitrijus pasitiko ją šypsniu, tai reiškė – nuspręsta, baltieji tiko labiau.

– Juk į baletą reikia pasipuošti? – paklausė manęs Jolanta, tempdama nejaukaus trumpumo suknelės padurkus.

Negana to, suknelė dar buvo ir per siaura, išryškinanti su metais minkštėjančius kūno apvalumus. Ir spalva baisiai netiko, priminė ligoninės kiemo suolus. Žiūrėdama į kruopščiai padažytas lūpas, švelniai pataisiau jos ne vietoje kyšančią plaukų sruogą.

– Atrodai labai gražiai, Žibute, – šyptelėjau. – Jei dabar jis tave matytų, pats padegtų žmoną, – nusijuokiau iš turbūt netinkamo sąmojo.

– Ar laiško nėra? – Jolanta palinko arčiau.

Atsakyti tik vieno atsakymo laukiančiam žmogui buvo sunku, todėl tik papurčiau galvą, tikėdamasi, kad ji daugiau nieko nebeklaus.

– Kiek dienų praėjo? – toliau klausinėjo.

– Rytoj klausysime Šopeno, – keičiau temą ir stebėjau besirengiantį marškiniuose pasiklydusį Dmitrijų. Jis vis dar atrodė sunerimęs.

– Taip. Rytoj, – nepakėlęs akių atsakė.

Likusį laiką iki šventės nerimavau. Išbandymas buvo ne tik Dmitrijui. Nešokau nuo trupės laikų, jutau sustingusius kūno raumenis, mačiau pilnėjantį savo pilvą ir mažėjančius įdubu-

sių skruostų šešėlius. Nebijojau parvirsti ar kitaip susimauti, tikriausiai jie nė nesuprastų, kad įvyko klaida. Labiausiai nerimavau dėl savo savijautos, dėl to, kaip smarkiai nusivilsiu stovėdama čia, šioje varganoje scenoje, nė kiek neprimenančioje Nacionalinio operos ir baleto teatro scenos.

Tą vakarą apie tai galvodama neišvengiamai prisiminiau paskutinę dieną, kai dar galėjau save vadinti balerina.

– Gali nebegrįžti, – tą vakarą paskambino mokytojas.

Susisupusi į pledą tada sėdėjau Oskaro svetainėje, ant stalo peleninėje smilko suktinė. Tądien trečia.

– Bet... aš galiu paaiškinti... – atsargiai kalbėjau, o liežuvis pynėsi.

– Pasiaiškinimų nėra. Jei dar kažkas rūpi, ateik pasirašyti sutarties nutraukimo dokumentą. Gali padėkoti, kad tavęs neišmetam. Sėkmės, – abejingas jo balsas išdavė, kad kelio atgal nebėra.

Ėmusi praleidinėti repeticijas vis gaudavau jo atleidimą. Kajus taip pat nesirodė, įnikęs į narkotikus jis beveik neidavo iš Oskaro namų. Apgaudinėdama, neva brolis sunkiai susirgo, bandžiau dar būti primabalerina, tačiau pažadai pasitaisyti taip ir liko žodžiais, kol vieną dieną neatėjusi į spektaklį padėjau tašką.

Tuo metu Oskaras pylė vyną, nesiklausęs pokalbio atrodė ramus, vis žvilgtelėdavo atviro lango pusėn, iš kur sklido gatvės triukšmas.

– Išmetė, – padėjusi ragelį pravirkau.

Jis reiškmingai atsiduso, tačiau taip nieko ir nepasakė, neištarė nė vieno man reikalingo žodžio. Bet kokio – net melo, netiesos, kvailo padrąsinimo ar paguodos žodžio, kuris iš esmės nieko nekeistų ir nebūtų svarbus, bet man reikalingas.

Tokiomis minutėmis iš tiesų dažnai net negirdi, kas sakoma. Man reikėjo ne žodžių – žmogaus.

Užgėrusi sielvartą vynu verkiau visą vakarą, nurimusi vis iš naujo prisimindavau pokalbį ir vėl puldavau ašaroti. Oskaras nekalbėjo, vis suko suktines, pakilęs trumpam dingdavo studijoje, o sugrįžęs vėl kruopščiai trupindavo tabaką.

– Aš ne balerina, – neištvėrusi jo tylos glaudžiausi.

– Man visada būsi, – paglostė sudrėkusius smilkinius.

Pakėlusi akis į Oskarą, įsistebeilijau, norėjau klausti apie jausmus, bučiuoti, tačiau bijodama atstūmimo tenkinausi šiltais jo delnais. Negalėjau perprasti žvilgsnio, nukreipto į skruostais tekančias ašaras. Ką jis galvojo? Ką jautė? Kartkarčiais nuvalydavo ašaras, tada atkišdavo suktinę.

Tą vakarą tiek rūkiau, kad galop nesigaudžiau, nei kur esu, nei ką ten darau. Kūnas buvo besvoris, kažkoks minkštas ir tingus, kaip ir mintys, besisukančios kartu su kambariu, o galiausiai pradingusios. Įsmeigusi akis į tuštumą priešais save iš tikrųjų lioviausi mąstyti.

– Eime, – Oskaras truktelėjo už rankos.

Kojos neklausė, tačiau sekiau, tikėjausi nuraminimo, laukiau, kad pasiguldęs šalia mane glostytų, kaip glostomas sergantis žmogus, ir tik Oskarui ištraukus mano triko supratau, kas bus.

– Nutapysiu raudančią baleriną, sėsk, – iškilmingai pranešė ir pastūmė kėdę.

Įsmeigiau akis. Tą minutę turėjau jo nekęsti, turėjau išrėžti visą susikaupusį nusivylimą, tačiau galva visiškai nedirbo, mintys tebeplaukiojo, tad tik sunkiai klestelėjau ir nejudėdama, netekusi žado leidausi piešiama. Ilgai sėdėdama ėmiau palengva gaudyti sąmonės nuotrupas, galvoti, mąsčiau, kad

prie drobės palinkęs žmogus, galėtų būti pabaisa, jausmų neturintis monstras, savimyla, tačiau sėdėjau jį mylėdama. Viskas, kuo kadais buvau, dabar teliko jo rankose, jo drobėse.

Tokia buvo pabaiga: su konkrečiu ir aiškiu skambučiu, vynu, suktine ir tylinčiu, mane tapančiu Oskaru. Kitą rytą išdžiūvusia burna ir virpančiu kūnu nuėjau į teatrą, turėjusi vilties ją praradau vos tik sutikau mokytoją. Jis nuleidęs galvą prasilenkė tylėdamas, lyg manęs čia niekada nė nebūtų buvę.

Tuščiais, šokėjų dar nespėtais pripildyti koridoriais išsinešiau pluoštą pasirašytų popierių, juose juodu ant balto buvo surašyta, kad išeinu. Išėjusi galvojau, kurgi dabar eisiu, toldama nuo teatro, kur buvau praleidusi beveik dešimtmetį, nė karto nepažvelgiau atgal. Dokumentus išmečiau čia pat į prie teatro pastato stovinčią šiukšlių dėžę.

Dabar jie seniai sąvartyne, kažkur sudrėkę, išpurvinti šiukšlių nuoplovomis plūduriavo drumzlinose dvokiančiose valkose. Gal buvo sukūrenti ten gyvenusių valkatų, o gal užversti atliekomis taip ir liko pilkosioms žiurkėms pasakoti apie vienos balerinos baigtį.

Pirmą kartą palatos sienų sunkumas slėgė varginamai, net slopinamai. Verkiau visa tai prisiminusi, atrodė, kad kartu su pusryčių arbata man būtų sugirdyta stiprių raminamųjų tablečių. Norėjau susisukusi į kamuoliuką nesikelti ištisas dienas arba ištrūkusi svirduliuodama pasileisti per kiemą, subyrėjusiu betono takeliu pasiekti vartus, juos praverti ir pabalusiomis akimis pažvelgti ten, kur kažkada gyvenau.

Arba sugrįžti į Vilnių, į žmonių, kurie nė nepastebėjo, kad dingau, knibždančias gatves, į Užupį, kur pasukusi į skersgatvį būčiau atsimušusi į Oskaro namus. Prieš saulėje spindinčius dulkių nusėstus langus ir sunkias juos dengiančias užuolaidas.

Čiupinėdama rytojaus šventei paruoštus drabužius, kuriuos prieš keletą dienų buvau išsiskalbusi ir slaugytojų atneštu lygintuvu net išlyginusi, galvojau, ką Oskaro užuolaidos dabar slėptų. Turbūt jį miegantį ir mane seniai pamiršusį. Buvau tikra, kad šalia gulėtų nauja moteris-pozuotoja, ir neabejojau, kad ji žaismingai švytuotų šlaunimis.

Ir vis tiek jaučiau, kad jei iš čia ištrūkčiau, tikriausiai pačios kojos nuneštų prie jo langų. Atsistojusi tamsoje gaudyčiau pro šviesos plyšelius pasirodžiusį svetimą gyvenimą, visai kaip dabar daktaro akys už stiklo, nukreiptos į mano palatą.

Prie šio nematomo žvilgsnio jau buvau pripratusi. Būdavo, atsistoju prie pat, kad net kvapą galėtum užuosti, ir stoviu taip tol, kol neištvėręs jis išeidavo. Jei jo nebūdavo šalia, pasijusdavau vieniša, visai kaip daktaras, palikęs palatą už mano sienos.

Mieloji,

kelias dienas galvojau Jums parašyti, tačiau vis neradau žodžių išreikšti tai, ką jaučiu. Nežinau, laimingas aš ar nusivylęs, tačiau liga traukiasi ir aš imu jausti baimę, nes nežinau, kaip bus be jos. O nežinomybė ir abejonės turbūt ir yra tam, kad žmogus dar labiau bijotų.

Kad ir kaip būtų, aišku, kad rašydamas Jums, darau įtaką ligai. Kitaip tariant – Jūs gydote. Mintys apie Jus, lyg užliejusi denį banga, nuplauna prineštą purvą. Pabudęs vis trumpiau vartausi lovoje savęs gailėdamas, žiūrėdamas į mažais medvilnės burbulėliais nusėtą patalą ir bandydamas prisiminti, kada paskutinį kartą jį skalbiau. Nebegaliu ilgai sėdėti savo krėsle žiūrėdamas į ten, kur nieko įdomaus nėra. Pavyzdžiui, į priešais esančią sieną – šviesią, per metų metus išsaugojusią daugybę buvusį gyvenimą primenančių dėmių: vaikų riebaluotų pirštelių atspaudų, Brisiaus nagų žymių, žmonos kvepalų debesų ir mano slogios, gilyn besiskverbiančios nuotaikos pėdsakų. Tokios yra beveik visų namų sienos.

Pabudęs nebegaliu nusėdėti nė penkių minučių, įjungęs kompiuterį skubu dar kartą apžiūrėti Jūsų šypsenos. Ar Jūs galvojate apie mane, brangioji? Ar ir Jūsų mintys šviesios? Tikiuosi, nuoširdžiai tikiuosi, kad šie laiškai nuplauna ir Jūsų denį.

Nenuostabu, kad gerėjančią nuotaiką pirmasis pajuto ne kas kitas, o Brisius. Matyt, ir pats, pasijutęs geriau, vieną rytą atnešęs aptriušusį kamuolėlį pametė man jį po kojomis. Žvitriomis, žmogaus žvilgsnį primenančiomis akimis kvietė su juo pažaisti.

To nemėgau net būdamas sveikas, neatsitraukdamas nuo darbų pamesdavau jam kamuolėlį atžagaria ranka ir džiaugdavausi, kai nubėgdavo.

Tą rytą kaip visada mąsčiau apie Jus, todėl Brisius galėjo pagalvoti, kad jis mane nudžiugino. Kad jo nenuvilčiau, kamuolėlį pamėtėjau itin žaismingai. Brisius nulėkė vizgindamas uodegą, o mane apėmė įkyri mintis, kad žūtbūt turiu Jus pamatyti.

Tai drąsu, gal net įžūlu, tačiau drįstu klausti ir tikėtis, kad vieną dieną kartu galėsime suvalgyti braškių. Ar žinote, kad jos balina dantis? Vienintelės uogos. Nors Jūsų šypsena ir taip beprotiškai graži.

Kalbu kaip vaikas, nors pats turiu vaikų, kurie dabar tikriausiai nepatikėtų, kad jų pašlemėkas tėvas, ilgus metus mylėjęs tik save ir ligą, pagaliau susižavėjo moterimi. Tiesa, jei jau kalbu apie vaikus, – visai neseniai jie mane lankė, ilgai neužsibuvo, tačiau neabejoju, kad pastebėjo iš palovio ištrauktą pamirštą Brisiaus kamuolėlį. Žadėjo netrukus vėl atvažiuoti.

Tikiuosi, Jūs skaitote mano laiškus ir kad randate daugiau, ne tik tai, ką juose parašau. Dar viliuosi, kad dabar, šiame tamsiame danguje, į kurį žiūriu Jums rašydamas, ir Jūs matote žvaigždes. Ar sakiau, kad jos jau nebeegzistuoja? Taip, turbūt.

Jau vėlu, tad einu miegoti.

Iki.

Jūsų Draugas

P. S. Kokius ledus Jūs mėgstate?

Laišką Reda paslėpė stalčiuje, jų ten buvo jau visas pluoštelis. Rašęs dažnai paslaptingasis draugas nepamiršdavo aprašyti nykių ar saulėtų dienų, atkuntančio Brisiaus, nešykštėdavo komplimentų, jų Reda vis labiau laukdavo, nes veikiantys ge-

riau už bet kokius vaistus jie akimirksniu pataisydavo nuotaiką.

Galvodama apie pastarąjį laišką Reda žvaliai apsidairė, kambarys slogus, primenantis namus iš nykaus filmo, tačiau pastebėjo, kad už langų graži diena. Tas popierėlių pluoštas sužadino norą patikti. Vyrui, paslaptingajam *Draugui*, o svarbiausia – sau pačiai. Atitraukusi užuolaidas įleido šviesos, apšviečiančios dulkių sluoksnį – blankindamas spalvas jis dengė visus namus. Nė pati gerai nesuprasdama, iš kur šis optimizmas, šlapiu skuduru valė dulkes, rinko ne vietoje pamestus daiktus, skabydama nudžiūvusius stagarus laistė dar likusias gyvas gėles. Namai atgijo, gavę drėgmės, rodos, vėl ėmė kvėpuoti.

Energingu žingsniu Reda pakilo laiptais, turbūt pirmą kartą pastebėjo čia kabančias šeimos nuotraukas, spalvotus jų rėmus ir ant grindų atsilaupiusius kiliminės dangos kraštelius. Apėmė jausmas, kad ji čia seniai nebuvus arba nebuvus išvis. Nusliūkinusi į vonią akies krašteliu žvilgtelėjo į save: netekusi gyvasties ir spalvų atrodė kaip buvęs apleistas jųdviejų namas. Paleidusi dušo srovę žiūrėjo į rasojantį kabinos stiklą, išdžiūvusias kaulėtas kojas, išsišovusius kelius, lieknas šlaunis ir minkštą, nutįsusią papilvę, dengiančią seniai depiliuotą gaktą. Prisiminusi nepažįstamojo žodžius apie praėjusį gyvenimą pasakojančias kūno žymes, ji šyptelėjo, tada užsimerkusi leido srovei ją šildyti, taip stovėjo beveik pusvalandį, uostė atsineštus kvapnius muilus. Citrusais, medumi, pienu, levandomis trynė kūną, masažavo plaukų šaknis, kempine gremžė visą susirinkusį kūno ir sielos nešvarumą, nuskuto kojų, pažastų ir gaktos plaukus, tapo glotni ir blizganti. Tapo giedra. Ėmė kvėpuoti, visai kaip nuo dulkių išlaisvintas jų namas.

Suradusi ryškiaspalvę palaidinę ir patogias kelnes, pižamą sugrūdo į skalbinių krepšį. Pakeitė patalus, užtempusi spintoje ilgai dūlėjusią lovatiesę ir atvėrusi langus, nekantraudama ir džiūgaudama ėmė laukti vyro.

Pastarosiomis dienomis jis sugrįždavo vis vėliau, tačiau įkalinta niūrių minčių ir blogos nuotaikos ji nesirūpino, kelinta valanda ir kur jis taip ilgai užtruko. Atvirkščiai – jo viršvalandžiai tapo savotiška laisve jai. Turbūt net jei vieną vakarą būtų atvedęs jauną meilužę, ji daugiau sielotųsi dėl savo gęstančio gyvenimo ir nuo raukšlių vystančio veido.

Bet šį vakarą Reda svarstė, ar jam nieko nenutiko ir kad kelias nuo darbo iki namų yra išties neilgas, tačiau pakeliui į juos reikėjo kirsti net penkias judrias miesto gatves, o turbūt atšvaitų jis neturi.

Norėdama nusiraminti mąstė, ką galėtų pagaminti, tačiau, be duonos kepalo, sviesto ir kelių sudžiūvusių sūrio gabalėlių, nieko neradusi įsitaisė svetainėje prie televizoriaus. Jame matė nesustojusį gyvenimą, besišypsančius žmones ir buvusius kolegas. Jie atrodė tokie pat svarbūs ir laimingi. Bandė prisiminti, kada paskutinį kartą buvo išėjusi, kada maloniai šyptelėdavo pro duris praleidusiam žmogui, kada stebėdama gatvę kavinėje gėrė kavą ir juto iš puodelio garuojantį cinamono kvapą. Kada paskutinį kartą jautėsi pavargusi, nes ilgai dirbo, o pasibaigus filmavimams nurimusi spoksodavo į grimerinės veidrodžių šviesas. Negalėjo prisiminti ir vyro akių, kai pati sugrįždavo į namus. Ir pokalbių, kartais ilgai užsitęsdavusių. Ir nepaprasto jausmo širdyje, kai esi laimingas.

Be viso to, ji dar kartą prisiminė laiškus ir įdomias, jai patikėtas nepažįstamojo gyvenimo detales. Spėliojo, koks jis galėtų būti jiems susitikus ir kur pakviestų suvalgyti braškių

su ledais. Bandė įsivaizduoti jo besišypsančio akis ir gražias raukšles, susimetusias aplink jas. Ir judančias jo kalbančio lūpas, dideles plaštakas, kurios turbūt paliestų jos rankas.

Širdies virpėjimas nuo visų šių minčių buvo taip seniai jaustas, kad ji net pamiršo, jog visa tai jaučia mylintis žmogus.

Tą ypatingą rytą jaučiau šiltą Oskaro šlaunį, pasijudinusią pakuteno švelniais ją dengiančiais plaukeliais. Jei nebūčiau tokia mieguista, turbūt neatsispirčiau perbraukti per juos delnu. Ir vėliau mėgau jį bučiuoti, apglėbusi šlaunimis liemenį pasilenkdavau taip arti, kad krintantys plaukai kutendavo jam veidą, kaklą, pečius. Tai jo nė kiek neerzino, priešingai, ne kartą mačiau iš malonumo pašiurpusias jo rankas. Viskas – jo kvapas, oda, barzdos šeriai bučiniui teikė svaigumo, nuo kurio apsisukdavo galva.

Dar nenorėdama išaušusio ryto tyčia neatmerkiau akių, lėtai, kad neišsiblaškyčiau, kūnu prisišliejau prie Oskaro, tačiau užplūdus geismo bangai nedrįsau jo žadinti, tad gulėjau nejudėdama, skaičiuodama gilias mylimojo kvėpavimo bangas. Miegojome ant studijoje pamesto čiužinio, jei būčiau pramerkusi akis, iš arti būčiau galėjusi apžiūrinėti aplink išdarkytus drabužius, paliktą vakarykščią netvarką, prie pat stovinčią nuorūkų perpildytą peleninę ir cigarečių pakelius. Trenkė senomis nuorūkomis ir dažais, dar – švelniu ir maloniu Oskaro prakaitu. Visai neseniai manęs būtų niekas neįtikinęs, kad prakaitas gali kvepėti.

– Prisieki viską baigti, po to dulkiniesi? – Kajus stovėjo tiesiai prie kojūgalio.

Tyliame kambaryje tai nuskambėjo grėsmingai, per šaižiai mano dar mieguistai klausai. Jis išvaikė tik ką čia buvusį palaimingą rytą.

Atsisėdusi antklode pridengiau nuogas krūtis, tačiau stai-

giu mostu, nespėjus man pasipriešinti, Kajus ją nutempė žemyn. Nuo netikėtai šilumą pavogusios vėsos Oskaras pabudo, tačiau pasivertęs kniūbsčias dar snūduriavo.

– Labas rytas, – trindamas užmiegotas akis jis pasisveikino.

– Tu tylėk, – į jį nepažvelgęs Kajus spoksojo į mane.

Susigraibiusi šalia gulinčius drabužius ėmiau paskubomis rengtis.

– Išeiti naktį nieko nepasakius yra normalu? – Kajus gaudė nudelbtą žemėn mano žvilgsnį.

– Kajau... – bandžiau prabilti, bet nežinojau, ką pasakyti.

Mačiau skaudų brolio pavydą, žinojau, jis atėjo ne gelbėti, o išsivaduoti, sukėlęs dar vieną konfliktą tikėjosi visiems laikams sustabdyti beprotiškai jį skaudinančią Oskaro ir mano meilę. Ja netikėdamas stebėjosi mano naivumu, tačiau buvo tikras, kad ir pačiam atsispirti būtų beviltiška.

– Išvirsiu kavos, – įsiterpė Oskaras, lyg pokalbis būtų sukęsis apie gražų orą.

Susigraibęs kelnes atsistojo, perbraukęs delnais veidą tramdė susierzinimą. Šiuose namuose tik jis vienas jautėsi galįs įniršti. Nereikšmingais žodžiais bandė apie tai pasakyti.

– O tu tylėk! – nesusitvardęs Kajus puolė Oskarą.

Lengviau buvo nekęsti, nei tylomis mylėti. Dabar buvo pasirengęs jį tiek prilupti, kad šis pats mus išmestų, kad užtrenkęs duris niekada jų nebeatvertų, o sutikęs gatvėje nusišypsotų pašaipia, sarkastiška šypsena ir neprataręs nė žodžio praeitų pro šalį.

Nuščiuvusi ir išsigandusi stebėjau savo mylimų vyrų peštynes. Prieš Oskarą Kajus vis dėlto atrodė menkas ir smulkus, todėl jo šokčiojimai ir purkštavimai atrodė net juokingi.

– Raminkis, – Oskaras sulaikė Kajaus rankas.

– Atstok nuo mūsų! – išrėkė taškydamas seiles.

Tada įvyko tai, kas turbūt logiškai ir turėjo nutikti. Dar prieš dieną sutramdęs mano pyktį Oskaras puikiai juto, kad tą patį gali padaryti ir su šiuo, jo ėmusiu nekęsti žmogumi. Suėmęs Kajaus veidą švelniai prigludo lūpomis. Bučinys aistringas ir lėtas nusvarino Kajaus rankas.

Iš nuostabos net suaimanavau.

– Nurimkite. Einu kavos, – lyg nieko nebūtų nutikę Oskaras išėjo.

Spoksodami vienas į kitą bandėme suprasti, kas ką tik nutiko, klausėmės iš virtuvės sklindančių tarškinamų indų, lyg jie būtų galėję duoti bent kokį paaiškinimą. Ieškojau žodžių, norėjau kažko paklausti ar pasakyti, tačiau taip ir likau tylėti.

Kajus spoksojo į melsvą čiužinio kraštą, į dar šiltus, sujauktus patalus, į kuriuos ne kartą norėjo pats atsigulti, ir nors akyse mačiau neišblėsusį įniršį, atrodė pasikeitęs, nurimęs ir net laimingas.

Kavą gėrėme visi susėdę prie stalo, nejaukioje tyloje kiekvienas įnikęs į savas mintis. Kajus – atradęs viltį, aš – kamuojama nežinios, Oskaras – numalšinęs konfliktą, tačiau sukėlęs audrą. Jis atrodė ramus, kilojantis įskilusį kavos puodelį prie lūpų.

– Jūs man abu svarbūs ir reikalingi, – iš jo tai buvo netikėta.

Spoksojome vienas kitam į akis, neturėdami kur pasidėti siurbčiojome kavą.

– Vadinasi, visi laimingi... Taip? – Oskaras prisidegė cigaretę.

Nors buvo karštakošis, tokių beprasmių konfliktų nemėgo, ypač jei jie siejosi su jo tapyba. Paveikslų ciklo dar nebuvo baigęs, todėl pasistengė atrodyti malonus ir gerai nusiteikęs.

Rodos, tai davė gerų rezultatų, neklausinėję mudu su broliu atslūgome, patikėjome dar vienu jo triuku.

– Noriu pradėti naują paveikslą. Ateikite po repeticijos vakare, – be atsisveikinimų jis pakilo ir palikęs mus prie stalo dingo studijoje.

Pavymui užvertos durys mane žeidė. Tik ką patirta drama užgožė tai, ką dar šiąnakt buvome drauge patyrę. Kajus sugadino pabudimą, pavogė laiką ir bučinius, kai plaukais turėjau kutenti Oskaro veidą. Pasiglemžė pirmąjį žvilgsnį ir galbūt net Oskaro šypsnį, skirtą tik man. Niršau, nekviestas ir čia įsiveržęs Kajus ne tik atėmė progą, jis atėmė Oskaro dėmesį, pasisavino man skirtą bučinį ir taip pasėjo didžiulį nerimą.

Panorau žūtbūt viską išsiaiškinti. Nuolat šalia besisukinėjančios gražios moterys nė karto neleido suabejoti Oskaro orientacija, tačiau tai, kas įvyko, buvo akivaizdus, abejonių nekeliantis faktas. Klausti bijojau, nedrįsau. Taip, kaip ištisus metus nedrįsdavau klausti Kajaus.

Tą dieną ištisą repeticiją galėjusi galvoti tik apie ryto dramatiškus įvykius jau turėjau gerą sumanymą. Prisiminusi meilų rašytojos žvilgsnį nujaučiau, kad ši galėtų apie Oskarą papasakoti daugiau. Svajojusi geriau nieko nežinoti nusprendžiau, kad kamuojantis smalsumas niekur nepasitrauks, privalėjau su ja pasišnekėti, tačiau pirmiausia reikėjo ją surasti.

Barai ir kavinės buvo mėgstamos rašytojos darbo vietos, tad jau kitą rytą patraukiau į Užupį, ten, kur paskutinį kartą buvome susitikusios. Niekuo nežavinti ir mano akimis nė kiek neįkvepianti vieta ypatinga buvo nebent tik aitriu kepamo maisto kvapu. Tarp tuščių stalų besisukinėjantis padavėjas maloniai šypsojosi, praeidamas vis pataisydavo vazelę su pamerktomis man nepažįstamomis gėlėmis, rūpestingai pildė

jau ir taip per viršų lipantį popierinių servetėlių kuokštą ir vis klausdavo, ar nieko netrūksta. Kol galiausiai visa tai tapo įkyru ir nė kiek nenustebau, kad sėdžiu čia viena.

Baras buvo netoli Oskaro namų, tad tikėdamasi ją sutikti, iš tiesų labiausiai tikėjausi nesutikti čia jo. Nurausdavau pagalvojusi, kad užsukęs čia tikrų tikriausiai pagalvotų, jog nuo ryto sėdėdama laukiu jo. Po poros valandų pasidaviau, nusivylusi ir bijodama, kad taip ir nesusitiksime, grįžau į namus.

Kajaus gera nuotaika dar labiau liūdino, jis buvo panašus į žmogų, kurio svajonės pildėsi, tai privertė mane bandyti dar kartą ir jau kitos dienos popietę pravėriau žuvimi dvokiančio baro duris. Viskas kaip pirmąjį kartą: padavėjo pageltę kreivoki dantys, per kraštus virstantis servetėlių pluoštas, jau spėjusios apvysti man nežinomos gėlės ir mano, pėdinančios į namus, nusivylimas. O ten – dar neišblėsusi Kajaus euforija.

Atėjusi trečią dieną ne juokais suklaidinau manęs jau laukiantį padavėją. Atneštas pyragaitis prie kavos, kurio neužsakiau, buvo tikrų tikriausias ženklas. Besisukantis aplink vis dažniau ir vis arčiau siutino, ir kai nusprendžiau daugiau čia neateiti, pagaliau pro duris įžengė ji.

– Sveiki! – mergina šūktelėjo per visą barą.

Tai buvo skirta padavėjui, buvo panašu, kad ji čia praleisdavo daug laiko.

– Labas, – prisėdo ir nė kiek nenustebusi šyptelėjo, lyg mudvi būtume iš anksto susitarusios.

Ant stalo padėjusi šūsnį popieriaus lapų, giliai atsiduso, tada pasukusi veidą baro link davė ženklą – kavos. Atrodė, kad taip daro kas dieną, nes padavėjas akimirksniu atnešė paruoštą garuojantį puodelį.

Vaidinti nustebusią iš netikėtumo man taip pat pasirodė

beprasmiška, todėl minutėlę pašnekėjusi apie šį bei tą ėmiausi reikalo.

– Jūs su Oskaru buvote pora? – paklausiau spoksodama į apverstą rankraščio pavadinimą, bet neįstengiau perskaityti.

Ji siurbtelėjo kavos, ši ant lūpos paliko tamsų lašą. Ir šį kartą ji nenustebo, rodės, kad iš anksto žinojo, apie ką susitikusi su manimi kalbės.

– Su Oskaru? Nežinau... – šyptelėjo ir lyg vaikas truktelėjo pečiais.

To nežinoti buvo kvaila, tad nusivyliau, kad nieko doro taip ir nesužinosiu.

– Vienas kitam davėme tai, ko turbūt tuo metu reikėjo. Aš buvau įskaudinta. Jis... O jam reikėjo sielos. Kūno, – tarstelėjo be skaudulio, lyg būtų kalbėjusi apie skaniai čia verdamą kavą.

Mačiau giliai paslėptą jos nuoskaudą, tai buvo ženklas, kad trys dienos, praleistos su įkyriai lendančiu padavėju, buvo visai geras sumanymas.

– Sielos ir kūno? – neturėdama kur pasidėti, įsimetusi cukraus gabalėlį ėmiau maišyti kavą.

Cukraus nemėgau, jau daug metų nevartojau, tačiau dabar būtent jis gelbėjo iš nepatogios padėties.

– Kartais atrodo, kad mūsų Oskaras bijo likti vienas. Ne vienišas, bet vienas, – mergina taip pat įsimetė cukraus gabalėlį. – Aš pas jį gyvenau. Tie namai įkvėpdavo kūrybai. Ir jis pats... – tarstelėjo.

Prie ramaus veido nederėjo greitai sukamo šaukštelio skimbčiojimas. Buvo aišku, kad nervinasi ir ji.

– Gyvenote kaip pora? – matydama jos susierzinimą supratau, kad laiko išklausti turiu ribotai.

– Abu žinojome, kad nieko nebus, buvome meilužiai. My-

lėjomės. Nieko nežadėjome... – ji žvilgtelėjo kažkur už langų, kažkur Oskaro namų pusėn. – Kartais jis mane tapydavo. Miegančią, valgančią, o aš tuo mėgavausi. Parašiau beveik visą knygą, – mostelėjo į šūsnį, tačiau neatrodė laiminga.

Įsmeigusi akis į rankraštį galvojau, kad joje turbūt vien nusivylimas, nelaiminga meilė ir aistringos, vos rytui išaušus nunykstančios meilės naktys. Norėjau klausti, ar ji rašo apie save, tačiau žinojau klausimą esant kvailą. Buvau tikra, kad kiekvienas rašytojas neišvengiamai save išpasakoja, nesvarbu, tiesa tai ar svajonės, detalė ar ištisas dienoraštis. Buvau tikra, kad toje knygoje rasčiau Oskarą, gal jo akis ar lūpas, gal tik šešėlį ar jausmą, kad jis čia. Netikėtai panorau ją atversti ir glostyti delnais.

– O kaip viskas baigėsi? – išgirdau pati save klausiant.

– Vieną rytą supratau, kad nebenoriu apgaudinėti savęs, – tai buvo ją išdavęs atsakymas.

– Įsimylėjai?

Ji truktelėjo pečiais, tačiau atsakymas buvo aiškus.

– Galėjau įsimylėti ir jo netekti arba pasitraukti ir likti drauge.

Linktelėjau, lyg klausyčiausi pamokos.

– O ką? – ji pagaliau atsipeikėjo.

– Man neramu dėl brolio, kažkas vyksta tarp jų... – pajutusi atvirumą naudojausi proga.

– Vyras... Moteris... Nesvarbu. Oskarą domina įdomus gyvenimas, – ji karčiai nusijuokė.

Padavėjas atsisukęs žiūrėjo į jos baltus iššieptus dantis, iš to žvilgsnio buvo matyti, kad jai buvo nešęs ne vieną pyragaitį ir kad laukia jos tik atrakinęs baro duris. Rašytoja to nepastebėjo, įsmeigusi akis dar kartą žvelgė Oskaro namų pusėn.

Apie jį daugiau nebešnekėjome. Viskas, kiekvienas žodis iš jos lūpų buvo ne tai, ką norėjau išgirsti, viskas, ką ji kalbėjo, buvo persunkta nuoskauda, ilgesiu ir beprasmiška viltimi. Eidama į namus pripažinau, kad verčiau būčiau jos neieškojusi, verčiau būčiau patikėjusi savo susikurtomis versijomis, bet prieš akis kilo liūdnos merginos akys.

Lyg vėžininkas, iki paskutinės gyvenimo akimirkos tikintis, kad gali pasveikti, ir aš užsimiršau ir netrukus leidausi į tokią pačią pabaigą turintį nuotykį. Tapau dar viena ilgai Oskaro nepamirštančia meiluže, atkartojau beveik kiekvieną ištartą rašytojos žodį. Ir jau greitai pati galėjau parašyti graudžią, Oskaro šešėliu persmelktą knygą.

Stovėdama tylioje palatoje girdėjau savo širdies dūžius. Jaudinausi, tai išdavė sodrus kraujo lašas ant piršto. Įkyriai atsilaupiusias odeles nervindamasi nuplėšdavau neatsargiai ir skaudžiai. Nulaižiusi lašelį susiraukiau, sūrstelėjęs kraujas smarkiai atsidavė metalu.

Saulė rausvai dažė dangų. Tuščia diena. Ir daktaras nesirodė, net slaugytoja buvo užsukusi tik ryte, bet atnešusi arbatos puodelį be žodžių paskubomis išėjo – laukti savojo kareivio.

Užmezgusi kelias draugystes vis tiek čia jaučiausi vieniša, ligoninės gyventojų žvilgsniai dažnai šaudavo pro šalį, bandydami apgauti, kad neegzistuoju. Kartkarčiais, ypač tokiomis dienomis kaip ši, aš ir pati savęs nerasdavau, net atvaizdas stikle ar veidrodyje rodydavosi kaip kadais čia gyvenusios moters siela.

– Kokia tu graži! – užnugaryje pasigirdo Jolantos balsas.

Nors atrodžiau akivaizdžiai nusiminusi, ji žvaliai šypsojosi. Čia klausti, kas atsitiko, buvo neįprasta, kaip neįprasta buvo pasibelsti įeinant. Čia galėdavai raudoti ar susigūžęs prasėdėti koridoriaus kampe, galėjai skųstis, kad tau baisu ir kad nebenori gyventi. Visa tai ligoniams rūpėjo tiek, kiek pakeista jų patalynė.

– Įvesiu tave kaip gulbę! – džiūgavo Jolanta šalia skubėdama koridoriais.

Šventė turėjo prasidėti netrukus. Visa jėga sukandusi dantis stengiausi nuslėpti susijaudinimą, galvojau, kad iki vakaro nepasirodęs daktaras tikriausiai neateis. Ir nežinojau, ar dėl to liūdžiu, ar džiūgauju.

Įsitaisiusi kamputyje prie scenos tyli ir paniurusi stebėjau salę. Tokių žiūrovų dar nebuvau turėjusi, jie nenustygo, kraipėsi, muistėsi, juokėsi vieni iš kitų ir iš tuščios, dar uždengtos scenos. Buvo tokių, kurie susigūžę, nesigaudydami, kur esantys, baidėsi juos atsekusių apsėdimų.

Pirmoje eilėje, netoli nuo fortepijono, sėdėjo Dmitrijus, pavargęs žvilgsnis vertė suabejoti, ar per kelias pastarąsias dienas jis iš čia buvo pajudėjęs. Segintis baltaisiais marškiniais, kyšančiais iš po didžią praeitį menančio frako, jis atrodė žavingai, tačiau aš ir vėl atpažinau tą tykų, į instrumento dangtį įbestą žvilgsnį.

– Ar jie jau čia? – priėjusi pašnibždomis paklausiau.

– Viskas bus gerai, – nusišypsojęs taip ir neatsakė.

– Prisimink, ką sakiau. Žiūrovai... jie laisvi. Gali juoktis, įvertinti ar nuvertinti. Tačiau nepamiršk, kad tuo metu jie visi priklauso tau. Vienaip ar kitaip. Atėję tavęs pasiklausyti, kaip ir šie, – bakstelėjau pirštu į spindintį dangtį.

Prasidėjusios haliucinacijos Dmitrijų išmušdavo iš pusiausvyros ir jis dažnai negalėdavo pratarti nė žodžio, bet šį kartą jis šyptelėjo. Tai buvo geras, kiek nuraminęs ženklas. Šventė prasidėjo.

Šopenas skambėjo nuostabiai, jei būčiau užmerkusi akis, beveik būčiau patikėjusi, kad šoku didžiojoje scenoje, tačiau apsidairiusi neįstengiau nuslėpti nusivylimo. Viskas, ką mačiau, tebuvo vargana, aptriušusi psichiatrijos ligoninės salė, nutrintos, baletui netinkamos grindys ir graudulį keliantys žiūrovai. Tai nebuvo mano teatras, nebuvo dekoracijų dažais kvepiančių užkulisių, iki prakaito kaitinančių prožektorių šviesų ir susižavėjusių, iš euforijos atsistojusių ir smarkiai plojančių žiūrovų. Muzikai trukdė šūksniai, ne vietoje pasigirdę plojimai, besivaipantys ir seilėti veidai. Tai priminė, kur esu.

Dmitrijus atrodė susikaupęs. Plonytės ribos tarp šio ir kito pasaulio peržengti neleido besiliejančios natos. Plačios plaštakos ir vikrūs pirštai lyg mylimąsias glamonėjo klavišus.

Belikus keliems paskutiniams mano sukiniams, tarpduryje pasirodė daktaras. Sunėręs rankas, lyg užanty laikytų kažką labai svarbaus, atsegtu, kasdienius drabužius atidengiančiu, chalatu atrodė nesavas, o išryškėję tamsūs paakiai išdavė graužiamas sąžinės jo dienas.

Galiausiai muzika liovėsi ir mane vieną, likusią tyloje, vertė jaustis nejaukiai. Nei gėlių, nei per salę nuvilnijančios aplodismentų bangos, nei drąsaus *bravo* balerinai. Kai salės gale išvydau jauną moterį, apgailėtinai bandančią pakilti ant pirštų, užėmė kvapą, jei būčiau galėjusi, iš nusivylimo ir įniršio būčiau ėmusi raudoti.

Nulenkęs galvą klausytojams Dmitrijus džiaugėsi sėkme, didžiavosi padaręs tai, dėl ko buvo tikras, kad niekada ne-

bejstengs. Rodos, prisiminė taip seniai patirtą pripažinimo skonį, atsukęs nuo prakaito blizgantį veidą žvilgčiojo į mane, į dar iš scenos nesitraukiančią vienišą baleriną. Nemokėjo atpažinti kartėlio mano veide, nepastebėjo sukumpusių pečių ir pavargusių mano pėdų.

Giedromis akimis jis dėkojo, maksėdamas galva į šonus, lyg negalėdamas kažkuo patikėti, priminė didį, muzikos kultūros pašvaistėje įsižiebusį nepamirštamą šviesulį, muzikantą. Talentą, koks visai neseniai dar buvo, koks turbūt būtų likęs, jei ne liga. Jo kupinas dėkingumo žvilgsnis buvo viskas, dėl ko tą minutę galėjau pasijusti laiminga, tačiau kažkas smaugė ir dusino iš jaudulio, įtampos ir galiausiai iš nusivylimo. Tai nepriminė praeities, net šį vakarą, trumpam tapusi balerina, nenuslopinau šokio ilgesio. Viskas panėšėjo į sapną, iš kurio pabudusi tikriausiai pasijusčiau pažeminta ir nelaiminga. Bijodama pasisavinti Dmitrijui skirtą dėmesį, o gal nebepakeldama tuštumos jausmo, suskubau išeiti.

Daktaro nebemačiau, akimirkai pasirodęs jis jau kuris laikas buvo išėjęs. Apsėdęs noras jį pamatyti vedė tamsiais ir tuščiais koridoriais. Dar nežinojau, ką pasakysiu, nebuvau tikra, ar jį sutiksiu, tačiau pasukusi jo kabineto link, mąsčiau apie mane pasitinkančias akis.

Užrakintos durys nuvylė kaip butaforinis, žeminantis šventinis vakaras, taip smarkiai, kad nebetekau, visai nebetekau jėgų. Nebereikalinga scenai jaučiausi nereikalinga ir Tautvydui, žvelgdama į nuo ašarų raibuliuojantį savo drabužio tiulį, kurį taip kruopščiai ruošiau šventei, mąsčiau apie paskutinę galimybę.

Lyg išgąsdinta ir pabaidyta pasileidau bėgti, artėdama prie tikslo girdėjau, kaip tankiai ir giliai kvėpuoju, apėmė dar ne-

pažintas gyvuliškas geismas. Ne kartą žvilgsniu klaidžiodama po daktaro raukšles, žiūrėdama į jo žilus plaukus jį mylėjau. Ne kartą jo žvilgsnyje mačiau Oskarą, o suspaustose lūpose girdėjau nepasakytus jo žodžius. Puantų galais kaukšėdama koridoriumi bėgau svajodama jį ten rasti.

Trumpam stabtelėjusi prie vienišos, daktaro paslaptį saugančios palatos buvau tikra – jas pravėrusi jį rasiu.

Pasisukęs į langą, pro kurį aiškiai mačiau savo netvarkingai paliktus daiktus, jis stovėjo ramiai, laukiantis, kol sugrįšiu. Nustebino vaizdo ryškumas, kiekviena, rodos, iš toliau sunkiai įžiūrima detalė, viskas: ant kėdės kabančių naktinių nėriniai, duonos trupiniai, likę dar nuo pusryčių, net tamsoje blizganti išlietos arbatos dėmė buvo kaip ant delno. Viskas priminė išblukusią fotografiją, kurią netrukdomas, prisitraukęs arčiau galėjai atidžiai apžiūrinėti.

Tautvydas nustėro, lūpų virpesy mačiau pasiteisinimo žodžius, tačiau spynoje pasukusi raktą priverčiau jų neištarti. Žengtelėjusi pirmyn pastebėjau Tautvydo troškimą pabėgti ir begalinį norą pasilikti, mačiau skaudinančią kovą su pačiu savimi. Nenorėdama jo paleisti nusinėriau palaidinę, atidengusi siaurus liesus pečius stovėjau lyg išsigandusi, su medžiotojo akimis susidūrusi gyvybė.

– Tokią mane esate matęs? – paklausiau ir akimis šoviau į kambarį už stiklo.

– Taip, – prikimęs ir tylus jo balsas skambėjo kaltai.

Lėtai nuvyniojau krūtinės tvarstį, kuris be garso apsivijo mano iš įpročio, o gal iš noro priminti, kas esu, trečiąja pozicija sustatytas pėdas. Žiūrėdamas į prieblandoje švytinčias krūtis Tautvydas linktelėjo, lyg pritartų mano nuogybei, lyg būtų sutikęs, kad viskas, kas dabar įvyks, gauna jo palaimi-

nimą. Švytuodama klubais ir lėtai lenkdamasi į priekį nusimoviau pėdkelnes, šlaunimis ir blauzdomis leidau nukristi kelnaitėms, krūtine prisispaudusi prie kelių, rodydama raumeningą nugarą nusirišau puantus. Jie liko ten, kur tik ką stovėjau. Žengtelėjusi dar vieną žingsnį artyn paleidau plaukus. Tautvydas tylėjo, sustingęs stebėjo šį tik jam skirtą spektaklį.

– Jei galite mane stebėti per stiklą, tai darykite ir taip, – sušnabždėjau.

Godžiai, lyg užuodęs tik ką atneštą patiekalą, Tautvydas nurijo burnoje besirenkančias seiles. Mergina prieš jį buvo kitokia, iš pasiklydusios, dažnai į tolį akis nukreipusios merginos staiga virto geidžiančia, jo vėsių pirštų ant savos odos laukiančia moterimi.

Tautvydui išdrįsus apkabinti jaučiau, kaip smarkiai jis dreba. Daktaras, kuris pas pacientus įeidavo iškelta galva ir pasisveikindavo sodriu pasitikėjimo balsu, staiga tapo instinktų nesuvaldančiu padaru. Beždžionių bandose tokie esti patinai. Tokie esti ir žmonės.

Mylėjomės ant vienišo kampe pastatyto stalo. Aš – nuoga ir švytinti tamsoje. Jis – gėdą slepiantis šešėlyje, kartkarčiais nesulaikęs aimanos, kelnes nusimovęs iki kelių, palinkęs prie be garso alsuojančios mano krūtinės.

Galvojau apie Oskarą, apie tą naktį, kai pabėgusi iš namų leidausi pagaunama šiltų jo delnų. Jie visai nebuvo švelnūs, tą naktį pririšę mane taip stipriai, kad net dabar negalėjau to pamiršti. Užmerkusi akis, vis intensyviau siūbuojama Tautvydo prisiminiau dažų, Oskaro rankų tepamų ant kūno, vėsą. Mėlyni. Žali. Geltoni. Blyškūs, kaip mano lūpos. Ir raudoni, kaip neseniai valytas Kajaus kraujas. Galvojau apie slidžių pirštų sukurtą paveikslą ant savo odos. Jei tik būčiau galėjusi, būčiau

įrėminusi jį į pačius gražiausius antikvaro rėmus, kokių mėtėsi pilni vaikystės namai, ir pakabinusi žiūrėčiau ištisą amžių, o gal net visą gyvenimą.

Virš manęs palinkęs Tautvydas buvo perdėtai atsargus, švelnus iki įkyrumo. Man trūko neatsargių rankų, nebijančių per stipriai suspausti, neleidžiančių suabejoti, kam tuo metu priklausau. Oskaras tą mokėjo, jam prisilietus nieku gyvu nepamiršdavau esanti jo.

Apgalvodamas kiekvieną krustelėjimą, žvilgsnį ir žodį Tautvydas, lyg porceliano statulėlę, susvirduliavęs iš neatsargumo, bijojo mane sudaužyti. Baiminosi ne taip bučiuoti, ne taip liesti ir glamonėti, bet labiausiai – viskam pasibaigus – išeiti.

Pasirėmusi į stalą delnais čiuopiau dulkes, susikaupusias čia per ilgą laiką. Jutau sudrėkusius jų gumulus. Juos, apglėbusi Tautvydo nugarą, palikau ant apnuogintų menčių.

Viskam pasibaigus išėjau be žodžių, palikusi jį besisegiojantį marškinių sagas. Nulydėjęs akimis daktaras nedrįso nieko pasakyti ir nieko paklausti, burnoje taip ir liko suspaustas ir baugštus: *kas bus toliau?*

Griuvau į lovą, rodos, net per stiklą girdėjau segiojamas sagas. Turbūt jis žiūrėjo tiesiai į veidą, tad ilgai nedvejojusi nusisukau. Pro siaurą žaliuzės plyšį sklido lauko lempų šviesa, krito ant mano ašarų purtomo kūno šalta ir sunki, kaip brolį slegianti velėna.

Nemaloniai tvinkčiojantis tarpukojis priminė Kajų, gulintį toli nuo manęs, pamėlusiais, primenančiais alyvas nagais.

Ar jis matė, kiek dėl jo nuėjau?

Prieš pat užmigdama, kai protas dar suvokia, jog egzistuoji, bet viskas tolsta, o kūnas tampa sunkus kaip švino gabalas,

palatoje išgirdau močiutės balsą. Ji sekė mėgstamą pasaką ir, rodos, kaip vaikystėje, buvo visai šalia.

– Priešais nusileido ant sniego didelis juodas varnas, – močiutė stabtelėjo. Laukiau jos šilto delno ant peties, bet ji tik tęsė: – Ilgai žiūrėjo į mergaitę, linguodamas galvą, ir paskui prabilo: „Kar, kar! Labas!“ Geriau kalbėti jis nemokėjo, bet jam patiko maža mergytė, ir paklausė jos, kur ji taip toli keliauja viena. Ką reiškia žodis „viena“, dabar ji gerai galėjo suprasti, išpasakojo varnui visą savo gyvenimą, visus vargus ir paklausė, ar tas kartais nebus matęs Kajaus...

Norėjau ištiesti ranką, paliesti delnu šalia sėdinčios močiutės kelius, tačiau rankos buvo sunkios, balsas nutolo ir aš neišgirdau, ką varnas atsakė.

Pamiršęs paltą Tautvydas išskubėjo. Naktinis vėjas vėrė kiaurai, tačiau pasuko į netoli namų esantį parką. Gatvės tuščios taip slėgė, kad nepaisydamas vyriškumo norėjo raudoti. Guodė tai, kad tamsoje vis dėlto galėjo paslėpti savą gėdą, sulindę į namus žmonės nematė jo nusikaltimo. Tačiau žinojo, kad kas kartą išaušusi diena sušildys grindinį ir jie vėl pabus, iš buveinių ir trobesių išlįs į gyvenimus, kur vaiskioj šviesoj galės žiūrėti jam į akis.

Ką tada darys?

Nors klausimas skambėjo siaubingai, jis iš paskutiniųjų laikėsi nepravirkęs, žirgliojančios, nespėdamos paskui mintis kojos vilkte vilkosi. Palinkęs į priekį ėjo kaip luošas senis.

Ką jis padarė?

Ką jis padarė, po velnių?

Būdamas vyru, ne – meilužiu, pamiršo pareigas, priesaiką, pasišventimą. Ir net žmoniškumą.

Miegoti su paciente?

Apie tai buvo tik knygose skaitęs. Tose, kuriose šie niekšai sulaukia atpildo dienos. Jose niekuomet nesitikėjo rasti savęs. Išmuštas prakaito dideliais, vis dar paskui mintis nespėjančiais žingsniais tolo ir tolo nuo ligoninės, tik parke nurimo, užduseęs klausėsi grūdamos kelio skaldos garso iš po kojų. Tai išdavystės žingsniai. Sekantys iš paskos ir visada seksiantys.

Kaip dabar gyventi? Galvojo, kaip rytoj tapti garbiam ir sąžiningam?

Prisėdęs ant suolelio, nuo kurio galėjo matyti savo namų

langus, susiemė už galvos, verkti neįstengė. Kažkur už tvoros išgirdęs juoką susigūžė, lyg juoktųsi iš jo. Dabar turbūt niekuomet negalės klausyti svetimo juoko.

Tik po kurio laiko suvokė, kad vaizdas prieš akis – neįprastas. Namuose degė šviesa. Dažnai, kai kamuodavo rūpesčiai ir namo dar nesinorėdavo, jis čia trumpam prisėsdavo, žiūrėdavo į tamsius langus ir susigūždavo nuo vienatvės, laukiančios už jų. Langai, visada pasitikę tamsūs, šį kartą degė gelsva šviesa.

Žvilgtelėjęs į laikrodį ne juokais išsigando. Neįprastumas daug metų gąsdino, net jei nieko keisto nenutikdavo, kas kartą duris rakindavo su nerimu, o šis išblėsdavo tik išvydus ramiai besikilnojančią žmonos krūtinę.

Po įvykio su Gerda dar nenustojusiomis drebėti rankomis į spyną raktu pataikė tik iš kelinto karto, viduje už durų dvelkė ramybe ir gaiva. Tik įžengęs galėjai suklysti, kad šiuose namuose – viskas gerai, į akis iškart krito surinkti ne vietoje išmėtyti daiktai. Tautvydas puolė prie žmonos, ji rami ir saugi gulėjo po storu vilnoniu pledu, buvo pasikeitusi, švytinčia oda ir puriais, ant pagalvės pasklidusiais plaukais. Jei būtų pasilenkęs, būtų užuodęs citrusų kvapą.

Lyg pajutusi, kad yra apžiūrinėjama, Reda pramerkė akis, jį išvydusi akimirksniu pragiedrėjo.

– Kiek valandų? – paklausė.

Tautvydas tylėjo, tokio klausimo iš jos nebuvo girdėjęs, ko gero, dvejus metus. Ji nebesirūpino net savo dvokiančiomis pažastimis, tad laikas jai neturėjo jokios prasmės.

– Norėjau paruošti vakarienę, bet nieko neradau, – trynė užmiegotas akis.

– Kas sutvarkė namus? – jis dairėsi negalėdamas patikėti.

– Aš, – iš jos lūpų tai nuskambėjo kaip stebuklas.

Čiupęs žmoną į glėbį Tautvydas pravirko, pasikūkčiodamas kaip vaikas, sulaukęs atėjusio artimo ir mylimo, spaudė ją prie krūtinės. Dar tik ką laikytos ašaros riedėjo jo pilku, paslapties išvargintu veidu.

– Mieloji, – kalbėjo glausdamas, – aš tave labai myliu... – uodė gaivų maudynių kvapą jos plaukuose.

Tai kartojo nesustodamas, kaip maldą.

O kaltė degino krūtinę.

Nors Reda prie stalo dar buvo tyli, išaušęs rytas atrodė neįprastas. Nesibaidydama Tautvydo žvilgsnio ji kramtė rupią duoną. Žiūrėdamas į jos liesas rankas, kartkarčiais keliančias arbatos puodelį, stengėsi prisiminti, kada paskutinį kartą jie taip abu valgė.

Jis tylėjo, dėliojęs paskutinių mėnesių įvykius neįstengė įminti tokio žmonos nušvitimo. Žiūrėjo nustebęs lyg į po ilgos kelionės sugrįžusią pasikeitusią mylimąją. Buvusi beviltiška ligonė, bandžiusi nusižudyti, nesikėlusi iš lovos, dabar ji gėrė arbatą, o ant jos lūpos juodavo duonos trupinys.

Kaip tai galėjo nutikti? Spėliojo stebėdamas šviesoje spindinčius Redos plaukus. Būdamas psichiatras žinojo, kad, be sunkaus ir ilgo gydymo, liga nepraeina, tačiau bijodamas įkyrėti, o gal dar nepamiršęs širdgėlos jis beveik nieko nekalbėjo. Klausydamas žmonos čepsėjimo džiaugėsi rytu, paskutinėmis maloniomis akimirkomis, nes vos tik prisimindavo ligoninės koridorius, nudiegdavo iki paširdžių.

Šis jausmas nepaleido kiaurą dieną, atėjęs į darbą užsida-

rė kabinete. Nukėlė telefono ragelį, bandė pasislėpti, tačiau surūkęs likusias cigaretes nusprendė, kad galų gale turės pažvelgti Gerdai į akis. Neištvėręs laukimo paliko dūmais pradvisusį kabinetą.

Tuščia palata išgąsdino. Ir nors palikti daiktai ramino, kad ji tik trumpam išėjusi, vis tiek pajuto drėkstantį iš jaudulio sprandą. O ką, jei ji viską papasakojo?

Spoksodama į plytelių tarpuose vešantį pelėsį, klausiausi krintančio vandens. Ligoninės dušai buvo nejaukūs, dvokė drėgme ir šlapimu. Jau pirmą dieną čia atvykusi nusprendžiau, kad tai – nemaloniausia mano naujų namų vieta. O dar tas intymumo nepaisymas... Čia galėdavo ateiti kas norėjo, pasitaikydavo, kad nosį kišdavo smalsaujantys ar patys nežinantys, ko ir kur atėję, ligoniai. Nuogybės jaudindavo ne visus, bet visada pasijusdavau nesmagiai, tada nebaigusi dorai nusiplauti muilo čiupdavau rankšluostį. Todėl duše aptikusi slaugytoją, maudančią savimi negalintį pasirūpinti gyventoją, lengviau atsipūsdavau. Ji išvaikydavo užklydėlius, tada galėdavau dorai užbaigti maudynes.

Tą dieną slaugytojų nebuvo, tik toliausiame kampe bolavo iš pirmo žvilgsnio rami ligonė, ji niūniuodama atsargiai trynė sultingas krūtis. Vanduo šniokštė, kartkarčiais dušo srovė nurimdavo ir, pabėgusi silpna srovele, kosčiodama prasiveržda vo galingu srautu. Tai ramino, tad lioviausi klausyti įkyrėti pradėjusios melodijos. Buvo šilta ir drėgna kaip pirtyje, tad neskubėjau baigti: šildžiau tai vieną, tai kitą jau spėjusią įrausti kūno vietą.

Niūniavimas nutilo, kažkas stovėjo už nugarų. Prisidengusi atsigręžiau. Dušo prieigoj, vos per kelis žingsnius, stovėjo nepažįstamas žmogus, nusimovęs kelnes, kurios jau buvo spėjusios sušlapti, ir masturbavosi. Veidas bejausmis, tik žvitrios akys ir nepaaiškinamas bauginantis žvilgsnis, nukreiptas tiesiai į mane.

Sučiupusi sunkią iš rankų sprūstančią krūtinę niūniuotoja staiga taip sukliko, kad rodėsi, gatvėje atsisuko pro šalį slenkantys praeiviai. Ir tai jo neišgąsdino, atvirkščiai – panašu, kad klyksmas tapo geriausia maudynių dalimi.

– Kas čia dabar?! – įpuolusi vyresnioji atrodė kaip reikiant įniršusi. – Kas čia per orgijos?!

Suriko taip garsiai, kad praeiviai turbūt atsisuko dar kartą. Nespėjusi jo sučiupti ir gerai papurtyti, kaip buvo mėgusi daryti, užnugaryje išgirdo vyrišką balsą. Tautvydas stovėjo čia pat, vos už pusmetrio nuo jos.

– Gyvuly! – šaukė neatsargiai artėdamas slidžiomis grindimis. – Tu, blet, prakeiktas šūdo gabale! – stipriai suėmė inkščiančio paliegėlio kaklą.

Nesiliovęs smaugti Tautvydas net išraudo, žvėriškas žvilgsnis išdavė, kad trokšta jį čia pat vietoje pribaigti. Iš netikėtumo ir pasibaisėjimo nustėrusios moterys spoksojo į jį. Tik pasigirdus gerkliniam smaugiamojo šniokštimui vyresnioji puolė veikti.

– Ką darote?! – bandė atplėšti surakintus jo pirštus, – Dėl Dievo, ar išprotėjote?! Jis gi ligonis! Dėl Dievo! Kas nors!..

Tautvydas atšlijo, lyg tik ką supratęs, kas įvyko, žiūrėjo tai į mane, tai į su milžiniškomis krūtimis nesusitvarkančią moterį, tai į žado netekusią vyresniąją. Stojo tyla, visi žinojo, kad dabar pasakyti žodžiai turėtų viską paaiškinti ir nuraminti.

– Išveskite, – Tautvydas bedė pirštu į parkritusį, orą gaudantį nelaimėlį. – Suleiskite raminamųjų, – nežiūrėdamas į slaugytoją paliepė.

Tai buvo komanda pasišalinti. Vyresnioji neapkentė šių paliepimų, tačiau jei daktaro nebūdavo šalia, dažnai mėgdžiodavo įsakmų jo toną. Palaukęs, kol visi išėjo, Tautvydas pažvelgė

man į akis, jos turėjo pasirodyti niekinančios, neleidžiančios net pasiteisinti. Dar įraudęs iš pykčio jis išpuolė pro duris.

Užsirakinęs tualete, lyg stengtųsi išsiblaivyti, ilgai prausė veidą. Vanduo, šlapindamas grindis, sienas ir jo drabužius, vis tekėjo pro pirštus iš drebančių delnų. Klausė savęs, kodėl taip pasielgė, o radęs atsakymą dar labiau pabūgo, pavydas buvo toks stiprus, kad neabejojo – taip ir nebūtų liovęsis smaugti.

Atsivėsinęs ir atradęs dar drąsos likučių patraukė į žinomą palatą.

Nespėjau nieko paklausti, o jis jau teisinosi išsigandęs, kad tas beprotis mane nuskriaus. Atgailavo pasikarščiavęs, kalbėjo, kad jo pareiga mane ir ne tik mane saugoti nuo pavojaus.

– Pavydėjote? – paklausiau žiūrėdama įžūliu žvilgsniu.

– Gerda... – tai nuskambėjo beviltiškai ir kaltai. – Tai kas buvo vakar... – žodžiai strigo ir darėsi tylesni. – Ar man atleisi? Aš... Aš nežinau, kaip tai galėjo įvykti. Aš... tave turbūt įsimylėjau.

Jis nutilo laukdamas bent kokio mano žodžio, pritarimo, klausimo, atsakymo. Net atstūmimo, bet ko, tik – ne tylos. Tačiau mano lūpos liko sučiauptos.

– Netekau sveiko proto... Tai, kas įvyko dabar, aš nebežinau, ką darau... – atrodė apgailėtinai pavargęs.

Patyrusi saldų triumfą leidau jam kalbėti su savimi, ir tai visiškai jį sutrikdė, išmušė iš pusiausvyros, kurią ir taip buvo jau praradęs.

– Prisiekiu, aš padėsiu... – bėrė žodžius siekdamas mano nesugaunamų rankų, – parašysiu, kad žudydama nesuvokei savo veiksmų... Tu galėsi likti čia... – šnabždėjo. – Pasirūpinsiu, kad čia būtų gerai, Gerda, aš tave myliu...

Stebėjau šio vargšo žmogaus kančią. Jei būtų žinojęs, jei

bent būtų supratęs, dabar būtų išvydęs klastą, išgirdęs džiūgaujančią širdį ir stipriai sukąstą paslėptą mano šypsnį, tačiau tematė liūdnas, drėkti pradėjusias moters, kurią mylėjo, akis.

– Prisiekiu, tai nepasikartos, – spaudė atpalaiduotą, suglebusį mano delną.

– Jūs to norite? – mano balsas buvo prikimęs.

Prisitraukiau jį arčiau, paskui švelniai pabučiavau. Iš malonumo aptirpęs jo kūnas pasidavė bučiniui. Apkabinęs už save visa galva mažesnę būtybę vis stipriau ir drąsiau ėmė glamonėti, pamiršęs pažadus ir tik ką ištartus priesaikos žodžius, neatsargiai vilko rūbą po rūbo, kol prieš jį pasirodė baltas ir liesas nuogos balerinos kūnas.

Šį kartą Tautvydas buvo kitoks. Įniršęs ir ne toks švelnus, primenantis Oskarą.

Nuo ryto darbavęsi meistrai pabudino iš gilaus miego. Tik ką dar gulėjusi ramybėje ėmiau nerimauti, tačiau kartkarčiais nugirstas vienas kitas Oskaro žodis vėl sugrąžindavo snaudulį. Netikras miegas, toks visada apimdavo mažiausiai savaitę prieš premjerą, kai pabudusi vidury nakties stengdavausi prisiminti žingsnelius.

Dabar gulėdama apie juos negalvojau, nerimavau nebent dėl Oskaro. Ne kartą pabudusi ir jo neradusi imdavau blaškytis kaip purpurinis marguolis, ryto nesulaukiantis naktinis drugys. Skambinti nedrįsdavau ir iki aušros spėliodavau, kur jis galėtų būti, tada apimdavo įniršis ir pradėdavau kurti galimą dialogą.

– Kur, po velnių, tu buvai?! – jame piktai klausdavau, kartais apimta siuto dramatiškai dingdavau kitame kambaryje.

Mane pasivijęs ir apkabinęs Oskaras papasakodavo kažką įtikinamo. Bet tai neturėjo reikšmės, nes, tiesą pasakius, aš būčiau tikėjusi bet kuo. Realybėje sugrįžęs mylimasis nepratardavo nė žodžio, atsigulęs šalia prisiglausdavo ir tai buvo daugiau už bet kokį pasiteisinimą.

Todėl dabar, girdėdama jo balsą už durų, jaučiausi rami, beveik kaip mylima moteris. Mėgavausi dar juo kvepiančios antklodės šiluma, kieta, viduryje išgulėta čiužinio įduba, kurioje abu sukritę glausdavomės nuogais kūnais. Vos pasijudinau ir sunki galva priminė vakarykštį vyną, jį gėrėme prieš miegą čia gulėdami.

Įtraukta į vakarėlių maratoną švaisčiau savo grožį, dažnai valydama dantis žiūrėdavau į pilkėjantį veidą, pabrinkusius paakius ir paraudusias, liūdnas akis. Vakarėliai atėmė miegą, niekuomet nebemiegojau ramiai, kartu pasiėmė sapnus, pastarieji iš spalvotų tapo tamsūs, kol galiausiai visiškai išnyko. Tiek kainavo laikas, praleistas su juo, tiek kainavo naktys, kai prisiglaudęs jis užmigdavo.

Darbuodamiesi plaktuku meistrai kabino Oskaro paveikslus, kas kartą smūgis nemaloniai sudrumsdavo mano pagiringas mintis. Supratusi, kad nebeužmigsiu, išsiropščiau iš lovos.

Niekam neleista įžengti į studiją – Oskaro paliepimu, šią nakt miegojome svetainėje, kur nuo gretimo fotelio lyg nuskriaustas šuo vis atsisukdavo Kajus. Sulysęs ir nelaimingas, laukiantis švelnesnio žodžio ar atsitiktinio nereikšmingo prisilietimo. Taip kadaise susėdę ant mansardos laiptų laukdavome motinos dėmesio.

Kajaus nebebuvo. Nesirūpindama, kur jis taip anksti galėjo

išeiti, pasidžiaugiau retai pasitaikančiu rytu dviese. Beliko sulaukti, kada išeis meistrai.

Paveikslų ciklas buvo baigtas, džiūgaudama ir didžiuodamasi iš tiesų bijojau. Nelaukiau šios dienos, kai oficialiai jie bus viešai pristatyti. Nerimauti turėjau daug priežasčių. Visų pirma, žinojau, kiek daug tose drobėse yra mano esybės, kiek daug kūno ir sielos nuogybės, kiek pasitikėjimo ir geismo akyse. Ar kiti tai pastebės? Kita kamavusio nerimo priežastis buvo nežinomybė, kas bus, kai Oskarui tapsiu nebereikalinga?

Visą dieną bandydama tą išsiaiškinti sekiojau jam iš paskos, siūliau kavos, jei atsisakydavo, – vyno. Ruošiau pietus ir bandžiau meiliai prisiglausti. Nors buvo gerai nusiteikęs, Oskaras nesileido į glamones, pasinėręs į vakarėlio rūpesčius sukiojosi po namus.

– Būsite vakaro žvaigždės, – vis kartojo, tačiau nė karto nepažvelgė į akis.

Baltomis audinių skiautėmis uždangstyti paveikslai atrodė labai paslaptingi. Jų trūko studijos pakampiuose, o studija tapo tuščia ir neatpažįstama. Net prisipildžiusi žmonių buvo nejauki, bauginanti baltais vaiduokliais ant sienų.

Tie vaiduokliai tylėdami laukė įvertinimo, aplodismentų, liaupsių. O paskui... Paskui – pabaigos, kai visi išėję juos pamirš. Iškilmingoje atidengimo ceremonijoje su Kajumi taip ir likome savo pačių šešėliuose, stovėję žmonių būrio gale neišdrįsome tapti vakaro žvaigždėmis, o svečiai netrukus pamiršę, ko susirinkę, apgulė stalus, tarškino indais ir skimbčiojo taurėmis.

Tik tada išdrįsau apžiūrėti paveikslus, jie buvo jau ne kartą matyti ir tyrinėti, drauge su dailininku išgyventi ir išjausti. Dešimt paveikslų. Juose tilpo dvejų metų linksmybės, pagi-

rių skausmas, pažeminimas, nekaltybė ir nuodėmė. Dešimt karjerą sugriovusių žingsnių. Dešimt rėmų, į kuriuos sudėta nesuskaičiuojama daugybė pozavimo valandų ir raumenų skausmas viskam pasibaigus. Ar žiūrovai visa tai matė?

Įsmeigusi akis spoksojau į paskutinį ciklo paveikslą. Verkianti balerina. Tai buvo paskutinė diena, kai Oskaras guodė mane tapydamas. Veide, žvelgiančiame nuo sienos, juodavo balzganos ašaros, galėjau prisiekti, kad ir dabar jaučiau jas ant skruostų.

– Išgerkime už *Kanifolijos dulkes*! – Oskaras sušuko. – Ačiū visiems, jūs įkvepiate...

Žodžius palydėjo plojimai, paskui viskas liko kaip buvę, – įprastos linksmybės jo namuose. Stovėdama studijoje galvojau, kad ir šis spektaklis pasibaigė, plojimai liovėsi, o salėje likau stovėti viena. Sklandė tik svečių kvepalų ir alkoholio kvapas, mėtėsi iš kišenių iškritę niekai, šiukšlės, negaliojantys bilietai, cigarečių, vyno čekiai ir ant sienų kabantys nusivalkioję artistai.

Galiausiai atėjusi valytoja ryt viską sušluos, o pelenai ant Oskaro namų grindų išsimindžios, kabos tik vienišos drobės ant sienų. Tačiau ir jas kažkas pakeis.

Laiškai, persmelkti nepažįstamojo meilės, kaupėsi Redos lapatinių stalčiuje. Kiekviena diena tapo prasminga, o vieta prie durų – net sakrališka. Ji skyrė ją nuo paslapties, kuri taip ir likdavo neatskleista jas atvėrus. Tai mažumėlę Redą ėmė erzinti. Tapusi guvesnė ji ėmė smalsauti, bandė ieškoti laiškų atėjimo dėsningumų, sudarinėjo grafiką, stebėjo, kokiu dienos metu laiškai dažniausiai pasiekdavo jos namus. Sistemos nebuvo ir ji kas kartą radusi laišką suraukdavo antakius.

Netekusi vilties, ką nors išsiaiškinti, dažniau ėmė sukiotis prie durų, jei eidavo pro šalį, įpročiu tapo pažvelgti pro durų langą. Ši užduotis tapo jos išsilaisvinimu, nauja veikla ir kas rytą įsižiebiančia viltimi, kad šiandien aptiks ką nors netikėta. Pasidažiusi blakstienas ji laukdavo šios savo paslapties išsipildymo.

Tik sutemus Reda nurimdavo, ir nors gatvės žibintai ryškiai apšviesdavo palinkusius senus medžius ir taką iki pat namų, ji nuspręsdavo, kad niekas nepasirodys.

Tą vakarą Tautvydas grįžo anksčiau nei įprasta, rankose laikantis baltą voką su iki skausmo Redai pažįstama rašysena užrašytu jos vardu, atrodė nuoširdžiai nustebęs.

– Tau? – buvo akivaizdu, kad jo klausimas bereikšmis.

Išplėšusi voką Reda šyptelėjo, turėjo paslėpti sumišimą ir nepatogumą, kurio nebuvo nė karto apmąsčiusi. Tad tylėdama galvojo, ką pasakyti.

– Tai mano susirašinėjimo draugė, – tarstelėjo ir patraukė į kambario gilumą.

– Nebuvo adreso. Ar karvelis juos neša? – Tautvydas bandė juokauti.

– Taip, – Reda nusijuokė. – Alkanas?

Buvo nesvarbu, kas neša laiškus, nes jo žmona juokėsi, kvepėjo levandomis ir citrusais.

Visą vakarą tramdęs smalsumą, atgulęs į lovą neištvėrė:

– Nuo ko tas laiškas, Reda?

– Sakiau, nuo draugės. Ji taip pat sirgo, – pasakė akivaizdžiai parodžiusi, kad tai tik jos reikalai.

Dar ilgai prieš užmigdamas jis apie tai galvojo ir tamsoje juto nemiegant Redą. Jautėsi radęs mažytę užuominą, tačiau pavargęs ir grimztantis į miegą nusprendė, kad vienaip ar kitaip – viskas į gera. Ir užmigęs paliko ją su paslaptimi.

Reda išlaukė ryto ir išlydėjusi vyrą pagaliau atplėšė voką. Šį kartą nepažįstamasis nustebino.

Mieloji,

smalsumas ir ilgesys jau kelia nerimą. Mintys apie Jus tapo nepakeliamos. Šio jausmo nebepavyksta numalšinti net Jūsų nuotraukomis. Visos iki skausmo pažįstamos, šimtus kartų regėtos, savos, sakyčiau net rutiniškos. Taip nutinka ilgai susituokusioms poroms. Juokinga, tačiau tai tiesa, kas kartą įjungęs nuotrauką, jaučiuosi jus pažįstantis.

Ar neapsunkinsiu, jei akiplėšiškai (kaip jau įpratau elgtis) paprašysiu kokios naujos nuotraukos? Galėtumėte šį vakarą voke ją palikti prie durų. Ir prašau Jūsų jokių pasalų, tegul viskas įvyksta žingsnis po žingsnio. Juk gražiausi jausmai užgimsta neskubėdami.

Viliuosi, kad nesupyksite ir nenusivilsite manimi. Pripažinsiu (tikriausiai ir Jūs apie tai ne kartą jau galvojote), suprantu savo

nemandagumą. Parašiau tiek laiškų, o vardo taip ir nepridėjau. Nė karto. Nedaviau galimybės Jums mane surasti. Tyčia nerašiau atgalinio adreso, bijodamas Jūsų nepritarimo, atstūmimo ar pasišaipymo.

Rašyti ir tikėti, kad skaitote juos su šypsena, man buvo dovana, kasrytinė pirmoji mintis. Ir vakarinė, kai atsigulęs jaučiu, kad laiškas jau perskaitytas. Tada analizuoju, prisikuriu šimtus Jūsų reakcijų. Jos visada teigiamos ir šiltos. Bet dabar pradėjau nerimauti, kaip yra iš tiesų?

Todėl ir nusprendžiau padėti tašką savo egoizmui ir pagaliau pasielgti, kaip dera džentelmenui. Lauksiu Jūsų nuotraukos, o kitame voke, pažadu, – rasite manąją. Ir būtinai pridėsiu adresą, galbūt pagaliau galėsite mane pasiųsti velniop?

Dabar baigiu. Ir laukiu nesulaukiu Jūsų...

Labanaktis.

Jūsų Draugas

Reda ilgai stovėjo prie veidrodžio. Ką jis pasakys? Ar mylės šias raukšles, kaip ne kartą buvo rašęs? Ar šiomis dienomis atsigavusiame veide pamatys taip mylimą apgamėlį?

Išvertusi stalčius, kratė albumus ir nuotraukų dėžes, norėjo surasti naujausią, bet gražią fotografiją. Sukaupusi jų visą kalną leidosi į atranką. Šį kartą nesijautė tokia įskaudinta ir besižvalgydama po savo jaunystę pagaliau nebegalvojo apie senatvę. Jautė, kad ją mylės.

Rūpestingai klajojo paskutinėmis jųdviejų su Tautvydu kelionėmis. Pusnuogiai ant smėlio. Ji – godžiai kandanti arbūzo riekę. Televizijos sezono uždarymas. Saulėtas ežero krantas ir ji, kiek per daug išgėrusi šampano.

Reda stengėsi išlikti sąžininga, išrinko neypatingą, labiau-

siai realybę atitinkančią nuotrauką. Joje pasidabinusi kalėdine kepuraite plačiai šypsojosi, akys jau prisipildžiusios depresijos liūdesio ir apie jas jau susimetusios raukšlės.

Jis mylės ir tokią, galvojo kirpdama šalia sėdintį vyro atvaizdą. Prieš dėdama į voką popieriaus skiautėje nedailia, skubota rašysena užrašė:

Mielas drauge,
štai Reda, kuriai rašote.
Laukiu atsakymo ir, žinoma, Jūsų nuotraukos.

Vėlų vakarą, Tautvydui dingus vonioje, laišką paliko už durų. Bijojo, kad iki ryto jo nepažįstamasis nepasiims, tačiau, slapčiomis aplenkusi į darbą besiruošiantį Tautvydą, nurimo. Laiško nebebuvo, nuo tos akimirkos sunkios ir ilgos tapo lėtai slenkančios minutės.

Bandžiau įžiūrėti šalimais padėto žadintuvo rodykles, prireikė nemažai pastangų, buvo tamsu, mušė prakaitas, burna džiūvo, o akyse raibuliavo. Oskaro duotos tabletės veikimas turėjo pasibaigti, tačiau dar jaučiausi lengva ir apsvaigusi.

Ėmė pykinti. Sukaupusi jėgas žadintuve pamačiau – trys. Oskaras dar nebuvo parėjęs, vieta šalia buvo vėsi ir aš mintyse vėl dėliojau būsimą pokalbį. Šį kartą tikrai paklausiu, kur, po velnių, jis buvo.

Nuo paveikslų pristatymo jis taip ir nesušvelnėjo, tapo kaip nesavas. Visada mažai kalbėdavęs šiomis dienomis jis išvis beveik nešnekėjo, dingdavo, o sugrįžęs, rodos, nusivildavo namuose radęs į jį spoksančias keturias akis.

Vis dėlto gyventi tylomis buvo lengviau, vos pamačiusi Oskaro lūpose besikaupiantį žodį nerdavau į šalį. Užmerkusi akis, užkimšusi ausis lindėdavau užsidariusi tyloje, taupiau, kaip nujaučiau, paskutines dienas. Netekusi baleto ir savigarbos svajojau dar pabūti jo dalimi.

Kartais, kai apimdavo panika, išeidavau, slampinėdavau Užupio skersgatviais ir baugščiai stebėdavau čia liūdnai slenkančius buvusių žmonių šešėlius. Purvini ir suplukę, netekę laisvės jie visi kam nors priklausė. Alkoholiui ar narkotikams, baimėms ar pykčiui, beprotystei ar kitam žmogui. Šiaip ar taip, jie nebuvo laisvi. Kaip ir aš, besigananti ant grindinio, kaip iš miško atklydusi stirna. Ieškanti sultingos, vaiskios žolės ir saugaus prieglobsčio, tačiau mano žingsniai nesiliovė

kaukšėti ant betoninio tako, tada prisiminusi, kad žolės nerasiu, grįždavau į Oskaro namus.

Sėdėdama tamsoje laukiau prasiveriančių durų garso, bet jos tylėjo. Kitame kambaryje krebždėjo Kajus, įtartini garsai privertė pakilti iš lovos.

Jis vėmė, nunarinęs galvą žemėn kažką tyliai murmėjo.

– Kajau? Kajau... – pamačiusi, kad jam visai blogai, paglosčiau traukulių tampomus pečius.

Brolis atrodė apgailėtinai, bejėgis kaip kūdikis, kuris vienas neišgyventų. Prakaulaus kūno šešėliai krito visur: ant veido, ant kaklo, ant pečių ir nugaros. Sulysęs buvo tiek, kad braukydamas pirštu turbūt neatskirtum, kad tai žmogaus kūnas.

Susmukęs šalia jis nieko neatsakė.

– Kajau! – išsigandusi ėmiau purtyti, tačiau apsvaigęs jis nebereagavo.

Šalia gulėjo švirkštas. Žinojau, kad žadinimas nieko nepadės, galėjau šaukti jam į ausį kiek įstengdama. Po dozės jis išplaukdavo ten, kur jausdavosi laimingesnis.

Priglaudusi veidą prie kietos nugaros verkiau, žiūrėjau į šviežią dūrio vietą ir graužiausi, kad nepavyko laiku iš čia ištrūkti.

Buvau jau užsnūdusi, kai sugrįžo Oskaras. Parsinešė piešinių eskizus ir pustuštį vyno butelį. Apsiblaususiomis akimis žvelgė kažkaip neįprastai, žvėriškai.

– Dar čia? – svirduliuodamas prisilaikė už durų.

– Kur tu buvai? Kajui blogai... – kalbėjau švelniai, ne taip, kaip buvau planavusi.

Jis pratrūko kvatoti.

– Kur aš buvau?! Pragare! Su velniais ir raganiais! – nesiliovė kvatojęs.

– Oskarai, Kajus... – žvilgtelėjau į gulintį švirkštą.

– Oskarai, Oskarai! Kajus! Ką tas pedikas? – jo agresija sulig kiekvienu mano žodžiu augo.

Kajus dar kartą nusivėmė.

– Dinkit iš mano namų, – nustojęs kvatoti paliepė.

Negalėjau atsistebėti staiga jį apėmusiu ramumu. Balsas tylus ir švelnus, lyg būtų kalbėjęs apie tik ką skaniai suvalgytą vakarienę.

– Kodėl taip nesielgei, kai tapei? – atsistojau. – Galvoji, kad gali taip elgtis?

– Taip, – jis linksmai linktelėjo. – Žinoma, galvoju! Galvoju, kad jums laikas dingti. Išvažiuoju... – numojęs ranka užsivertė likusį vyną.

– O mes?.. – kad ir kaip stengiausi, nesugebėjau sulaikyti kylančio graudulio.

– Mes? Nebuvo mūsų nei jūsų, – teatrališkai gestikuliavo rankomis. – Klausyk, atsiprašau, jei ne taip supratai. *Finito la comedia!* – Oskaras nusišypsojo.

Tada nesusitvardžiusi jį puoliau.

Strigdama ir springdama ašaromis šaukiau, norėjau įskaudinti, sužeisti, sužaloti taip, kaip sužalotas gulėjo mano brolis.

Oskaro smūgis buvo stiprus, negailintis. Krisdama trinktelėjau į stalą, jutau pulsuojančią žaizdą galvoje. Netrukus – šiltą, plaukais ir kaklu tekančią kraujo srovę.

– Tu myli tik save... – tyliai ištariau. – Vieną dieną suprasi, kad nieko neturi! – atsistojusi dar kartą jam trenkiau. Tai nuskambėjo per visus namus.

– Dink, – Oskaras iškošė pro dantis. – Ir pasiimk savo pediką...

Suspausti jo kumščiai sakė, kad dabar laikas išeiti.

Kajus nejudėjo, iš paskutiniųjų stengiausi pastatyti jį ant kojų, norėjau nebeverkti, greičiau palikti šiuos namus, tačiau išsprūdęs brolio kūnas trukdė. Buvo sunkus, mane tempiantis žemyn. Beviltiškai verkiau.

Atsisėdęs Oskaras stebėjo vykstantį teatrą, išvydau tą patį repeticijose mus stebėjusį žvilgsnį. Kaip galėjau nepamatyti šio žiaurumo?

Šiaip ne taip išvilkusi Kajų pasijutau pavargusi, stengiausi nepaleisti jo į šlapią, visą kiemą užpylusį purvą, tačiau jis buvo per sunkus, o kiemas per didelis. Pusiaukelėje paleidau ir jis visu ūgiu parkrito. Šalia sėdėdama laukiau taksi automobilio, tačiau vos tik mus išvydęs vairuotojas pasuko iš kiemo.

Likome vieni... Purve besivoliojantys baleto artistai.

Oskaro languose tebedegė šviesa. Verkiau, norėjau namo, greičiau pabėgti nuo šio pasibaigusio, dvejus metus užsitęsusio košmaro. Tačiau pareiti su Kajumi buvo beviltiška.

Prieš akis laukė sunki likusi naktis. Klupdama ir vėl bandydama iš naujo Kajų nuvilkau prie kiemo gale stovėjusio konteinerio.

Paryčiais, jau auštant, netikėtai pabiro ištižusios snaigės. Drėbė ant dviejų susiglaudusių žmonių. Mus abu užklojusi striuke stengiausi neužmigti, tačiau nuovargis ir šlapdriba merkė akis. Kajus drebėjo, tad šiltais delnais nesilioviau trinti jo kūno.

Purvas nuo šilumos po mumis darėsi vis minkštesnis, klampino gilyn ir mes slydome tolyn nuo konteinerio, kas kelias minutes privalėjau pasitaisyti ir kilstelėti miegantį Kajaus kūną. Tai vargino, tačiau leido sušilti.

Auštant naujai dienai ir snaigėms deginant skruostus, kūriau beprotiškus kerštо planus. Tik jie neleido užmigti, tik jie

mus murzinus parvedė namo, tik apie juos galvodama nesigėdijau nė vieno praeivio žvilgsnio.

Suvirtę į seniai dulkėmis nuklotus patalus gulėjome amžinybę, joje ėjau vaikystės taku, laukiniais krokais apaugusiu, pasiekusi upę bridau tolyn, o atsisukusi linksmai mojau ant kranto likusiam broliui. Iš vėsaus upės dugno rinkau akmenis, apvalius, nugludintus iki aksominio švelnumo. Stebėjau saulės mirgėjimą mano kojas plaunančio vandens paviršiuje ir girdėjau močiutės kvietimą sugrįžti.

Ten klausiausi pasakos apie mergaitės užsispyrimą rasti mylimą draugą, apie ilgą kelionę ir negandas jos kelyje, apie juodąjį varną, kažkur regėjusį Kajų ir save mylinčias gėles, nieko naudingo nepapasakojusias, apie galvažudžiukę tamsiomis akimis, nelaisvėje laikančią gražiausius paukščius ir miško gyvūnus, ir apie baltą ledo karalystę, kurioje meilė buvo tuščia, sudužusi ir šipuliais pabirusi po žemę. Apie tobulo grožio ledines gėles, kurios nekvepėjo, ir karalienę, kurios pabučiavimas, kaip sakė močiutė, buvo šaltesnis už ledą, kiaurai pervėręs berniuką, pasiekęs pačią širdį, jo pusiau suledėjusią širdį...

Tai prisiminusi supratau, kad labiau už gyvenimą svajoju atkeršyti.

Dvi savaitės tylos Redą paguldė į lovą. Nepažįstamojo, žadėjusio mylėti ją bet kokią, tyla Redai dar kartą įrodė, kad tuštybėje tik grožis turi kvapą. Visa kita – pavidalai be kraujo, prakaito ir be jausmų.

Jis neatrašė. Reda buvo tikra, kad raukšlės ir liūdnos akys kalėdinėje nuotraukoje ir buvo priežastis. Nuo šios minties ji tapo sunki lyg žvyro maišas, prisivertė išlipti iš lovos patikrinti, ar laiškas neatėjo, vėl sugrįžo į ją ir gulėjo iki sutemų, kol neliko prasmės žiūrėti net į monotoniškai einantį laikrodį.

Spoksodama tai į namų sienas, tai į blausią šviesą už uždengtų langų ji jautėsi išties bjauri. Nepažįstamajam dovanoti nuotrauką ir tikėtis, kad jis susižavės, buvo tas pats, kas nusirengti drabužius pilname žmonių kambaryje ir išgirsti juos besijuokiančius. Pažeminimas buvo toks stiprus, kad pradėjusi verkti kartais nesiliaudavo kiaurą dieną. Gailėjo savęs, bet labiausiai – dar kartą nuvilto savo vyro.

Grįžęs namo Tautvydas neberasdavo jos sėdinčios svetainėje, o levandų ir citrusų kvapas buvo išgaravęs. Ne kartą bandė surasti priežastį, nė pats gerai nežinodamas ko, žvalgydavosi po namus, varstydavo spintas, stalčius, tikrino vonios spinteles, lyg jos būtų galėjusios papasakoti, kodėl žmona vėl susirgo. Nuojauta neapgavo – visa tai susiję su paslaptingais laiškais, tačiau pabandęs dar keletą kartų liovėsi ieškojęs.

Ji matė sugrįžusią Tautvydo vienatvę, tačiau nesistengė nieko pakeisti. Namai apniuko, stalus vėl nugulė dulkės, o jos akys įdubo. Tačiau jėgų rado tik neapykantai.

Tą rytą, kai atėjo paskutinis vokas su Redos vardu, Tautvydo jau nebuvo. Kaip niekada iki šio ryto jis delsė išeiti, ilgai ruošėsi, pamatęs dėmę ant marškinių kelis sykius persirengė, ilgai gėrė kavą, o papusryčiavęs užlipo jos apklostyti. Ji buvo pavargusi ir pasenusi. Jei šalia būtų pasėdėjęs akimirką ilgiau, būtų aptikęs prie durų paliktą voką. Tačiau dabar jau stovėjo Gerdos palatoje. Ji nemiegojo, jis buvo tikras, kas kartą jam įėjus ji neatmerkdavo akių pabudusi iš miego. Ir tik jei ją paliesdavo, lėtai jas atmerkdavo, be nuostabos, be jokio išgąsčio, lyg žiūrėtų į šalia miegantį savo vyrą.

Gerdos nurimęs veidas smarkiai skyrėsi nuo jo žmonos, dabar tikriausiai skaitančios laišką. Buvo glotnus ir vaikiškai numiegotas. Nei rūpesčio raukšlės kaktoje, nei smarkiai suspaustų lūpų. Kai į ją žiūrėdavo, neapleisdavo noras nusišypsoti arba švelniai pirštais perbraukti per skruostą.

Kas rytą jis taip stebėdavo savo mylimą ligonę, žiūrėdavo tik į ją, nematydamas, kokios spalvos pakeista jos patalynė, nepastebėdamas lūpų žymės ant šalia padėtos stiklinės krašto. Nesirūpindamas, kas guli ant merginos stalo. Viską, kas psichiatrui būtų buvę svarbu, jis buvo pamiršęs. Taip sėdėdamas užmiršdavo rūpesčius ir žmonos liga tapo jau lengviau pakeliama. Nieku gyvu sau to nepripažinęs iš tiesų jis net džiaugėsi, dabar galėjo neskaičiuoti laiko, neskubėti į namus, o šypsodamasis Redai nesigraužti, kad galvoja apie šį dievišką miegančios merginos veidą.

– Labas rytas, – šypsodavosi kas rytą atėjęs.

—Norėčiau pabūti viena, – kaltai jam atsakiau tą paskutinę dieną.

Daugiau jis niekada man nesišypsos. Tai žinodama savotiškai nusivyliau, nes nuo mano pageidavimo jo lūpų kampai liūdnai nusileido.

– Pavargai? – bandė gerintis.

Bet nesulaukęs atsakymo lėtai, lyg laukdamas prašymo pasilikti, išėjo. Suskaudo širdį, o gerklę užėmė tas jau kuris laikas įstrigęs nerimo kamuolys. Dabar jis beveik dusino, šį kartą kaip niekad man pagailo Tautvydo. Stengdamasi neišskysti giliai atsidusau, veide turbūt buvo matyti besiniaukiantis graudulio debesis, tačiau galvojau ne apie jį, nusivylusį ir lėtai žingsniuojantį ligoninės koridoriumi.

Nuo tos siaubingos nakties, kai purve buvome išmesti, Oskaras nė karto nepaskambino, neieškojo ir lietuje nebučiavo kaip tąkart, kai norėjo mus susigrąžinti. Kvailystė, bet vis dėlto tikėjausi, tačiau netrukus sužinojau – jis išvyko ieškoti naujo įkvėpimo.

Keletą kartų slapčia ten nuėjusi languose radau tamsą. Ji nebuvo skaudi, tik kupina liūdesio ir kartėlio. Daugybę, šimtus kartų bandžiau ieškoti paguodos, pateisinimo, ieškoti Dievo, kuris vienas tebuvo likęs. Ieškoti klaidos, leidusios jam taip pasielgti, ar mūsų pačių užsitarnauto likimo. Vis klausiau savęs, už ką taip nutiko? Už motiną? Už išmestus paukščių jauniklius? Ar už per lengvai įgytą turėtą šlovę? Tačiau labai gerai žinojau, kiek daug mes vargome, kad visa tai pasiektume.

Išmesti kaip nebereikalingi šunys taip ir neatsigavome, Kajus kasdien vis blogėjo, gulėjo kaip kūdikis, liesas ir silpnas, abejingas, nebijantis net būti apleistas, paliktas ir taip iš mūsų besijuokiančio likimo. Kas dieną jis melsdavo išrišimo, atleidimo už viską, ką smerktino buvo padaręs, bet labiausiai geidė išlaisvinimo. Nesvarbu, kokia kaina – dar vienos dozės ar mirties.

Tomis dienomis buvau kantri ir priglaudusi veidą laukdavau. Nežinojau ko, tačiau, klausydama Kajaus dejonių ir maldavimų, nė karto taip ir nepalūžau. Tada pavargęs ir sutinęs nuo verkimo jis užmigdavo, o virpantys akių vokai išduodavo, kad ir sapne jis neramus. Kajus geso, nevalgė, ir jei man po ilgų įtikinėjimų ir prašymų pavykdavo kažką sumaitinti, dažniausiai viską išvemdavo. O tada visas tolesnis ritualas: išvilkusi seną, avimi dvokiantį pledą rankomis skalbdavau vėmaluotus patalus. Tai nutikdavo taip dažnai, kad nuo maisto gabalėlių buvo užsikimšusios visos mūsų namų praustuvės ir vonia.

– Nebenoriu taip... – kartą išgirdau jį kuždant.

Aš irgi taip nebenorėjau, apie tai galvodavau maudydamasi vonioje, iš jos kaip iš kloakos vanduo išbėgdavo tik man užmigus.

Kartais, kai pasitaikydavo skaidresnė diena ir Kajus geriau jausdavosi, klausdavo manęs apie Oskarą ir nesėkmingai bandydavo skaičiuoti dienas. Vertė papasakoti apie tą lemtingą naktį, tačiau aš tylėjau. Jaustis kaip išmestam šuniui ir man vienai buvo gana.

Ruošiausi tyliai, kartodama, kad viskas tuoj pasibaigs. Tai įvyko tą rytą, kai daktaras paskutinį kartą man nusišypsojo. Netrukus jis parėjo į namus.

Raudonas kone švytintis vanduo baltoje vonioje primine rubiną. Kas valandą sodrėjantis nuo švelnios rausvos jau buvo pasiekęs brangiausio – ryškaus ugnies raudonumo, brangakmenio spalvą. Rubinas – aistringą ir karštą žemišką meilę simbolizuojantis akmuo, dar reiškė valdžią ir galybę. Turbūt tokią, kuri leidžia net žudyti.

Mažoje vonioje, lyg žmogėdros delnuose, kūnas sunkiai tilpo, vanduo jau nebevirpėjo, seniai buvo nurimęs. Atrodė kaip lygus kilimas, nunešęs sielą ten, kur nesiekia dangus. Buvo vėsus, jo nebešildė nei ištekėjęs kraujas, nei gulintis kūnas. Jis taip pat jau buvo atvėsęs. Kai vanduo šitiek atšalo, Reda, be abejonės, būtų paleidusi karšto vandens srovę, tačiau dabar ji nejudėjo. Jai buvo vis vien.

Plaukai, jai nunarinus galvą, vienoje pusėje buvo apsemti, pasklidę paviršiuje kerojosi ir tįso lyg vienišo, paslaptingo, vakarinio rausvo dangaus fone stovinčio medžio šakos. Atrodė, kad ji užmigusi. Be skausmo, be kančių panirusi į šiltą vonią.

Jei Reda būtų stovėjusi šalia, stebėtųsi tokia ramybe, tais sunkiais akių vokais ir nekrutančiomis savo lūpomis. Juk prieš tai tiek daug verkė. Nejau mirtis geba užgožti tokį nusivylimą? Įbedusi akis į tarpdury sustingusį Tautvydą ji jam parodytų, ranka pamotų ir pakviestų pažiūrėti į savo ramų, miegantį kūną. Nustebusi gal net nusišypsotų ir parodytų, ką geba atimti mirtis.

– Reda?! – Tautvydas suriko.

Jo žmona gulėjo lyg įšalusi tauriame brangakmenyje. Iš vandens lyg dvi slidžios uolos kyšojo keliai; panašias buvo matęs suvenyriniuose atvirukuose ir nė karto nesusimąstė, kad jas kada nors primins kyšantys žmonos keliai. Oda buvo jau išdžiūvusi, nusėta sukrešėjusio kraujo dulkėmis. Akimirką panoro jas nupūsti ar nuvalyti švariu, tik šį rytą jo paties naudotu rankšluosčiu.

– Reda... – tyliai ištarė. Tai nuskambėjo kažkaip abejingai, lyg būtų supratęs, kad nieko pakeisti jau nebegalės.

Nedrįso paliesti jos kūno, stovėjo įsmeigęs paklaikusį žvilgsnį ir laukė nors menko vandens suraibuliavimo.

– Reda! – suriko tikėdamasis, kad ji išsigąs.

Tačiau ji neišsigando.

– Ei! Kas nors?! – apsidairė, lyg tikėtųsi, kad tai pokštas.

Bet pokštininkai nepasirodė, buvo tylu, kaip namuose būdavo naktį.

Galiausiai, lyg susivokęs, kas įvyko, puolęs ant kelių ėmė kratyti kūną, teliūškuodamas vandenį laistė jį visur aplink, ant marškinių, kojų ir grindų, kol rausvos valkos ant vonios grindų tapo pavojingai slidžios.

Iškėlęs Redą paguldė ant rankšluosčio, atrodė, kad stengiasi nesušaldyti ir kad jai būtų patogu. Bandė kažko klausti, kažką sakyti, tačiau sunkiai sekėsi dėlioti žodžius. Kalbėjimas tepriminė šoko ištikto žmogaus dejones ir raudas. Apkabinęs per pečius supo kūną, šis buvo sunkus, tačiau toks mažas ir gležnas, buvo sunku patikėti, kad tai jo žmonos kūnas. Veikiau vaiko ar kokio nedidelio žvėrelio.

Tik po kurio laiko Tautvydas ėmė dairytis. Vonios kampe pastebėjo krūvelę laiškų, jie buvo jau apsemti vandens. Sudūrė širdį, nujautė, kad buvo teisus, kad visą tą laiką save apgau-

dinėdamas klydo ir kad tie paslaptingi laiškai, privertę ją taip smarkiai pasikeisti net du kartus, nebuvo bereikšmiai.

Vienas mėtėsi beveik prie pat jo kojų.

Reda,
tikriausiai laukėte laiško. Delsiau. Taip pat neištesėjau duoto pažado, nuotraukos nerasite. Manau, suklydau, tikėdamas, kad liga pasitraukė, neklydau tik dėl savęs. Kaip sunku ir skaudu buvo žiūrėti į Jus, į tuščias Jūsų akis ir suvargusį veidą. Kur dingo ta šypsena? O grožis? Jaunystė? Nejau tie metai išties taip smarkiai iš Jūsų pasityčiojo?

Atleiskite, gailiuosi, kad suteikiau vilčių. Tikriausiai jis negailestingas, kalbu apie laiką ir ligą, taip suvarginusią Jus.

Užuojauta dėl vyro, tačiau sakiau ne kartą, aplinkiniams sunkiau. Ir aš ilgai išgyvenau jiems išėjus. Ir Jums linkiu stiprybės. Gal kiek paguos, bet ta jaunutė Jūsų vyro meilužė taip pat yra vargšė, ligų kamuojama mergina, beveik dar vaikas, tinkantis jums abiem į dukras.

Gyvenimas negailestingas ir kartais, pasirodo, nieko vertas. Net mano Brisiaus, apie kurį Jums tiek kartų pasakojau, jo nebėra, dar vakar užkasiau kieme po obelimi.

Viso.

Jūsų Draugas

Tautvydas suvaitojo, suriko taip garsiai, lyg norėdamas paleisti skaudžiai gniaužiantį skausmą. Kas buvo tas žmogus? Pataikęs Redai į tą vietą, kur jau seniai buvo pralaimėjusi. Ne kartą matęs jos kančią dėl senatvės dabar jis negalėjo patikėti tuo, ką skaitė.

Pervertęs visus laiškus suprato, kad tai buvo baisi apgavys-

tė, kažkieno sumanus žaidimas, gudri klasta tam, kad vieną dieną rastų ją suglebusią vonioje. Negana to, tas žmogus žinojo apie jį ir Gerdą.

Vaikštinėdamas po tuščius namus Tautvydas delsė, kratė pastarųjų mėnesių įvykius, bandė prisiminti visas žmonos permainų smulkmenas, jos retus, tačiau gal reikšmingus sakinius, klausimus, prašymus. Bandė skaičiuoti dienas ir iki smulkmenų prisiminti, kada rado voką su Redos vardu. Tačiau tai buvo beprasmiška, ji tebegulėjo ant vonios grindų.

Kūnas jau mėlo, tad pagaliau prisivertė iškviesti policiją. Netrukus jie atvažiuos ir visiems laikams ją išsiveš iš namų. Laukdamas tyliai sėdėjo. Beprasmiška, kasdien jį pasitikdavusi tyla šį kartą buvo dar baugesnė, besiskverbianti iki smilkinių. Jis norėjo prigulęs užmigti. Visas gyvenimas virto nežinia kur nešančia kančia, visai kaip tas raudonas į plytelių tarpus besisunkiantis vanduo.

Kitą rytą Tautvydas nepasirodė. Pripratusi jį matyti kone kasdien jaučiau tuštumą, ėmiau nerimauti, nes įtariau, kas nutiko. Keista, tačiau jaučiau ilgesį, man trūko rytinio jo žvilgsnio, kai atėjęs čia šalia prisėsdavo, laukdavo, kol pabusiu. Girdėdavau jį įeinantį, tačiau apsimesdavau mieganti, leisdavau pasidžiaugti mano neva dar nesibaigusiais sapnais.

Jam neatėjus dar keletą dienų nustojau valgyti ir kiauras paras klausiausi gurgiančio savo pilvo. Tai priminė baletą, todėl kartais pasijusdavau laiminga.

Žingsniai už durų priartėdavo, bet praėję pro šalį nutoldavo. Trečią dieną jam nepasirodžius nusprendžiau nebekentėti.

Slaugytojų kambarys buvo vos už kelių žingsnių už koridoriaus kampo. Praviros durys kvietė užeiti, tad žengusi pirmyn įėjau. Karo lauko slaugytoja gėrė arbatą, čia retai kada užsukdavau, buvau gal kartą, tad nustebusi ir spoksodama man į akis ji kaltai stumtelėjo puodelį tolyn.

– Ar kas atsitiko? – paklausė.

– Nerimauju dėl daktaro, – tiesiai šviesiai pasakiau. Slėpti jau nebuvo ko.

– Taip... – nudelbė akis. – Labai baisu. Įvyko tragedija, daktaro žmona... Nusižudė.

Stebėjau merginos veidą, mačiau karčią viltį, liūdną, tikrą užuojautą ir netikėtą džiugesį. Viltį, kad jis kada nors sugrįš ir gedės, ir ieškos užuojautos. Mano nuojauta neapgavo, ji visada nurausdavo jam pasisveikinus.

– Ar jau palaidojo? – paklausiau.

Ji truktelėjo pečiais ir pažvelgė taip, lyg pati būtų norėjusi manęs šito paklausti.

– Paskutinį kartą skambino prieš dvi dienas, – pasiteisino, – atrodė, kad kenčia.

Kančia. Ir aš išgyvenau šį jausmą. Dabar, kai pagalvoju, tai ji mane lydėjo visą gyvenimą. Vaikystėje, kai rytais stebėdavau motiną, kentėjau dėl nepintų savo kasų, dėl nesulaukto švelnaus jos prisiglaudimo. Pati niekada nedrįsau. Paskui, kai išvažiavau, kentėjau iš ilgesio. Ilgėjausi namų, minkštos žolės ir akmenuoto tako, besikerojančių vijoklių mansardoje, rūko, švelniai kylančio virš pievų. Kentėjau, nes ilgėjausi močiutės pasakų ir košės su sušokusiais manų guzais. Paskui, kai ilgesys pasimiršo, kentėjau dėl krūtų, kurias kasdien tekdavo kuo stipriau suveržti. Dėl alkio, vėmimų ir dėl galvą apsukančio bandelės kvapo praeivio rankose. Dar – dėl skaudžiai įsirėžusių puantų, kai juos jėga nuplėšdavau, ir dėl šviežių žaizdų ant pirštų. Taip pat dėl dokumento, kuriame buvo parašyta, kad išeinu iš baleto. Kentėjau dėl Oskaro, kai jis mus išmetė ir kai purvas buvo per šaltas mano sąnariams. Paskui kentėjau dėl brolio, ypač kai jį dusinau, kai nepaisiau jo iš išgąsčio maskatuojančių rankų, bandančių mane sustabdyti.

Ir slaugytojos žvilgsnis buvo skaudus, norėjau kaip nors paguosti, bet paguodos reikėjo visiems, todėl nepratarusi nė žodžio išėjau. Laukti ir sėdėti buvo beprasmiška, nepakeliama, tad patraukiau vyrų korpuso link.

Dmitrijų radau palatoje, atlošęs tiesią nugarą kėdėje prie stalo jis priminė mokytoją. Nurimęs, net palaimingas veidas buvo palinkęs prie knygos. Pavydėjau jam šios ramybės, kasdien pasirodančių tų mažų nykštukų, be jų, jo gyvenimas tikriausiai taptų tuščias. Mielai ir aš būčiau sutikusi išprotė-

ti, gulėti aptekusi seilėmis, sulipusiais nuo prakaito ir riebalų plaukais, įbesti akis į lubas ir tiesiog gulėti. Gal kažko laukčiau, o gal nieko daugiau ir nereikėtų. Būtent toks paskutinėmis dienomis buvo mano Kajus. Kartais ir jam pavydėdavau to abejingumo.

Taip ir neišmokau gyventi be jo, visko buvo per daug, trūko žmogaus, pasidalijusio su manimi mano gyvenimą. Tik netekties ir kaltės jis neišsinešė, paliko jas vilktis man iš paskos, kad viską iškentėčiau.

Kilstelėjęs šiltą žvilgsnį Dmitrijus šyptelėjo.

– Kaip tu gyveni? – jaučiau kaltę, kad senokai jį belankiau ir kad daugiau nesimatysime.

– Gerai, aš... – mandagiai tarstelėjo kilstelėjęs knygą.

– Ar kada pagalvojai, kaip gyventum be tų mažų niekšelių? – mano klausimas pasirodė netikėtas, tad Dmitrijus akivaizdžiai susimąstė.

– Nebeatsimenu rytų, kai pabusdavau ne vienas. Net kai nesirgau, – kalbėjo, atrodė, kad kalba sveikas žmogus. – Pabusdavau su įvairiausiomis mintimis ir su šalia miegančia savo drauge. Ji bambėdavo dėl visko, bet labiausiai dėl laiko, skirto fortepijonui.

– Ji tavęs nelanko? – atsargiai paklausiau.

– Jos nebėra mano gyvenime, tiksliau, manęs nebėra jos, – jo veidas persikreipė, lyg būtų atsigėręs kažko rūgštaus.

– Būdama čia ne kartą galvojau, kas yra beprotis, – atviravau. – Matyti gyvenimą kitaip, manau, nėra beprotybė. Kas žino, kaip iš tiesų jį reikia matyti...

Dmitrijus garsiai nusijuokė. Nusijuokiau ir aš. Matyti jį besijuokiantį turbūt ir teko tik tą vienintelį kartą.

Išties dažnai galvojau apie visus šiuos žmones. Kantrius,

tikrus, nemokančius nuslėpti, besiglamonėjančius ir žaidžiančius su savimi. Rėžiančius tiesą ir dėl to nesigėdijančius, leptelinčius ne tai, ką reikia, ne vietoje ir ne laiku. Tačiau kada tas laikas tinkamas?

– Vadinasi, tai jie, – mostelėjo lango pusėn, – yra bepročiai?

Linktelėjau. Jis buvo sumanus, mano Dmitrijus, išprotėjęs, žavus genijus.

– Taip, jie nemato to, ką matai tu. Bet niekas nežino, ką iš tiesų reikia matyti... – bandžiau paaiškinti, bet taip ir nežinojau, ar jis suprato.

Nesigilindamas į žodžius ir nesiaiškindamas Dmitrijus atrodė nušvitęs, spausdamas delnuose knygą traukė pečiais ir kartkarčiais susigėdęs nusijuokdavo.

– Pažadėk man, kad skambinsi kiekvieną šeštadienį. Nesvarbu, ar kas klausysis. Pažadėk, kad skambinsi bent tiems mažiems, – nežinojau, kaip juos pavadinti.

Nustebęs jis atsitokėjo.

– O kur susiruošei išvykti?

Tylėjau, bet pasiaiškinimo nesistengiau rasti, jiems visiems užtekdavo užbėgti nereikšmingomis kalbomis už akių. Nukreipusi jo dėmesį į knygą dar kartą paprašiau pažadėti.

Išėjusiai keistai suspaudė širdį, o jis taip ir liko ramus su savo knyga. Buvau patenkinta, nes jis pažadėjo. Čia pagyvenusi žinojau, kad taip ir bus. Jie nemeluoja. Beprotybė per daug įžūli, kad stengtųsi ką nors apgauti. Norėjau apkabinti, bet neišdrįsau, o gal nebenorėjau jokių klausimų, metusi paskutinį žvilgsnį į jo ilgus pirštus, išėjau.

Sugrįžusi į palatą ne juokais išsigandau. Tai buvo netikėta, daug kartų galvojusi jaučiausi nepasiruošusi. Tautvydas sėdė-

jo, kaip įprastai kėdę pasukęs į lovą, lyg žiūrėtų į miegantį žmogų. Pirštais nervingai suko vestuvinį žiedą. Tamsus veidas, pabrinkę paakiai išdavė sunkias naktis, o man – jo senatvę ir mano triumfą. Jis nebuvo panašus į daktarą, net dėvintis chalatą labiau priminė ligotą, apgailėtiną pusamžį vyrą. Dabar negalėjau patikėti, kad jis, tas paniurėlis pilku veidu, lietė ir bučiavo mane.

– Užuojauta... – klestelėjau ant lovos, širdis baisiai daužėsi.

Atsigulusi, lyg ruoščiausi poilsiui, įsispoksojau į lubas.

– Apie mus kažkas žino, – kalbėjo pašnibždomis.

Neatsukau akių, vis dar spoksojau į lubas.

– Ar tu kažkam sakei? – jis paklausė.

– Ne.

– Tai neįmanoma, – suirzo. – Niekas mūsų nematė! – nesusivaldęs susiėmė už galvos.

– Keista... – pasakiau kažkaip abejingai. Toks tonas turėtų ne juokais užpykdyti ką nors išsiaiškinti siekiantį žmogų.

– Keista? – įsižiūrėjo į mane. Dabar ir aš į jį žiūrėjau.

– Keista, kad vos mirus žmonai nerimaujate dėl mūsų paslapties, – išgirdau savo drąsų balsą, bet viduje bijojau, norėjau susigūžti ir pravirkti. Nerimavau, kad jis mato, jog drebu.

Tautvydas net atšlijo. Išties, su gedulu pynėsi nerimas, akimirkai nuklydęs į kruviną savo vonią nesiliaudamas galvojo apie ją, apie laišką, apie paslaptį, kurią kažkas išpasakojo popieriuje. Netekęs Redos, dabar bijojo netekti visko, kas bebuvo likę, – garbės.

Siekęs įvertinimo, troškęs pabaigti disertaciją dabar galėjo tapti mulkiu, nusikaltėliu ir licencijos netekusiu vargšu.

– Tu man rūpi, Gerda, – atrodė, kad tai nuoširdu.

– O ji? Rūpėjo?

– Taip. Aš ją mylėjau, – atrodė sutrikdytas mano pasikeitimo. – Ilgai stengiausi neapleisti, kai susirgo, bet buvau bejėgis. Beprotybė... Liga, – pasitaisė, – buvo stipresnė.

– Už jausmus? – kilstelėjau antakį.

– Už pastangas... – tyliai atsakė.

Prieš mane sėdėjo sutrikęs, savęs paties ir manęs išsigandęs žmogus. Norėjau jį paliesti, ranka perbraukusi per skruostą, gal net nuraminti, tačiau nepajudėjau. Negalėjau dabar suskysti.

– Vakar per laidotuves supratau, kad daugiau nieko neturiu. Visi tie žmonės atėję... Jie svetimi... – nuleido akis.

– Jau šiandien viską pamiršę jie toliau gyvena... Jiems neskauda, – tėškiau.

Tautvydas papurtė galvą, sukaupęs vyriškumą dar jo laikėsi, tačiau mačiau, kad nori verkti.

– Jūs turėjote vaikų? – paklausiau.

– Jis nespėjo grįžti, – atrodė, kad jį tai labai skaudino.

– Gal nelabai norėjo... – abejingai pasakiau. – Gyvenimas siaubingas, – tęsiau. – Bet mes patys tokį susikūrėme... – žvelgiau taip, lyg klausčiau, lyg laukčiau pritarimo.

– Gerda, tu pyksti? – pagaliau paklausė.

Papurčiau galvą. Aš nepykau, nebeturėjau jėgų ir turbūt jau nebeturėjau, už ką pykti. Matydama jo skausmą atlėgau ir šyptelėjau, nežinau, kaip jis tai suprato. Gal kad jį myliu, gal kad man rūpi. Gal kad būsiu kartu, kol jis gedės. Nelaukiau, kol jis kažką man pasakys arba paklaus. Pasakiau, kad geriau jam vertėtų išsimiegoti ir nusukau akis į sieną.

Stabtelėjęs tarpduryje jis atsigręžė, lyg kažką dar norėjęs pridurti, pastovėjęs tyliai užvėrė duris.

Tada aš pravirkau.

Sunkiausia plano dalis buvo įtikinti Austėją. Baikščią merginą, į Vilnių atvykusią iš Utenos. Būtent ten, kur dabar kalėjau. Niekuomet nesibičiuliavusios ant scenos mes visai sutarėme. Būdama svarbiausia kordebaleto artistė Austėja dažnai šokdavo greta. Ne kartą mačiau pavydžias jos akis, netikrą šypsnį, kai iš publikos plūste plūsdavo gėlės. Skirtos man. Tokiomis akimirkomis kiekvienas šokęs tikėdavosi pripažinimo, žiūrovų dėmesio ar garsaus šūksnio *bravo!* – bet dažniausiai juos kaip ir gėles susirinkdavo kiti, atlikę pagrindinį vaidmenį.

Jai skambindama išties nervinausi, privalėjau įtikinti niekuo dėtą žmogų. Turėjau kažkaip priversti paklusti, tačiau tai buvo vienintelė išeitis, todėl apie nesėkmę net nenorėjau pagalvoti.

Dviprasmiškai leidusi suprasti, kad atsisakydama gali pakenkti savo primabalerinos titului, nustebau, jog to užteko tam, kad ji mane aplankytų. Pasidžiaugusi, kad ji daug neklausinėja, paprašiau, kad atvyktų kuo skubiau.

– Sveika, – nykiai pasisveikino tada.

Mačiau, kad pasirodžiau jai išvargusi, dar liesesnė, pilka ir išsunkta, tačiau ji tylėjo, žiūrėjo baimingomis akimis į mano ligoninės šlepetėmis apautas pėdas. Kad nužudžiau savo brolį, žinojo visa trupė. Neabejojau, kad iš pradžių iš nuostabos šnabždėjęsi dabar visi viską pamiršo. Mačiau iš jos akių.

– Man reikia paslaugos. Nebijok, – žvilgtelėjau į jos neramius pirštus. – Jei man padėsi, pažadu niekuomet tau netrukdyti. Juk tu dabar – primabalerina? – stengiausi kalbėti abstrakčiai ir paslaptingai, lyg galėčiau kažką pakeisti.

O iš tiesų bijojau, nes jei būtų atsisakiusi ir mane čia pa-

likusi, tebūčiau galėjusi tik spoksoti į jos užtrenktas duris. Neturėjau jokios galimybės jai pakenkti, o juo labiau atimti dabar jau jai priklausančio savo titulo.

– Turiu susirašinėjimo draugę, bet negaliu siųsti laiškų, – aiškinau ir meldžiausi, kad pavyktų. – O tavo brolis, jis juk gyvena Utenoje?

– Taip, – išgirdusi minint brolį dar labiau išsigando.

– Laiškus duosiu jam, – pasilenkiau arčiau.

– Broliui? – ji išpūtė akis.

– Nebijok, – pakartojau. – Neklausinėk, gerai?

Po šių mano žodžių ji išraudo ir nė pati nežinodama, kas ir kaip, sutiko už brolį.

– Gautus laiškus jis turės atplėšti. Ten ras voką su vardu. Jam tereikės juos nunešti į vieną vietą. Paprasta, – siekdama ją bent kiek nuraminti šyptelėjau, tačiau ji išsigando net mano šypsenos.

Jaučiau daugybę jos galvoje besisukančių klausimų, tačiau tikėjausi, kad ji bijos paklausti.

– Tai sena mano draugė. Toks mano prašymas. Juk tu gali? – pasitikslinau, nors mačiau, kad man pavyko.

– Tikriausiai... – ji numykė.

Atsilošiau kėdėje, lyg ilsėčiausi, lyg lauko kavinukėje būčiau susitikusi su sena bičiule. Norėjau, kad ji išeitų, tačiau tai, kad ji bijojo net pajudėti, priminė man, kuo tapau. Tai slėgė, tai varė mane iš proto.

– Visus mano vaidmenis gavai? – su kartėliu paklausiau, tyčia primindama, kad ne juokais man liko skoloj.

Mačiau, kad ji galvoja, kaip į tai atsakyti.

Kažkada, kai vaikystėje su Kajumi kaimyno, kuris jau sirgo taip sunkiai, kad nesikeldavo iš lovos, garaže radome seną au-

tomobilį ir sugalvojome į tuščią baką įmesti degantį degtuką, sprogo tik užsilikęs nedidelis kiekis garų. Pamenu savo pūslėtas rankas ir kaip išsigandę, kad niekas nepastebėtų, lupome tas pūsles. Skausmas buvo beveik nepakeliamas. Tada maniau, kad pats didžiausias ir kad daugiau niekada nieko panašaus nebeteks išgyventi. Tačiau šios merginos linktelėjimas dabar man buvo skaudesnis už bet kokias lupamas pūsles.

– Kartais kiti viską padaro už tave... – atsistojau. – Ačiū, kad atvažiavai, – skubėjau išeiti, nes ašaros jau kybojo ir ruošėsi iškristi.

– Laiškai ir adresas, kur ir kada juos nešti, – padaviau vokus ir sulankstytą mažą popierėlį.

Sunkus ir slegiantis pokalbis nuslopino sėkmės džiaugsmą. Daugiau jos nemačiau, bet dažnai įsivaizduodavau gaunančią man skirtas gėles.

Riedėdamas vaizdingu Lietuvos laukais ir medžiais išpuoštu keliu Tautvydas bandė prisiminti, kada paskutinį kartą buvo Vilniuje. Tikriausiai, kai prieš porą metų važiavo parsivežti žmonos. Ilgai įtarinėjęs, kad kažkas negerai, įžengęs į namus įsitikino. Reda sirgo, jų bendri namai buvo apleisti, sudžiūvę maisto trupiniai tada badė jam pėdas. Rinkdamas jos daiktus turėjo nupūsti dulkes. Reda taip pat atrodė prastai, sulysusi, todėl dar labiau pasenusi.

Visa tai priminęs Vilnius tapo svetimas, nemielas, lyg kitas vyras, atėmęs mylimą moterį. Dirbdama šou versle ji žinojo šio miesto rinką, įdomios buvo tik jaunos, dar vaikiškus kūnus turinčios merginos. Negalėjusi to pakelti Reda ėmė save menkinti. O jo nebuvo šalia. Dabar, jau ją palaidojęs, graužėsi neįkalbėjęs vykti kartu į Uteną. Čia galbūt jie būtų buvę laimingi, čia galbūt ji būtų buvusi kam nors reikalinga.

Nepaisant skaudulių, Vilnius Tautvydui buvo artimas. Gimtasis miestas. Viskas, net sostinės ženklas ties įvažiavimu, kėlė nostalgiją ir priminė ne vieną šviesią akimirką. Studijų laikus, draugus, naktinį Senamiestį, Katedros aikštę, nušviestą vakarėjančios saulės, kai ten sėdėdavo įsimylėjęs. Miestas buvo gražus visais metų laikais. Tiek vasaromis, kai lauko kavines užsėsdavo žmonių būriai, tiek žiemą, kai jie visi kažkur išsislapstydavo.

Paskirtas į Uteną jis ilgai jautė kartėlį dėl namų netekties, dėl svetimo, nemylimo miesto, bet labiausiai – dėl provincialo padėties. Turėjęs daug tikslų, ten paskirtas nebematė pras-

mės, lyg mažesnių miestų gyventojai būtų kažkuo menkesni ar silpnesni. Už viso to paslėpęs savo paties neryžtingumą tiesiog nuleido rankas, kibo į darbus ligoninėje ir niekaip nerasdavo tinkamos medžiagos disertacijai. Tik likęs vienas, kai susmukdavo lyg liurbis išsėdėtoje sofoje, iš tiesų žinojo, kad kaltas ne miestas, o jis pats.

Sulaukęs skambučio iš Vilniaus, kai tyrėjas perspėjo apie atvykstančią ligonę, pasijuto suėstas rutinos ir žmogiško apsileidimo bei tinginystės. Pasislėpęs svetimame mieste, kur tikėjosi taip ir prastumti likusį jam skirtą laiką, netikėtai gavo viltį. Nauja tiriamoji idealiai tiko jo darbui, jo seniai stalčiuje pamirštai disertacijai, tačiau ir šituo nepasinaudojo.

Dabar apie tai pagalvojęs net iškaisdavo. Kur dingo jo profesionalumas? Kur dingo vyriškumas? Sąžinė? Ji buvo teisi, jis nesugebėjo dorai net gedėti, apverkti žmonos, gėdingai pasitraukusios iš gyvenimo. Tai buvo dar vienas jo pralaimėjimas. Kad ir kaip bandė tai neigti, graužėsi dėl savo reputacijos – nusižudžiusi psichiatro žmona nebuvo pati geriausia etiketė jo karjerai.

Vilniaus priemiestyje, kai vaizdai ėmė priminti jaunystės meiles, jis nusiramino, ėmė laukti jaudinamo ir svarbaus susitikimo. Atidėtas skrydis buvo pateisinama priežastis nedalyvauti motinos laidotuvėse ir jis ėmė graužtis, kad nesugebėjo perkelti laidotuvių.

Kita vertus, pavydėjo sūnui. Prisiminti ją gyvą jam niekada nebepavyks. Vonios kambarys ir uolas primenantys rausvi keliai iškils vos tik apie ją pagalvojus.

Jis negalėjo pamiršti laiškų. Skaitė ne kartą, bandydamas surasti kažką, už ko galėjo užsikabinti, analizavo kiekvieną nepažįstamojo sakinį, tačiau tai nedavė jokių rezultatų, jokios

užuominos, jokio paslėpto rakto. Nieko. Tik siaubingas žaidimas su jo ligota žmona.

Jis jos gailėjo, gailėjo patiklios ir ieškančios prieglobsčio, ramsčio, kuriuo tapo tas nepažįstamas žmogus. Kaltė net gėlė. Jis nepasakė, kokia nuostabi, kokia moteriška ir graži ji buvo. Kokia jam reikalinga...

Privažiavęs sūnaus namus jaudinosi, nepalaikę tvirtų santykių dažnai abu pasijusdavo nejaukiai. Susitikę retai ir trumpai dažniausiai išsiskirdami lengviau atsidusdavo.

Sūnus pasirodė sulysęs, dar jaunas, tačiau nuo akių kampų iki skruostų rėžėsi ryškios raukšlės. Pabrinkę paakiai išdavė nerūpestingą gyvenimą, kai net brėkštantis rytas nenugena ilsėtis.

– Tu sulysęs, – vietoje *labas* ištarė Tautvydas.

Apkabinęs sūnų glėbyje juto liesą ir kietą jo nugarą.

– Kaip tu? – su užuojauta sūnus paklausė.

Tautvydas kreivai šyptelėjo, numojęs ranka leido suprasti, kad būna ir geriau. Reda buvo juos jungianti grandis, kartkarčiais beveik priverstinai suspaudžianti visus į vieną kumštį. Kaip ir šį kartą: jie stovėjo prieš vienas kitą pasiilgę, tačiau nedrįstantys to pripažinti.

– Oskarai, tavęs kas kartą vis mažiau. Nevalgai? – dar neapsipratęs laikėsi liesumo temos, dairėsi po sūnaus jaukius namus.

Oskaras nusijuokė.

– Kopinėju. Kalnai atima ne tik jėgas, – timptelėjo laisvų marškinėlių kraštą.

Jo veidas buvo nugairintas saulės spindulių ir laukinio vėjo.

– Atleisk... Iš ten nėra labai paprasta ištrūkti, – Oskaras teisinosi.

Tautvydas nieko neatsakė, gurkštelėjęs tik ką atidaryto viskio kartu su juo nuplovė priekaištą.

– Kokiame pasaulio pakrašty buvai? – palaikė pokalbį, lyg atvažiavęs būtų kartu su Reda, kuri netrukus sugrįš prie jųdviejų stalo ir įdėmiai klausysis Oskaro pasakojimų.

– Tikra tiesa, ten baigiasi pasaulis, – Oskaras liūdnai šyptelėjo, lyg ilgėtųsi paliktos užuovėjos nuo pasaulio.

Abu nutilo, suprato, kad ilgai neišsisukinės. Susitiko ne tam, kad pakalbėtų apie vietas, kur baigiasi pasaulis. Ir Oskaras parskrido ne tam, kad išgertų viskio sėdėdamas senuose savo namuose su tėvu, kurį, kaip sau prisipažino, jau buvo pamiršęs.

– Mamos mirtis nebuvo atsitiktinė, – Tautvydas pradėjo.

– Taip, juk sakei... Nusižudė, – Oskarą suierzino tėvo tuščios, bereikšmės kalbos.

Tautvydas ilgai, lyg tyčia delsdamas, krapštėsi vidinėje švarko kišenėje. Įdūręs akis Oskaras laukė, kaip įtarė, kažko netikėto.

– Ją kažkas sąmoningai privedė prie savižudybės, – prieš sūnų padėjo šūsnį laiškų.

Juos vartydamas Oskaras neslėpė pasibaisėjimo, linguodamas galva, lyg negalėdamas patikėti, tyliai kartkarčiais paklausdavo, kas taip galėjo pasielgti.

Paskutinis laiškas buvo gluminantis. Jis jauste jautė, kaip smarkiai tai užgavo motiną.

– Gal tai tavo draugužė? Čia rašoma, kad išprotėjusi... – Oskaras nesistengė būti mandagus, aštriu žvilgsniu tyrinėjo vis labiau besigūžiantį tėvą.

– Ne, tai neįmanoma, – griežtai atsakė ir neturėdamas, kur dėti akių, ėmė dairytis po Oskaro namus. Norėjo pasakyti,

kad jis jaukiai įsikūręs, tačiau tai nebuvo tinkama tema šiam vakarui. – Galų gale, kad ir kas tai buvo. Jos nebesugrąžinsime, – Tautvydas gurkštelėjo viskio. – Kaip tu gyveni? – paklausė galvodamas, kad pokalbis apie gyvenimą tinkamesnis už pokalbį apie jo buto interjerą.

– Gerai, juk daug keliauju, – sausai atsakė, bet mintyse suirzo dėl šio tėvo klausimo, lyg dabar jo gyvenimas būtų svarbesnis už priverstinę motinos savižudybę.

Kada pradėsi dirbti ir į gyvenimą žiūrėti rimčiau? – norėjo tėviškai paklausti, tačiau tik šyptelėjo.

Pinigų Oskarui negailėjo, jie turėjo atpirkti trūkstamą jųdviejų su Reda meilę ir rūpestį. Neištuštėjanti sąskaita, pildoma įvairiausiuose pasaulio kraštuose, turėjo atstoti žodžius: *Kaip gyveni?* – ar: *Mes tavęs labai pasiilgome.* Abu svajojo apie anūkus, norėjo suteikti Oskarui patogų gyvenimą, tikėjosi, kad vieną dieną parves marčią, kuri mandagiai šypsosis ir per šventes sėdės įsikibusi į sūnaus ranką. Tačiau pinigai vis tirpo, marčios jie taip niekada ir nematė, kol galiausiai susitaikė su sūnaus palaidu būdu ir gyvenimu. Kantriai laukė, kol susitupės ir siuntė pinigus.

– Ilgai nekalbėjome... – Tautvydas jautėsi kaltas.

– Žinau, ką galvoji, – nesibaimindamas Oskaras prisidegė dar vieną cigaretę. – Tu nė karto nesidomėjai, ką aš iš tiesų veikiu. Nė karto nematei nė vieno mano paveikslo.

Jis buvo teisus, Tautvydas niekada nebuvo matęs Oskaro darbų. Tylomis protestavo dėl sūnaus pasirinkimo, tad liko abejingas jo kūrybai. Nebuvo jis kaip kitų kolegų vaikai, kabinantys ant sienų verslo, medicinos ir kitų svarbių mokslų diplomus. Meno dirbiniai Tautvydui tebuvo pinigus ėdanti tuštybė. Iš nesmagumo užsivertė jau beveik tuščią taurę.

– Ar gali man dabar parodyti? – bandė taisyti nejaukią situaciją.

– Aš visada galėjau, – Oskaras atrodė įkaušęs. – Mano dirbtuvėse rasi visko, – mostelėjo. – Tai atsakymas į tavo klausimą, kaip aš gyvenu.

Tautvydą nustebino studijos jaukumas ir paveikslų gausa. Galvojęs, kad sūnus visada tik linksminasi, dabar jis raudonavo iš gėdos, pyko dėl savo neperkalbamo kategoriškumo. Kur tik užmatė, į akis krito įrankiai, dažų paletės, eskizai, prie langa stovėjo keli molbertai ir Tautvydas įsivaizdavo ten stovintį savo sūnų ir turbūt pirmąjį kartą pagalvojo apie pašaukimą. Apie tai galvojo akimis klaidžiodamas sūnaus lentynomis. *Tapyba. Tapybos istorija. Dailininkų biografijos.* Jis jautėsi gėdingai. Pastatęs sieną jis pats buvo kaltas dėl šaltų santykių su sūnumi. Dabar galvojo, kad privalėjo čia atvažiuoti daug anksčiau.

Studijos gale atremti prie sienos stovėjo dar nemažai uždangstytų paveikslų. Daugybė Oskaro darbo valandų, per kurias jiedu turbūt nė karto nebuvo pasiskambinę. Tautvydas išdrįso juos atidengti, į jį žvelgė žmonės, mistiškos būtybės, pramaišiui ryškėjo įvairiaspalviai potėpiai, kai dailininko ranką vedžiojo skirtingos nuotaikos. Jų Oskaras buvo talentingas, nuostabus menininkas.

Su kartėliu paskubomis atidenginėjo piešinius ir kaskart vis giliau smigo graužatin. Dar vienas paveikslas. Liūdnomis akimis į jį žvelgė jauna mergina, pusnuogė, plokščia, balta kaip migdolų pienas krūtine. Ją buvo matęs daugybę kartų. Ir tas liūdnas akis. Tas žvilgsnis buvo visur, dar kitame ir dar kitame paveiksle. Vieną po kito Tautvydas traukė Gerdos atvaizdus. Jų buvo visur. Ji buvo įvairiausiomis pozomis. Šokan-

ti, pritūpusi prie atsirišusio puanto, nusukusi veidą, atidengusi kaulėtą nugarą ar sėdinti ir žiūrinti geidžiančiomis akimis.

Sustingęs ir negalėdamas patikėti Tautvydas beveik neabejojo, kad ji žiūri tiesiai į jį, kad žvilgsnis skirtas tik jam ir kad tai turbūt kažkokia klaida ar pokštas.

– Oskarai! – suriko bepročio balsu.

– Paveikslų ciklas *Kanifolijos dulkėse*, – nieko nenutuokdamas sūnus stovėjo tarpduryje.

– Kas tie žmonės?! – Tautvydas prisiartino.

– Kajus ir Gerda, – nesuprasdamas tėvo reakcijos jis žvilgčiojo į užnugaryje paliktus paveikslus.

Tautvydas nutilo, lyg spręsdamas ką svarbaus ar bandydamas kažką prisiminti, lydimas sūnaus akių ėmė vaikštinėti ir blaškytis po studiją. Ar tai galėjo būti sutapimas? Kaip tai galėjo nutikti? Kodėl ji nieko nepasakė? Nejau ji tyčia viską slėpė?

Sustojęs įsižiūrėjo į sumišusį savo vaiką. Žmogus, sugriovęs jo mylimosios gyvenimą, dabar stovėjo tarpdury. Tas, kurio jis slapta nekentė ir niekino už skriaudą. Tai buvo jo Oskaras, mylėtas ir dar labiau nekęstas jo naujosios ligonės.

– Kas tau? – Oskaras neištvėrė.

Dabar laikas viską pasakyti, gal net apšaukti ir pamokyti, papasakoti apie visą skausmą, kurį tuščiu gyvenimu jis sukėlė. Apie tų jaunų pozuotojų liūdnus likimus, apie neapykantą, kurios kasdien klausydavosi iš šios merginos lūpų.

– Turiu grįžti į Uteną, – taip ir nepasakęs, susirinkęs laiškus išėjo.

Važiuodamas negalvojo apie išgertą viskio kiekį, nei apie žibančias laukinių žvėrių akis pakelėje. Nepastebėjo pro šalį lekiančių kelio ribas žyminčių kuolelių. Susitelkusi į milži-

nišką, tuoj sprogsiantį burbulą šalia sėdėjo Gerdos kančia, neapykanta, jos ilgas pasakojimas ir meilė, glamonės. Nugarą glostantys mažučiai jos pirštai ir tylus, tiek paslapčių saugantis alsavimas.

Dabar jis žinojo daugiau, nei norėjo žinoti. Tai ne tiek žemino ir vertė pasijusti kvailiu, kiek skaudino. Vis prisiminė sūnaus padarytas skriaudas, jo gyvenimą, tolimą ir nepažįstamą, tuščią ir savanaudišką, kaip ne kartą buvo girdėjęs ją sakant. Klausydamas Gerdos daugybę kartų tą žmogų smerkė ir niekino.

Tik prie Utenos nurimo, graužęsis dėl nepavykusio sūnaus auklėjimo ieškojo savų klaidų. Darbas, garbės ir pripažinimo troškimas, Redos karjera ir blizgantis viešas jos gyvenimas – viskas buvo nyki, sūnaus piktybėms vietą užleidusi spraga. Skylė, kurioje dabar pats sėdėjo, kurioje sustingusi dabar gulėjo jo žmona.

Prisiminė dienas, kai dar būdamas mažas Oskaras nešdavo savo piešinius, tačiau neturėjęs laiko Tautvydas į juos nė karto taip ir nepažvelgė. Išdrįso tik dabar, kai jie parodė daugiau, nei pats įstengė pamatyti realiame gyvenime.

Įžengęs į namus, lyg tikėdamasis rasti giliai įmigusią Redą, užsuko į miegamąjį. Dar išgulėta žmonos pagalvė priminė, kad jos nebėra. Atsisėdęs ilgai galvojo, panarinęs galvą delsė, dar norėjo pasimelsti ir tiesiog paprašyti, kad viskas būtų kitaip. Norėjo su kažkuo pasitarti, labiausiai – su savo žmona, bet lova jos pusėje buvo tuščia.

Darbo kambaryje ėmė versti stalčius, rankos drebėjo, tad popieriai vis sprūdo žemyn. Suradęs ieškomą segtuvą akimirkai stabtelėjo. Nejau tai gali būti tiesa? Šiurendamas po Gerdos bylos protokolus rado nuotraukas. Kajaus kūnas, gelsva,

jo pamėlusią odą ryškinanti patalynė, stalelis su šampano taure. Ir eilėraštis, Gerdos ranka rašytas ant sienos. Apie pievas ir žiogus, apie rudenio svaigią naktį. Jūrą, upę ir smėlį.

Atpažinęs raštą nuščiuvo. Redos laiškai švarke, rodos, spaudė krūtinę. Stovėdamas nykiuose, dar savižudybe tebedvelkiančiuose namuose ieškojo neapykantos ir pykčio. Viskas: nutylėjimai, ilgi pasakojimai, glamonės, tebuvo apgavystė. Naktiniai šokiai, išsilenkiantis Gerdos kūnas besimylint, į jį nekaltai žiūrinčios akys, net Kajaus mirtis. Viskas.

Nebuvo nieko tikra.

Tik popieriaus skiautės, neįtikėtinas scenarijus ir pati Gerda, rankose laikanti dar vieną jam likusį ramstį – karjerą.

Negalėjau užmigti, girdėjau vėją už lango ir įkyriai tarškančią skardinę palangę. Anksčiau nebuvau jos girdėjusi, galbūt dėl to, kad suspėdavau užmigti dar prieš pakylant stipriam vėjui. Bet šiandien varčiausi, buvau nugulėjusi visus šonus, išbandžiusi visas įmanomas padėtis, stengiausi ramiai kvėpuoti, tačiau niekas nepadėjo. Kūnas degė, lyg turėčiau karščio, pasisukusi ant šono jutau prakaito lašą tekantį per šlaunį. Seniau kasdien juos jausdavau repetuodama.

Norėjau galvoti apie Tautvydą, atgailauti už tai, ką jam padariau, tačiau nepavyko savęs apgauti. Bėgau paskui Oskarą, nepadėjo net kasdien kartojama pačios susikurta malda, kad jį pamiršau, kad jis nevertas mano minčių, kad jis menkysta, beširdis, kad man nereikalingas ir kad jį jau pamiršau. Tai buvo netiesa, jis buvo reikalingas, jis buvo vertas mano minčių, ir jo nebuvau pamiršusi.

Šitaip save kankindama kartais mąstydavau apie naujas jį mylinčias mūzas. Dzeuso ir Mnemosinės dukterys, kokios jos? Poezijos, istorijos, elegijų mūzos. Muzikos. Tragedijų mūzos. Neabejojau, kad jos dieviškai gražios, todėl ėmiau nekęsti visų gražių moterų.

Kūrėjų globėjos. Jei joms ką nors jauti, galiausiai jos ima trukdyti. Kurdamas privalai save dovanoti ne mūzai, o menui, procesui. Tik jos privalo dovanoti save, paklusti, atsiduoti ir palieptos išeiti.

Tai buvo mano klaida, galvoti, kad jis pamilo, buvo apsurdiška. Per vėlai supratau, kad tebuvau objektas tapytojo

kūrybai. Save tapatinęs su Edgaru Dega Oskaras juk nieko neslėpė, nemelavo, nė karto nieko nežadėjo, tiesiog leido man jį mylėti.

Ir tas pamišėlis prancūzų impresionistas jas tapė ne iš meilės. Jis mylėjo nebent tik kūnus, vaizdus, judesį. Ne asmenybes, ne tai, kas viduje, o tai, kas išorėje. Puantai ir standžiai susukti kuodeliai buvo jų abiejų aistra. Ne vardai, o siluetai, ne šiltas kūnas, o pozicijos, ne kruvinai nutrinti pirštai, o tiesi stovėsena ant jų. Ne dulkės, kylančios joms šokant, o kanifolijos dėžė salės kampe.

Susiriečiau, panašiai darydavau, kai vaikystėje susapnuodavau baisybes. Kada viską pamiršiu? Kada liausiuos sapnuoti baleto salę? Kada ten nebegriebsiu saujomis kanifolijos? Kada? Kada? Kada? Kartojau šią naują maldą, nes senoji jau buvo nieko verta.

Jaučiausi ne juokais pavargusi, bet skardinė palangė nesiliovė tarškėjusi. Kilo vėjas, rodos, čia gulėdama jutau šaltį, girdėjau jį. Barstydama šerkšną žiema jau įsitaisė kiemuose, gatvėse, barškindama palangę jau sėlino ligoninės sodu.

Nebuvo prašvitę, tačiau jutau, kad ateina rytas. Nepaaiškinama žmogaus nuojauta, ji niekada neapgauna. Juk vasaros pabaigoje jauste jauti rudenį, nesvarbu, kad lapai dar nepageltę. Kaip ligoje – nesvarbu, kad dar pabundi, tiesiog jauti, kad netrukus mirsi, taip ir su rytu – už lango dar naktis, tačiau žinai, kad rytuose netrukus brėkš.

Buvau teisi, koridoriuose pamažu jau brazdėjo bundančios slaugytojos, kažkas pravėrė palatos duris. Išsigandau, bet spėjau sugalvoti norą. O gal jis atėjo manęs aplankyti? Iš silueto pažinau – ne Oskaras, nenorėjau žiūrėti į akis, todėl džiaugiausi, kad dar ilgai švis.

Žengęs kelis žingsnius Tautvydas priėjo prie lovos. Giliai įkvėpiau ir sukaupusi iš nežinia kur atsiradusią drąsą atsisėdau, pirmą kartą nenorėjau apsimesti, kad dar miegu. Neprabilęs jis atsisėdo ant kėdės, kaip visada darydavo, todėl suabejojau, ar tik nenorėjo, kad apsimesčiau mieganti.

Tamsoje švytėjo laiškai, jis juos laikė abiem rankomis, lyg skaitytų.

– Kodėl ji? – prabilo.

Nejudėjau, tačiau plačiai atmerkusi akis tikėjausi, kad jis jas mato.

– Kodėl aš? – klausė.

To klausti buvo logiška. Mano kerštas gal daugeliui pasirodytų neteisingas, gal per žiaurus, tačiau turėjau visus jam rūpimus atsakymus. Šimtus kartų laukiau, kol galėsiu visa tai pasakyti. Jam, bet užvis labiausiai – Oskarui.

– Gyvybė už gyvybę, – atsakiau į pirmąjį.

– Bet Kajų nužudei pati! – nesusitvardęs suriko.

Linktelėjau. Tamsoje linktelėjimas buvo geriau pastebimas už mano žvilgsnį.

– Kajų nužudžiau, – ramiai kalbėjau. – Jis nebeturėjo, dėl ko gyventi.

– Kuo dėta Reda? – mojuodamas laiškais pro sukąstus dantis paklausė.

– O ji turėjo dėl ko? – sušnabždėjau.

Man šnabždėjimas visada buvo labiausiai įtaigus. Juk kad girdėtum, turi atidžiai klausytis, o tai, ko atidžiai klausai, įsimeni. Taip sakydavo mūsų baleto mokytojai. Jie buvo teisūs, nes viskas, ką ištardavo tyliai, likdavo galvoje.

Tautvydas norėjo pasakyti, kad Reda galėjo gyventi, galėjo pasveikti, kad buvo dar kartą pražydusi, tačiau tai nebuvo jo nuopelnas. Nebuvo jo pastangos. Žinojo, kad būtent tai dabar pasakyčiau.

Iš juodo melsvu virtęs dangus išryškino veidus, Tautvydas matė mano akis, jos įdėmiai žiūrėjo. Matė kietai suspaustas lūpas, jų neatpažino. *Ką padarei dėl jos?* – lūpos klausė. *Palikai namuose?* – šypsojosi. *Gal net džiaugeisi, kad tapo gražia, vystančia gėle namuose, į kuriuos pareidavai po nakties su manimi?*

Tautvydas nebuvo tikras, ar tai nuskambėjo, ar tebuvo vaizduotės padarinys. Iš įtampos jam sukosi galva, vos tvardėsi nešaukęs ir kaip reikiant manęs nepapurtęs. Labiausiai dėl to, kad tai buvo tiesa. Žmonai susirgus pasirinko lengviausią kelią – uždaryti nuo svetimų akių buvo paprasčiausia, galvos skausmo nekelianti išeitis.

– Oskaras atėmė ne tik Kajų, – kimiu balsu prabilau, – iš primabalerinos virtau čia pūvančia šiukšle. Tai atsakymas į tavo klausimą – kodėl tu. Karjera už karjerą, – sušnabždėjau.

– Ką tu žadi daryti? – susiėmė už galvos, linguodamas į šonus turbūt bandė nusiraminti.

– Pasikalbėti su tyrėju. Kuris, beje, taip pat žiūrėdamas savęs atsiuntė mane čia, kur norėjau.

Man pasisekė, nereikėjo verstis per galvą ir vaidinti nepakaltinamos. Turėjęs aiškų faktą, tyrėjas jį pamiršo, ignoravo, juk lengviau užkrauti kitam. Buvo pavargęs, svajojantis greičiau viską užbaigti. Vos atsisėdusi jo kabinete ėmiau tikėti, kad viskas pasiseks. Tereikėjo pakliūti čia, prieš šį suvargusį ir vienišą daktarą.

– Ką jam pasakysi? – sušvelnėjo, bijojo mane suerzinti. Dabar visa tai buvo mano rankose.

– Viską, – truktelėjau pečiais. Neabejoju, atrodžiau abejinga.

Prisipažinti buvo lengviausia šio plano dalis. Apgavau tyrėją, suklaidinau ir suviliojau daktarą, priverčiau pasveikti prislėgtą moterį, vėliau ją sužlugdžiau. Nužudžiau. Uždusinau brolį. Tad pasakyti tiesą tyrėjui buvo tas pat, kaip nusišypsojus pasiūlyti ledų:

– Valgysite, pone?

Žadėjau papasakoti viską. Apie Oskarą, suplanuotą žmogžudystę, likimo padovanotą slaptą kambarį už palatos stiklo ir kaip ten daktaras mane ant stalo supo. Neturėjau ko slėpti, troškau tikros, nusikaltimų vertos bausmės. Jos laukti nebuvo sunku, nebijojau nei mirti, nei kalėti iki gyvos galvos. Viskas, kas baisiausia, jau buvo patirta. Motina. Pūslės. Smūgiai. Purvas. Kajaus rankos. Austėjos linktelėjimas.

Daktaro veidas apniuko, savomis rankomis būtų mane pasmaugęs arba uždusinęs, kaip aš dusinau Kajų. Akimirką išsigandau, nes šis žmogus taip pat nebeturėjo ko prarasti. Jis tylėjo, tačiau girdėjau visus į mane smingančius jo klausimus.

– Gyvybė už gyvybę. Karjera už karjerą, – pakartojau.

Lyg susitaikęs jis linktelėjo.

– Oskaras atsiims palengva, – tęsiau žiūrėdama į akis. – Aš tapau niekas. Ir jis taps.

Tiek laiko mačiusi jo gyvenimą puikiai žinojau, kad greitai visko neteks. Tuoj taps niekas. Be tėvų, be pinigų, be kelionių ir šaunių draugų, kurie kaip šunys eidavo gauti jo malonės. Numesto kąsnio, suktinės, sustumto kokaino šniūro. Juk jie visi ten eidavo to. Niekam nerūpėjo paveikslai, tik man ir Kajui. Net jo tėvams buvo nusispjaut.

– Su tokiomis vertybėmis Oskaras netrukus aplenks visus Užupio pakampiais šmirinėjančius narkomanus, – smogiau Tautvydui, lyg dar būtų mažai. – Bet juk jums turbūt nerūpi? Juk ir dabar labiausiai bijote dėl savęs, – dar kartą truktelėjau pečiais. Stebėjausi savo žiaurumu.

Daugiau kalbėti nebuvo prasmės, pasiėmusi rankšluostį, patraukiau durų link, svajojau nuprausti viską, ką kaupiau šiame kelyje. Gal tikėjausi, kad nutekėjęs kūnu vanduo viską pasiims.

Palikau sėdintį Tautvydą, norėjau atsisukti, tačiau ir taip regėjau jo liūdnas į langą įsmeigtas akis. Kai užversiu duris, jis klausysis tolstančių mano žingsnių. Gal norės vytis, prašyti pasigailėjimo, tačiau liks.

Daugiau jo nesutikau. Jis neatėjo net paskutinę dieną, kai laukiau atvykstant pareigūnų manęs išsivežti. Laukiau jų nuo ryto išrikiavusi visus savo menko lauknešėlio turtus. Krūvelė drabužių, dantų šepetėlis, knyga, kurios nepradėjau skaityti, kremas veidui, kurio nė karto nebuvau atidariusi, ir Kajaus dovanotas rašiklis. Juo rašiau laiškus. Viską netrukus susikrovusi išvyksiu.

Nebenorėjau čia būti, kambarys, tapęs namais, jau buvo nebe mano. Prisiminimai, kai Tautvydas atėjęs pakišdavo drėgną delną po antklode, paliesdavo mano pilvą ir vylėsi, kad ištie yra mylimas, taip pat išblės. Vos tik išeisiu.

Tvarkingai ant kėdės palikti baleto drabužiai nesiruošė į krepšį. Žinojau, kad jų nebereikės, niekada daugiau nepri-

merksiu akių šviečiant prožektoriams, todėl spoksodama su jais atsisveikinau.

Kostiumo kauburas buvo toks menkutis, savo lengvumu ir dydžiu niekaip negalėjęs reikšti ko nors daugiau, išskyrus medžiagos skiautę. Tik prisiminimai ir tuštuma širdyje jiems davė kainą. Siaubingai didelę, neįvardijamą skaičiais nei žodžiais, nei garsais. Tokią, kurios neįmanoma įpirkti, kurią tiesiog turi pasiekti.

Tačiau ir ji šiandien buvo pralošta.

Po kėde saugiai pasislėpę šešėlyje gulėjo puantai. Nešvarūs, nutrintomis, fizinį skausmą primenančiomis viršūnėmis. Jau reikėtų naujų, pagalvojau ir šyptelėjau, tačiau tikėjau, kad jokie kiti man neatneštų turėtos šlovės.

Paėmusi juos ilgai tyrinėjau, lyg matyčiau pirmą ar paskutinį kartą. Čiupinėjau siūles ir glosčiau jų paviršių. Pririšusi ant lovos geležinio galvūgalio rėmo, kartais šaltumu mane naktį išgąsdindavusio, palikau juos kaboti. Kaip dekoraciją, kurią jau šiandien slaugytoja atmazgiusi išmes.

Išėjau nė karto neatsigręžusi, matyti lėtai besisupančius, man mojuojančius baleto batelius buvo dar vienas skaudulys, kurio nebenorėjau, kaip nenorėjau pasiimti nieko, ką čia palikau.

Patraukusi pilku koridoriumi apėjau visas pažįstamas vietas. Valgyklą, salę, į kurią nedrįsau įeiti, praėjau daktaro kabinetą. Nežinojau, ar po mano skambučio tyrėjui jis ten tebėra, tačiau bijojau susitikti. Nebuvo prasmės.

Patraukusi Jolantos palatos link žvilgtelėjau į sieninį laikrodį. Ligoninės gyventojams jis rodė gyvenimo eigą. Pusryčiai, pietūs, vakarienė, miegas. Šiandieną jis rodė ir atsisveikinimą – liko pusvalandis.

– Žiūrėk, – vengdama žvilgsnio padaviau Jolantai voką.

Ji kaip visada vartė žurnalą. Voką pamačiusi, pragiedrėjo kaip vaikas ir puolė į glėbį.

Turėjau pasistengti nepravirkti, savotiškai ją pamilau, šią gražiausią miško gėlelę, vis laukiančią kažkam kitam skirtos nepažįstamojo meilės. Tai man priminė save pačią, kai apsvaigusi nuo Oskaro balso girdėjau tai, ko niekada jis man nebuvo sakęs. Gal ir aš pamišau?

Žibutė glaudė laišką prie širdies. Kai išeisiu, ji skaitys tai, ką vakar parašiau. Tiesiog negalėjau palikti jos taip labai laukiančios. Netekusi ir manęs, turbūt ji daugiau niekada nebedažytų lūpų.

Apkabinimas buvo trumpas ir tolimas. Švelniai atstūmusi paraginau ją pasilikti su laišku ir pati išėjau.

Mano mylima, Žibute,

O, kaip tavęs ilgiuosi, Žibute... Tu mano melsvas žibury pievoje... Gavau kiekvieną laišką. Kiekvieną žodį nešiojuosi širdyje, mintyse. Tik jie man liko...

Aš turiu išvykti. Toli. Neklausk kur, nes nė pats nežinau. Tikriausiai ten, kur mažiau skausmo ir kur gatvės neprimins tavęs. Ten, kur galbūt vieną dieną, gėrėdamasis nuostabiomis mūsų pasaulio dovanomis, išvysiu tave.

Nelauk mano laiškų ir pati jų nerašyk. Jie manęs nepasieks. Bet juk tikėjimo tai nė kiek nesugriauna. Manau, atvirkščiai – tikrasis laukimas, nešiojamas mintyse, tampa šventesnis. Šviesus. Jo negali sugriauti neteisingi, blogai ištarti žodžiai, raukšlės veide, žilų plaukų atšvaitai, šmėkštelintys dienos šviesoje ar ryškioje, miegą blaškančioje mėnesienoje. Jo negali sugriauti net suvokimas, kad meilė tai – iliuzija. Tikėjimas juk puoselėja svajones,

kad ir kieno jos būtų – ateities laukiančio vaiko ar seno, praeities pasiilgusio žmogaus.

Tikėkime, tačiau nelaukime. Tikėkime... Nešiokimės mintyse.

Visada Tavo mylimasis

P. S. Ir nebus žemėje nė vienos gražesnės gėlės už tave, Žibute...

Laikas vis seko, o aš turėjau išpildyti dar paskutinį sau duotą pažadą.

Mane išvydęs Robertas kaip visada išsišiepė.

– Tu! – suriko giedru veidu. – Kur pultas?

Nusijuokiau.

– O tu viską žinai... – ištraukiau slapčiomis nugvelbtą televizoriaus pultą. – Dovanoju.

Robertas iššiepė pageltusius, vaistų išniekintus dantis. Net ligos sužalotame veide mačiau džiaugsmą, svajonės išsipildymą, dėkingumą, kurį, jei būtų mokėjęs, būtų išreiškęs apkabinimu.

Bet nemėgau apkabinimų, jie priminė brolį, kai gulėdami namie prie upės mudu žiūrėdavome į dvarą primenančius namus. Jo vieno apkabinimas buvo tikras, linkintis to paties, ko palinkėtų sau. Sėkmės, laimės, meilės, kad ir kaip banaliai tai skambėtų. Įsišaknijęs ir įaugęs giliai manyje tas prisilietimas prie upės buvo toks stiprus, kad, rodėsi, jį jutau net dabar. Ir upės tekėjimą girdėjau.

Automobilis, atvažiavęs manęs paimti, nevėlavo, aš jau kelias minutes stovėjau prie paradinių ligoninės durų. Išėjusi prieš joms užsiveriant galėjau prisiekti, kad girdžiu noktiurną.

Tai buvo geriausias kada įvykęs atsisveikinimas. Neskaudus ir nebauginantis.

Kai išvažiavome iš kiemo, atsisukau. Pastatas, man primenantis mokyklą, nebuvo toks svetimas kaip tada, kai pirmą kartą jį pamačiau. Jau pažinojau ten likusį kvapą ir valytojos brazdesį rytais, jau prisiminiau ten sutiktus draugus. Ar jie manęs pasiges?

Ten niekam nereikėjo nieko aiškinti, duoti logiško akstino tikėjimui. Čia ir taip visi tikėjo – nenuginčijamai ir karštai – savomis tiesomis ir savomis iliuzijomis. Jausmais. Jie visi tikėjo jausmais, tad palikusi Žibutę buvau tikra, ji tikės. Įsimins kiekvieną žodį, skaitys juos kasdien ir tuo gyvens. Žinojau, kad kiekvieną šeštadienį Dmitrijus sės prie fortepijono, o Robertas pultą kažkur saugiai paslėps.

Atsisveikinau ir leidausi į kelionę, gėrėjausi lekiančiais vaizdais. Pilki laukai ir medžiai be lapų sužaliuos ir vėl šakas nuo saulės slėps šešėliuose. O pievos bus spalvotos.

Prisiminiau močiutės sektą pasaką apie Kajų ir Gerdą, apie gražiausią Ledo karalystę, apgaulingą ir klaidžią savo grožiu ir spindesiu. Apie Gerdos troškimą tikėti, kad Kajus gyvas ir jos kelionę basomis per pusę pasaulio.

– Kajus mirė ir jau nebegrįš! – tarė Gerda pasakoje.

– Netikiu! – ten atsiliepė saulės spindulys.

– Jis mirė ir daugiau nebegrįš! – pakartojo ji kregždėms.

– Netikim! – atsakė tos.

Paskui ir pati Gerda liovėsi tikėjusi. Tada prasidėjo kelionė.

Automobilis kratė nelygiu keliu, siūbuodamas nuo vėjo blaškėsi siaurame kelyje. Užmerkusi akis jaučiau brolį, savo pačios dalį, kurios net mirtis nesugebėjo atimti. Jis buvo šalia. Susiglaudę dabar klausėmės močiutės balso.

Iš ledo kąsnelių Kajus dėliojo visokius žodžius, bet niekaip negalėjo sudėti žodžio amžinybė, *nors labai to norėjo. Sniego karalienė buvo jam sakiusi: „Tik sudėk šitą žodį, ir tu būsi sau viešpats, o aš tau padovanosiu visą pasaulį...“*

Dabar žinojau – Kajus seniai turėjo amžinybę. Ir visą pasaulį.

– Ar girdi?! Atvykome, – policininkas purtė ir spoksojo taip, lyg dar būčiau pamišėlė.

Atsimerkiau ir pažvelgiau giedromis akimis.

– Kartais pasakos būna tikros... – pasakiau jam.

Tada nusišypsojau ir išlipau.

Monika Budinaitė
KANIFOLIJOS DULKĖSE
Romanas

Redaktorė Rita Kubilienė
Korektorė Jorūnė Rimeisytė

Išleido leidykla „Charibdė“
S. Konarskio g. 49, LT-03123 Vilnius
www.charibde.lt
charibde@charibde.lt

Spausdino spaustuvė
PRINT IT
Gamyklos g. 27, LT-96155, Gargždai
www.print-it.eu

Monika Budinaitė **KANIFOLIJOS DULKĖSE**

Romanas apie svajonės kainą

Baleto artistė primabalerina Gerda per trisdešimtąjį gimtadienį uždusina lovoje gulintį savo brolį dvynį, taip pat baleto artistą primarijų Kajų. Įvykdžiusi brolžudystę Gerda geria šampaną, vakarieniauja, o paskui kviečia greitąją. Atvykusiai pareigūnų komandai į akis krinta ant sienos parašytas Gerdos eilėraštis broliui. Tai – gimtadienio dovana.

Visa tai beveik panašu į ritualinę žmogžudystę ir kad pačiai Gerdai tai turi dar kitokią – slaptą prasmę.

Monika Budinaitė – savita, įdomi autorė psichologinio pobūdžio tekstais kurianti šiuolaikinės mūsų visuomenės paveikslą, nevengianti aštrių temų, nesivaikanti pigaus populiarumo. „Kanifolijos dulkėse" – trečiasis jos romanas, pirmieji du: „Geismo dukterys" (2010) ir „Knyga ištrintu skyriumi" (2014).

www.charibde.lt

ISBN 978-9955-739-50-0

9 789955 739500